

Skolbibel.

(Öfversättning).

Lawastehus,

tryckt hos G. E. Curen, 1865.

På eget förlag.

Öfversigt af

Anders Bock

1. Häftet (1865) af 1. Delen.

I denna utgåffan har jag utvaldt de mest intressanta och lärorika delarna af den af mig utgäfvda "Öfversigten af Anders Bock's lif och verk". Den af mig utgäfvda "Öfversigten af Anders Bock's lif och verk" är en af de mest intressanta och lärorika skrifter som utgäfvats af en svensk författare. Den af mig utgäfvda "Öfversigten af Anders Bock's lif och verk" är en af de mest intressanta och lärorika skrifter som utgäfvats af en svensk författare.

Gillas till tryckning. Åbo Domkapitel, den 25 Januari 1865.

Enligt befallning:

J. M. v. Essen.

Lösen 2 mark.

Gamla Testamentet.

Första Moseboken.

1. Skapelsen (4000 år f. Chr. föd.).

1. I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. Och jorden war öde och tom, och mörker war på djupet, och Guds ande swäfwade öfwer wattnet. Och Gud sade: "warde ljus!" och det wardt ljus. Och Gud såg ljuset, att det war godt. Då skilde Gud ljuset ifrån mörkret. Och Gud kallade ljuset dag, och mörkret natt. Och blef af afton och morgon den förste dagen. — Gud sade: "warde ett fäste emellan wattnen;" och han åtskilde det wattnet, som war under fästet, ifrån det watten, som war ofwan fästet. Och Gud kallade fästet himmel. Och blef af afton och morgon den andre dagen.

2. Gud sade: "församle sig wattnet, som är under himmelen, uti förskildt rum, att det torra må synas." Och det skedde så. Det torra kallade han jord, och wattnens samlingar kallade han haf. Och Gud sade: "bäre jorden gräs och örter och träd." Och det skedde så. Och blef af afton och morgon den tredje dagen. — Gud sade: "warde ljus uti himmelens fäste och åtskilje dag och natt och gifwe tecken för bestämda tider, för dagar och år." Och Gud gjorde två stora ljus, ett stort ljus, som regerade dagen, och ett litet ljus, som regerade natten, och stjernorna. Och Gud satte dem uti himmelens fäste, att de skina skulle på jorden. Och blef af afton och morgon den fjerde dagen. — Gud sade: "göre wattnet af sig lefwande djur, och foglar flyge under himmelens fäste." Och Gud skapade de stora wattendjuren och allehanda lefwande, som i wattnet röras, och allehanda foglar. Och Gud wälsignade dem och sade: "warer fruktsamme och förökens i hafwets watten och på jorden." Och blef af afton och morgon den femte dagen.

3. Gud sade: "göre jorden af sig lefwande djur, fänad, frälände djur och wilddjur på jorden." Och det skedde så. Och Gud sade: "låt oss göra menniskor till ett beläte, det oss likt är, de råda skola öfwer fiskarne i hafwet och öfwer foglarne under himmelen och öfwer fänaden och öfwer hela jorden." Och Gud skapade menniskan sig till ett beläte; till Guds beläte skapade han honom; man och qwinna skapade han dem. Och Gud wälsignade dem och sade: "warer fruktsamme och föröfwer eder och uppfyller jorden och hafwer henne under eder och råder öfwer fiskarne i hafwet och foglarne, under himmelen och öfwer alla djur, som fräla på jorden." Och Gud sade: "se! jag gifwer eder allehanda örter och allehanda fruktsamma träd, eder till mat. Och åt alla djur på jorden och åt alla foglar under himmelen gifwer jag allehanda gröna örter till att äta." Och Gud såg på allt det, han gjort hade, och se, det war allt ganska godt. Och blef af aften och morgon den sjette dagen. — Så blef nu himmel och jerd fullkomnad med all sin här. Och Gud hwilade på sjunde dagen af alla sina werk. Och Gud wälsignade den sjunde dagen och helgade honom (1 Kap.).

2. Paradiset.

Gud planterade en lustgård uti Eden österut. Denne lustgård har man kallat Paradis.* Och Gud lät uppväxa af jorden allehanda ljufliga träd och Lifvens träd midt i lustgården och kunskapens träd på godt och ondt.

Gud tog menniskan och satte honom in uti lustgården Eden, att han honom bruka och bewara skulle. Och han påbjöd och sade: "du må fritt äta af allehanda träd uti lustgården; men af kunskapens träd på godt och ondt skall du icke äta; förth, på hwad dag du deraf äter, skall du döden dö." Gud sade widare: "det är icke godt att menniskan är allena; jag will göra honom ena hjelp, som hans like är." Och Gud hade fram för menniskan eller Adam** allehanda

* Eden betyder fruktbart land; Paradis betyder lustgård.

** Adam betyder menniska.

djur, för att se, huru han dem nämna skulle; ty såsom Adam dem nämnde, så skulle de heta. Men för Adam fanns icke någon hjälp, som hans like war. Då lät Gud falla en tung sömn på Adam, tog ett af hans resben och fyllde stället med kött. Och Gud byggde en qwinna af resbenet och hade henne fram för Adam, som sade: "detta är ben af mitt ben och kött af mitt kött; hon skall heta *Wanna*, derföre att hon är tagen af mannen." Fördens skull skall mannen öfvergifwa fader och moder och blifwa wid sin hustru, och de skola blifwa ett kött. Och de woro båda nafne, Adam och hans hustru; men de blygdes icke. — De woro oskyldige och kände hwarfen synd eller sorg, sjukdom eller död (2 Kap).

3. Syndafallet.

1. Ormen war listigare än alla djur på jorden, som Gud gjort hade, och sade till qwinnan: "skulle Gud werkstigen hafwa sagt: I skolen icke äta af allehanda träd i lustgården?" Qwinnan swarade: "wi äta af de träds frukt, som äro i lustgården; men om frukten af det träd, som är midt i lustgården, har Gud sagt: äter icke deraf och kommer icke heller derwid, att I icke döen." Då sade ormen: "ingalunda skolen I döden dö; förth Gud wet, att på hwad dag I deraf äten, skola edra ögon öppnas, och I blifwen såsom Gud, wetande hwad godt och ondt är." Och qwinnan såg, att trädet war godt att äta af och ljufligt att påse, och att det ett lustigt träd war, efter det gaf förstånd; och hon tog utaf frukten och åt, och gaf deslikes sin man deraf, och han åt.

2. Då öppnades deras ögon, och de blefwo warse att de woro nafne; och de bundo tillhopa fikenalöf och gjorde sig skörten. Wid aftontiden hörde de Guds röst, som wandrade i lustgården; och de gömde sig bland träden. Gud kallade Adam och sade: "hwar är du?" Och Adam swarade: "jag hörde din röst i lustgården och fruktade; ty jag är naken, derföre undstäck jag mig." Gud sade: "hwem hafwer låtit dig förstå att du är naken? Hafwer du icke ätit af det träd, om hwilket jag dig budit hafwer, att du deraf icke äta skulle?" Adam swarade: "qwinnan, som du mig gifwit hafwer, gaf

mig af trädet, och jag åt." Då frågade Gud af qvinnan: "huru hafwer du det gjort?" Qvinnan svarade: "ormen beswet mig, och jag åt."

3. Då sade Gud till ormen: "efter du detta gjort hafwer, förbannad ware du bland alla djur på marken; du skall gå på din buk och äta jord i alla dina lifsdagar. Och jag skall sätta fiendskap emellan dig och qvinnan, och emellan din säd och hennes säd; densamme skall söndertrampa ditt hufvud, och du skall stinga honom i hans häl." — Till qvinnan sade Gud: "du skall föda barn med sweda, och din wilja skall din man undergifwen vara." — Till Adam sade Gud: "förbannad ware marken för din skull; törne och tistlar skall hon bära dig; i ditt anletes swett skall du ditt bröd äta, till deß du blifwer åter jord igen; ty du är jord, och jord skall du åter blifwa."

4. Adam kallade sin hustrus namn Ewa; ty hon är en moder åt alla lefwande. Och Gud gjorde åt Adam och hans hustru fjortlar af skinn och klädde uppå dem. Och Gud sade: "i, Adam har blifwit såsom en af oss, och wet hwad godt och ondt är;" men på det han icke skulle utsträcka sin hand och taga af lifsens träd och äta samt lefwa ewinnerliga, dref Gud honom ut ifrån lustgården, för att bruka jorden, och satte på västra sidan deraf en engel med ett bart huggande swärd, till att wakta vägen till lifsens träd. — Sålunda kom synden i werlden, och med synden kom sorg, sjukdom och död (3 Kap.).

4. Kain och Abel.

Adam och Ewa fingo 2 söner, Kain och Abel. Kain blef åkerbrukare, och Abel blef fåraherde. Engång offrade de begge åt Herren. Kain offrade gåfwor af jordens frukt, och Abel förstlingen af sin hjord. Gud såg täckeliga till Abels offer, men till Kains offer såg han icke täckeliga. Då blef Kain swårliga wred, och hans hj förwandlades. Så sade Herren till Kain: "hwarföre är du wred, eller hwarföre förwandlas din hj? Är det icke så, att om du gör godt, så är du tacknämlig; men gör du icke godt, så ligger synden på lur wid

börren och traktar efter dig; men råb du öfwer henne." Lifwål öfwerföll Kain sin broder, då de woro på marken, och slog honom ihjäl. Då frågade Herren af Kain: "hwar är din broder?" Kain swarade: "jag wet det icke; skall jag taga wara på min broder?" Men Herren sade: "din broders blods röst ropar till mig ifrån jorden; och nu, förbannad ware du på jorden, som öppnade sin mun att emottaga din broders blod ifrån din hand. När du brukar henne, så skall hon icke mera gifwa dig efter sin förmåga; ostadig och flyktig skall du blifwa på jorden." Kain swarade: "min misgärning är större, än att hon kan mig förlåtas; hwilken som helst mig finner, han slår mig ihjäl." Men Herren sade: "den som slår Kain ihjäl, det skall sjufallt hämnadt blifwa." Och han satte ett tecken på Kain, att ingen skulle slå honom ihjäl. Så gick Kain bort och bodde österom Eden. — Hans efterkommande woro uppfinningsrike och händige; de uppfunno harpor och pipor och woro mästare uti allehanda koppars- och jernwerk; men gjorde också det, som ondt war i Herrans ögon (4 Kap.).

5. Seth och hans efterkommande.

Adam lefde i 130 år och födde en son, som hans beläte lif war, och kallade honom Seth. Adam lefde derefter ännu i 800 år och födde söner och döttrar. — Seth och hans efterkommande lefde länge; de fleste uppnådde 900 års ålder och derutöfwer. Den sjunde från Adam war Enoth. Han förde ett gudeligt leswerne och såg icke döden; th Herren tog honom bort till sig, då han war 365 år gammal. Hans son, Metusala, lefde 969 år och är den äldste bland alla menniskor. Metusalas sonson war Noah (5 Kap.).

6. Syndafloden (2400 år f. Chr. föd.).

1. Menniskorna förökades på jorden, och Seths efterkommande beblandade sig med Kains efterkommande och togo deras döttrar till äkta. Deraf blef ondskan stor på jorden, och Gud ångrade, att han hade skapat menniskan. Endast Noah fann nåd inför Herran. Derrföre sade han till Noah: "gör dig en ark (skepp), som är 300 alnar lång, 50 alnar bred

och 30 alnar hög, och becka honom in- och utvändigt; ty se! jag skall låta komma en wattuslod öfwer jorden, till att förderfwa allt det, som lefwande är under himmelen. Men med dig vill jag göra mitt förbund, och du skall gå in i arken, du och de dina, och taga in i arken 1 par af allehanda orena och 7 par af allehanda rena djur, som icke kunna lefwa i wattnet; och tag med dig allehanda mat till föda för dig och dem." Noah byggde skeppet och gick derin med sina söner, sin hustru och sina söners hustrur. Hans söner woro 3: Sem, Cham och Japhet. Och till Noah gingo in i arken allehanda djur partals, mankön och qwinkön, såsom Herren hjudit hade. Och Herren tillslöt efter honom. Nu utbrusto alla djupsens källor, och himmelens fenster öppnades, och ett regn kom på jorden i 40 dagar och 40 nätter; wattnet gick 15 alnar öfwer de högsta berg. Då förgicks allt, som lefwande anda hade på det torra; allena Noah blef bewarad och hwad med honom war i arken. Och wattnet stod på jorden 150 dagar.

2. Gud tänkte på Noah och lät komma en blåst på jorden; djupsens källor och himmelens fenster förstoppades, regnet af himmelen stillades, och wattnet förminskades efter 150 dagar, och arken blef stådande på Ararats berg. Efter 40 dagar öppnade Noah fenstret på arken och lät en korp flyga ut; men den flög fram och åter, till des wattnet torrade af jorden. Sedan lät han en dufwa flyga ut; men då hon icke fann, hwar hon kunde hwila sin fot uppå, så kom hon igen i arken, och Noah räckte ut handen och tog henne till sig. Han bidade 7 dagar och lät åter dufwan flyga ut ifrån arken. Hon kom tillbaka mot aftenen och förde i sin mun ett friskt oliwelöf. Deraf förnam Noah, att wattnet hade förtorkats på jorden. Men han töfwade ännu 7 dagar och lät åter dufwan flyga ut, hwilken icke återkom. Då öppnade Noah taket på arken och såg, att jorden war torr. Wattnet hade stått på jorden öfwer ett års tid.

3. Gud påbjöb, och Noah och alla de, som med honom wore, gingo ut ur arken. Och Noah byggde åt Herren ett altare och offrade af rena djur bränneoffer. Herren luktade en söt lukt och sade i sitt hjerta: "ingalunda skall jag me-

ra härefter förbanna jorden för människans skull; förty människans hjertas uppsåt är ondt allt ifrån ungdomen. Så länge jorden står, skall icke återvända sående och uppskärande, köld och hetta, sommar och vinter, dag och natt."

4. Gud wälsignade Noah och hans söner och sade: wärer fruktsamme och förökens och uppfyller jorden. Allt det, som röres och lefwer, ware eder till mat; endast äter icke det kött, hwari ännu är blod. Den som utgjuter människoblod, hans blod skall också af människor utgjutas; ty Gud hafwer gjort människan efter sitt beläte." — Yttermera sade Gud till Noah: "jag gör med eder mitt förbund och med eder såd efter eder, att härefter icke mera någon flod skall komma att förderfwa jorden. Min bäge har jag satt i skyn; när den synes i skyn, skall jag tänka uppå mitt förbund." — Noah lefde 950 år och är människosläktets andre stamfader (6—9 Kap.).

7. Babels Torn.

All werlden hade enahanda tungomål. Då människorna drogo österut, funno de en slätt uti Sinears land och bodde der. Och de sade till hwarandra: "kommer, låter oss bygga en stad och ett torn, hwars topp skall räcka upp i himmelen, att wi icke tilläfwenthrs spridas öfwer alla länder." Och de nyttjade tegel i ställe för sten, och jordbeck i ställe för kalk. Då steg Herren ned för att se staden och tornet, som människorna byggde. Och Herren sade: "detta är början, och snart skall intet afhålla dem ifrån att göra allt, hwad de få uti sinnet. Wälan! låter oss förbistra deras tungomål, så att ingen skall förstå den andres språk." Och så skingrade Herren dem derifrån öfwer alla länder, och de upphörde att bygga staden. Derföre kallades dess namn Babel (d. ä. förbistring); ty der förbistrade Herren hela jordens tungomål. — Sems efterkommande blefwo qwar uti Asien, Rhams efterkommande drogo mot söder till Afrika, och Saphets efterkommande drogo mot wester till Europa (Kap. 11: 1—9).

8. Abraham vandrar till Kanaans land (2000 år f. Chr. föd.).

1. Tarah, som var af Sems slägt, bodde i Ur i Kaldeen och dyrkade fremmande gudar. Han hade 3 söner: Abraham, Nahor och Haran. Haran dog före sin fader och efterlemnade en son Lot. Tarah drog med sin slägt ut ifrån Ur, för att fara till Kanaans land; men kom icke längre än till Haran i Mesopotamien, der han dog.

Gud sade till Abraham: "gåck utur ditt fädernesland och ifrån din faders hus till det land, som jag dig wisa will. Jag skall göra dig till ett stort folk och wälsigna dig, och i dig skola wälsignas alla slägter på jorden." Så tog Abraham sin hustru Sara och sin brorsson Lot, med alla deras häfwor, och wandrade ut till Kanaans land, hwar-est Kanaanéerna på den tiden bodde. Då syntes Herren för Abraham och sade: "åt din säd skall jag gifwa detta land." Och Abraham byggde ett altare åt Herren, som honom syntes hade.

2. Abraham war rik på boskap, silfwer och guld. Men också Lot, som med Abraham for, hade mycken boskap. Och träta war emellan Abrahams och Lots herdar om betesmarkerna. Då sade Abraham till Lot: "lätom icke wara träta emellan mig och dig och emellan mina och dina herdar; ty wi äro ju bröder. Står icke allt landet dig öppet? Will du till wenster, så will jag till höger, eller will du till höger, så will jag till wenster." Så befåg Lot hela ängden wid Jordan, att hon war waturik, såsom en Herrans lustgård, likasom Egypti land. Derföre utwalde åt sig Lot den ängden och slog upp sitt tjäll inemot Sodom. Men folket i Sodom war ondt och syndade swårliga emot Herren. — Abraham flyttade sitt tjäll och bodde i Mamres lund, som ligger wid Hebron (Kap. 11: 27—13.).

9. Abraham frälsar Lot.

1. Konungarne i Sodom och Gomorra och 3 andra konungar hade i 12 år warit stattsfyldige under Kedorlao-mer, som war konung i Elam (Persien); men i det 13de

året afflödo de, och i det 14de kom Redorlaomer jemte 3 konungar till Siddims dal, som nu är det Döda hafwet. Konungarne i Sodom och Gomorra och de 3 andra konungarne rustade sig till strid emot dem uti Siddims dal: 4 konungar emot 5. De fremmande konungarne segrade och bortförde både folket och egodelarne. De togo också med sig Lot och hans egodelar. En flyktig berättade detta för Abraham. Då Abraham fick höra att hans brorsson war fången, bewäpnade han sina egna 318 hemma födde tjenare och förföljde dem ända till Dan, öfwerföll dem om natten, slog dem och tog alla egodelarne igen samt frälsade Lot och folket.

2. Då Abraham återwände, bar Melchisedek, konungen i Salem (Jerusalem) och Guds den högstes prest, fram bröd och win, wälsignade honom och sade: "wälsignad ware du, Abraham, inför Gud den högste, hwilken himmel och jord tillhöra! Och lofwad ware Gud den högste, som dina fiender i din hand gifwit hafwer!" Och Abraham gaf honom tionde af allt. — Konungen af Sodom, som hade kommit Abraham till mötes, sade: "gif mig folket och tag du egodelarne!" Men Abraham svarade: "jag will icke taga så mycket som en tråd eller en storen, att du icke skall säga: jag hafwer riktat Abraham." (14 Kap.).

10. Abrahams tro. Ismael födes.

Herrans ord kom i en syn till Abraham och lofwade göra hans afkomma så talrik, som himmelens stjernor. Abraham war då ålderstigen, och Sara war gammal, och de hade inga barn; men Abraham trodde på Herren, och Herren räknade honom detta till rättfärdighet.

Men Sara födde inga barn. Hon hade en egyptisk tjenstegwinna, som hette Hagar, och Sara sade till Abraham: "Herren har hindrat mig ifrån att föda; tag derföre min tjenstegwinna dig till hustru. Får hon en son, så will jag taga honom i en sons ställe." Och Sara tog sin tjenstegwinna Hagar och gaf henne åt sin man till hustru. Då Hagar märkte, att hon hade blifwit hafwande, föraktade hon sin fru. Sara sade derföre till Abraham: "den orättwisa, som mig

skett, faller uppå dig." Abraham svarade: "din tjenstegwinnna är under ditt wåld; gör med henne, hwad du will." Då tukade Sara henne, och hon flydde åt Egypten till. Men Herrens engel fann henne i öknen och bjöd henne wända tillbaka, sägande: "jag will storligen föröka din säd; du skall föda en son, och du skall kalla hans namn Ismael; han skall blifwa en grym man, och hans hand wara emot hwar man, och hwar mans hand emot honom, och han skall bo österom alla sina bröder." Då wände Hagar tillbaka och födde en son, som kallades Ismael (15. 16 Kap.).

11. Herren besöker Abraham, sin wän.

Abraham satt wid sitt tjälls dörr, då hetast war på dagen. Då han upplyftade sina ögon, stodo 3 män för honom. Abraham lopp emot dem, bugade sig ned till jorden och sade: "Gack icke fram om din tjenare, hwiler eder under trädet, och jag will hemta eder litet watten, att två edra fötter, och ett stycke bröd, att 3 wedergwicken edra hjertan; gån sedan vidare." De svarade: "gör såsom du har sagt." Då skyndade Abraham sig till Sara, som satt i tjället, och sade: "skynda dig, tag hwetemjöl och baka kakor." Och Abraham lopp till boskapen och tog en god kalf, hwilken han gaf åt sin tjenare, och denne skyndade sig att tillreda den. Och han tog fram smör och mjölk och af kalfwen, satte för dem och stod när dem under trädet, och de åto. Då sade en till honom: "hwar är Sara, din hustru?" Abraham svarade: "der inne i tjället." Då sade denne: "sannerligen, jag kommer igen till dig om ett år, och då skall Sara hafwa en son." Detta hörde Sara bakom tjällsdörren och log wid sig sjelf; ty hon ansåg sig för gammal att föda barn. Men den ene, som war Herren, sade till Abraham: "männe Herranom wara någonting omöjligt?" (Kap. 18: 1—14).

12. Abraham beder för Sodom.

1. Då stodo männerna upp och wände sig åt Sodom, och Abraham ledsagade dem. Herren sade: "jag will öde-

läggas Sodom; ty dess synder äro ganska swåra." De två männerna gingo till Sodom, och Abraham stod ensam inför Herren och sade: "will du då förgöra den rättfärdige med den ogudaktige? Om i staden funnos 50 rättfärdige, wille du icke skona den för deras skull?" Herren swarade: "finner jag 50 rättfärdige uti Sodoms stad, så will jag skona hela den trakten för deras skull." Abraham sade: "jag har tagit mig före att tala med min Herre, ändock jag är stoft och aska. Om der wore 5 mindre än 50 rättfärdige, wille du då förgöra hela staden för de 5 skull?" Herren swarade: "jag will icke förgöra, om jag finner derinne 45 rättfärdige." Abraham fortsfor att bedja, tills han kom ned till 10, och Herren lofwade att skona staden, om han der fann 10 rättfärdige.

2. De 2 englarne kommo om aftenen till Sodom. När Lot, som satt wid stadsporten, såg dem, stod han upp, bugade sig till jorden och sade: "tager in uti eder tjenareshus till natten." Och han nödgade dem mycket, och de togo in uti hans hus. Förrän de lade sig, omhvärfde stadens män, unge och gamle, Lots hus och repade: "wi wilja känna de män, hwilka till dig i natt ingångne äro." Lot swarade: "käre bröder; görer icke så illa; ty de äro ingångne under mitt tak's skugga." Men de sade: "du bor här såsom en fremling, och dock will du helt och hållet regera;" och de trängde sig med wåld på Lot och lupo till för att slå upp dörren. Men englarne slogo dem med blindhet, så att de icke kunde finna dörren. När morgonrodnaden uppgick, skyndade englarne på Lot och sade: "statt upp, tag din hustru och dina 2 döttrar, att du icke förgås." Då han dröjde, togo de honom, hans hustru och hans 2 döttrar wid handen och ledde honom utom staden. Den ene sade: "se icke tillbaka och stadna icke på hela denna ängd; utan rädda dig på berget." Lot swarade: "icke kan jag rädda mig på berget. Den der staden är nära, och den är liten; låt mig undfly dit." Engelen sade: "också i den saken har jag bönhört dig, att jag icke emsförtar den staden, hwarem du talade. Skyn-

da dig dit; ty jag kan intet göra, förrän du kommer der in." Deraf är den staden benämnd Zoar (liten). *

3. Solen war uppgången, då Lot kom in uti Zoar. Då lät Herren regna swafwel och eld öfwer Sodom och Gomorra och ödelade desse städer med deras inbyggare, och hela den slätten förwandlades till Döda hafwet. Men Lots hustru såg tillbaka och förwandlades till en saltstod. — Abraham stod bittida upp om morgonen och gick till det stället, der Herren hade talat med honom. Han såg öfwer hela denna slätt, och se, en rök steg upp ifrån landet likasom röken ifrån en ugn. Då Gud ödelade städerna på denna slätt, tänkte han uppå Abraham och frälsade Lot ifrån ödeläggelsen. Lot vågade icke bo uti Zoar, utan for ut derifrån och bodde uti en bergskrefwa österom Zoar. Ifrån honom härstammade Moabiterna och Ammoniterna (Kap. 18: 16—19).

13. Ismael drifwes ut.

Herren besökte Sara, såsom han sagt hade, och Sara födde en son, som kallades Isak och omskars på åttende dagen. Abraham war då 100 år och Sara 90 år gammal.

Gossen växte, och Sara såg att Ismael bespottade honom. Hon sade till Abraham: "drif ut denna tjenstegwinna med hennes son; ty tjenstegwinnans son skall icke ärfwa med min son Isak." Detta ordet misshagade Abraham ganska mycket för sin sons skull. Men Herren sade till honom: "hwad Sara dig sagt hafwer, så lyd henne; ty ifrån Isak skall din rätta afkomma wara; men också tjenstegwinnans son gör jag till ett stort folk, derföre att han din säd är." Då stod Abraham bittida upp om morgonen, tog bröd och en flaska med watten, som han lade på Hagars rygg tillika med pilten, och lät henne gå. Hagar gick wilse i Bersabas öken, och, då watten i flaskan war förtärdt, kastade hon pilten under en buske och satte sig på ett pilskotts afstånd derifrån, hof upp sin röst och grät, sägande: "jag kan icke se på piltens död." Herren

* Staden låg på den landtungan, som från öster utskjuter i Döda hafwet. Den fanns till ännu under Korstågen. De palmträd, som omgäfwö den, äro nu förswunna, och af sjelfwa staden återstår knappt något.

öppnade hennes ögon, att hon fick se en wattungbrunn; då gick hon och fyllde flaskan med watten och lät pilten dricka. Gud war med pilten, som växte i öknen och blef en god skytt. — Ismael hade 12 söner, som blefwo furstar och bodde i Arabien, österom hans bröder, och ifrån honom härstammar Muhammed (Kap. 21. 25: 12—18).

14. Abrahams pröfning.

Någon tid derefter pröfwade Gud Abraham och sade till honom: "tag Isak, din ende son, den du kär hafwer, och gå bort uti Moria land och offra honom der på ett berg, det jag dig skall säga." Då stod Abraham bittida upp om morgonen, sadlade sin åsna, tog med sig 2 drengar och sin son Isak, högg sönder wed till bränneoffer och gick bort till det ställe, som Gud honom sagt hade. På tredje dagen hof Abraham sina ögon upp och såg stället långt ifrån och sade till sina drengar: "blifwer I här; jag och pilten wilja gå dit bort för att bedja, och wi komma igen till eder." Och Abraham tog weden till bränneoffret och lade den på sin son; men sjelf tog han elden och knifwen i sin hand; och de gingo båda tillsammans. Isak sade: "min fader! här är elden och weden, men hwar är fåret till bränneoffret?" Abraham swarade: "Gud förser wäl fåret, min son." Och de gingo båda tillsammans. Då de kommo till stället, byggde Abraham ett altare, lade weden derpå, band sin son och lade honom på altaret owanpå weden. Sedan utsträckte han sin hand och tog till knifwen, för att slagta sin son. Då ropade Herrans engel från himmelen och sade: "Abraham! Abraham! kom icke din hand wid pilten och gör honom intet; th nu wet jag att du fruktar Gud och hafwer icke skonat din ende son för min skull." Abraham hof sina ögon upp och såg en wädur bakom sig, som fastnat med hornen uti en törnbusse. Han gick dit och tog wäduren och offrade den till bränneoffer i sin sons ställe. — Herrans engel ropade åter ifrån himmelen och sade: "efter du detta gjorde och icke skonade din ende son, så will jag storligen wälsigna och föröka din säd såsom stjernorna på himmelen och såsom

sandén på hafwets strand, och i din säd skall allt folk på jorden wälsignadt warda, derföre att du min röst lydt hafwer." Sedan gick Abraham till drengarne igen, och de återwände tillsammans till Bersaba, der Abraham då bodde (22 Kap.).

15. Saras död. Isaks giftermål. Abrahams död.

1. Sara dog, och Abraham sörjde och begrät henne och begrof henne uti Makpelas kula gent emot Mamre (23 Kap.).

2. Abraham sade till Elieser, som all hans egendom förestod: "swär mig, att du icke tager för min son hustru af Kanaans döttrar, utan far in uti mitt fädernesland och till min släkt och tag derifrån åt min son en hustru." Tjenaren sade: "om så hände, att qwinnan icke wille komma med mig hit i landet, skall jag då låta din son fara i det landet, derifrån du kommen är?" Abraham swarade: "Herren, himmels Guds, som mig tog utur min faders hus och utur mitt födelseland, den deslikes swor att gifwa åt mig och min släkt detta landet, han skall sända sin engel framsför dig, att du kan taga åt min son en hustru derifrån. Om qwinnan icke will följa dig, så är du fri ifrån denna ed." Så tog Elieser 10 af sin herres kameler och allehanda häfwor och för till Mesopotamien, till Mahors stad. Han band sina kameler utanför staden, om aftenen, då qwinnfolket plögade komma att taga watten, och sade: "Herre, Abrahams Guds! gör i dag barmhertighet med min herre Abraham; jag står här wid denna wattubrunn, der stadens döttrar komma att taga watten. Jag will säga till en af dem: håll hit din kruka och låt mig dricka. Om hon säger: drick, jag will och gifwa dina kameler dricka, så låt henne wara den, som du har befkärt till hustru åt din tjenare Isak." Och förrän han detta uttalat hade, se, Rebecka kom ut och bar en kruka på arlarne. Hon war ganska skön och gick ned till brunnen samt fyllde krukán. Tjenaren lopp emot henne och sade: "lått mig dricka af din kruka," hwartill hon swarade: "drick, min herre! jag will och ösa watten åt dina kameler att dricka."

Och hon slog straxt watten ur kufan i hoen och lopp åter till brunnen, för att ösa; och hon wattenade alla hans kameler. Men mannen undrade, när han såg derpå. Då nu alla kamelerna hade druckit, gaf han åt henne ett ännespänne och två armringar af guld och frågade: "hwems dotter är du? Finns det uti din faders hus rum för oss öfwer natten?" Hon swarade: "jag är Bethuels, Nahors sons dotter. Det finns också hos oss foder nog och rum till nattherberge." Då böjde mannen sig ned, bad till Herren och sade: "läfswad ware Herren, som hafwer fört mig den rätta vägen till min herres broders hus!" Rebekka lopp hem och förtäljde allt detta.

Laban, Rebekkas broder, lopp ut till mannen wid brunnen, hade honom in i huset, gaf foder åt kamelerna och satte mat för mannen. Men denne sade: "jag will icke äta förrän jag hafwer förtäljt mitt ärende." De swarade: "tala." Sedan han förtäljt allt, sade Laban och Bethuel: "det är utgången af Herran; tag Rebekka och far din väg, och hon blifwe din herres sons hustru." Vittida om morgonen tog tjenaren Rebekka och for tillbaka till Kanaans land. Isak förde henne in i sin moder Saras hydda, tog henne till sin hustru och älskade henne (24 Kap.).

3. Abraham lefde glad i tron på den Frälsare, som komma skulle. Han war 175 år gammal, när han dog och samlades till sitt folk. Isak och Ismael begrofwo honom uti Makpelas kula.

Isak tog arf efter sin fader och blef höfding för sitt folk, och Herren wälsignade honom och sade: "dig och din säd will jag gifwa Kanaans land, och i din säd skola alla folk på jorden wälsignade warda" (Kap. 25: 1—11).

16. Esau och Jakob.

1. 20 år förgingo, och Rebekka fick inga barn. Sedan kände hon sig hafwande och gick att fråga Herren och fick till swar:

"Till twänne folk du blifwa skall en moder,

Och se! den större tjena skall den mindre."

Då nu tiden kom, födde hon twillingar. Den förstföd-

de, som war röd och luden öfwer hela kroppen, kallades Esau, och den andre kallade de Jakob. Biltarne blefwo stora, och Esau blef en wäldig jägare; men Jakob war from och bodde i tjäll. Isak hade Esau kär; men Rebekka hade Jakob kär. Engång hade Jakob kokat en läcker rätt, då Esau kom trött ifrån marken. Esau sade: "låt mig äta af denna röda* rätt; th jag är trött." Jakob swarade: "jag gifwer, om du säljer åt mig din förstfödsflorätt." Esau sade: "jag måste dock dö; hwartill är mig den förstfödsflorätten nyttig?" Så sålde han åt Jakob sin förstfödsflorätt emot den röda ärtwällingen, åt och drack, stod upp och gick dädan. Och så föraktade Esau sin förstfödsflorätt. — Då Esau war 40 år gammal, tog han till hustrur 2 kananeiska qwinnor. Dessa woro emot Isak och Rebekka ganska bittra (Kap. 25: 20—34. 26: 34—35).

2. Och det begaf sig, då Isak war gammal och hans ögon woro mörka till synen, att han kallade Esau till sig och sade: "si! jag är gammal och wet icke, när jag skall dö. Tag derföre ditt koger och din båge, gå ut på marken och hemta mig willebråd, gör mig en läcker rätt och bär den hit, att jag må äta och wälsigna dig, förrän jag dö." Men Rebekka, som hörde detta, wille att Jakob skulle gå till fadren och taga wälsignelsen i Esaus ställe. Jakob swarade: "min broder Esau är luden, men jag är slät. Om nu min fader tager uppå mig och finner att jag will bedraga honom, så ådrager jag mig förbannelse och icke wälsignelse." Rebekka swarade: "hans förbannelse ware öfwer mig, min son! hör du endast min röst!" Då gick hon och tog 2 killingar, och Rebekka tillredde en rätt, såsom Isak wille hafwa den. Skinnen af killingarne swepte hon om Jakobs händer och hals och klädde på honom Esaus kläder. Så trädde Jakob in till sin fader och bad om wälsignelsen. Isak sade: "huru hafwer du så snart funnit willebråd?" Jakob swarade: "Herren, din Gud, hafwer mig det bestyrkt." Isak sade: "kom hit, min son, att jag tager uppå dig." Och när han hade tagit uppå honom, sade han: "rösten är Jakobs röst, men händerna

* Derföre heter han Edom, d. ä. den röde.

äro Esaus händer." Och han åt af Jakobs rätt, wälsignade honom och sade: "war en herre öfwer dina bröder; förbannad ware den dig förbannar, och wälsignad ware den dig wälsignar."

3. Jakob hade knappt utgått ifrån sin fader, då Esau kom ifrån sin jagt. Också han tillredde en läcker rätt, hwilken han bar till sin fader, och sade: "stätt upp, min fader, och åt af din sons willebråd, att du må wälsigna mig." Isak frågade: "hwem är du?" Esau swarade: "jag är Esau, din förstfödde son." Då blef Isak öfvermåttan häpen och sade: "hwem war då den jägaren, som mig willebrådet burit hafwer? och jag åt och wälsignade honom; han skall ock wälsignad blifwa." När Esau detta hörde, ropade han högt och blef öfvermåttan förbittrad, och han sade: "wälsigna ock mig, min fader!" Isak swarade: "jag hafwer satt honom till en herre öfwer dig; hwad skall jag nu göra åt dig, min son!" Esau sade: "hafwer du då endast en wälsignelse? Wälsigna ock mig, min fader!" Och Esau hof upp sin röst och grät. Då swarade Isak: "med ditt swärd skall du nära dig, och du skall tjena din broder."

4. Esau blef wred uppå Jakob för wälsignelsens skull och tänkte derföre dräpa honom. Men Rebekka fick kunskap derom och sade till Jakob: "nu, min son, fly straxt till min broder Laban och blif der till des din broders wrede wändes ifrån dig. Hwarföre skulle jag mista eder båda på en dag?" (27 Kap.).

17. Jakob och Laban.

1. Isak wälsignade Jakob och sade: "far in i Mesopotamien och tag dig der en hustru af din morbroders döttrar. Gud allsmächtig wälsigne dig och låte dig besitta det land, som han Abraham gifwit hafwer!" Då for Jakob ut ifrån Bersaba och reste till Haran. Han kom på ett ställe och blef der öfwer natten; ty solen war nedgången. Han tog en sten, satte den under sitt hufwud och lade sig att sofwa. Och han drömde, att en stege stod på jorden, och ändan deraf tog upp i himmelen, och Guds englar stego derpå upp och neder, och

öfwerst stod Herren och sade: "jag är Herren, Abrahams och Isaks Gud; detta land, uppå hwilket du ligger, skall jag gifwa åt dig och din säd, och din säd skall warda såsom stoftet på jorden, och genom dig och din säd skola alla slägter på jorden wälsignade warda. Och jag är med dig och skall bewara dig, ehwart du far, och skall föra dig åter i detta landet igen." Då Jakob wakenade ifrån sin sömn, sade han: "wisserligen är Herren på detta rummet; här är Guds hus och himmelens port!" Rummet kallade han Bethel, d. ä. Guds hus (28 Kap.).

2. Jakob for widare österut och kom till en brunn, i hwars närhet bostapshjordar lågo. Han frågade af herdarne: "hwarifrån ären I?" De swarade: "wi äro från Haran." Han frågade ytterligare: "Känner I också Laban?" De swarade: "wi känne honom väl; och si! der kommer hans dotter Rakhel med fåren." Då gick Jakob till henne, wältrade stenen ifrån brunnens öppning och wattenade sin morbroder Labans får, och han kyfste Rakhel, hof upp sin röst och grät. Sedan lungjorde han, att han war Rebekkas son. Rakhel lopp och lungjorde det för sin fader, hwilken skyndade emot Jakob, tog honom i famn och hade honom in i sitt hus (Kap. 29: 1-13).

3. När han hade warit der i en månads tid, sade Laban: "hwad skall wara din lön?" Och Laban hade 2 döttrar, Lea och Rakhel; och Rakhel war ganska skön. Derföre sade Jakob: "jag will tjena dig i 7 år för Rakhel." Och de 7 åren woro i hans tycke såsom få dagar; ty han hade Rakhel kär. Då tiden war inne, bjöd Laban allt folket der omkring och gjorde bröllopp och hade om aftenen Lea in till honom.* Om morgonen sade Jakob till Laban: "hwarföre hafwer du bedragit mig?" Laban swarade: "man gör icke så i vårt land, att man gifwer ut den yngsta förr än den äldsta. Håll ut denna weeka, så will jag gifwa åt dig också Rakhel, om du tjenar mig ännu i andra 7 år." Jakob gjorde så och fick äfwen Rakhel till sin hustru. Han hade Rakhel kärare än Lea. Derföre gjorde Herren Lea fruktig, men Rakhel ofruktig. Leas äldste söner woro Ruben, Simeon, Lewi och Juda. I

* Bruden fördes beslöjad till brudgummen.

slutet af dessa 14 år tänkte Herren på Rakhel, och hon födde Josef (Kap. 29: 14—35. 30: 1—24).

4. Straxt derefter sade Jakob till Laban: "låt mig resa hem och till mitt land." Laban svarade: "jag förnimmer att Herren hafwer wälsignat mig för din skull; bestämme derföre din lön." De kommo öfwerens, att Jakob skulle få de fläckiga och brofiga fåren och kiden. Då tjente Jakob 6 år för lönn, och Gud wälsignade honom. Deraf blef han öfwermåttan rik, så att han hade mycket får, kameler och åsnor, tjennarinnor och tjenare. Men när han såg att Labans ansigte icke war emot honom såsom förr, tog han sina hustrur och barn och allt hwad han hade, flydde och kom öfwer Eufrat. Laban, som hade gått att klippa sin hjord, fick på tredje dagen weta, att Jakob hade flytt, och jagade efter honom samt upphann honom på Gileads berg. Gud warnade honom, att icke göra åt Jakob något ondt. De samtalade der och skildes såsom wänner (Kap. 30: 25—43; 31).

18. Jakob möter Esau och kommer till sin fader.

1. Då Jakob närmade sig till Kanaans land, sände han budbärare till Esau på Seirs berg, för att finna nåd för hans ögon. Dessa kommo till Jakob igen och sade: "din broder reser emot dig, och med honom 400 man." Då fruktade Jakob storligen, sände till sin broder skänker af bostap och bad innerligen till Herren. Sina hustrur och sina barn förde han öfwer bäcken Jabbok och blef ensam qwar öfwer natten i lägret. En man kom och brottades med honom, tills morgonrodnaden gick upp. Då denne icke kunde öfwerwinna honom, rörde han wid hans höftsen, så att denna förtwinade. Mannen sade: "släpp mig, ty det dagas." Men Jakob svarade: "jag släpper dig icke med mindre du wälsignar mig." Då wälsignade mannen honom och sade: "hädanefter skall du kallas Israel," d. ä. den som kämpar med Gud (32 Kap.).

2. När Jakob såg Esau, bugade han sig 7 resor ned till jorden; men Esau lopp emot honom, tog honom i famn och kyssde honom, och de gråto båda. Esau wille icke emot-

taga skänferna, som woro sstickade emot honom, utan sade: "jag hafwer nog, min broder!" men Jakob nödgade honom tills han emottog dem; och Esau återwände samma dag till sitt hem i Seir (33 Kap.).

3. Jakob wandrade öfwer Jordan för att draga till sin fader. Då han war ett litet stycke ifrån Bethlehem, födde Rachel en son, hwilken hon kallade Benoni, d. ä. "min smärstas son;" ty hon dog efter födandet; men Jakob kallade honom Benjamin, d. ä. "lyckans son." — Jakob kom med sin hustru Lea och sina 12 söner till sin fader Isak i Mamre. Isak lefde till 180 års ålder och dog gammal och mått af lefwande. Esau och Jakob begrofw honom. Så bodde Esau på Seirs berg; men Jakob blef boende i Mamre (Kap. 35. 36: 6—8).

19. Josef säljes till Egypten.

1. Josef war 17 år gammal och wallade bostkapen med sina bröder, och han sade för sin fader, hwilket ondt rykte öfwer dem war. Israel hade Josef kärare än alla sina andra barn och gjorde åt honom en brofig tjortel. Bröderna, som sågo att deras fader hade honom kärare än dem sjelfwa, blefwo emot honom hätske och kunde icke tala till honom ett wänligt ord.

Josef hade en dröm och berättade den för sina bröder: "jag tyckte att wi bundo kärfwar på marken, och edra kärfwar bugade sig för min kärfwe." Då sade bröderna till honom: "skulle du komma att råda öfwer oss?" Och de blefwo mot honom ännu hätskare. Han hade ännu en annan dröm och förtäljde: "solen, månen och 11 stjernor bugade sig för mig." Fadren sade: "hwad är det för en dröm, som du hafwer drömt? Skulle jag och din moder och dina bröder komma och falla ned på jorden för dig?" Men Jakob behöll dessa ord i sitt hjerta.

2. När de andre bröderna engång betade bostkapen i Sikkem, sade Israel till Josef: "gack och se, huru det står till med dina bröder och bostkapen;" och Josef gick. Då bröderna långt ifrån sågo honom, sade de: "si! drömmaren kom-

mer; låter öf slå honom ihjäl, så får man se, hwad hans drömmar äro." Men Ruben, som wille frälsa honom, sade: "låt öf kasta honom i den här gropen." Josef kom, och de afklädde honom hans kjortel och kastade honom i gropen, som war tom. Derpå satte de sig ned till att äta, och i detsamma foro ismaelitiske köpmän der förbi, hwilka reste till Egypten och förde med sig kryddor och balsam. Juda sade: "låt öf sälja honom åt köpmännen och bärer icke händer på honom; ty han är ju vår broder." Och de sålde honom för 20 silfwerpenningar. Ruben, som hade varit borta, kom till gropen, ref sina kläder och ropade: "piltten är icke der; we mig! hwart skall jag?" Då togo de Josefs kjortel, slagade en bock, doppade kjorteln i blodet och läto bära den till fadren och sade: "denne hafwe wi funnit; se, om det är din sons kjortel!" Jakob igenkände den och sade: "det är min sons kjortel; ett wilddjur hafwer riswit honom!" Och Jakob förjde sin son i lång tid (37 Kap.).

20. Josef kastas i fängelse.

Köpmännen sålde Josef åt Potiphar, som war öfwerste för lifwakten hos egyptiske konungen Pharaos. Herren war med Josef och gaf åt honom lycka uti allt, hwad han gjorde. Derföre satte Potiphar honom öfwer allt, hwad han hade. — Josef war wacker, och Potiphars hustru kastade sina ögon uppå Josef och wille förföra honom. Men Josef swarade: "ji! min herre hafwer gifwit uti min hand allt, hwad han har; huru skulle jag då så mycket ondt göra och synda emot Gud?" En dag, då Josef gick in i huset, för att göra sin sybla, och ingen af husfolket war närvarande, grep hustrun uti hans mantel; men han lemnade den i hennes hand och flydde ut. Då ropade hon på husfolket och sade: "denne hebreiske man har welat förföra mig, och när jag stref med hög röst, lemnade han sin mantel hos mig och flydde ut." Då lade hon manteln när sig tills hennes man kom hem. Potiphar trodde sin hustrus ord och kastade Josef i fängelse.

Men Gud war med Josef och lät honom finna nåd inför befallningsmannen öfwer fånghuset, så att han satte Josef öfwer alla andra fångar (39 Kap.).

21. Josef uttyder drömmar.

1. Pharao blef vred uppå sin öfwerste munskänk och sin öfwerste bagare och kastade dem i fängelse, der Josef låg fången. En natt drömde de hwar sin dröm. När Josef kom in till dem om morgonen, woro de ängslige. Josef frågade: "huru ären I så ängslige i dag?" De swarade: "wi hafwe drömt en dröm, och ingen finns, som uttyder den." Då sade Josef: "uttydningen hörer Gud till; dock förtäljer mig den." Munskänken förtäljde: "jag drömde att ett winträd war för mig, och det hade 3 grenar; des druswor blefwo mogna; jag tog och krystade dem uti Pharaos skänkekar och gaf skänkekarret i Pharaos hand." Josef sade: "efter 3 dagar skall Pharao sätta dig åter i ditt embete, och du gifwer skänkekarret i Pharaos hand såsom tillförene; tänk då uppå mig, som är ostyldigt här i fängelsset." — Bagaren förtäljde sedan sin dröm: "jag drömde ock, att 3 korgar woro på mitt hufwud, och i den öfwersta woro allehanda bakwerk för Pharaos behof, och fåglarne åto dem ifrån korgen." Josef sade: "inom 3 dagar skall Pharao hänga dig i en galge." Så steddde ock. Men munskänken glömde Josef (40 Kap.).

2. Två år derefter hade Pharao en dröm, såsom hade han stått wid Nilflodens strand. Och ifrån elfwen uppstego 7 feta nöt, hwilka gingo i godt bete. Sedan såg han 7 andra nöt, wanskapliga och magra, uppstiga ifrån elfwen, hwilka åto upp de feta nöten, men blefwo icke fetare. Pharao wakenade och somnade åter och hade en annan dröm: 7 fulla ax wärte på ett halmsstrå, och efter dem wärte 7 tunna ax, hwilka uppslukade de fulla axen. Ingen bland Egyptens wise kunde uttyda dessa drömmar. Då kom munskänken ihåg Josef, och Pharao lät kalla Josef ifrån fängelsset och sade: "jag har hört sägas om dig, att när du hörer en dröm, så uttyder du den." Josef swarade: "det står icke mig till; men Gud skall dock förkunna Pharao det godt är." Sedan Josef hört drömmarne, uttydde han dem sålunda: 7 hynniga år skola komma öfwer hela Egypti land, och efter dem 7 hårda år, då all denna hynnighet förtäres; ty den dyra tiden skall blifwa mycket swår." När Pharao hört uttydningen, satte han

Josef öfwer hela Eghyti land och sade: "endast i mitt konungsliga säte will jag wara mer än du." — Josef war 30 år gammal, då han stod inför Pharao. Och Josef reste nu omkring uti hela Eghypten och församlade under de 7 fruktbara åren mycket säd, såsom sandkorn i hafwet (41 Kap.).

22. Josef's bröder komma till Eghypten.

1. En dyr tid blef i alla länder; men i Eghypten fanns säd. Dersöre sände Jakob 10 sina söner att köpa säd ifrån Eghypten; men Benjamin lät han icke fara med. De kommo till Josef, föllo ned till jorden och kände honom icke; men han kände sina bröder och tänkte på sin dröm. Han tilltalade dem strängt och sade: "I ären spejare." De swarade: "nej herre! wi äro komne att köpa säd. Wi woro 12 bröder, en mans söner i Kanaans land; den yngste är när sin fader, men den ene är icke mera till." Josef sade: "detta är det jag sade; I ären spejare." Och han satte dem allesammans i fängelse på 3 dagar. På tredje dagen sade han: "en af eder blifwe här qwar såsom fånge; men farer I andre bort och förer hem säden emot hungern och hemter eder yngste broder till mig, att edra ord måtte besannas." De sade sig emellan: "sannerligen, detta kommer öfwer oss för vår broders skull; ty wi sågo hans själsångest, då han bad oss om nåd, och wi hörde honom icke." De wiste icke att Josef förstod det; ty han talade med dem genom tolf. Men han wände sig ifrån dem och grät. Han wände sig åter till dem och lät binda Simeon inför deras ögon. Han gaf befallning, att deras säckar skulle fyllas med säd och penningarne sättas, hvars och ens i hans säck, ofwanpå säden. Då foro de 9 bröderna hem och berättade för sin fader allt, hwad dem wedersarits hade. Jakob sade: "I gören mig barnlös; Josef är icke mera till, ej heller Simeon, och Benjamin wiljen I ännu taga ifrån mig! nej! han får icke fara med eder; ty om något ondt honom wedersores på wägen, så skullen I drifwa mina grå hår med sorg ned i grafwen" (42 Kap.).

2. Men den dyra tiden twingade landet. Juda sade: "låt pilten fara med oss; jag will wara ansvarig för honom,

och, om jag icke förer honom tillbaka till dig, så vill jag bära skuld för dig i alla mina lifsdagar." Då sade Israael till dem: "om det nu måste så vara, så tager af landets bästa frukter skänker, balsam, honing, örter och mandel; tager och andra penningar utom de penningar, hwilka I hafwen hemtat tillbaka öfwerst i säckarne; tilläfwentyrs har detta skett af misstag; tager dertill Benjamin — och jag, efter jag blifwit barnlös, må vara barnlös!"

Då foro bröderna för andra gången till Egypten. Simeon hades ut till dem, och de fördes före middagen inför Josef och föllo ned på jorden för honom. Josef frågade: "går det wäl med eder gamle fader? lefwer han ännu?" De swarade: "med din tjenare, vår fader, går det wäl, och han lefwer ännu." När han såg Benjamin, sin moders son, sade han: "Gud ware dig nådelig, min son!" och han gick bort och grät. Då han hade twättat sitt ansigte, kom han ut, höll sig fast och sade: "lägger fram maten." Och man dukade särskildt för honom och särskildt för dem och för de Egyptier, som med honom åto; ty att äta med Hebreer war för Egyptierna en styggelse. Och de ordnades efter sin ålder, hwaröfwer de inbördes förundrade sig. Man bar för dem rätter ifrån Josefs bord, och för Benjamin 5 gånger mera än för de andra (43 Kap.).

3. Josef befallte den, som war öfwer hans hus, och sade: "fyll männernas säckar med säd och lägg min silfver-skål öfwerst i den yngstes säck." Om morgonen, då det blef ljust, lät man männerna fara; men knappt hade de hunnit utanför staden förrän Josef skickade efter dem. Säckarne undersöktes, och skålen fanns uti Benjamins säck. Då refwo de sina kläder, ladsade på åsnorna och återwände till staden. Josef sade till dem: "hwad hafwen I gjort?" Juda swarade: "hwad skola wi säga och hwarmed rättfärdiga öf? Si! wi äro min herres trålar, både wi och han, hos hwilken skålen fanns." Josef sade: "endast den mannen, hos hwilken skålen är funnen, skall vara min träl; men I andre, farer i frid till eder fader." Då steg Juda fram och sade: "ack min herre! lät din tjenare tala ett ord till min herre, och din

wrede må icke upptändas emot din tjenare: jag har gått i borgen för den här unge mannen hos min fader; låt derföre din tjenare blifwa qwar såsom träl i piltens ställe, men låt pilten fara med sina bröder. Ty huru kan jag återvända till min fader, utan att pilten är med mig? Jag skulle icke kunna se den jämmer, hwaruti min fader råkade" (44 Kap.).

23. Josef gifwer sig tillkänna.

Nu kunde Josef icke mera hålla sig, utan brast ut i gråt och sade: "jag är Josef; lefwer min fader ännu?" Men af förfräckelse kunde icke bröderna svara något. Josef tilltalade dem vänligen och sade: "för eder wälfärds skull hafwer Gud sändt mig hit före eder. Skynder eder och farer till min fader och säger honom, att jag är herre öfwer Egypti land, och hemter honom hit." Och han föll sin broder Benjamin om halsen, och de gråto båda, och han kyfte alla sina bröder. På Pharaos befallning gaf han dem wagnar och förtäring på wägen, lät dem fara och sade: "lifwer icke på wägen." De kommo hem och förkunnade allt. Israels hjerta häpnade; ty han trodde dem icke. Men när han såg wagnarne, som Josef sändt hade, upplifwades hans ande, och han sade: "jag hafwer nog, att min son Josef ännu lefwer; jag will fara och se honom, förrän jag dö" (45 Kap.).

24. Jakob reser till Egypten.

Gud sade till Jakob om natten uti en syn: "frukta icke att fara till Egypten; ty jag will fara dit med dig, och jag will åter föra dig derifrån, och Josef skall lägga sin hand uppå dina ögen." Då for Jakob till Egypten och hela hans släkt, 70 själar förutom sönernas hustrur. Och de togo all sin boscapy och allt sitt gods med sig. Och han sände Juda före sig till Josef, för att anmäla sin ankomst. Josef lät spanna för sin wagn och for ut emot sin fader till Gosen. Och han föll sin fader om halsen och grät en lång stund. Israel sade: "nu will jag gerna dö, efter jag hafwer sett ditt ansigte, och efter du ännu lefwer." — Josef ställde sin fader och 5 sina bröder inför Pharao. Pharao frågade af Ja-

Jakob: "huru gammal är du?" Jakob svarade: "min wandringstid är 130 år; liten och ond är min wandringstid och går icke upp emot mina fäders lifstid." På Pharaos befallning gaf Josef åt sin fader och sina bröder landet Gosen att bebo; ty Jakob och hans söner woro herdar, och herdar woro för Egyptierna en styggelse (46. 47 Kap.).

25. Jakobs och Josefs sista dagar.

Jakob lefde ännu 17 år i Egypten och blef sålunda 147 år gammal. När det blifwit sagdt åt Josef, att fadrens dödsstund nalkades, for han till honom med båda sina söner, Manasse och Efraim. Jakob gjorde sig stark, satte sig upp i sängen och wälsignade dessa sina barnabarn och tillade: "dessa skola wara mina söner, liksom Ruben och Simeon".*

Jakob kallade sina söner till sig och förutsade, hwad stammarna i en tillkommande tid hända skulle. Han spådde att Kristus, hwilken han kallar Silo eller Fredsfursten, skulle födas af Juda stam: "Spiran skall icke warda tagen ifrån Juda, icke heller en mästare ifrån hans fötter, till dess hjelten kommer, och honom skola folken tillfalla. Herre, jag wäntar efter din salighet."

Sedan Jakob slutat sin spådom, sade han: "jag skall samlas till mitt folk; begrafwer mig i Makpelas kula. Der hafwa de begrafwit Abraham och Sara; der hafwa de och begrafwit Isak och Rebecka; der hafwer jag begrafwit Lea." Sedan lade han sina fötter tillsammans på sängen, uppgaf andan och samlades till sitt folk. — Josef for med en ganska stor skara till Kanaans land och begrof sin fader i Makpelas kula.

Josefs bröder fruktade nu, att han skulle hämnas på dem. Josef grät, när han hörde detta. Och han sade till sina bröder: "jag är under Guds hand. I tänkten ondt öfwer mig; men Gud har wändt det till godo, för att frälsa mycket folk."

---

* Manasse och Efraim trädde i Josefs ställe, och sålunda war sönernas antal 13; men Lewis barn blefwo Herrans tjenare och fingo wid delningen af Kanaans land ingen särskild jordlott, hvarföre lardet delades endast emellan 12 stammar.

— Josef sade till Israels barn: "när Gud warder sökande eder och förande eder ut ur detta landet, så förer mina ben härifrån." Han dog 110 år gammal, och de smorde honom och lade honom i en kista i Egypten (48—50 Kap.).

Andra Moseboken.

26. Moses födes (1500 år f. Chr. föd.).

1. Israels barn tillwänte och förökades starkt, så att de uppfyllde landet. Då kom en ny konung öfwer Egypten, hwilken wiste intet af Josef, och han sade: "Israels barns folk är större och starkare än wi; blir det krig, så kunde de gå öfwer till våra fiender och draga ut ur landet." Derföre betungade han dem med swårt ler- och tegelarbete och allehandas arbete på marken. Men ju mera man betungade folket, desto mera förökades och tillwänte det. Derföre befallte han: "allt mankön, som födes, kaster i elfwen, men allt qwinkön låter lefwa" (1 Kap.).

2. På den tiden födde en qwinna af Lewi stam en son. När hon såg att det war ett wackert barn, dolde hon det i 3 månader. Då hon icke längre kunde fördölja det, tog hon en kista af rör, lade barnet deruti och satte den ut i wassen wid elfstrandén. Barnets syster stod på afstånd, för att se huru det skulle gå med det. Pharaos dotter kom ned till stranden för att bada, såg kistan i wassen och lät hemta den upp. Då hon öppnade den, grät barnet, och hon ömkade sig deröfwer och sade: "detta är ett af de hebreiska barnen." Systemen kom fram och frågade: "will du att jag går och kallar för det en amma?" Pharaos dotter swarade: "ja;" och flickan kallade barnets egen moder. Men då barnet blifwit stort, lemnade modren det till Pharaos dotter, hwilken upp tog det till sin son och kallade det Moses, d. ä. den som är dragen ur watten (Kap. 2: 1—10).

27. Moses flyr.

Då Moses war 40 år gammal, gick han engång ut för att se sina bröders trälldom, och warskeblef att en Egyptier

flog en Israelit. Han såg omkring sig hit och dit, och, då han märkte att der war ingen menniska, flog han Egyptiern ihjäl och begrof honom i sanden. Andra dagen gick han ut och såg två Israeliter träta sinsemellan. Han sade till den, som orätt gjorde: "hwarföre slår du din nästa?" men denne svarade: "hwem hafwer gjort dig till domare öfwer oss? Will du också slå mig ihjäl, såsom du slog den Egyptiern?" Då fruktade Moses och sade: "sannerligen har detta blifwit bekant." Och det kom för Pharao, och han sökte att döda Moses. Men Moses flydde och stannade i Midians land och bodde wid en brunn. Dit kommo prestens i Midian döttrar, för att wattna sin faders får. De andre herdarne drefwo dem bort; men Moses hjälpte dem och wattnade deras får. När fadren fick weta detta, bad han Moses komma till sig. Moses samtyckte och fick prestens dotter Sippora till sin hustru samt bodde der i 40 år (Kap. 2: 11—21).

28. Mose kallelse.

Moses waktade sin swärfader Bethros får och kom till Guds berg Horeb. Der såg han en törnbuste, som brann utan att blifwa förtärd. Moses wille träda närmare, för att se detta under; men Gud ropade ifrån bussen: "träd icke hit! drag dina skor ifrån dina fötter, ty rummet, hwaruppå du står, är heligt. Jag är din faders Gud, Abrahams, Isaks och Jakobs Gud." — Moses höljde sitt ansigte; ty han fruktade att se Gud. Herren sade: "jag har sett mitt folks jämmer uti Egypten och will föra det till Kanaans land, der mjölk och honing flyta. Och jag will sända dig till Pharao, för att föra mitt folk utur Egypten." Moses svarade: "de tro mig icke och höra ej heller min röst." Herren sade: "kasta din staf uppå marken." Moses gjorde så, och den förwandlades till en orm, och Moses flydde för den. Herren bjöd Moses taga den om stjerten, och han tog, och den förwandlades åter till en staf i hans hand. Sedan bjöd Herren honom sticka sin hand uti barmen. Han gjorde också detta, och, då han drog sin hand ut, war den spetalst såsom snö. Han stack den åter in i barmen

och drog den ut igen, och den war såsom hans öfriga kött. — Moses inwände derpå: "jag är ingen wältalig man; ty jag har ett tungt mål och en swår tunga." Herren swarade: "hwem hafwer skapat menniskans mun? eller hwem gör en stum eller döf, seende eller blind? Männe icke jag Herren?" — Moses bad: "Herre! sänd en annan!" Då upptändes Herrens wrede, och han sade: "wet jag icke, att din bröder Aron är wältalig? Han skall wara din mun, och du skall wara hans Gud."* Så gick Moses till Jethro och sade: "låt mig gå till Egypten och bese mina bröder." Jethro swarade: "gå i frid!" — Nu begaf sig Moses på wäg. Herren sände emot honom Aron, och båda gingo de åstad till Israels barn. Aron talade, och Moses gjorde tecken. Och folket trodde och tillbad Herren, som hade besökt dem och sett deras jämmer. — Moses war nu 80 och Aron 83 år gammal (3. 4 Kap.).

29. Egyptens landsplågor.

1. Moses och Aron gingo till Pharao och sade: "så säger Jehowa, Israels Gud: släpp mitt folk." Pharao swarade: "hwem är denne Jehowa, hwilkens röst jag höra skall; jag wet intet af honom och will ej heller släppa Israel." Och han sade till sina arbetsfogdar: "I skolen icke härefter hemta strå** åt folket till teglen." Men likwäl måste de göra lika mycket tegel, som förut. Då måste folket gå omkring och söka halmstyhbe på marken, och de klagade bittert för Moses (5 Kap.).

2. Då gingo Moses och Aron in till Pharao, och Aron kastade ut sin staf, och den förwandlades till en orm. Pharao lät kalla Egyptens trollkarlar, hwilka också hwar och en kastade ut sin staf, och desse förwandlades till ormar. Men Arons staf uppslukade deras stafwar. Pharao förhärade sitt hjerta och lät icke folket fara.

* Du skall lägga orden i hans mun, såsom Gud lägger orden i en Profets mun.

** Halmen trampades tillsamman med leran. I Egypten brände man icke teglen, utan man torlade dem i solen.

Nu sände Herren 10 landsplågor öfver Egypten: 1. Aron utsträckte sin staf öfver Nilefwen, och des watten förwandlades till blod. Wattenet blef stinkande, och fiskarne dogo. Men de Egyptiske trollkarlarne gjorde med sina beswärfjeller detsamma, och Pharaos hjerta förhärdades. — 2. Aron utsträckte sin hand öfver wattnena i Egypten, och paddor kommo der ut och öfvertäckte hela Egypti land. Detsamma gjorde också trollkarlarne med sina beswärfjeller. — 3. Aron utsträckte sin hand med stafwen och slog i stoftet på jorden, och löf uppwärte öfwerallt i Egypten. Trollkarlarne försökte att göra detsamma; men de kunde icke, och sade till Pharaos: "detta är Guds finger;" men hans hjerta förhärdades allt mer och mer. — Derpå följde 4. Dhyra. — 5. Bosfapspest. — 6. Bölder. — 7. Hagel. — 8. Gräshoppor. — 9. Tre dagars mörker, som war så tjockt, att den ene icke kunde se den andre; men Israels barn hade ljus, der de bodde. Allt ifrån den tredje landsplågan hade Pharaos begynt att gifwa något efter; men när plågan war öfwerstånden, förhärdade han åter sitt hjerta. Då den nionde plågan kom, kallade han till sig Moses och sade: "går åstad, men eder bostap må blifwa här!" Moses swarade: "icke en klöf skall blifwa qwar." Pharaos sade: "gack ifrån mig och tag dig till wara, att du icke mer kommer för mina ögon! ty om du kommer, så skall du dö." "Såsom du sagt hafwer," swarade Moses. — 10. Herren bjöd Moses säga: "Pharaos will icke låta mitt folk fara; derföre will jag midnattstiden gå genom Egypten och slå ihjäl allt förstföddt, ifrån Pharaos förstfödde son allt intill slafwinnans förstfödde" (7—11 Kap.).

30. Påskens instiftelse. Utgången ur Egypten.

1. Herren bjöd Moses säga till Israels barn: "denne månad skall wara hos eder den förste månaden i året; derifrån* skolen I begynna året. På 10:de dagen i denne månad tage hwarje husfader för sitt hus ett årsgammalt får, som är utan wank, och slagte det på den 14:de dagen, emel-

* Den månaden war Abib, som swarar ungefär emot April.

lan begge aftnarne.* Blodet skolen I stryka på båda dörrposterna; köttet skall stekas helt wid eld, och I skolen icke sönderbryta något ben derpå. I skolen äta det med osyradt bröd och bittra örter, och I skolen wara omgjordade kring edra länder, med skor på fötterna och stafwar i händerna, färdige att bryta upp. Th jag will den natten gå genom Egypti land och slå ihjäl allt förstfödt; men der jag ser blodet, skall jag gå förbi. Och denne dag skolen I helga till en minneshögtid, till en ewig stadga inom edra slägter; 7 dagar skolen I äta osyradt bröd, så att man icke skall finna syradt bröd uti edra hus." — Wid midnattstiden slog Herren allt hwad förstfödt war, och ett stort jännerrop hördes öfwer hela Egypti land. Pharaos kallade Moses och Aron till sig om natten och sade: "farer ut ifrån detta land och tager eder boskap med er." Och Egyptierna trängde uppå och manade dem ut ur landet, sägande: "wi dö hwar och en."

2. Andra påskdagen, då Egyptierna begrofwö sina förstfödde, drogo Israels barn ut ur Egypten, 600,000 man, som woro stridbare, utom qwinnor och barn. 420 år hade de bott uti Egypten, och Moses tog Josef's ben med sig. — Herren förde dem icke den genaste vägen till Kanaan; th han tänkte, att de, då de sågo örlig emot sig, kunde ångra sitt uttåg och återwända till Egypten. Han förde dem mot Röda hafwet och gick framför dem, om dagen uti en molnstod och om natten uti en eldstod (12, 13 Kap.).

3. Gud förhärdade Pharaos hjerta, så att han sade: "hwarföre hafwe wi släppt Israel ifrån att tjena oss?" Så tog han 600 utwalda wagnar och alla andra wagnar i Egypten, jagade efter dem och upphann dem wid Röda hafwet. Då ropade Israels folk till Moses: "fanns det icke grafwar nog uti Egypten, att du måste föra oss ut, för att dö i öfwen?" Moses swarade: "frukter icke; nu skolen I få se, hwilken salighet i dag Herren eder görande warder. Herren strider för eder." Molnstoden flyttade sig emellan båda härarne,

* Den första aftenen räknades ifrån solens nedgång, den andra aftenen ifrån fullständigt mörker. "Emellan begge aftnarne" war således i stymningen.

så att de under hela natten icke kunde komma tillsamman. Derpå utsträckte Moses sin hand, watten skildes åt, och Israels barn gingo på det torra, och watten stod såsom en mur på deras högra och wenstra sida. I morgongryningen satte Egyptierna efter dem; men när de woro widt i hafwet, och Israel hade kommit öfwer, utsträckte Moses sin hand, och watten kom strömmande tillbaka samt fördränkte Pharao och hela hans här (Kap. 14, 15: 1—21).

31. Wandringen till Sinai.

Israels barn wandrade nu genom öknen söderut mot berget Sinai. De saknade mat, knorrade mot Moses och önskade sig tillbaka till köttgrytorna i Egypten. Då kom om aftonen en sådan mängd åkerhöns, att de öfvertäckte lägret, och manna, som smakade såsom honingskaka, låg hwarje morgon såsom rimfrost på jorden och försmälte, när solen blef het. De äto manna i 40 år, tills de kommo till Raanaans land. Moses bad Aron taga en kruka med manna, för att förwaras för efterkommande.

Sebermera saknade de watten; de knorrade mot Moses och önskade sig åter tillbaka till Egypten. Moses ropade till Herren: "huru skall jag göra med detta folket? det fattas föga att de icke stena mig." Herren svarade: "tag några af de äldste i Israel med dig och din staf uti din hand, med hwilken du slog watten, och slå Horebs berg, och derifrån skall utlöpa watten, så att folket får dricka." Moses gjorde så, och de äldste sågo detta. — Då kom Amalek och stridde mot Israel. Moses lät Josua strida emot Amalek, men sjelf steg han tillika med Aron och Hur upp öfwerst på höjden. Och när Moses höll sin hand upp i wädrret, segrade Israel; men när han lät sin hand ned, segrade Amalek. Men Mose händer woro tunga; derföre satte han sig ned på en sten, och Aron och Hur höllo hans händer uppe, tills solen gick ned. Josua nedgjorde Amalek med swärdsegg, och Herren bjöd Moses uppteckna till minnes, att Herren wille förgöra Amalek helt och hållet ifrån jorden (Kap. 15: 22—18).

32. Lagens utgifwande på Sinai. De tre stora högtiderna.

1. Uti tredje månaden efter utgången utur Egypten kommo Israels barn till Sinai öfen och lägrade sig gentemot berget. Moses steg upp till Gud, hwilken bjöd honom säga till folket: "J hafwen sett hwad jag Egyptierna gjort hafwer och huru jag burit eder på örnowingar och tagit eder till mig. Om J nu min röst hören och hållen mitt förbund, så skolen J vara min egendom för allt folk; J skolen vara mig ett presterligt konungarike och ett heligt folk."

På tredje dagen uppkom ett donder och en ljungelb, ett tjockt moln låg på berget, och ett ganska starkt thordön hördes, så att hela folket i lägret försträcktes. Moses förde folket utur lägret, och det stadnade under berget. Hela Sinai berg rykte och skälde; ty Herren steg ned på berget i eld. Derwid talade Herren sålunda:

"Jag är Herren din Gud, som dig ifrån Egypti land ur trälldomshuset utfört hafwer. 1. Du skall inga andra gudar hafwa för mig. — 2. Du skall icke misbruka Herrans, din Guds namn; ty Herren skall icke låta honom blifwa ostraffad, som hans namn misbrukas. — 3. Tänk uppå sabbatsdagen, att du helgar honom. — 4. Du skall ära din fader och din moder, på det du må länge lefwa i landet. — 5. Du skall icke dräpa. — 6. Du skall icke göra hor. — 7. Du skall icke stjåla. — 8. Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa. — 9. Du skall icke hafwa lust till din nästas hus. — 10. Du skall icke begära din nästas hustru, ej heller hans tjenare eller hans tjenarinna, ej heller hans ore, ej heller hans åsna, ej heller något, det din nästa hafwer."

Då folket såg dundret och ljungelden och berget rykande samt hörde thordönet, flydde* det och sade till Moses: "tala du med oss och låt icke Gud tala med oss, att wi icke skole dö."

* Israels rädsla för Sinai berg blef så stark, att ända intill denne dag ingen rättroende Jude wågat bestiga det.

Så stod folket på afstånd, men Moses gick in uti mörkret, hwaruti Gud war. Herren talade till Moses, och Moses förlunnade för folket hwad Herren hade talat (19, 20 Kap.).

2. Herren bjöd Moses säga till folket: "tre gånger om året skolen I hålla mig högtid. Då skall allt mankön komma inför Herren Gud i helgedomen; men kom icke med tomma händer inför mig. Dessa 3 högtider äro: 1. Det osyra-de brödet's högtid (Påskan), 7 dagar i månaden Abib; * der-före att du då utgått ur Egypten; 2. Pingsten, 7 dagar, när du först begynner att berga det du på marken sått hafwer. ** 3. Löfhyddohögtiden, 7 dagar, när du ditt arbete ifrån mar-ken insamlat hafwer." *** (Kap. 23: 14—17).

33. Moses dröjer på Sinai berg. Tabernaklet.

Lagens tafior.

Herren sade till Moses: "kom upp till mig på berget, och jag gifwer dig lagens tafior." Moses satte Aron att dömma folket, medan han sjelf war uppå berget, tog Josua med sig och war uppå berget i 40 dagar och 40 nätter (Kap. 24: 12—18).

Herren sade ytterligare till Moses: "Israels barn skola göra mig en helgedom, deri jag må bo ibland dem. De skola göra den och de heliga kärl, som dertill höra, efter som jag will wisa dig."

Tabernaklet.

1. Helgedomen eller tabernaklet, som byggdes af akacie-träd, war 30 alnar långt, 10 alnar bredt och 10 alnar högt. Det war beladt i 2 afdelningar: det Heliga, som war 20 alnar långt, och det Allraheligaste, af 10 alnars längd. In-gången war mot öster och betäckt med ett dyrbart förhänge.

* Dessa 3 högtider syftade på jordbruket; månaden Abib betecknar armanaden, då de första axen af årets gröda frambruos såsom offer.

** Första skörden skedde mellan påsk och pingst; om pingsten frambruos de första bröden af årets gröda såsom offer. Sednare förenade man med denne högtid minnet af lagens utgifwande på Sinai.

*** Frukts- och winstörden slutades i 7de månaden (Oktober). Då bodde man i löfhyddor 7 dagar, till minne af wandringen i öknen.

Först kom man in uti det Heliga och derifrån in i det Allraheligaste; emellan dessa fanns ett dyrbart förhänge.

2. I det Allraheligaste stod förbundets ark, som war en lista af $2\frac{1}{2}$ alns längd, $1\frac{1}{2}$ alns bredd och $1\frac{1}{2}$ alns höjd. Den war gjord af akacieträd samt innan och utan öfwerdragen med rent guld. Locket, som war af rent guld, kallades Nådastol.

Uti förbundets ark förvarades lagens tvenne tafser; straxt ofwanom den war krukans med manna och Arons prestastaf. — I det Allraheligaste fick endast Öfwerstepresten ingå, och detta endast en gång om året, då han på den stora försöningsdagen offrade en stut och en wädur, till försöning för sina och folkets synder.

3. I det Heliga stodo rökaltaret och bordet, hwar på hwarje sabbat lades 12 bröd, hvilka kallades skådebröd. Der stod ock en 7armad ljusstake af rent guld, hvars lampor antändes om morgonen och utsläcktes om aftenen. — Endast presterna fingo ingå i det Heliga.

4. Rundt omkring Tabernaklet war Förgården, som bildade en fyrkant, hvilken war 100 alnar lång och 50 alnar bred. Dess väggar woro af tyg, men den saknade tak. Här stod bränneoffer-altaret, uppå hwilket hwarje morgon och aften offrades ett lam. Uppå altaret brann ständigt eld. — Förgården war för folket.

Sedan Herren hade slutat sitt tal med Moses om Tabernaklet, gaf han åt honom de tvenne lagens tafser, hvilka woro af sten och skrifna på båda sidor. **Tafslorna woro Guds arbete, och skriften war också Guds skrift, inristad i tafslorna. De woro skrifna med Guds finger (25—31 Kap).**

34. Guldkalfwen. Nya Tafser.

Då folket såg att Moses dröjde att komma ned ifrån berget, sade det till Aron: "gör oss gudar, de der gå före oss; ty wi wete icke hwad Moses wedersfarits." Aron swarade: "rifwer de gyllene örringar, som äro uti edra hustrurs, söners och döttrars öron, och hemter dem till mig." Folket gjorde så, och Aron gjöt af dessa smycken en kalf. Folket

sade: "detta är din Gud, Israel, som förde dig ut ur Egypten." När Aron hörde detta, utropade han: "i morgon är Herrans högtid!" Följande dagen offrade folket åt kalfwen och satte sig att äta och dricka samt uppsteg till att leka.

Moses steg ned ifrån berget, och hade i sin hand de tvenne vittnesbördets tafslor. Josua sade: "ett frigsrop höres från lägret." Moses svarade: "detta är icke ett rop af segrande eller tappande; jag hör ett ljud af sjungande." Och när han kom närmare till lägret, såg han kalfwen och dansen. Moses upptändes af vrede, så att han kastade tafslorna ifrån sina händer och slog dem sönder nedanför berget. Han tog också kalfwen, krossade den till stoft och strödde den i wattnet samt gaf det åt Israels barn att dricka. Till Aron sade han: "hwad hafwer detta folket gjort dig, att du hafwer låtit en så stor synd komma öfwer det?" Aron svarade: "det bad mig göra gudar, som ginge före oss, och gaf åt mig sitt guld; och jag kastade det i eld, och deraf uppkom denne kalf." — Till folket sade Moses: "komme hit till mig hwar och en, som Herren tillhör!" Då församlade sig till honom alla Lewi barn, och han bjöd dem gå genom lägret med draget swärd; och på den dagen föllo af folket wid påß 3000 man.

Herren sade till Moses: "uthugg dig tvenne stentafslor, sådana som de första woro, att jag skrifwer iuti dem de ord, som woro i de första tafslorna, hwilka du sönder slog. Stig sedan bittida upp på Sinai berg; men ingen stige upp med dig." Moses gjorde så och war der hos Herren i 40 dagar och 40 nätter samt åt intet och drack intet. Och Herren skref på tafslorna de 10 budorden (32—34 Kap.).

Tredje Moseboken.

35. Presterna.

Moses gjöt olja uppå Arons hufwud och smorde honom sålunda till Öfwersteprest. Efter honom stulle hans äldste son wara Öfwersteprest, och så framdeles son efter son. Arons öfrige söner smordes till prester, och Lewis öfrige ef-

terkommande eller Lewiterna gjerdes till deras medhjelpare. — Lewiterna hade ingen färskild drägt; presterna buro en lång lifsjortel utan ärmar och en hög hatt. Öfwersteprestens drägt war af finare tyg; på hans hatt war fästadt ett gyllene ännespänne, hwaruti woro ingrawerade orden: **Herrans Selighet**. På bröstet bar han en embetsfföld, bildad af 12 ädelstenar, uppå hwilka Israels 12 stammars namn woro inristade (8—10 Kap. 2 Mos. 28, 29, 40 Kap.).

36. Rena och orena djur.

Herren talade till Moses och Aron: "säger till Israels barn: dessa äro djur, som I äta skolen: af landtdjur allt det, som tweeklöfwadt är och idislar. Kamelen skolen I icke äta; th den idislar wäl, men är icke tweeklöfwad. Swinet är tweeklöfwadt, men idislar icke; derföre är det för eder orent. — Af wattendjur skolen I äta allt det, som har simfenor och fjäll; men alla de, som icke hafwa simfenor och fjäll, skola wara eder en sthggelse. — Af djur med wingar skolen I icke äta roffoglar och fyrfotade (insekter). — Swilken menniska än äter blod, honom skall jag utrota ifrån hans folk; th kroppens lif är i blodet, och blodet är försoning för lifwet (Kap. 11. 17: 10—11).

37. Dörrn.

Herren gaf åt Moses befallning om flera slags offer. De wigtigaste woro försoningsoffren, hwilka alla woro blodiga.* De framburos dels för hela folkets synder dels af ensfilte till försoning af egna synder. — Det wigtigaste försoningsoffret frambars på den stora försoningsdagen. Herren bjöd Moses förkunna: "Öfwerstepresten må icke hwarje tid gå in i det Allraheligaste, att han icke skall dö. Han skall gå derin endast en gång om året på försoningsdagen i 7de månaden (Oktober). Han skall då föra en ung stut och 2 bockar till dörrn af tabernaklet och kasta lott om de 2 bockarne, den ena lotten för Herren och den andra lotten för Afasel (den onde anden). Stuten skall han offra för sig och

* Utan blodsutgjutelse sker ingen förlåtelse (Hebr. 9: 22).

sitt hus, taga af des blod och 7 reesor stänka deraf för Må-
 dastolen med sitt finger. Sedan skall han taga bocken, uppå
 hwilken Behowas lott fallit, och offra den till försoning för
 folkets synder och göra med des blod såsom med stutens
 blod. Derpå skall han lägga sina båda händer på den an-
 dra bockens hufwud och bekänna öfwer honom alla Israels
 barns misgerningar och all deras öfwerträdelse i deras syn-
 der samt lägga dem på bockens hufwud och sända den ut i
 öknen med någon till hands warande man" (1—7. 16 Kap.).

38. Sabbatsåret och Jubelåret.

1. "6 år skall du beså din åker och skörda din wingård
 samt insamla des frukter. Men det 7de året skall öfwer he-
 ta landet wara ett sabbats eller helgår, under hwilket du ic-
 ke skall beså din åker eller berga din wingård; hwad då af
 sig sjelft werer, skall wara till föda för den fattige och för
 djuren. Och om I sägen: hwad skole wi äta på 7de året?
 så will jag bjuda min wälsignelse under det 6te året, så att
 det skall göra eder tre års wärt."

2. Efter hwart 7de sabbatsår följde Klang- eller Jubel-
 året, hwilket således inträffade hwart 50de år. På Jubel-
 årets första dag blåstes i basuner, och frihet förkunnades för
 hela landet; "ty landet är mitt, och I ären fremmande
 och gäster för mig," säger Herren. Allt arbete på marken
 skulle då hwila, alla trälar af Israels släkt försättas i fri-
 het, alla skulder efterskänkas, och hwar och en få sin jordlott
 tillbaka. Om någon sålde sin jordlott, så skulle des lösen be-
 räknas efter tiden till nästa Jubelår; ju färre år till nästa Ju-
 belår återstodo, desto lägre måste priset bestämmas (25 Kap.).

Sjerde Moseboken.

39. Lewi stam.

Herren talade till Moses: "si! jag hafwer tagit Lewi
 stam bland Israels barn, för att tjena mig i tabernaklet* i

* Såsom ersättning för des nit wid deras tukande, som hade syndat
 med guldkalfwen.

stället för alla förstfödde; ty alla förstfödde äro mina, emedan jag på den dagen, då jag slog alla förstfödde i Egypti land, helgade åt mig alla förstfödde i Israel."

Lewi stam skulle icke få någon egen jordlott i Kanaan, utan 48 städer med deras förstäder omkring i landet inom de andre stammarnes områden; 13 af desse städer bestämdes för presterna. — Lewiterna skulle få tionde af allt, hwad jorden afkastade. Af denna tionde måste de gifwa tionde delen åt presterna. Presternas öfriga inkomster woro 5 sikel* i lösen för de förstfödde, såväl af menniskor som af orena djur, samt andel uti de offer, hwilka man icke helt och hållet brände (3, 4, 18, 35 Kap.).

40. Nasirerna. Wälsignelseorden.

1. Presterna och Lewiterna woro till följe af födseln helgade åt Herren. Andra, både män och qvinnor, kunde för längre eller kortare tid helga sig åt Herren och blifwa Nasirer (inwigde). En Nasir gjorde 3 löften: att icke njuta något, som ifrån winträd kommet war, eller förtära starka drycker, att icke låta rakknif komma på sitt hufwud och att icke widröra en dödd, om det än wore hans fader eller moder.

2. Öfwer alla Israels barn hwilade Herrens faderliga wälsignelse. Moses fick befallning att säga till presterna, att de, då de wälsignade Israel, skulle säga sålunda: "Herren wälsigne dig och beware dig! Herren låte sitt ansigte lysa öfwer dig och ware dig nådelig! Herren upplyste sitt ansigte öfwer dig och gifwe dig frid!" (6 Kap.).

41. Uppbrottet ifrån Sinai.

1. Inemot ett år hade Israeliterna warit lägrade i Sinai öken. Då höjde sig molnskyn upp ifrån tabernaklet, och de bröto upp. Arken bars förut, och molnskyn hwilade öfwer den samt wisade hwar de skulle slå läger. Efter Herrans ord foro Israels barn, och efter Herrans ord lägrade de sig (9 Kap.).

2. Då de hade rest 3 dagar uti öken Paran, började

* En silfversikel wog ett lod.

folket att knorra: "Hvem kan gifwa oss kött att äta? Wi komme ihåg den fisk, som wi åto för intet i Egypten, gurforna, melonerna, röd- och hwitlöken; men här se våra ögon intet annat än denna manna." Då blef Moses ängslig och sade: "Herre! jag förmår icke ensam bära hela bördan af detta folket." Herren svarade: "utwälj dig 70 af de äldste i Israel, att bära bördan med dig, och säg till folket: i morgon vill Herren gifwa eder kött för en månad, så att I skolen känna wämjelse derwid." Herren sände ett wäder ifrån hafwet, som dref återhöns till lägret. Dessa swärmade på en mils wäg omkring i lägret endast 2 alnar högt ifrån jorden. Folket samlade dem i 2 dagar och åt deras kött med lystnad, så att man fick begrafwa mycket folk, som af lystnad hade ätit sig ihjäl (11 Kap.).

42. Spejarena.

Israeliterna hade nu kommit till Kades i Paran wid Kanaans södra gräns. Derifrån sände Moses på Herrens befallning 12 man, en ifrån hwarje stam, för att bespeja landet. Dessa drogo igenom hela landet ända upp till den nordligaste gränsen och kommo på återvägen till Hebron. Der affkuro de en winqwist med åtföljande drufklase, hwilken twenne buro på en stång, äfwenfom granatäplen och fikon. Efter 40 dagar återwände de, trädde fram för Moses och Aron och hela menigheten af Israels barn samt berättade: "landet flyter wäl af mjölk och honing; men dess inbyggare äro starke, och wi äro i bredd med dem såsom gräshoppor." Då uppreste sig hela menigheten, begynte att skria och gråta och sade: "o! att wi hade dött i Egypti land eller dödde ännu i denna öken! Låter oss wälja en ny anförare och återwändom till Egypten!" Josua och Kaleb, som också warit bland spejarena, stillade folket och sade: "wi kunne taga landet; ty Herren är med oss." Men folket wille stena dem. Då syntes Herrens herrlighet på tabernaklet, och Herren sade till Moses: "I skolen wandra i 40 år uti denna öken, till dess att alle de, hwilka wid utgången ifrån Egypten woro 20 år och deröfwer, äro döde; ingen af de män, som hafwa sett mina under i Egypten och nu frestat

mig 10 gånger, skall komma in i Kanaan; endast Josua och Kaleb, hos hvilka en annan ande är, will jag föra dit in." — När folket hade hört detta, förjde det swårliga och sade: "wi wilje draga in i det land, hwarom Gud talar hafwer." Men Moses sade: "drager icke; ty Herren är icke med eder." Det oaktaadt drogo de upp, och Amalekiterna och Kananeerna kommo ned och slogo dem (13, 14 Kap.).

43. Mose och Arons wantro. Israels tågar förbi Edom. Arons död. Kopparormen.

1. I 1sta månaden af det 40de året efter utgången ur Egypten kommo Israels barn åter till Kades.

Folket saknade watten och trätte med Moses derföre att han fört dem ut ur Egypten. Herren talade till Moses och sade: "tag stafwen och församla menigheten; tala du och Aron till hälleberget, och det skall gifwa sitt watten." Då tog Moses stafwen och sade till den församlade menigheten: "I olydige! männe wi kunne skaffa åt eder watten ur detta hälleberget?" Och Moses lyftade upp sin hand och slog med sin staf 2 gånger uppå hälleberget; och derur strömmade så mycket watten, att folket och bostapen fick dricka. Men Herren sade till Moses och Aron: "derföre att I icke trodden uppå mig, att I måtten hafwa helgat mig för Israels barn, skolen I icke föra denna menigheten in i det land, som jag dem gifwa skall." — Stället kallades Meribas (träto) wattnet; ty der trätte Israel med Herren.

2. Moses sände ifrån Kades detta budskap till Edoms konung: "så säger din broder Israel: låt oss tåga igenom ditt land; * wi wilje icke fara öfwer åker eller wingårdar och icke dricka watten ur brunnarne; wi wilje hålla oss till rätta stråtwägen, till dess wi komme igenom dina landsändar." Edom swarade: "du skall icke tåga härigenom, och Edomiterna drogo ut emot dem med mycket folk, och Israel wesk undan för

* Moses wille föra folket söder om Döda hafwet, för att öfwer Jordan intränga i Kanaan. Swarsföre han icke walde den genaste vägen mot norr, såsom hans affigt war, när folket första gången war i Kades, har icke blifwit berättadt.

dem; ty Herren hade gifwit åt Esau Seirs bergland i arf och wille icke gifwa åt Israël en fotsbredd af det landet.

3. Israëls barn tågade nu förbi Edom och kommo till berget Hor. Här sade Herren till Moses: "Aron må samlas till sitt folk, och han skall icke komma in i det landet, som jag Israëls barn lofwat hafwer, derföre att I icke trodden på mig wid trätowattnet." Så tog Moses Aron och hans son Eleasar upp på Hors berg och aflädde Aron hans öfwerstepresterliga kläder samt klädde dem på Eleasar. Aron dog der, och Israëls folk begrät honom i 30 dagar (20 Kap.).

4. Då folket drog ifrån Hor, knorrade det öfwer brist på mat och dricka. Herren sände giftiga ormar, hwilka beto folket, så att många dogo. Folket förödmjukade sig, och Moses bad för det. Herren sade: "gör dig en kopparorm och uppres honom på en stång." Och om någon blef biten af en orm och såg på kopparormen, så blef han wid lif (Kap. 21: 1—9).

44. Bileam.

1. Israëls barn hade nu fringgått Edoms land och slogo 2 konungar, som bodde österom Jordan samt intogo deras land. Så lägrade de sig på Moabs slätt wid Jordan midt emot Jerikho. Då Moabs konung Balak såg huru det gått med de 2 konungarne, sände han bud till Bileam, som bodde uti Mesopotamien wid floden Euftrat, för att kalla honom; och lät säga: "ett folk, som är mig öfwermäktigt, har lägrat sig emot mig; kom derföre och förbanna mig detta folk, att jag det ifrån mitt land fördrifwa kunde, ty jag wet att, den du wälsignar, han är wälsignad, och den du förbannar, han är förbannad." Moabiternas äldste gingo, hade spådomslön med sig och berättade för Bileam Balaks ord. Denne swarade: "blifwer här öfwer natten, så will jag säga eder, hwad Jehowa swarar mig." Gud kom till Bileam och sade: "gå icke att förbanna Israël; ty det är wälsignadt." När sändebuden hemtat till Balak detta swar, sände han ännu flere och förnämligare furstar och lät säga: "kom och förbanna mig detta folk, så will jag wisa dig stor ära." Bileam sadlade sin åsninna och följde med Moabiternas furstar.

2. Guds wrede upptändes mot Bileam derföre att han reste; och Herrens engel ställde sig med draget swärd i wägen för honom. Åsninnan, som såg engelen, wesk af ifrån wägen uppå marken, och Bileam slog henne, för att sthva henne in på wägen igen. Nu ställde sig engelen uti ett trängt tåg, som hade gården på hwardera sidan. Åsninnan trängde sig mot gårdesgården, och Bileam slog henne ännu mera. Derpå ställde sig engelen på ett trängt ställe, der det icke fanns tillfälle att wika hwarfen till höger eller wenster. Åsninnan föll ned på knä under Bileam, hwaraf Bileams wrede upptändes, och han fortfor att slå henne med sin staf. Då öppnade Herren åsninnans mun, som sade till Bileam: "hwad hafwer jag gjort dig, att du nu hafwer slagit mig tre gånger?" Bileam swarade: "hade jag nu ett swärd, så skulle jag dräpa dig." Åsninnan sade: "är icke jag din åsninna; hwarpå du till denna tid ridit hafwer? har jag någensin förut gjort så med dig?" Bileam swarade: "nej." Nu öppnade Herren Bileams ögon, att han såg Herrans engel stå i wägen med draget swärd i handen, och han böjde sig ned och föll på sitt ansigte. Engelen sade: "jag har gått ut, för att stå emot dig; ty denna wäg är förderflig för mig." Bileam swarade: "jag hafwer syndat; och om det nu icke är din wilja, så will jag wända om igen." Engelen sade: "far med desse män; men du skall intet annat tala, än det jag säger dig." Och Bileam följde med Moabiternas furstar.

3. Bileam skulle nu astunna förbannelse öfwer Israel. Tre gånger gjorde han försök; men hwarje gång lade Herren orden i hans mun, och tre gånger astunnade han wälsignelse öfwer Israel. Efter den första wälsignelsen sade Balak: "hwad gör du mig? jag har låtit hemta dig för att förbanna mina fiender, och du fullkomligen wälsignar dem!" Bileam swarade: "skulle jag icke tala det, som Herren gifwer mig i munnen?" — Efter den sista wälsignelsen slog Balak sina händer tillsamman och bad Bileam fly straxt till sitt hemland igen. Men Bileam rådde till att locka Israeliterna att dyrka afguden Baal. Många förleddes sålunda, och en landsplåga kom, som förgjorde 24,000 af dem. Moses utsände

en krigshär mot Midianiterna, och ibland dem, som stupade i fältslaget, war också Bileam (Kap. 22—25. 31: 1—8).

45. Stammarne Ruben, Gad och halfwa Manasse nedsätta sig österom Jordan.

Rubens, Gads och halfwa Manasses stammar woro rika på boskap, och landet österom Jordan war tjenligt till boskapsffötjel. De anhölle derföre af Moses att få det landet, som blifwit frantaget de 2 konungarne österom Jordan. Moses swarade: "skulle edra bröder draga ut i strid, och I skulden blifwa här?" De sade: "wi wilje allenast bygga här för gårdar för vår boskap och fasta städer för våra barn; men wi wilje wara omtänksamme och beredde att gå fram med våra bröder, och wi wände icke hemåt, förrän Israels barn intagit hwar sitt arf; wi wilje intet ärfwa westerom Jordan." Då gaf Moses åt desse 2½ stammar landet österom Jordan till ärftlig egendom (32 Kap.).

Femte Moseboken.

Endast en månad återstod af de 40 åren. Moses, som wiste att han snart skulle wandra bort, förnhar på Moabs slätter lagbuden från Sinai och infärper dem hos det nya släktet.

46. Särskilda bud.

Hör Israel! Herren vår Gud, Herren är en. — Du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta, af all din själ och af all din förmåga. I skolen icke försöka Herren eder Gud, såsom I försökten honom i öknen (6 Kap.).

När Herren förer dig in uti Kanaaniternas land, skall du icke gifwa dina döttrar åt deras söner och icke taga deras döttrar åt dina söner; ty de förleda dina söner ifrån mig, till att tjena andra gudar. Deras altare skolen I nedrifwa och deras stoder nedbryta; ty I ären ett heligt folk för Herren. Så skolen I weta, att Herren är en trofast Gud, hållande förbund och barmhertighet med dem, som älska honom och hålla hans bud, i tusende leder (7 Kap.).

Tänk på Herren din Gud, som ledt dig under dessa 40 åren igenom den stora och förfärliga öknen, der ormar och torra rådde, som försökte dig, för att weta hwad i ditt hjerta war, och lät dig hungra och spisade dig med manna, på det han skulle låta dig weta, att menniskan lefwer icke allenast af bröd, utan af allt det, som af Herrans mun går. Dina kläder blefwo icke förslitne, och dina fötter blefwo icke swullne. Så erkänn då i ditt hjerta, att Herren dig tuftat hafwer, såsom en man sin son tuftar (8 Kap.).

Ingen ibland dig skall finnas, som låter sin son eller dotter gå igenom eld, eller den som är spåman, dagwäljare, spåfunnig, trollkarl, beswärjare, swartkonstnär, teckenthidare eller sådan, som något af de döde frågar; ty den, som sådant gör, är för Herren en sthyggelse. **En profet ibland eder, af edra bröder lifsom jag, skall Herren eder Gud uppväcka åt eder; honom hörer!** (18 Kap.).

47. Wälsignelsen och förbannelsen.

Om du Herrans din Guds röst lydig är, att du håller och gör alla hans bud, så skall han göra dig högst öfwer alla folk på jorden, och all slags wälsignelse skall komma öfwer dig. Wälsignad skall du vara i staden, wälsignad på åfern; wälsignad skall du vara när du ingår, wälsignad när du utgår.

Men om du icke lyder Herrans din Guds röst, så att du håller och gör alla hans bud, så skall all slags förbannelse komma öfwer dig. Förbannad skall du vara i staden, förbannad på marken; förbannad skall du vara när du ingår, förbannad när du utgår. Och Herren skall förskingra dig ibland allt folk ifrån werldens ena ända intill den andra. Och du skall blifwa till ordspråk och begabbelse bland allt folk. Men när du omwänder dig till att vara hans röst lydig, så förbarmar Herren sig öfwer dig och församlar dig från allt folk, om du än wore bortdrifwen till himmelens ända, och ledsagar dig åter in i det land, som dine fäder besuttit hafwa.

Jag tager himmel och jord till wittne öfwer dig, att jag hafwer satt dig före lifwet och döden, wälsignelse och förbannelse; så wälj då lifwet, att du må lefwa (28, 30 Kap.).

48. Mose sista dagar och död.

Moses skulle icke föra sitt folk in uti Kanaans land; på Herrens befallning satte han Josua till anförare för dem och sade till honom: "war stark och frimodig; ty Herren är med dig." Och Moses lade sina händer på Josua, som uppfylldes med wisdomens anda. Derpå sjöng Moses sin affkedsång och wälsignade Israel.

Nu gick Moses ifrån Moabs slätt upp på berget Nebo, som är midt emot Jericho. Herren lät honom se hela detta land ifrån Dan till Zoar och ifrån Gileads gränser ända till hafwet i wester. Och Herren sade: "detta är det landet, som jag åt Abrahams, Isaks och Jakobs efterkommande swurit hafwer; jag låter dig se det med dina ögon, men du skall icke komma dit in." Och så dog Moses, Herrens tjenare; Herren begrof honom, och ingen har fått weta hans graf. Moses war 120 år gammal; hans ögon hade icke blifwit mörka, och hans kinder woro icke förfallna. Israels barn begräto honom i 30 dagar på Moabs slätter. Och sedan uppstod ingen profet i Israel såsom Moses, hwilken Herren kände ansigte mot ansigte (31—34 Kap.).

Josuas bok.

49. Öfvergången öfwer Jordan.

Herren talade till Josua: "gör dig redo att draga öfwer Jordan; såsom jag med Moses warit hafwer, så skall jag också wara med dig; war du frimodig och stark."

Presterna gingo förut med förbundets ark. När deras fötter först trädde i watten, stod watten öfwanföre i en hop, men nedanföre förrann det. Presterna med arken stannade på det torra midt i Jordan, och hela Israel gick torr öfwer. Sedan stego presterna upp, och Jordans watten kom på sitt ställe och flöt såsom förr. Israels barn uppreste i Gilgal 12 stenar, hwilka de tagit ifrån Jordan, till ett minne för efterkommande. Derpå höllo de påsk och åto af landets säd, och manna upphörde (1—5 Kap.).

50. Jericho. Alhan. Ai.

1. Jericho war en befästad stad; denne intogs af Israeliterna utan swärd och utan båge. 6 dagar gingo presterna framför arken och hela krigshären omkring staden, engång hwarje dag, men på den 7de dagen 7 gånger, och under den 7de gången blåste presterna i basuner, och allt folket gaf upp ett härskri; murarne ramlade och staden intogs. Alla menniskor och djur döddades, och staden bannlystes (d. ä. helgades) åt Herren samt uppbrändes; allenast silfwer och guld nedlades såsom en skatt uti Herrans hus (6 Kap.).

2. Alhan af Juda stam tog något af det, som bannlyst war.

Josua utsände män att bespeja Ai. När desse återkommit, sade de: "låt icke allt folket draga dit ut; 2000 eller 3000 man kunna slå Ai, ty dess folk är fåtaligt." Josua fände ut nära 3000; men desse flydde för folket ifrån Ai. Israeliterna förtwiflade, och Josua föll ned på sitt ansigte framför Herrans ark och sade: "när Kanaaneerna få höra, att Israel wänder ryggen till sina fiender, så kringränna de oss och utrota vårt namn ifrån jorden. Hvad vill du då göra med ditt stora namn?" Herren svarade: "stätt upp och säg till folket: Israel har syndat och tagit af det bannlysta; derföre skall du icke vara beståndande för dina fiender, förän du hafwer befriat dig ifrån det bannlysta." Följande morgon hade Josua fram hela Israel, stam efter stam, och kastade lott emellan dem, och lotten föll på Juda stam; sedan kastades lott emellan slägterna och slutligen emellan deras män, och lotten föll på Alhan. Josua sade: "hwad hafwer du gjort?" Alhan svarade: "jag såg en dyrbar babylonisk mantel och ett guldspänne, till hwilka jag fick lust; de äro gömda uti mitt tjäll." Hela Israel stenade honom och uppbrände hwad han hade. Sedan drog Josua med hela krigsfolket ut emot Ai, intog och uppbrände det. Godset blef icke bannlyst, utan skiftadt bland folket (7, 8 Kap.).

51. Gibeoniternas list. Jerusalem's konung.

1. Då Gibeons inbyggare singo höra, huru det gått

med Jerikho och Ai, gingo de till Josua och sade: "wi hafwe kommit ifrån ett mycket aflägsset land; görer förbund med oss." Josua svarade: "kanhända I bon här ibland oss; huru kunne wi då göra förbund med eder?" De svarade: "då wi foro hemifrån, war vårt bröd färskt, men är nu hårdt och mögladt; våra kläder och skor hafwa blifwit gamla för den långa resans skull." Då togo Josua och öfwerstarne af deras spisning och gjorde förbund med dem, utan att fråga Herren. Efter 3 dagar fingo de weta, att de bodde nära, och hela folket knorrade emot de öfwerste. Dessa svarade: "wi hafwe swurit dem wid Herren, och wi kunne icke slå dem ihjäl; men wi wilje göra dem till wedhuggare och wattenbärare för menigheten och Herrans hus (9 Kap.).

2. När konungen i Jerusalem fick höra att Gibeon hade gjort fred med Israel, sände han bud till 4 konungar, och desse drogo tillsammans ut emot Gibeon. Gibeon sände bud till Josua, hwilken tågade genom hela natten och öfwerföll dem hastigt. Josua bad:

Sol! stå stilla i Gibeon!

Och måne uti Ajalons dal!

Och solen och månen stodo stilla till dess att Israel hade segrat. Ingen dag, hwarken förr eller sednare, har varit lif denne, då Herren lydde en mans röst (10 Kap.).

52. Landets eröfring och delning. Josuas död.

Under loppet af 7 år besegrade Josua 31 konungar. Flerre städer, isynnerhet i den nordliga delen, och hela Filisteen woro ännu ointagne. Men Josua hade blifwit gammal, och Herren bjöd honom dela landet genom lottning emellan 9½ stammar. Hwarje stam skulle sedermera intaga hwad fienden egde inom dess landamären.

Herrans tabernakel uppställdes i Silo, hwarest öfwerstepresten hade sin bostad. Landet hwilade från krig, och Josua kallade de 2½ stammarne till Silo, wälsignade dem och gaf dem tillstånd att återvända hem till sitt land Gilead.

Många år derefter samlade Josua stammarne i Sichem, påminte dem om Herrans wälgerningar och sade: "utwäljer

eder i dag, hwem I tjena wiljen, antingen Gud eller hedningarnes gudar; men jag och mitt hus wilja tjena Herren." Folket swarade: "wi wilja tjena Herran och lyda hans röst." — Derpå dog Josua wid 110 års ålder (11—24 Kap.).

Domarens bok.

53. Ehud. Debora och Barak.

1. Israels barn tjenade Herren, sålänge Josua och de äldste lefde; men ett annat slägte kom, som icke hade sett Herrans stora gerningar och som öfvergaf Herren sin Gud. De utdrefwo icke Kanaaniterna, togo deras dötrrar till hustrur och tjenade fremmande gudar. Då upptändes Herrans wrede emot dem, och han gaf åt Moabiternas konung Eglon makt öfwer dem, så att de måste tjena honom i 18 år. Då ropade Israels barn till Herren, som uppväckte åt dem en befriare, wid namn Ehud. Då denne fått i uppdrag att föra skänker till Eglon, gjorde han åt sig ett tveeggadt swärd, hwilket han band på högra sidan; ty han war wensterhändt. Sedan han gifwit skänkerna åt konungen, begaf han sig hemåt, men wände om ifrån Gilgal och sade: "jag har, o konung, något hemligt att tala med dig." Eglon lät alla gå ut, och Ehud sade: "jag hafwer Guds ord till dig." Eglon steg upp ifrån sitt säte. Ehud tog swärdet med wenstra handen, stötte det i konungens buk, undsflydde, samlade en krigshär och befriade landet, som fick wara i fred 80 år (2, 3 Kap.).

2. Israels barn gjorde ytterligare illa inför Herren, och Herren sålde dem uti kanaanitiske konungen Sabinns händer, som bodde i nordliga delen af landet. Debora, en profetissa, war på den tiden domarinna i Israel. Hon sände bud till Barak och bjöd honom draga ut emot Sisera, Sabinns häröfwerste. Barak sade: "om du far med mig, så will jag draga ut." Debora swarade: "jag will draga ut med dig; men äran blifwer icke din; ty Herren skall gifwa Sisera uti en qwinnas hand." Barak samlade 10,000 man på berget Tabor, och Sisera lägrade sig med 900 jernwagnar wid bäcken Kison. Debora bjöd Barak draga ned från berget, och

Herren försträckt Sisera och hans frigsår, så att hela hären föll för svärdssegg, och Sisera sjelf flydde till fots till en qwinna, som hette Zael. Denna kallade Sisera in uti sitt tjäll, lät honom dricka och täckte honom med en mantel. Han war trött och sof tungt; då tog Zael en spik, smög sig sakta till honom och slog med en hammare spiken genom hans tinning, så att den gick ned i jorden. Zabin dukade sålunda under; men Debora och Barak sjöngo en herrlig segerång, hwilken slutar med följande ord: "alla dina fiender, Herre, måtte förgås! men de, som dig får hafwa, ware såsom solen, när den uppgår i sin herrlighet!" (4, 5 Kap.).

54. Gideon.

1. Åter gjorde Israels barn det, som ondt war inför Herren, och han gaf dem under Midianiternas hand. Dessa kommo med sina kameler, i oräknelig mängd såsom gräshoppor, åto upp och förderfwade landets gröda och boskap; men Israeliterna måste gömma sig uti bergsklyftor och kulor. Då ropade de till Herren, hwilken sände sin engel till Gideon, som just då tröskade hwete uti en winpreß, för att snart få det undan, om Midianiterna skulle komma. Engelen sade till honom: "du skall befria Israel ifrån Midianiternas händer." Gideon svarade: "min släkt är den ringaste i Manasse, och jag är den yngste i min faders hus." Engelen sade: Herren är med dig." Då lät Gideon blåsa i frigsbasunen och sände bud till de nordliga stammarne, och 32,000 man församlades. Men Herren sade: "du har för mycket folk; Israel kunde berömma sig och säga: min egen hand hafwer frälst mig. Låt derföre utropa: den som är rädd, han wände om." Då wände 22,000 hem tillbaka, och 10,000 blefwo kvar. Herren sade: "ännu är det för mycket; wälj du endast 300 man." Gideon delade dessa 300 uti 3 hopar och gaf hwar och en i handen en basun och tomma krukor med lampor uti. Midt i natten gick han med sin skara in i Midianiternas läger; der blåste de i basunerna, slogo sönder krukorna, swängde med lamporna och ropade: "Herrans och Gideons swärd." Midianiterna skrek och flydde. Herren wände deras swärd

emot hwarandra, och Gideon förföljde dem samt tog till fånga och dödade 2 af deras konungar.

2. Då sade Israels män till Gideon: "hersta öfwer oss, du och din son och din sonson." Gideon svarade: "Herren ware eder herfskare! Ett begär jag af eder: hwar och en gifwe mig de örringar, som han tagit till byte;" th Midianiterna buro örringar af guld. De utbredde ett kläde, hwar på hwar och en kastade de örringar, som han plundrat åt sig; äfwen hemtades de purpurkläder, som konungarne hade burit. Gideon gjorde deraf en listjortel, och Israel bedref afguderi dermed (6—8 Kap.).

55. Jephtha.

Israels barn syndade och dyrkade fremmande gudar. Herren gaf dem under Ammoniternas hand, och deras nöd war stor. Då ropade de till Herren och kastade ifrån sig de fremmande gudarne. Jephtha gjordes till härfsröre, och Herrans ande war öfwer honom. Då han dreg ut emot fienderna, lofwade han offra åt Herren den första, som i hans husedörr mötte honom, när han återwände hem med seger. Han återwände också med seger, och hans dotter, hans enda barn, kom emot honom med pipande och dansande. Jephtha ref sina kläder och sade: "aj, min dotter! du gör mig mycket bedröfwad; th jag har gjort Herren ett löfte och kan icke återtaga det." Hon svarade: "låt mig endast 2 månader gå ut på berget och med mina wäninnor begråta min tidiga bortgång." Då de 2 månaderna woro förlidne, fullbordade Jephtha sitt löfte, och deraf uppkom den seden, att Israels döttrar årligen gingo ut för att begråta Jephthas dotter i 4 dagars tid (11 Kap.).

56. Simson.

1. Israels barn fortforo att synda, och Herren gaf dem i Philisteernas wäld. Manoa hette en man af Dans stam. Herrens engel uppenbarade sig för hans hustru och sade: "här-tills har du varit ofruktfam; men nu skall du föda en son, på hwilkens hufwud ingen rakknif skall komma; th han skall wara en Guds Nasir ända ifrån moderlifwet och frälfa Israel ifrån Philisteernas hand." Manoa, för hwilken äfwen

engelen sedan wisade sig, sade: "tillåt oss att tillreda för dig ett lid." Engelen svarade: "jag äter icke; men vill du göra ett bränneoffer, så offra det åt Herren." Hustrun födde en son och kallade honom Simson, och Herrans ande verkade i honom (13 Kap.).

2. Simson såg i Timna en af Philisteernas döttrar. När han sedermera gick dit, för att begära henne till hustru, kom ett ungt lejon rytande emot honom. Med bara händerna sönderflet han det, men talade derom för ingen. Efter några dagar gick han med sin fader och moder dit, för att hålla bröllopp. Han vek af ifrån vägen för att besöka afset af lejonet; och så en bisvärm var i afset, och honing. Simson tog deraf och åt samt gaf deraf äfwen åt sin fader och moder; men sade icke, hvarifrån han tagit honingen. På brölloppet wero 30 bröllopsswenner. Simson sade till dem: "jag vill sätta för eder en gåta; om I under desse 7 bröllopsdagar kunnen rätt uttyda den för mig, så vill jag gifwa eder 30 högtidsklädningar; men kunnen I det icke, så skolen I gifwa åt mig 30 högtidsklädningar." Desse svarade: "låt oss få höra din gåta." Denna lydde så här:

"Från frossarn utgick mat,

Och sötma från den starke."

Då de icke kunde lösa gåtan, sade de på 7de dagen till Simsons hustru: "locka din man att lösa för oss gåtan, annars uppbränna wi dig och din faders hus; är det för att plundra oss, som I bjudit oss hit?" Hustrun grät, nödgade honom och fick sålunda honom att yppa gåtan. På den 7de dagen kunde derföre bröllopsswennerna swara:

"Swad är sötare än honing?

Swad är starkare än lejonet?"

Simson sade: "Om I icke hadn plöjt med min kalf, så hadn I icke gifvat min gåta." Han begaf sig till Askalon, slog der 30 Philisteer, hwilkas kläder han tog och gaf åt brudswennerna, och gick wredgad hem till sin faders hus (14 Kap.).

3. Simsons hustru blef gifwen åt en af de 30 bröllopsswennerna. Då Simson fick weta detta, fångade han

300 räfwar, band dem 2 och 2 tillsamman ifrån swansarne, fätte en brand emellan och släppte dem in uti Philisteernas säd. Desse lupo omkring och uppbrände deras kärswar, wimgårdar och oljotråd. Philisteerna hämnades detta sålunda, att de uppbrände hustrun och hennes fader. Men Simson sade: "eftersom I så gjorden, så will jag tillräckligt hämnas på eder." Och han slog dem swårigen samt bodde uti en bergsklyfta. Derföre ryckte Philisteerna in uti Juda, och männerna af Juda gingo till Simson och sade: "wet du icke att Philisteerna äro rådande öfwer oss? hwarföre har du gjort oss detta? Wi hafwe kommit för att binda och öfwerlemna dig i Philisteernas händer." Simson swarade: "swärjer, att I icke wiljen öfwerfalla mig." De sade: "wi wilja endast binda dig starkt och öfwerlemna dig i deras händer;" och de bundo honom med tvenne tåg och förde honom ut ifrån klippan. Philisteerna kommo med skrik emot; men Herrans ande kom öfwer honom; han sönderflet tågen såsom hade de varit förbrända, fick tag uti en åsnakindbåge och slog dermed ihjäl 1000 man. Derpå sjöng han:

"Med en åsnas kälben

Hepar, hoptals —

Med en åsnas kälben

Tusende jag slog (15 Kap.).

4. Simson besökte en qwinna i Gasa. Männerna i staden lurade efter honom i stadsporten. Vid midnattstiden stod Simson upp, fattade uti stadens portdörrar och dörrträd samt upplyftade dem jemte homen, lade dem på sina arlar och bar dem upp på en bergshöjd inwid Hebron (Kap. 16: 1—5).

5. Derefter fattade han kärlek till en qwinna, som hette Delila. Philisteernas 5 furstar gingo till henne och sade: "locka ut af honom, hwari hans stora styrka ligger, och wi wilje hwar och en gifwa åt dig 1,100 sikler." Delila sade till Simson: "säg mig, hwari din stora styrka består." Han swarade: "om man binder mig med 7 nya basttåg, så blifwer jag swag såsom andra menniskor." Då band Delila honom med 7 färsta bastrep, medan han sof, och ropade: "Philisteerna öfwer dig, Simson!" men han flet sönder tågen så-

som förbränd tråd. Simson narrade Delila ännu 2 gånger i det han sade, att han kunde bindas med nya snören eller genom att inflåta 7 af hans hårlockar uti ett band. Då sade Delila: "huru kan du säga att du älskar mig?" Och hon låg dag ifrån dag öfwer honom, till desß att han öppnade för henne hela sitt hjerta och sade: "på mitt hufvud har alldrig någon rakknif kommit; ty jag är en Guds Nasir." Då Delila såg, att han hade öppnat för henne sitt hjerta, sände hon bud till Philisteernas furstar, hwilka hemtade med sig penningarne, lät honom sofwa på sitt knä, och afrakade hans 7 hårlockar samt ropade: "Philisteerna öfwer dig, Simson!" När Simson wakenat, tänkte han: "jag will slita mig lös såsom förut;" ty han wiste icke att Herren hade witt ifrån honom. Philisteerna grepo honom, utstungo hans ögon och förde honom till Gasa, för att mala säd i fängelsset. Engång, då Philisteerna firade en stor fest uti sin afgud Dagon's tempel, lät de hemta Simson dit, för att roa dem. Hans hår hade wuxit åter, och hans styrka hade kommit tillbaka. Templet war bygd på pelare. Simson åkallade Herren, fattade tag uti, de 2 medlersta pelarena och stödde sig med kraft emot dem. Huset ramlade ned och dödade Simson jemte hans fiender, af hwilka der dogo flere än han dödat, medan han lefde (Kap. 16: 4—31).

Bedröfligt war Israels tillstånd under Domarenas tid. Domareboken slutar sålunda: "På den tiden war ingen konung i Israel; hwar och en gjorde hwad honom thöcktes rätt wara."

57. Ruths bok.

1. Då domare regerade, war en hård tid i landet, och en man for ifrån Bethlehem till Moabiternas land, han och hans hustru Naemi och hans 2 söner. Mannen dog, och sönerna togo till hustrur Moabiters döttrar, Orpa och Ruth. Inom 10 år dogo också sönerna, och Naemi for tillbaka till sitt hemland. Orpa och Ruth följde henne. På wägen sade Naemi till sina sonahustrur: "wänder om, mina döttrar,

hwardera till sin moders hus, och Herren göre eder såsom I med de döde och med mig gjort hafwen." Orpa wände om, men Ruth sade: "ditt folk är mitt folk, och din Gud är min Gud; endast döden skall åtskilja oss." Och de gingo båda tillsammans ända till Bethlehem. Hela staden kom i rörelse för deras skull och man frågade: "är detta Naemi?" Men hon sade till dem: "kaller mig icke mera Naemi (ljuslig), utan Mara (bitter); ty med fulla händer for jag härifrån, men med tomma händer har Herren låtit mig komma tillbaka" (1 Kap.).

2. Då war just bjugg-andetiden, och Ruth gick att plocka åg och kom på en rik mans åker. Mannens namn war Boas. Under dagens lopp kom Boas ifrån Bethlehem och helsade på sfördemänuerna: "Herren ware med eder!" Desse swarade: "Herren wälsigne dig!" Boas frågade af uppsyningsmannen öfwer folket: "hwems är den der unga qwinnan?" Han swarade: "det är den moabitiska qwinnan, som har följt Naemi ifrån Moabs land." Boas sade till sfördefolket: "låter åg falla ned genom kärwarne, att hon singe samla des mera." Och till Ruth sade han: "om dig törstar, så kom hit och drick; när måltid är, så kom hit och ät af mitt bröd." Ruth frågade: "huru har jag såsom fremling funnit nåd inför dina ögon?" Boas swarade: "mig är sagdt allt det du gjort hafwer åt din swärmoder, att du öfwergefwit din fader och din moder och ditt fadernesland, och farit till ett folk, det du tillföre icke kände. Israels Gud, under hwars wingar du kommit att söka skydd, wedergälle dig fullkomligen!"

Då Naemi om aftonen fick weta detta, sade hon: "den mannen är vår nära släktning och din arfsbrudgum; * gå du och tala med honom." Ruth gick och sade: "utsträck dina wingar öfwer din tjenarinna; ty du är min arfsbrudgum." Boas swarade: "jag will göra det du säger; ty hela staden

* När en man i Israel dog utan att lemna son efter sig, war hans broder skyldig att gifta sig med enkan. — Lagen skyldigkände endast brodern att gifta sig med enkan; men af Ruths bol synes, att denna skyldighet, enligt folkseden, äfwen sträckte sig till andra släktningar.

wet att du är en dygdesam qwinna." När fördetiden war förbi, äktade Boas Ruth, och qwinnorna sade till Naemi: "din sonahustru är för dig bättre än 7 söner." Ruth födde en son, som kallades Obed, som blef fader till Isai, hwilkens son war Dawid (2—4 Kap.).

Samuels två böcker och första Krönikeboken.

58. Eli och Samuel.

1. Elkana hette en man af Lewi stam, åt hvars hustru Hanna Herren icke unnade några barn. Samme man gick hwarje år upp till Silo, för att offra åt Herren, och Hanna följde med. Engång gick hon bedröfwad till templets dörr, der Eli, som war öfwersteprest och domare, satt på sin stol. Hanna bad innerligt till Herren och gjorde följande löfte: "om Herren gifwer mig en son, så will jag helga honom åt Herren, så länge han lefwer, och ingen rakknif skall komma på hans hufwud." Eli, som såg henne bedjande, sade: "gåck i frid; Israels Gud gifwe dig hwad du af honom bedit hafwer!" Så stod hon upp, gick sin wäg och war icke mera så sorgsen. Hanna födde sedan en son och kallade hans namn Samuel. Så snart barnet blifwit afwandt, förde hon det till Eli i Silo och prisade uti en lofsång Herren, som gör fattig och gör rik, som dödar och lif gifwer, som förnedrar och upphöjer. — Eli war mycket gammal; han hade 2 ogudaktige söner, som woro prester. Då han hörde ondt rhykte om dem, sade han: "icke så, mina barn!" men han tuktrade dem icke (1 Sam. 1, 2).

2. Gossen Samuel tjente Herren under Eli och sof i tabernaklet. Herrans ord war fällshynt på den tiden, och inga profetior gåfwos. En natt, förrän Guds lampa släcktes, kallade Herren Samuel, och Samuel, som då ännu icke kände Herren, lopp till Eli; men Eli swarade: "jag har icke kallat dig; gåck bort igen och lägg dig att sofwa." Herren kallade ännu twenne gånger på Samuel, hwilken hwarje gång lopp till Eli. Så förmärkte Eli, att Herren kallade honom, och

sade: "om man ännu kallar dig, så säg: tala Herre! ty din tjänare hör." Samuel gick bort och lade sig på sitt hvilställe. Herren kallade fjerdre gången på honom, och han svarade efter Elis ord. Nu hördes Herrans röst: "derföre att Eli kände sina söners skamliga gerningar och icke en enda gång tukttat dem, vill jag sända olycka öfver Eli och hans hus." Då Eli om morgonen fick weta hwad Herren förkunnat, sade han: "Han är Herren; han gör såsom honom för godt synes!" — Samuel växte till, och Herren war med honom. Och hela Israel allt ifrån Dan ända till Bersaba wiste, att Samuel war en trogen Herrans profet (1 Sam. 3).

59. Elis död. Samuel Domare.

1. Krig uppstod med Philisteerna, och Israel blef slagen. Arken hemtades till lägret, och Elis 2 söner åtföljde den; men de blefwo åter slagne, och Philisteerna togo arken. Eli war nu 98 år gammal och satt på sin stol seende ut åt wägen; ty han war bekymrad om Guds ark. En man, som undflytt ifrån slagtingen, kom och berättade: "Israel är slagen, dina båda söner äro döde, och Guds ark är borttagen." När Eli fick höra detta om arken, föll han baklänges, bröckte sitt halsben och dog. Han hade warit domare i 40 år (1 Sam. 4).

2. Philisteerna bortförde arken och uppställde den uti Dagon's tempel. Om morgonen funno de Dagon liggande framstupa framför Herrans ark, och hans hufwud och händer woro afhuggna.* Derjemte utbröt en swår sjukdom i landet, och de sände efter 7 månader arken tillbaka jemte gåfwor.

Allt ifrån den tiden war Samuel domare; hans hus war i Rama, men han for omkring och dömdo folket (1 Sam. 5—7).

60. Folket begär och får en konung.

1. Då Samuel blef gammal, satte han sina 2 söner till domare; men desse wandrade icke i hans fotspår, togo

* Dagon's bild hade fisketropp, men menniskohufwud och menniskohänder.

gäfwor och förwängde rätten. Derföre kommo alle Israels äldste till Samuel och sade: "sätt en konung öfwer oss, den oss döma må och anföra oss i krig." Detta behagade icke Samuel; men Herren sade till honom: "hör folkets röst; ty de hafwa icke förkastat dig, utan mig, att jag icke skall wara konung öfwer dem" (1 Sam. 8).

2. Då fanns en man af Benjamins stam, wid namn Kis, hwilken hade en ung son, benämnd Saul. Skönare än Saul fanns ingen bland Israels barn, och han war ifrån skuldrorna uppåt högre än alla andra. Kis hade borttappat några åsninnor, och Saul sökte efter dem ifrån det ena stället till det andra samt kom till Rama, der Samuel just hade bjudit åtskillige att spisa med sig efter ett offer. Dagen förut hade Herren uppenbarat för Samuel: "i morgon wid denna tid skall jag sända till dig en man af Benjamin; honom skall du smörja till furste öfwer mitt folk Israel." Då Samuel fick se Saul, sade Herren: "der är mannen, om hwilken jag dig sagt hafwer." Samuel förde honom in i sitt hus och satte honom öfwerst bland dem, som bjudne woro. Följande morgon tog han ett oljoglas, gjöt olja på hans hufwud och sade: "Herren hafwer smort dig till en furste öfwer hans arfwedel." — Då Saul gick bort ifrån Samuel, kom Herrens ande öfwer honom, och Gud gaf honom ett annat hjerta (1 Sam. 9, 10: 1—16).

3. Samuel sammankallade folket och lät det träda fram stam efter stam. Så kastades lott, och lotten föll uppå Benjamins stam. Derpå kastades lott emellan slägterna i Benjamins stam och slutligen emellan männerna i slägten, och lotten föll på Saul. Samuel ställde honom midt ibland folket och sade: "här sen I hwem Herren utwalt hafwer!" Folket ropade: "leswe konungen!" Endast någre ogudaktige sade: "skall denne wara konung öfwer oss?" och framburo åt Saul inga gäfwor. Men han låtsade som han icke hade hört det (1 Sam. 10: 17—27).

61. Saul stadfästas såsom Konung. Samuel upphör att wara domare.

1. Nahas, Ammons konung, belägrade Zabes i Gilead.

Stadens män sade till Nahas: "gör förbund med oss, så vilje wi tjena dig." Men han gjorde till wilkor, att han finge sticka ut högra ögat på hwarje inwånare "till försmädelse för hela Israël." De sände budskap till Saul. Han kom just ifrån marken gående efter sina oxar, när han fick denna underrettelse. Herrens ande kom öfwer Saul, och han tog ett par oxar, styckade dem, skickade sändebud öfwer hela Israël och lät säga: "så skall man göra med dens oxar, som icke följer med Saul och Samuel." Herrans fruktan föll öfwer folket, så att de drogo ut såsom en man. Nahas blef slagen, och hans här förskingrades, så att icke två blefwo tillsammans. Då sade folket till Samuel: "hwilka äro de, som sade: skall Saul råda öfwer oss? låt dem komma här fram, att wi döda dem." Men Saul sade: "på denne dag skall ingen dö; ty i dag har Herren gjort salighet i Israël" (1 Sam. 11).

2. Nu sade Samuel till hela Israël: "jag har hört eder röst och satt öfwer eder en konung. Här står jag; swarer mig inför Herren och hans smorde: har jag tagit någons ore eller åsna, har jag förtryckt någon, har jag tagit gåfwor och tillslutit mina ögon?" Folket swarade: "du har alldrig gjort något sådant." Samuel förmanade folket och upphörde att wara domare (1 Sam. 12).

62. Herren förkastar Saul. Dawid smörjes till konung.

1. Samuel sade till Saul: "Herren will hemsöka Amalek för det, som han gjorde åt Israël, då denne war på väg ifrån Egypten. Gå då åstad och förgör allt, hwad han har, och skona hwarken menniskor eller boskap." Saul slog Amalekiterna och tillfångatog deras konung Agag, men skonade honom och det bästa af boskapen. Samuel träffade Saul, som kom emot honom så sägande: "jag hafwer fullkommat Herrans ord." Samuel sade: "hwad är då detta bråkande af får och wrålande af boskap, som jag hör?" Saul swarade: "folket skonade dem, för att offra dem åt Herren." Samuel sade: "lydnad är bättre än offer, och undergifwenhet bättre än fetman hos wädurar; ty olydnad är en

trolldoms synd, och gensträfwighet ett trolleri och en afgudadyrkan; derföre att du förkastat Herrans ord, hafwer han ock förkastat dig, att du icke mera skall wara konung." Samuel lät dräpa Agag och såg icke mera Saul före sin dödsdag; ty han förjde öfwer honom (1 Sam. 15).

2. Herren sade till Samuel: "uppfyll ditt horn med olja, gå till Bethlehem och smörj Dawid, Jsais yngste son, till konung efter Saul." Sedan han kommit dit, såg han på Dawids broder och tänkte: "säkert är den här Herrens smorde." Men Herren sade: "se icke på hans skapnad och stora wärt; jag hafwer förkastat honom; ty det går icke såsom en menniska ser; en menniska ser det, som för ögonen är, men Herren ser till hjertat." Derpå utpekade Herren af 8 bröder den yngste, Dawid, hwilken Samuel smorde; och Herrens ande kom ifrån den dagen öfwer Dawid. Men Herrens ande wick ifrån Saul, och en ond ande från Herren qwalde honom. Hans tjenare hemtade till honom Dawid, som kunde wäl spela på harpa. När den onde anden kom öfwer Saul, tog Dawid harpan och spelade; så wederqwicktes Saul och blef bättre, och den onde anden wick ifrån honom (1 Sam. 16).

63. Dawid och Goliath.

1. Åter uppstod frig med Philisteerna. Bland dem war en wäldig kämpe, benämnd Goliath, som war 6 alnar och en twärhand lång,* och skäftet på hans spjut war såsom ett wästräd. Han trädde i 40 dagar framför lägret och försmädade Israael, derföre att ingen wågade gå ut emot honom. I lägret sades, att konungen wille gifwa sin dotter åt den, som fällde kämpen.

2. Jsais 3 äldste söner woro med wid hären; Dawid, den yngste bland bröderna, hade återwändt till Bethlehem, för att wakta sin faders får. Fadren sade till honom: "tag denna skäppa torlade ar och dessa 10 bröd och slynda dig

* En judisk aln beräknas hafwa utgjort 18 fusta tum; Goliaths längd skulle således stiga öfwer 4½ alnar; men äfwen längre menniskor ha funnits.

dermed till dina bröder i lägret, och bär dessa 10 färsta ostar till anföraren." Då Dawid hade kommit i lägret, fick han höra om Goliath och om konungens dotter och erbjöd sig att gå emot kämpan. Saul sade: "du är en yngling, och han en stridsman ända ifrån ungdomen." Dawid svarade: "engång waktade jag min faders får; då kom ett lejon och en björn och tog bort ett får ifrån hjerden. Men jag förföljde och dödade honom och ryckte fåret ur dess mun. Herren, som frälsat mig ifrån lejonet och björnen, frälsar wäl mig och ifrån denne Philisteen." Saul sade då: "gack åstad; Herren ware med dig!" Dawid tog sin staf och sin slunga, walde ur bäcken 5 släta stenar och gick fram emot Philisteen, hwilken ropade: "är jag någon hund, att du kommer emot mig med kapp?" Och han förbannade Dawid wid sina gudar. Dawid svarade: "du kommer emot mig med swärd, spjut och sköld; men jag kommer till dig i Herren Zebaoths* namn. I dag skall hela denna menigheten förnimma, att Herren icke hjälper genom swärd och spjut." Derpå lade han en sten uti sin slunga och kastade den uti Goliaths panna, så att han föll till marken. Dawid lopp fram, tog hans swärd och afhöggs dermed hans hufwud. Då Philisteerna sågo, att deras kämpe hade stupat, flydde de. Israeliterna förföljde dem, nedgjorde många och plundrade deras läger. — Jonathan, Sauls son, fattade tycke för Dawid och älskade honom såsom sitt eget hjerta. Saul satte honom till befälhafware öfwer frigsmakten (1 Sam. 17).

64. Sauls trolöshet emot Dawid.

Då Dawid återwände ifrån sin seger öfwer Goliath, sjöngo qwinnorna:

"Saul slog 1,000,

Dawid 10,000."

Häraf förbittrades Saul högeligen, och han sade: "de hafwa gifwit Dawid 10,000 och mig 1,000; han får wäl ännu konungariket." Och allt ifrån den dagen och framdeles såg Saul

* Zebaoth betydher härskarornas Gud.

illa uppå Dawid. — Följande dag föll åter den onde anden öfwer Saul, och han war såsom rasande. Dawid spelade, såsom han dageligen plågade, för Saul. Denne kastade sitt spjut, för att fastspika Dawid wid wäggen; men Dawid drog sig undan och blef räddad.

Dawid fick icke Sauls äldsta dotter; men den yngre, Michal, älskade honom. Då Saul fick weta detta, lät han sina tjenare säga till Dawid: "konungen gifwer dig Michal; till morgongåfwa fordrar han 100 Philisteer;" ty Saul tänkte förgöra Dawid genom Philisteernas händer. Men Dawid slog 200 Philisteer och fick Michal till hustru.

Den onde anden kom åter öfwer Saul, och för andra gången försökte han att fastspika Dawid wid wäggen. Sonathan talade godt för Dawid; men Saul kastade spjutet efter sin son. Sonathan gick till Dawid, styrkte honom i Gud och sade: "du skall blifwa konung i Israel och jag den andre hos dig" (1 Sam. 18—20).

65. Saul förföljer Dawid.

Nu hade det blifwit klart för Dawid och Jonathan, att Saul hade fast beslutit att döda Dawid, hwilken dertföre tog sin tillflykt till Engedi ölen. Saul tog 3000 utwalde män och drog ut för att uppsöka Dawid i Engedi, hwarest han gick in uti en kula; men Dawid och hans män suto i det inre af kulan. Dawids män sade: "i dag har Herren gifwit din fiende i dina händer." Dawid swarade: "det ware långt ifrån mig, att jag skulle lägga min hand på Herrens smorde," och han gick sakta och skar endast enflik af Sauls mantel. Sedan Saul gått ut ifrån kulan, trädde äfwen Dawid ut efter honom och ropade: "min herre och konung!" samt wisade åt honom fliken af manteln. Saul swarade: "är det icke din röst, min son Dawid?" och han brast ut i högljudd gråt. Och han sade: "du är rättfärdigare än jag; ty du wedergäller ondt med godt. Jag wet, att du blir konung i Israel; swär mig dertföre nu, att du icke utrotar min släkt." Dawid gjorde så, och Saul återwände hem (1 Sam. 24).

66. Dawid och Abigail.

Nabal war en man, hvars bostad gick på Karmels berg westerom Engedi, och han egde 3000 får och 1000 getter. Dessa hade Dawid med sitt folk beskyddat i öknen. Då Dawid fick höra, att Nabal klippte sina får, sände han för att begära föda för sig och sina män. Nabal svarade: "hwem är den Jsais son? Du finnas många tjenare, som öfvergifwa sina herrar; skulle jag taga mitt bröd, mitt dricka och mitt slagtdjur, som jag för mina klippare slagtat hafwer, och gifwa det åt män, dem jag icke känner hwarifrån de komne äro?" Så snart Dawid fick höra detta svar, bewäpnade han 400 man och drog ut emot Nabal. Men Nabals hustru, Abigail, som fått kunskap om Nabals svar, hastade att lasa på åsnor en rundelig gåfwa och red i hemlighet ned åt Karmel. Så snart hon mötte Dawid, steg hon hastigt ned ifrån åsnan, kastade sig ned till hans fötter och bad: "ack, min herre! förtörnas icke på denne stränge man! Emottag denna gåfwa, för att delas emellan dina tjenare!" Dawid svarade: "wälsignad ware du, som i dag hindrat mig att utgjuta blod och att hämnas med egen hand."

Nabal höll under tiden gästabud i sitt hus, såsom en konung, och blef särdeles drucken. Men om morgonen, när Nabal hade sofwit ut sitt rus och fått weta allt af sin hustru, blef han slagbröd och dog 10 dagar derefter, och Abigail blef Dawids hustru (1 Sam. 25).

67. Saul förföljer åter Dawid.

Saul drog åter ut, för att uppsöka Dawid, och lägrade sig i närheten af Karmel. Dawid frågade: "hwem vill gå ned med mig till Saul i lägret?" Abisai, Joabs broder, sade: "jag vill gå med dig." Så gingo de båda om natten i lägret och kommo inom wagnborgen, der Saul och hans härförare Abner sofwo. Abisai wille genomborra Saul med sitt spjut, men Dawid nekade och sade: "hwem kan lägga sin hand på Herrens smorde, och dock slippa ostraffad?" Han tog då endast spjutet och wattenkrukan ifrån sidan af konungens hufwudgård, och de gingo sin väg utan att någon märkte dem;

ty en tung sömn hade Herren låtit falla öfver dem. Dawid gick långt bort på en bergskulle och ropade berifrån till Abner: "hwarföre här du icke bewarat din herre konungen? hwar är konungens spjut och wattenkäril, som stodo wid hans hufwudgärd?" Saul igenkände Dawids röst och ropade: "kom tillbaka, min son Dawid! ty jag will icke mera något ondt göra dig." Dawid swarade: "komme hit någon tjenare och afhente konungens spjut!"

Dawid tänkte inom sig: "jag faller dock en dag i Sauls händer; mig återstår intet annat än att fly till Philisteernas land." Så stod Dawid upp med sina män, kom till Philisteen och wistades der intill Sauls död (1 Sam. 26, 27).

68. Sauls död.

1. Samuel war död och begrafwen i Rama, och Saul hade utdrifwit spåmännerna och tecknatydarena ur landet.

Philisteerna förnhade friget och lägrade sig på Isreels slätt, men Saul lägrade sig på Gilboas berg. Saul war mycket modfälld och frågade Herren; men Herren swarade honom intet. Saul fick weta, att uti Endor fanns en qwinna, som frammanade de dödes wålnader. Han förklädde sig, tog 2 man med sig, gick om natten till qwinnan och sade till henne: "mana fram för mig den, som jag säger dig." Qwinnan swarade: "du wet alltför wäl huru Saul har utrotat spåmännerna och tecknatydarena ur landet; hwarföre will du då mig i snaran?" Saul swor: "detta skall icke räknas dig till misgerning." Qwinnan frågade: "hwem skall jag mana fram för dig?" Saul swarade: "mana fram Samuel." När qwinnan såg Samuel, ropade hon med hög röst: "hwarföre hafwer du bedragit mig? du är Saul." Konungen sade: "frukta icke; hwad ser du?" Qwinnan swarade: "jag ser en wålnadstiga upp ur jorden." Saul frågade: "hurudan är hans skapnad?" Qwinnan swarade: "en gammal man stiger upp ur jorden och är klädd uti en mantel." Så förstod Saul, att det war Samuel, och böjde sitt ansigte ned till jorden. Samuel sade: "hwarföre har du oroat mig och frammanat mig?" Saul swarade: "jag är i stor nöd för Philisteernas skull;

Gud har wilit ifrån mig och swarar mig icke." Samuel sade: "hwarföre frågar du mig? Herren har i sanning wilit ifrån dig derföre att du icke fullföljt hans vredes grymhet emot Amalek. I morgon skall du och dina söner wara hos mig, och Herren skall gifwa Israels krigshär uti Philisteernas händer." Straxt föll Saul ned till jorden, så lång han war; han war alldeles wanmäktig, ty han hade icke ätit något på ett helt dygn. Dwinnan lagade mat och nödgade honom att äta. Ännu samma natt återwände Saul med sina män till lägret (1 Sam. 28).

2. Philisteerna gjorde anfall, Israeliterna flydde, och många föllo slagne på berget Gilboa. Jonathan och 2 af hans bröder hade stupat och Saul blifwit illa sårad af bågskyttarne. Då sade Saul till sin wapendragare: "stick ditt swärd igenom mig." Men denne wågade icke göra det, hwarföre Saul ställde swärdet mot sitt bröst och störtade sig derpå, och wapendragaren gjorde på samma sätt. Följande dagen kommo Philisteerna för att plundra de fallne, afhöggo Sauls hufwud och upphängde hans kropp på muren i Bethsan; men inwånarena uti Jabes gingo in om natten, togo liket och begrofwö det i Jabes (1 Sam. 31).

69. Dawid blir konung (1055 f. Chr. föd.).

Hans storhet och makt.

När Dawid fick höra att Saul och Jonathan hade fallit, diktade han en klagosång, hwari förekomma orden: "Israels döttrar! gråter öfwer Saul; Jonathan, min broder, du har warit mig mycket kär!"

Dawid for ifrån Philisteen till Hebron, och mämnerna af Juda kommo dit och smorde honom till konung. Men Abner satte Issboset, Sauls son, till konung öfwer de andra stammarna. När sedan Issboset efter 7 år och 6 månader döddes af sina egne, kommo alla stammar till Hebron och smorde Dawid till konung öfwer hela Israel. — Jerusalem war då ännu i Kanaaniternas wäld. Dawid med sitt folk ryckte ut emot det, bestormade fästet Zion, och Joab war den förste, som steg upp på muren. — Hiram, konungen i Ty-

rus, sände till Dawid cederträd, timmermän och stenhuggare, hvilka byggde åt honom en konungaborg på Zion, som deraf kallades Dawids stad. Han lät hemta förbundsarken till Jerusalem under strängaspel, trummor och dans och tänkte bygga ett tempel åt Herren; "ji," sade han, "jag bor uti hus af cederträd, och Guds ark bor uti tält!" Herren sade till profeten Nathan: "gå och säg till Dawid: du skall icke bygga mig ett hus, att jag deruti bo skulle; ty du hafwer mycket blod utgjutit. När din tid förliden är, skall din son bygga mig ett hus, och jag skall stadfästa hans rike till ewig tid. Jag skall vara hans fader, och han skall vara min son. Ditt rike och din thron skall blifwa beståndande till ewig tid." Så fick Dawid endast skaffa cederträd, guldb, silfwer och ädelstenar för templets behof. — Dawid besegrade småningom alla kringboende folkslag och Ierkskade slutligen ifrån Euftrat ända till Egyptens gränser. — Emot hela sitt folk utöfwade han lag och rätt, och han kom ihåg Jonathan och sade till hans son: "jag gifwer dig alla Sauls åkrar, och du skall dagligen spisa wid mitt bord." — Han war Israels ljus och förnämste skald, och de fleste wackra psalmerna äro af honom (2 Sam. I—9).

70. Dawids fall.

1. Joab belägrade Ammons hufwudstad, och Uria war wid hans här. En aftenstund wandrade Dawid på taket af sitt hus och såg Bathseba, Urias hustru, som badade sig. Dawid lät hemta henne och bedref hor med henne, kallade Uria till Jerusalem, frågade om nyheter från kriget och undfagnade honom. Derpå sände han honom tillbaka till lägret med bref till Joab, att han skulle ställa honom i den hårdaste striden, på det att han måtte blifwa slagen och dödad. Joab hörsammade befallningen, och Uria blef dödad. När Dawid fick underrättelse härom, yttrade han: "swärdet förtär än den ene, än den andre." Då Bathsebas sorgtid war förbi, tog Dawid henne till sin hustru, och hon födde åt honom en son. Men gerningen, som Dawid, hade gjort, misshagade Herren.

2. Herren fände profeten Nathan till Dawid, och denne sade: "två män bodde i samma stad, den ene rik och den andre fattig. Den rike hade ganska många får och få; men den fattige hade endast ett enda litet får, som åt af hans brödbit, drack af hans drickskärl och sof i hans famn, och han höll det såsom en dotter. Men då till den rike mannen kom en gäst, användes han icke taga af sina egna får och få, utan tog den fattige mannens får och tillredde för gästen." — Dawid upptändes af stor vrede, och han sade: "den mannen, som detta gjorde, är dödens barn. Han skall också betala fåret fyradubbelt." Nathan svarade: "den mannen är du; Uria har du dödat genom Ammonitens swärd, och hans hustru hafwer du tagit till din hustru." Dawid sade: "jag hafwer syndat emot Herren." Nathan svarade: "Herren hafwer borttagit din synd, du skall icke dö; men emedan du genom denna gerning gifwit Herrens fiender anledning till hädelse, så skall den son, som Bathseba födt dig, döden dö." — Dawid förödmjukade sig inför Herren och bad om nåd i den psalm, som förekommer såsom den 51 bland "Psalmer-na" * (2 Sam. 11, 12).

71. Absalons upprov.

1. Absalon, Dawids son, war den skönaste man i Israel; ifrån fotabjället upp till hjesfan war ingen wank på honom. Hans hår växte så starkt, att han måste hwarje år klippa det, att det icke skulle blifwa honom för tungt. Fastän fadren högeligen älskade honom och hade öfwerseende med hans wildsinthet, wille han likwäl göra sig sjelf till konung i fadrens ställe. Han skaffade sig wagnar, hästar och 50 förelöpare. Han stod bittida upp om morgonen och ställde sig wid porten till konungaborgen, och när någon hade ärende till konungen, för att få sin sak afgjord, gaf han sig i samtal med honom och sade: "din sak är rättwis och klar; men icke lönar det mödan att gå dermed till konungen. Wore jag konung, så skulle jag förhjelpa hwar och en till sin rätt." När någon kom för att tala med honom, omfamnade och kyfste han

* Se 87, N:o 3.

honom. Och på detta sätt stal Absalon Israels mäns hjertan ifrån fadren. Han gjorde också ett fast förbund med Akitophel, Dawids rådgifware, och ryckte ut med sin här emot Jerusalem. Dawid måste fly för sin son. Den gamle konungen sade: "Herren göre med mig hwad för honom godt synes," och han gick barfota öfwer bäcken Kidron uppför Oljoberget, och folket följde honom gråtande. Han bad den gamle Husai gå tillbaka till staden och göra Akitophels rådslag om intet. Och Husai, Dawids vän, återwände till Jerusalem.

2. Akitophel sade till Absalon: "jag utväljer 12,000 man och förföljer Dawid och öfwerfaller honom, medan han är trött och modlös." Detta råd fann Absalon wara godt; men han wille först höra Husais tanke derom. Denne swarade: "du känner wäl din fader och hans män; de äro starke och nu förbittrade såsom en björn, hwilken man beröfwat ungarne. Och så är din fader en krigsman, som icke försummar sig med sitt folk. Om nu så skulle hända, att någre af ditt folk stupade, så skulle man straxt säga: Absalons här är slagen. Det rådet gifwer jag, att du församlar hela Israel, och sedan öfwerfalla wi honom." Herren sticfade det så, att Akitophels goda råd förhindrades, på det att han skulle låta olycka komma öfwer Absalon. Dawid fick tid att komma öfwer Jordan och samla sig en krigshär. Akitophel gick bort och hängde sig.

3. Dawid fatte Joab till anförare för krigshären och sade: "farer sakta med pilten." En swår slagtning uppstod i Ephraims skog; Absalon blef i grund slagen och flydde; han red under en stor ek, hans hufwud fastnade i grenarne, och han blef hängande mellan himmel och jord, men mulåsnan, på hwilken han red, lepp sin wäg undan honom. Joab skyndade till stället och stack 3 spjut uti Absalons hjerta. Sedan Dawid genom Joab fått weta detta, grät han och sade: "Absalon! o att jag hade dött för dig; o Absalon, min son, min son!" — Då Dawid hade warit konung uti 40 år, dog han och blef begrafwen uti Dawids stad, och Salomo, Bathsebas son, blef konung efter sin fader (2 Sam. 14: 25—19).

De två Konungaböckerna och den andra Krönikeboken.

72. Salomos wishet och regering.

Herren syntes Salomo uti en dröm och sade: "bed hwad jag dig gifwa skall." Salomo bad om wishet. Kort derefter kommo 2 qvinnor fram för honom. De bodde uti samma hus och hade framfödt hwar sitt barn. Den ena af dem förqwäfde om natten sitt barn, stod upp och tog barnet ifrån den andra samt satte sitt eget döda barn i stället. Hwardera påstod sig wara moder till det lefwande barnet. Salomo sade: "hemter hit ett swärd," och swärdet blef buret till konungen. Och Salomo sade: "hugger det lefwande barnet i två stücken, och gifwer hälften åt hwardera." Då ropade den ena: "ack, min herre! gifwer åt henne barnet lefwande och dräper det ingalunda." Men den andra sade: "låt det skiftas; det ware hwarken mitt eller ditt." Då dömdo Salomo och sade: "gifwer barnet lefwande åt henne, som bad för des lif; ty hon är des moder." Hela Israel hörde denna dom och fruktade för konungen; ty de sågo att Guds wishet war hos honom. — Salomo war wisare än Egyptierna och alla andra. Han talade 3,000 ordspråk, och hans wisor woro 1,005; han skref om träd, ifrån cedern, som växer på Libanon, allt intill isopen, som växer ur wäggen; han skref om djur och foglar, om maskar och fiskar. Han hade fred med sina grannar, och Israel bodde trygg, hwar och en under sitt winträd och fikonatråd. — Han kunde underhålla 12,000 ryttare och en stor hoffstat; * ty alla folkslag ifrån Euphrat till Egyptens gräns wero skattskyldige under honom och hemtade gåfwor åt honom (1 Kon. 3, 4).

73. Salomos tempel. Hans herrlighet och fall.

Salomo byggde åt Herren ett tempel på Moria berg. Detta war 60 alnar långt, 20 alnar bredt och 30 alnar

* Uti hans Hof war dagliga åtgången: 90 tunnor mjöl, 30 oxar och 100 får, utom hjortar, stengetter och gödda sjädersfan.

högt, och alltså nästan dubbelt så stort som tabernaklet. Det war äfwen beladt uti det Allraheligaste, der arken uppställdes, och det Heliga. Det war uppfördt af huggen sten och inwändigt fodradt med ceder och beslaget med guld. Rundt omkring det war först presternas förgård och utanför denna folkets förgård. Då templet war färdigt, knäböjde Salomo och bad: "Herre! Himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa dig; huru skulle då detta hus, som jag byggt hafwer, göra det? Men hör i himmelen, der du bor, dina tjenares ödmjuka böner, hwilka de i detta rum till dig uppsända. Och om någon fremmande, som icke är af ditt folk Israel, kommer att bedja uti detta hus, så hör då äfwen hans bön, på det att alla folk på jorden måtte känna ditt namn och frukta dig, såsom ditt folk Israel."

Salomo byggde också ett kungligt slott, hwilket liksom templet war uppfördt af huggen sten och fodradt med ceder. Han dref handel med aflägsna länder och förwärfwade sig stora rikedomar. — Hans rykte war wida utspridt, och drottningen från Saba kom på besök till honom. Salomo swarade uppå alla hennes gåtor, och drottningen förwånades öfwer hans wisdom och öfwer hans herrlighet.

Men Salomo förblef icke trofast intill ändan. Han älskade många hedniska qwinnor; han hade 700 furstliga hustrur och 300 frillor. Då Salomo blef gammal, böjde dessa hans hjerta till fremmande gudar, och han byggde helt nära till Jerusalem ett altare för Moabiternas och Ammoniternas wederstyggliga afgudar. Deröfwer wredgades Herren, men endast för Dawids skull fräntog han icke honom riket. — Salomo regerade i 40 år och gick till sina fäder samt begrofs uti sin fader Dawids stad (1 Kon. 5—11).

74. Rehabeam. Riket delas (975 f. Chr. föd.).

Hela Israel församlade sig i Sichem, för att göra Salomos son, Rehabeam, till konung, och sade: "din faders öf war tungt; gör det för oss lättare, så wilje wi wara dig underdånige." Han swarade: "går nu bort intill 3dje dagen." Han

höll råd med de äldste, som hans faders rådgifware varit hade, och desse sade: "om du i dag gör folket till wiljes, så blifwa de dig underdånige, så länge du lefwer." Derpå rådgjorde han med de unge, som uppväxt med honom, och efter deras råd swarade han på 3dje dagen: "min faders öfwar tungt, men jag skall ännu föröka dess tyngd; min fader har tuktat eder med gissel, men jag skall tukta eder med skorpioner." Öfwer detta swar förbittrades folket högeligen, och 10 stammar walde Jerobeam till sin konung; endast Juda och Benjamin förblefwo Rehabeam trogne för Dawids skull. Rehabeam samlade en här, för att strida emot Jerobeam; men Herren sände en profet och lät säga till honom: "I skolen icke begynna strid emot edra bröder, utan återwände hwar och en till sitt hem; ty detta har skett af mig." Då wände de om till sina hem, såsom Herren sagt hade. — Samaria blef hufwudstad för de 10 stammarne eller Israels rike, men Jerusalem förblef hufwudstad för de 2 stammarne eller Juda rike (1 Kon. 12: 1—24).

Israels rike.

75. Jerobeam.

Jerobeam tänkte i sitt hjerta: "om detta folk går till Jerusalem för att offra, så kan dess hjerta wända sig tillbaka till Dawids slägt." Derföre uppreste han en guldkalf i Dan och en annan i Bethel, och folket gick dit och offrade åt dem. Lewiterna lemnade frivilligt sina jordlotter i Israel och nedsatte sig i Juda. Men Herren hotade Jerobeam sålunda: "Jerobeam! du har gjort dig fremmande gudar; derföre will jag utrota din slägt." Hans son blef wäl konung efter honom, men han döddades, och hela hans slägt utrotades. Derefter kommo konungar af andra slägter, inalles 19; men alla woro de ogudaktige och dyrkade fremmande gudar (1 Kon. 12: 25—15).

76. Akhab och Elias.

1. Den wärste af alla konungar war Akhab. Han tog

till hustru den elaka Isebel, dotter till konungen i Sidon, och byggde i Samaria ett tempel för Baal. Profeten Elias gick dertill till Akhab och profeterade: "i dessa år skall hvarken dagg eller regn komma, annars än på mitt ord." — Derpå kom Herrens ord till Elias sålunda: "gå och fördöjl dig wid bäcken Krith, som utfaller i Jordan." Han gick och wistades der, drack af bäcken, och korparne förde till honom bröd och kött hwarje morgon och hwarje afton. Efter någon tid uttorkade bäcken, emedan intet regn föll, och Elias begaf sig på Herrans ord till Sarepta, som ligger på södra sidan om Sidon. Utanföör staden träffade han en enka, som samlade wed. Han sade till henne: "gif mig litet watten att dricka och en bit bröd." Hon swarade: "jag har endast en handfull mjöl uti skäppan och litet olja i en kruk; detta will jag tillreda för mig och min son till mat, och sedan — må wi dö." Elias sade: "frukta icke; ty så säger Herren, Israels Gud: mjölet i skäppan skall icke blifwa förtärdt, och oljan i krukkan skall icke taga slut intill den dagen, då Herren låter regna på jorden." Derpå insjuknade enkans son och dog; Elias bad, och själen återwände i pilten, och han fick lif (1 Kon. 16: 28. 17).

2. Nu hade det icke regnat i 3 år, och en ganska swår tid war i Samarien. Akhab for sjelf ut, för att wid källor och bäckar söka gräs för hästarne och mulåsnorna. Elias kom honom till mötes och hade honom att församla hela Israel och Baals profeter på Karmels berg. Elias trädde fram för folket och sade: "huru länge halten I på båda sidor? Är Herren Gud, så wandrer efter honom; men om Baal är Gud, så wandrer efter honom! Jag är den ende af Herrens profeter, som Isebel icke utrotat; men Baals profeter äro 450. Så hemter nu oß 2 stutar, att desse måga slagta den ene och lägga honom på wed, dock utan eld, och jag tager den andre och gör sammaledes. Sedan åkalle hwardera sin Guds namn, och hwilkendera Guden som swarar med eld, han ware Gud!" Hela folket swarade: "det är rätt!" Baals profeter åkallade sin guds namn ifrån morgonen allt intill middagen; men han swarade icke. Elias sade:

"roper högt! kanhända eder gud begrundar något eller kanske sofwär han." Om aftonen slagtade Elias sin stut, lade den på wed utan eld och bad: "Herre! låt i dag kunnigt blifwa, att du är Israels Gud, och jag din tjenare." Och föll Herrens eld ned och uppbrände hans offer. Folket ropade: "Jehowa är Gud! Jehowa är Gud!" Elias sade: "tager fast Baals profeter!" Folket gjorde så, och Elias lät döda dem alla wid bäcken Kison. Himmelen swartnade af moln, och ett stort regn kom (1 Kon. 18).

Alhab berättade för Zebel, hwad Elias hade gjort, och Zebel hotade att göra åt Elias, såsom han hade gjort åt Baals profeter. Elias flydde i öknen och önskade sig döden, derföre att Israel hade brutit Herrens förbund. Men Herren sade: "vänd tillbaka; ännu finnas **7,000**, som icke hafwa böjt knä för Baal (1 Kon. 19).

3. Naboth war en man, som hade en wingård, hwilken han ärft efter sin fader. Alhab wille gerna köpa denna wingård, derföre att den låg nära till hans slott. Naboth wille icke sälja sin arfwjord, emedan det stridde emot Mose lag. Alhab blef derföre illa tillfreds, lade sig uppå sin säng och åt intet. Zebel sade: "stå upp, ät och war wid godt mod; jag will skaffa dig Naboths wingård." Hon skref ett bref i Alhabs namn och bad domarena skaffa wittnen, att Naboth hade hädat Gud och konungen. Naboth blef stenad till döds, och Alhab gick att taga Naboths wingård i besittning. Men Herren sände Elias emot honom i wingården och lät honom säga: "på samma ställe, der hundarne hafwa slickat Naboths blod, skola de ock slicka ditt blod; och hundar skola uppäta Zebel." — Alhab blef stjuten uti en drabbning, och blodet flöt ifrån hans sår in i stridswagnen. Men då man twättade wagnen i Samarien, slickade hundar hans blod. Zebel nedstörtades utföre ett fenster i konungaborgen; och när man gick för att begrafwa henne, fann man af henne endast hufwudskålen, fötterna och flata händerna; det öfriga hade hundarne uppätit (1 Kon. 21, 22. 2 Kon. 9: 30–37).

77. Elisa.

Då Herren wille taga Elias upp till himmelen, gingo Elias och Elisa tillsammans. Elisa, som wiste hwad ske skulle, wille icke skilja sig ifrån honom. Så kommo de till Jordan; Elias slog sin mantel i wattnet, som delade sig på båda sidor, så att de gingo torre derigenom. Medan de gingo, sade Elias till Elisa: "bed hwad jag dig göra skall, förrän jag blifwer ifrån dig tagen." Elisa sade: "låt två delar af din anda hwila öfwer mig." Elias swarade: "en swår sak har du bebit; men likwäl, om du ser mig när jag blifwer ifrån dig tagen, så sker det." Medan de gingo och talade tillsammans, kom en brinnande wagn med brinnande hästar och lyftade Elias i en wäberhwirfwel upp till himmelen. Detta såg Elisa. Manteln, som hade fallit ifrån Elias, tog han upp, och när han kom till Jordan, slog han dermed i wattnet, som delade sig, och han gick öfwer (2 Kon. 2).

Uti en liten stad wid Rison bodde en rik qwinna, hos hwilken Elisa alltid tog in, när han kom till staden. Denna qwinnas son dog, och profeten bad till Herren, och qwinnan återfick sin son (2 Kon. 4).

Naaman, syriske konungens häröfverare, war spetälsk. Uti hans hus fanns en fången israelitisk piga, som sade till sin fru: "ack, att min herre wore hos den profeten, som är i Samarien! han skulle göra honom fri ifrån hans spetälska." Uppå pigans ord for Naaman till profeten, som bad honom två sig 7 resor i Jordan. Naaman gjorde så, blef frisk och återwände till Samarien, för att rikeligen belöna profeten; men denne wille icke emottaga någon gåfwa (2 Kon. 5).

78. Israels rikets undergång (722 år f. Chr. föd.)

Den siste konungen, Hosea, hade mördat sin företrädare, men war likwäl icke så ogudaktig, som de, hwilka före honom warit konungar i Israel. Assyriens konung, den mäktige Salmanassar, gjorde honom skattskyldig; men när Hosea uraktlät att betala skatten och skickade sändebud till Egypten, ryckte Salmanassar ut emot Samaria, belägrade det i 3 år och intog det år 722 f. Chr. Hosea lades i bojor, och fol-

ket bortfördes till Asfyrien. Salmanassars sonson städade folk ifrån sina andra länder till städerna i Samarien, för att bo i Israels barns ställe. * Dessa fruktade icke Herren, hwilken derföre sände ibland dem lejon, som sönderrefwo dem. Konungen lät derföre sända till dem en af de prester, hwilka man bortfört ifrån Samaria, och denne lärde dem, huru de borde tjena Herren. Men likwäl tjenade de också sina egna gudar, så att de på samma gång tjenade dem och Herren. — Af desse nybyggare och de lemningar af de 10 stammarne, som icke bortfördes, uppkom der ett nytt folk, som kallades Samaritaner. De lärde sig mer och mer att känna Herren; men Judarne wille icke räkna dem för sina riktiga bröder, och sålunda uppstod ett bittert hat emellan Judarne och Samaritanerna (2 Kon. 17).

Juda rike.

79. Josaphat. Atalia. Soas.

Uti Juda rike regerade alltid konungar — inalles 20 — af Dawids slägt. Flere af dem woro onde och dyrkade fremmande gudar; men någre woro fromme och dyrkade Herren, så att afguderiet icke tog sådan öfwerhand som uti Israels rike.

Josaphat war den 4de konungen. Han fruktade Herren, hwarföre Herren gjorde honom stark emot landets fiender, men wredgades på honom, derföre att han gjorde förbund med den afgubiske Akhab och tog hans dotter Atalia till hustru för sin son.

Efter Josaphats död förmådde Atalia sin man att införa Baalsdyrkan i landet och mördade hela konungahuset, med undantag af konungens son, Soas, hwilken räddades af öfwersteprestens hustru, som fördolde honom i templet i 6 år. Då Soas war 7 år, lät öfwerstepresten utropa honom i templet till konung. Då Atalia hörde ropet, skyndade hon sig till templet och skref: "uppror, uppror!" Men öfwerstepresten lät gripa och döda henne (2 Krön. 17—23).

* De 10 stammarne återwände alldrig; de förswinna snart ur historien och sammansmälte säkerligen med de folkslag, bland hwilka de bodde.

80. Ahas. Hiskia och profeten Esaias.

1. En af de följande konungarne, Ahas, wandrade på Israels konungars väg; han kastade sina egna söner i elden på hedningarnes wederskyggliga sätt och tillstängde Herrens hus.

2. Hans son Hiskia war den frommaste af alla Juda konungar. Han öppnade straxt Herrens hus och nedbröt afgudaaltarena, och kopparormen, hwilken Moses hade upprest i öknen, slog han sönder, derföre att Israels barn rökte för honom. Han inrättade åter gudstjensten efter Mose lag, och hela folket firade påsk med stor glädje. — 10 år efter det Salmanassar hade ödelagt Israels rike, drog hans son Saneherib upp emot Jerusalem och brukade stora ord: "tror icke att eder Gud kan hjälpa eder; ty icke heller hafwa hedningarnes gudar kunnat frälsa deras land ifrån konungens af Assyrien hand." Hiskia gick upp i Herrans tempel och bad: "Herre! fräls oss ifrån assyriske konungens hand, på det att alla riket på jorden skola förstå, att du, Herre, allena är Gud." Profeten Esaias sände detta bud: "Herren har hört hwad du af honom bedit hafwer." Herrens engel for den samma natten genom Assyriernas läger och slog 185,000 man, och Saneherib måste wända om med skam; då han tillbad uti sin guds hus, dödade hans egne söner honom. — Kort derefter blef Hiskia dödsjuk. Esaias botade honom och lofwade förlänga hans lif med 15 år. Konungen i Babel skickade till honom sändebud och gäfwor till lycköfknigar; ty han hade hört, att han hade warit sjuk. Hiskia blef glad och wisade åt sändebuden alla sina skatter. Då kom Esaias och förkunnade: "si, den tid skall komma, att allt ifrån ditt hus, hwad dine förfäder församlat hafwa, skall bortföras till Babel, ja till och med barnen, som af dig komma, skola tagas till tjenare uti konungens af Babel hus (2 Kon. 16. 18—20).

81. Manasse. Josia. Zedekia. Juda rikets undergång (588 f. Chr.)

1. Folket afföll mer och mer ifrån Herren; konung Ma-

nasse kastade, lifasom hans farfader Ahas, sina barn i elden på hedningarnes wederskyggliga sätt; profeterna warnade för-gäfwes och hotade, att det straffet skulle komma, som redan Moses (47) hade förkunnat.

2. Den sifte gode konungen war Josia. Han rensade Juda och Jerusalem ifrån afgudadyrkan, iståndsatte Herrens tempel och firade påss med sådan högtidlighet, som icke haft sin like sedan Samuels dagar.

Men denne nitälskande konung kunde endast till en tid afwända Herrens straff; folket måste föras i landsflykt, för att upptuktas till att söka Herren.

Nebukadnesar, konungen i Babylon, intog landet och tog allt gods ifrån Herrens hus och alle förnämste och mäktige frigs män och kunnige arbetare samt förde dem med sig till Babel år 606. Ibland desse war äfwen Daniel. — Ifrån detta första bortförande räknas fångenskapen i Babel.

3. Nebukadnesar satte Josie son, Zedekia, till konung. I 9de året gjorde Zedekia uppror utan att bry sig om profeten Jeremias, som förutsade rikets undergång och warnade konungen att hålla sin ed, som han Nebukadnesar swurit hade. För att slippa denne beswärlige profet, lät konungen kasta honom i fängelse; men profetens ord gingo i fullbordan. Nebukadnesar kom med hela sin här och belägrade i 2 år Jerusalem, der hungersnöden blef gansta stor. Zedekia och krigsfolket flydde om natten, men upphunnos på Jerikhos slätt. Zedekia måste åse, att hans barn slogos ihjäl; sedan utstungos hans egna ögon, och han fördes i ledjor till Babel. Jerusalems murar nedrefwos, templet och alla hus uppbrändes, och inbyggarena bortfördes såsom fångar till Babel år 588 f. Chr. (2 Kon. 21—25).

82. Ezeiel. Daniel.

Judarne under babyloniska fångenskapen.

1. Judarnes synder woro stora, men tungt war också deras straff. De måste leswa ibland hedningar och längta tillbaka till den helige staden och gudstjensten uti Herrens tempel. Den 137de psalmen skildrar deras finnesstämning under fångenskapen:

Wid elfwerna i Babylon
 Wi suto och wi gräto,
 När minnen ifrån Sions sång
 Till våra hjertan flöto.
 Uti pilträäd uppå stranden
 Våra harpor wi upphängde,
 Då att Sions sånger spela
 Och i sorgen glade wara
 Öf förtryckarena bjödo.
 Huru kunde wi wäl spela,
 Huru Herrans sånger sjunga,
 Då i träldomsland wi woro?
 Jerusalem! om jag ditt land
 Förgäter, skall min högra hand
 Af Gud förgäten warda!
 Mitt hopp står till din helgedom;
 Om jag den kan förgäta,
 Må tungan låda wid min gom
 Och glöb mitt hjerta fräta!

2. Likwäl lemnade Herren dem icke utan tröst. Af Jeremie profetior wiste de, att, när 70 år woro förgångna, Herren wille förbarma sig öfwer dem och föra dem tillbaka till deras fäders land. Och Herren sände åt dem 2 stora profeter, Ezeziel och Daniel, för att trösta och styrka dem.

Så sade Herren: "likasom en herde uppsöker sina får, då de ifrån sin hjord förwillade äro, så will och jag uppsöka mina får och föra dem ifrån alla folk till deras eget land" (Ez. 34: 12, 13). "Jag will gifwa eder ett nytt hjerta, och en ny anda lägger jag uti eder, och tager bort ur edert kött stenhjertat och gifwer eder ett hjerta af kött" (Ez. 36: 26).

3. Daniels uppfostran. Han uttyder en dröm för Nebukadnesar.

Nebukadnesar besallte sin öfwerste kammartjenare att utwälja de wackraste och förståndigaste af de förnämste Judars barn och att uppfostra dem till tjenare wid konungens hof. Sålunda blef Daniel jemte 3 andra underwisad uti Kaldei-

iska språket och litteraturen. Men Herren gaf Daniel förstånd uti allehanda syner och drömmar (Dan. 1).

Nebukadnesar hade en dröm, som hade fallit honom ur minnet. Han försträcktes öfwer denna dröm och hetade att förgöra alla wise, så framt de icke kunde säga åt honom drömmen och utthda den. Detta kunde de icke; men Daniel bad till Herren och fick om natten genom en syn weta såwäl drömmen som utthdningen. Konungen hade sett ett stort beläte; des hufwud war af guld, des bröst och armar af silfwer, buken och länderna af koppar, benen af jern och fötterna dels af jern, dels af lera. En sten, som icke blifwit kastad af menniskohand, slog emot belätet och krossade det, så att det bortfördes såsom agnar för vinden; men stenen förwandlades till ett stort berg, så att det uppfyllde hela werlden. Detta utthdde Daniel sålunda: "4 riken skola uppstå efter hwarandra; derpå skall Gud af himmelen upprätta ett konungarike, hwilket skall förkrossa och förstöra alla dessa riken, men förblifwa sjelf till ewig tid." * Nebukadnesar sade: "sannerligen är eder Gud en Gud öfwer alla gudar och en Herre öfwer alla konungar, den der hemliga ting uppenbara kan." Daniel blef nu satt till ståthållare öfwer landskapet Babel och till öfwerste öfwer alla wise i Babel (Dan. 2).

4. Daniels 3 wänner kastas i en brinnande ugn.

Nebukadnesar lät göra ett beläte af guld, som war 60 alnar högt, och befallte att alla skulle falla ned och tillbedja det. De 3 ynglingarne, som blifwit uppfosttrade tillika med Daniel, wille icke hörsamma konungens befallning och kastades dertföre uti en ugn, som war gjord glöddande het. Men Herrens engel kom till dem, och de gingo omkring i elden utan att ens ett hår på deras hufwud blef affwedt. Då konungen såg detta, sade han: "det finns ingen annan gud, som så hjelpa kan, som desse mäns Gud." Han lät dem komma ut ur ugnen och befallte att hwar och en skulle huggas i stycken, som försmädade deras Gud (Dan. 3).

---

* Dessa 4 riken äro: det babyloniska, persiska, macedoniska och romerska, hwilka alla skulle wika för Guds rike.

5. Daniel uttyder skriften uppå wäggen.

Konung Belsazar gjorde ett herrligt gästabud för sina store män. Då winet började werka, bad han hemta fram de käril af guld och silfwer, hwilka hans fader Nebukadnesar hade tagit ifrån templet i Jerusalem; han och hans folk drucko ur dem. I detsamma syntes fingrar såsom af en menniskohand, hwilka skrefwo uppå wäggen. När konungen warseblef detta, förwandlades hans ansigte, och han förskräcktes samt sände bud efter de wise; men ingen af dem kunde läsa och uttyda skriften. Derester hemtades Daniel, som sade: "skriften lyder så här: mené, mené, tekél upharsin, och uttydningen är denna: dina dagar äro räknade; man har uppvägt dig och funnit dig för lätt; ditt rike är splittradt och gifwet åt Mederna och Perserna." — Samma natt blef Belsazar ihjälslagen (Dan. 5).

6. Daniel fastas i lejonkulan.

Darius ifrån Medien blef konung i Babel och satte i riket 120 ståthållare och öfwer dem 3 öfwerståthållare, af hwilka Daniel war en. Då Daniel öfwerträffade dem alla, tänkte konungen sätta honom öfwer hela riket. Derföre wille desse störta honom och öfwertalade konungen att utfärda en befallning, att den, som under 30 dagars tid bad till någon annan än till konungen, skulle fastas i en lejonkula. Men Daniel åttlydde icke befallningen, utan bad till sin Gud såsom förut. Afundsmännen störtade in till honom och funno honom bedjande. Då konungen fick höra detta, blef han mycket bedröfwad, men fann ingen utwäg att rädda Daniel, som fastades i lejonkulan. Men Herren sände sin engel, som tillhöll lejonens gap. Följande dagen drogs Daniel ofskadd upp ifrån kulan, och konungen befallte att de män, som hade anlagat Daniel, skulle fastas dit ned; och förrän de kommit till bottnen, grepo lejonen uti dem och krossade till och med deras ben. — Också under Kores (Cyrus) hölls Daniel i stort anseende (Dan. 6).

7—12 kapitlet innehålla synner: "En, såsom en menniskas son, kommer, och en gammal gifwer honom makt,

ära och rike, och hans wälde är ett ewigt wälde, som icke förgås, och hans rike hafwer ingen ända."

83. Esras bok.

1. Återkomsten ifrån Babel.

Kores, konungen i Persien, hade intagit Babel. Året efter (536), sedan de 70 åren woro förlidna, lät han utgå följande kungörelse: "Herren Gud i himmelen har gifwit mig alla jordens riken och besallt mig bygga sig ett hus i Jerusalem. Swilken som nu är af hans folk, han drage upp till Jerusalem och bygge Herren Israels Gud ett hus." Då gjorde de förnämste, presterna, lewiterna och andre, hwilka Guds ande uppväckte, till ett antal af 50,000, sig beredde att draga hem till sina fäders land. Konung Kores utgaf äfwen de guld- och silfwerkärl, * hwilka Nebukadnesar hade tagit ifrån Jerusalem. De, som stadnade qwar i Babel, gafswo rika skänker till understöd för de afresande. Serubabel, en höfding af Dawids hus, och öfwersteprest. Jofua förde dem till Jerusalem.

I det andra året efter återkomsten lade de grunden till det nya templet uppå Moria berg, der Salomos tempel hade stått. Presterna blåste i trumpeter, lewiterna sjöngo och folket låfswade Herren. Men många af de gamle, som sett Salomos tempel, gräto med hög röst, så att folket icke kunde åtskilja glädjeropet ifrån klagoropet. — Samaritanerna kommo och sade: "wi wilje bygga med eder; ty wi söke eder Gud likasom I." Men Serubabel och Jofua wille icke tillåta detta; ty de ansågo dem icke för sina riktiga bröder. Detta hämnades Samaritanerna sålunda, att de öfwertalade Persiens konung att förbjuda tempelbyggnaden. Arbetet afstodnade på flera år, intill des profeterna Haggai och Sakaria intalade lif och mod hos folket. Serubabel och Jofua

* Arken omnämnes icke; den hade troligen blifwit uppbränd tillika med templet (81: 3). Swarken i det templet, som byggdes efter återkomsten, ej heller i det, som Herodes uppbyggde, fanns någon ark; det Urraheligafta war alldeles tomt.

började åter att bygga och läto emedlertid efterfråga hos konung Darius Hystaspis, om de enligt Kores' kungörelse icke hade lof dertill. Efter att hafwa granskat saken gaf konungen dem tillåtelse, och i hans regerings 6te år (516) fullbordades byggnaden, och templet inwigdes med stor glädje (1—6 Kap.).

2. Esra kommer till Jerusalem.

Omkring 50 år derefter fick den skriftlärde presten Esra Perserkonungens tillstånd att begifwa sig till Jerusalem med alla de Judar, som hade lust att följa honom. Genast wid hans ankomst anfördes klagomål deröfwer, att presterna och andre emot Mose lag hade tagit hedniska qvinnor till hustrur. Esra ställde saken tillrätta, tog en ed af dem, och de lofwa de skiljas ifrån sina hedniska hustrur (7—10 Kap.).

84. Nehemie bok.

Nehemia, en af de landsflyktige Judarne, war munskänk hos konungen af Persien. Han berättar: "män ifrån Juda kommo till mig; jag frågade dem om Judarne, som sluppit ur fångenskapen, och om förhållandena i Jerusalem. De swarade att des murar woro nedbrutne och des portar med eld uppbrände. Någon tid derefter iskänkte jag win för konungen, hwilken frågade: hwarföre är du så modfäll? Jag swarade: mina fäders stad ligger öde och des portar äro med eld uppbrände. Konungen frågade: hwad begär du då? Jag war omtyckt af konungen, och jag sade: om jag finner nåd för dig, så sänd mig till mina fäders stad, att jag må uppbygga honom."

Konungen sände honom till ståthållare öfwer Juda. Så snart han kommit till Jerusalem, började han genast att bygga på des murar. Samaritanerna och andre Judarnes fiender sökte att förhindra arbetet. Men medan den ena hälften af folket arbetade på murarne, stod den andra hälften under wapen, och Nehemia drog icke kläderna af sig. Inom 52 dagar bleswo murarne färdige, och fienderna måste erkänna, att detta arbete war ett werk af Gud. Derpå församlade sig

hela folket såsom en man, och den skriftlärde Esra uppläste ifrån en hög stol Mose lag ord för ord och utlade den för folket, och löfhyddohögtid firades i 8 dagar med stor glädje. — Samaritanerna byggde åt sig ett eget tempel på berget Garizim. — Nehemia dog omkring år 430 (1—8 Kap.).

85. Esthers bok.

1. Ahafwerus (Xerxes), konung i Persien, gjorde ett 7 dagars gästabud för sina höfdingar. Winet gjorde konungen lustig, och han skickade bud efter drottningen, för att wisa henne för sina gäster; ty hon war särdeles skön. Men då hon wägrade, förskjöt konungen henne. — Kort derefter blef han intagen i den sköna Judejungfrun Esther, hwilken han tog till sin drottning. Esther upplyste icke af hwad folk och släkt hon war; ty så hade hennes fosterfader Mardochai lärt henne. — Någon tid derefter fick Mardochai weta, att 2 af konungens dörrwaktare hade i sinnet att bära händer på konungen, och lät Esther få weta det. Dörrwaktarena hängdes, och saken upptecknades i konungarnes krönikebok (1. 2 kap.).

2. Derefter upphöjde konungen Haman och gaf honom ett högre säte, än åt sina öfrige höfdingar, samt befallte att alla skulle knäböja och tillbedja honom; men Mardochai tillbad honom icke. Deröfwer förgrimmades Haman och sökte hämnd; han wille förgöra icke allenast Mardochai, utan äfwen hela det folket, hwartill han hörde, och löpare utfändes med bref ifrån konungen till alla ländsdelar, att alla Judar i riket skulle dödas på en och samma dag. Mardochai sände af brefwet en affskrift till Esther. Hon klädde sig i kunglig drägt och trädde inför konungen, som emottog henne nådigt och frågade: "hwad begär du? ända till hälften af mitt rike will jag gifwa dig." Hon begärde endast att konungen och Haman samma dag wille komma till det gästabud, som hon tillredt. De kommo, och under måltiden frågade konungen åter: "hwad begär du?" Hon begärde blott, att de också den följande dagen wille komma till hennes gästabud. På hemvägen träffade Haman Mardochai, som icke helsade. Då

han hade kommit hem, skickade han bud efter sina wänner och sin hustru och sade: "drottningen hade inga andra bjudna till sitt gästabud än konungen och mig; och i morgon är jag åter bjuden till henne tillika med konungen. Men hwartill gagnar mig allt detta, sålänge som den Juden Mardochohai har tillträde till konungens hof?" Desse sade: "låt upprepa en galge, 50 alnar hög, och begär i morgon af konungen lof att hänga upp Mardochohai i den." Om detta rådet tyckte Haman, och en galge upprestes (3—5 Kap.).

3. Samma natt kunde konungen icke sofwa och lät läsa för sig konungarnes krönika. Då nu derifrån upplästes, att Mardochohai hade angifwit de 2 dörrwaktarena, frågade konungen: "hwilken lön har han fått?" Man swarade: "han har ingen lön fått."

Följande dag kom Haman för att begära lof att hänga Mardochohai. Konungen emottog honom med följande ord: "hwad skall man göra åt den mannen, som konungen will ära?" Haman tänkte inom sig: "hwem skulle wäl konungen wilja ära mera än mig?" och swarade: "den mannen skall man klåda i kunglig drägt och låta honom rida på konungens häst med kunglig krona på hufwudet, och en höfding skall leda hästen igenom staden och ropa: så skall göras med en man, den konungen will ära!" Konungen sade: skynda dig och gör så med Mardochohai!" (6 Kap.).

4. Om aftonen suto konungen och Haman wid måltiden hos drottningen. Konungen frågade åter af henne: "hwad begär du?" Drottningen swarade: "skänk mig lifwet och mitt folk; ty wi äro sålde för att utrotas." Konungen frågade: "hwem understode sig wäl att tänka göra sådant?" Esther swarade: "den fienden och hataren är denne onde Haman." Konungen blef wred och befallte att Haman skulle hängas i samma galge, som han hade upprest för Mardochohai.

Brefwet, som blifwit affändt om Judarnes förgörande, kunde icke återkallas, ty det war med konungens ring försegladt; men konungen lät afgå ett nytt bref, som gaf Judarne lof att wärja sig och döda sina fiender. Af fruktan för Mardochohai, som nu stod närmast till konungen, woro ståt-

hållarena Judarne behjelpfliche, och Judarne dödade 75,000 af sina fiender samt började att fira en årlig fest, som kallades Purim, till minne af sin befrielse (7—10 Kap.).

86. Jobs bok.

1. Inledning.

Job war en gudfruktig man i landet Uz. Han hade 7 söner och 3 döttrar, 7,000 får, 3,000 kameler, 500 par oxar och 500 åsninnor; han war den rikaste af alla, som i österlandet bodde. De åldrige reste sig upp för honom, och furstarne tego, när han talade. När hans söner hade gjort gästabad, ätit och druckit, stod Job bittida upp om morgonen och offrade; ty han tänkte: "mina söner kunde hafwa syndat och öfvergifwit Gud i sitt hjerta."

En dag trädde Guds barn fram för Herren, och satan kom med dem. Herren frågade af satan: "hwarifrån kommer du?" Han swarade: "jag har farit omkring i landet." Herren frågade ytterligare: "hafwer du gifwit aft på min tjenare Job? hans like finns icke i landet uti fromhet, gudsfuktan och att fly det onda." Satan swarade: "månne Job fruktar Gud för intet? Har du icke omhågnat honom och hans hus och allt, hwad han eger, och wälsignat hans händers werk? Men räcf ut din hand och rör wid allt det han eger, så skall han sannerligen inför ditt ansigte öfvergifwa dig." Herren swarade: "allt det han eger ware i din hand, men rör endast icke wid honom sjelf!"

En dag woro hans barn församlade till gästabad uti den äldste brodrens hus, och ett bud kom till Job och sade: "man plöjde med oxarne, och åsninnorna gingo på bete i närheten. Då kommo Araber, slogo drengarne och bortförde bostapen; jag allena slapp undan att säga dig det." Medan denne ännu talade, kom en annan och sade: "eld nedföll ifrån himmelen och uppbrände fåren och drengarne; jag allena slapp undan." Medan åter denne ännu talade, kom en tredje och sade: "Kaldeerna öfverfölllo kamelerna, borttogo dem och slogo drengarne med swärdsegg; jag allena slapp undan." Medan denne ännu

talade, kom en fjerdde och sade: "dina söner och döttrar åto och drucko i deras äldste broders hus, och si, der kom ett stort wäder ifrån öfknen och kastade huset öfwerända, och dina barn krossades till döds i des fall; jag allena slapp undan att säga dig det." Då sänderref Job sina kläder, föll ned på jorden, tillbad Herren och sade: "naken är jag kommen ifrån min moders lif; naken skall jag återwända; Herren gaf och Herren tog; wälsignadt ware Herrens namn!"

Uti allt detta syndade icke Job och gjorde ingen dårskap emot Gud.

Åter trädde Guds barn inför Herren, och satan kom med dem. Herren frågade satan: "hwarifrån kommer du?" Denne swarade: "jag har farit omkring i landet." Herren frågade ytterligare: "har du gifwit akt på min tjenare Job, som ännu står fast i sin fromhet?" Satan swarade: "allt hwad menniskan har, gifwer hon för sitt lif; men rädd ut din hand och rör wid hans ben och kött, så skall han sannerligen inför ditt ansigte öfwergifwa dig." Herren sade: "han ware i din hand; dock skona hans lif." Då slog satan honom med onda sår, ifrån hans fotablad ända upp till hjesfan, och han tog ett stycke af ett lerkärl. strapade sig dermed och satt i aska. Hans hustru sade: "står du ännu fast i din fromhet? säg Gud farwål och dö." Job swarade: "du talar såsom dåraktiga qwinnor tala. **Hafwe wi fått godt af Gud, skole wi icke emottaga också det onda?**" Uti allt detta syndade icke Job.

3 af Jobs wänner hade hört om hans olycka och kommo för att trösta honom. Men de kunde icke igenkänna honom och suto med honom i 7 dagar och 7 nätter; ty de sågo att hans sweda war ganska stor (1. 2 Kap.).

2. Ordwerling om Guds styrelse.

Nu upplät Job sin mun och förbannade den dag, på hwilken han blifwit född. De 3 wännerna försökte, den ene efter den andre, att förswara Gud. Gud är, sade de, rättwis; men menniskan är icke rättfärdig inför Gud; hon är sjelf skulden till de lidanden, hwilka Gud sänder åt henne. — Job swarade: "jag wet wäl, att menniskan icke kan wara rättfärdig inför Gud." Men likwäl menade Job att Gud

war alltför sträng emot honom; så swåra lidanden hade han icke förtjent. Sina wänner beskylldo han, att de dömdo honom för strängt. "I ären alle arme hugswalare" (3—17 Kap.).

Wännerna widblifwa sin mening och dömma wid en följande ordwexling ännu hårdare om Job, påstående att han måste wara en större syndare än andra menniskor, då Gud sändt åt honom så oerhörda plågor. — Uppeggad af en sådan beskylning utbrister Job: "jag har warit den blindes öga, den haltes fot och den fattiges fader; fremlingen behöfde icke ligga utanföre öfwer natten, för wandringsmannen öppnade jag min dörr och icke spisade jag mitt bröd allena" (18—31 Kap.).

De 3 männerna kunde icke mera swara någonting. Då uppträdde en fjerde, Elihu, hwilken hade härtills tegat, emedan han war ung. Han blef wred uppå Job, derföre att denne höll sig för rättfärdigare än Gud; han wredgades på de 3 wännerna, derföre att de icke funno något swar och dock förbömdo Job. Jag will bewisa, sade han, att min Skapare är rättwis. Hwem kan förehålla honom hans väg? och hwem kan säga till honom: du gör orätt? Han tuktar menniskan med smärtor på des läger. När menniskan beder till honom, förbarmar han sig öfwer henne, så att hon åter skådar lifwet med lust (32—37 Kap.).

Job har intet att swara, och han är redan förödmjukad, då Gud talar till honom utur ett wäder: "hwem är du, som wågar förvärka mina råd med oförståndiga ord? omgjorda dina länder såsom en man; jag will fråga dig, lär du mig!" (38—41 Kap.).

3. Beslutet.

Då swarade Job och sade till Herren: "jag har owisligen talat om saker, som äro för höga för mig och dem jag icke förstår. Jag will fråga dig, lär du mig!"

Herren bestraffade de 3 wännerna, derföre att de hade dömt oförståndigt om hans sthyrelse, och wälsignade Job, som blef frisk och dubbelt så rik, som förr; han fick åter 7 söner och 3 döttrar och lefde derefter ännu 140 år och dog gammal och mätt af lifwet (42 Kap.).

87. Psaltaren.

Psalmernas bok innehåller 150 psalmer, af hvilka, enligt ofwanskrifterna, 73 äro af Dawid, 12 af Asaph, hwilken Dawid satte till föreståndare för tempelsången, 2 af Salomo och 1 (den 90de) af Moses. Ännu 12 andra psalmer tillskrifwas namngifne författare; de återstående 50 sakna ofwanskrifter. — Då den 90de psalmen är af Moses och enskilda psalmer, t. ex. den 137de (se 82 N:o 1), äro författade efter den babyloniska fångenskapen, så omfatta de en tiderhymn af omkring 1000 år.

1. Messianska psalmer.

2: 7. Herren säger till Messias: "du är min son; i dag hafwer jag födt dig."

22: 2. Den lidande Messias utropar: "min Gud! min Gud! hwi hafwer du öfvergifwit mig?"

110: 1. 4. "Herren sade till min Herre: sätt dig på min högra hand till dess jag lägger dina fiender till din fotapall."
— "Du är en prest till ewig tid efter Melkisedeks sätt."

2. Psalmer, som skildra Guds egenheter.

19: 2. "Himlarne förtälja Guds ära, och fästet förkunnar hans händers verk."

33: 9. "Om han säger, så sker det; om han bjuder, så är det gjordt."

90: 2. "Förrän bergen woro, och jorden och werlden skapade bleswo, är du, Gud! af ewighet till ewighet."

94: 9. "Den der örat planterat hafwer, skulle han icke höra? Den der ögat gjort hafwer, skulle han icke se?"

103: 13. "Såsom en fader förbarmar sig öfwer barnen, så förbarmar sig Herren öfwer dem, som frukta honom."

104: 24. "Herre! huru stora och många äro dina verk! wisligen har du dem alla skickat."

139: 1-4. "Herre! du utransakar och känner mig. Ehwad jag sitter eller uppstår, så wet du det; du förstår mina tankar fjerran ifrån; ty si! det är intet ord på min tunga, det du, Herre, icke allt wet."

139: 7—10. "Swart skall jag gå för din anda? Swart skall jag fly för ditt ansigte? Före jag upp till himmelen, så är du der; bäddade jag åt mig i helwetet, si, så är du ock der; toge jag morgonrodnadens wingar och bleswe ytterst i hafwet, så skulle din hand föra mig också der, och din högra hand hålla mig."

3. En psalm af Dawid, då profeten Nathan kom till honom för Bathsebas skull.

51: 3. 7. 12. 18. 19. "Gud! war mig nådelig efter din godhet och afplana min synd efter din stora barmhertighet! Si, jag är af syndelig säd född, och min moder hafwer mig i synd aflat. Skapa i mig, Gud, ett rent hjerta och gif mig en ny wis ande. Du hafwer icke lust till offer, eljest wille jag wäl gifwa dig det; och bränneoffer behaga dig intet. De offer, som Gudi behaga, äro en bedröfwad ande; ett bedröfwadt och förkrossadt hjerta warder du, Gud! icke föraktande."

88. Salomos ordspråk.

Af 1 Kon. 4: 32 (se 72) wete wi, att Salomo diktade 3000 ordspråk. Den bok, som kallas Salomos ordspråk, innehåller uti 31 kapitel omkring 900 werser och nästan lika många ordspråk. Boken begynner så här: "Salomos, Dawids sons, Israels konungs ordspråk." 25 kap. begynner så: "Också dessa äro Salomos ordspråk, hwilka Hiskie, Juda konungs, män hafwa här tillsatt." — De 2 sista kapitlen tillskrifwas twenne alldeles obekante män.

3: 5. "Förlita dig på Herren af allt ditt hjerta och lita icke uppå ditt förstånd."

4: 23. "Bewara ditt hjerta med all flit; ty derifrån utgår lifwet."

6: 6. "Du late! gå till myran och blif wis."

9: 10. "Herrens fruktan är wishetens begynnelse."

13: 24. "Den som sitt ris sparar, han hatar sitt barn; men den som det kärt hafwer, han agar det i tid."

16: 31. "Grå hår äro en hederstrona, då de finnas uppå rättfärdighetens wäg."

25: 21. 22. "Hungrar din owän, så spisa honom med bröd; törstar han, så gif honom watten att dricka; ty så samtar du glöbdande kol på hans hufwud."

27: 10. "Öfwer gif icke din wän och din faders wän."

89. Salomos predikare.

Denne bok, som icke uppgifwer sig wara författad af Salomo, antages wara skrifwen på Nehemie tider. Författaren, som är alldeles okänd, införer Salomo såsom talande. Han låter den wise konungen, som sjelf hade upplefwat så mycket, tala om lifwets wärde. Glädjen i lifwet, säger han, kommer lifasom allt annat ifrån Herren. Så tag då emot glädjen; men kom wäl ihåg, att den är dåraktig och tom, om den icke njutes i Herrans fruktan.

1: 2. "O fåfängelighet på fåfängelighet, säger predikaren, fåfängelighet på fåfängelighet! allt är fåfängelighet!"

1: 12. 2: 4—11. "Jag, predikare, war konung öfwer Israél i Jerusalem. Jag byggde hus, planterade wingårdar, gjorde mig örtagårdar och trädgårdar och planterade deruti allehanda fruktsamma träd. Jag hade tjenare och tjenarinnor; jag hade större egodelar i få och får än alle andre; jag samlade silfwer och guld; jag skaffade mig sångare och sångerskor; jag unnade mig allt hwad mina ögon önskade och förnekade mitt hjerta ingen glädje. Men då jag såg uppå allt, hwad jag gjort hade, si! detta war alltsamman fåfängelighet."

11: 9. "Gläd dig, du yngling, i din ungdom; fröjda dig i dina ungdomsdagar; gör hwad ditt hjerta lyfter och dina ögon behagar; men wet, att Gud skall för allt detta hafwa dig fram för domen."

12: 1. "Tänk uppå din Skapare i din ungdom, förrän de onda dagar komma och åren nalkas, då du warder sågande: de behaga mig icke."

12: 13. 14. "Hufwudsumman af all lärdom är: frukta Gud och håll hans bud; detta hörer alla menniskor till;

ty Gud skall hafwa fram för domer alla gerningar, ja, ock de der fördolda äro, ehwad de äro goda eller onda."

90. Salomos höga wisa.

Höga wisan, rätteligen wifornas wisa d. ä. den bästa wisan, är enligt 1 Kap. 1 wers författad af Salomo. Den skildrar 2 älskandes rena och glöddande kärlek. Denne bok skulle icke hafwa någon plats i bibeln, om den icke wore af religiöst innehåll. Här skildras Herrens, brudgumens, förhållande till församlingen, bruden, under bilden af jordisk kärlek.

91. Profeterna.

I. **Esaja.** Hans bok består af 2 delar; i den första (Kap. 1—39) framträder **Messias** såsom konung och domare, i den andra (Kap. 40—66) såsom en lidande försornare.

1. Straffpredikan emot Juda.

5: 1—6. "Herren hade planterat en wingård på ett fett ställe; han gärdade omkring den, rensade den ifrån stenar och planterade uti den de ädlaste winträd; han byggde också ett torn midt uti den och nedgräfvde der en winpräff. Nu wäntade han, att den skulle bära windruswor; men den gaf endast wilde druswor. Dömmet nu, I Jerusalems inbyggare och I män af Juda, emellan mig och min wingård! Hwad skulle man wäl göra mera åt min wingård, än jag honom gjort hafwer? Hwarföre bar han då endast wilde druswor? Hörer nu hwad jag will göra med min wingård; jag skall borttaga dess gärde och låta den förfalla, så att törne och tistel skall wäxa derinne."

29: 13. 14. "Därföre att detta folket nalkas mig med sin mun och hedrar mig med sina läppar, men deras hjerta är långt ifrån mig och de frukta mig efter menniskors bud, som de lära, så will jag ock handla med detta folket underligt, förunderligt och sällsynt, så att deras wises wishet skall förgås och deras klokes förstånd skall förblindas."

2. Uppmaning till bot och bättring.

55: 6. 7. "Söker Herren, medan man kan finna honom; åfaller honom, medan han när är. Den ogudaktige öfvergifwe sin wäg och syndaren sina tankar, och omwände sig till Herren, så förbarmar han sig öfwer honom; och till vår Gud, ty när honom är mycken förlåtelse."

3. Profetior om Messias.

7: 14. "Si! en jungfru är hafwande och skall föda en son, den hon skall kalla Immanuel (Gud med oss)."

11: 1. "Ett skott skall uppgå af Bfai stam."

40: 3—5. "En predikares röst är i öknen: bereder Heranom wäg, görer en jemn stig på marken för vår Gud. Alla dalar skola upphöjde warda, och alla berg och höjder skola förnedrade warda, och det ojemnt är skall jennas, och allt kött skall se Herrens herrlighet."

53: 4—7. "Sannerligen han bar vår krankhet och lade uppå sig vår sweda. Han är sargad för våra misgerningars skull och slagen för våra synders skull. Näpsten ligger uppå honom, på det wi skulle frid hafwa, och genom hans sår äro wi helade. Men han upplät icke sin mun, såsom ett lamm, som till slagting ledes."

4. Det messianska rikets seger.

65: 17. 25. "Si! jag will skapa en ny himmel och en ny jord. Ulfwen och lammet skola gå tillsammans i bete, lejonet äta halm liksom oxen, och ormen äta jord. De skola ingen skada göra eller förderf åstadkomma på mitt helga berg, säger Herren."

II. **Jeremia**, som lefde på den tiden, då Juda rike förstördes, war helt ung då Herren kallade honom till profet. Han inwände: "Herre, Herre! jag duger icke till att predika, ty jag är för ung." Herren svarade: "säg icke: jag är för ung; utan gå dit jag sänder dig och predika hwad jag befäler dig; jag sätter mina ord uti din mun." Han profeterade, att Gud, till straff för folkets afguberi och andra synder, skulle låta bortföra det till Babel. Men ingen wille höra honom; hans skrifter uppbrändes, och han sjelf kastades i fän-

gelse. Han hade ifrigt afrådt ifrån upproret emot Nebukadnesar. När denne hade intagit Jerusalem, lät han hemta Jeremia ur fängelse och lemnade uti hans fria val, antingen att följa med till Babel eller qwarstadna hemma. Jeremia walde att qwarstadna uti sitt olyckliga fädernesland och diktade 6 jemmersånger, klagowisornas bok, öfwer Jerusalem. Första klagowisan beghinner så här: "Huru ligger den staden så öde, som förr af folk så full war? Han är lifsom en enkä, denna drottning bland städer."

III. Joel profeterar om Andens utgjutande. Herren säger (Kap. 2: 28): "jag will utgjuta min Ande öfwer allt kött, och edra söner och döttrar skola profetera."

IV. Amos war en herde, hwilken Herren tog ifrån horden och satte till profet. Kap. 3: 6: "Är wäl något ondt i staden, det Herren icke gör?" Kap. 9: 11: "Jag (Herren) will åter upprätta Dawids förfallna hydda, såsom hon i forntiden varit hafwer."

V. Jonäs. Herren sade till Jonäs: "gå in uti den stora staden Ninive och predika, att den skall ödeläggas; ty dess ondskas är kommen inför mig." Men Jonäs, som wille fly ifrån Herren, begaf sig till Toppa, der han gick ombord på ett skepp, som skulle till Tarsis (i Spanien). Men Herren sände en storm på hafwet, så att skeppet war nära att förgås. Skeppsfolket sade då till hwarandra: "låt om oss kasta lott, att wi måtte få weta, för hwems skull oss så illa går." Lotten föll på Jonäs, som sade: "kast mig i hafwet; ty jag wet att denna swåra storm kommer på eder för min skull." Männerna rödde för att komma till lands, men kunde det icke; ty hafwet gick swårt. Då kastade de Jonäs i hafwet, och straxt lugnades det. Herren förskaffade en stor fisk, som uppslukade Jonäs. Och Jonäs war i fiskens buk 3 dagar och 3 nätter. Sedan bjöd Herren fisken kasta Jonäs upp på landet.

För andra gången talade Herren till Jonäs: "gå in uti den stora staden Ninive och predika såsom jag säger." Jo-

nas gick in i staden och ropade: "ännu 40 dagar, och Ninive skall förgås." Folket i Ninive gjorde bot och bättring och fastade, och konungen stod upp ifrån sin thron, lade af sig sin dyra drägt, klädde sig i säck och satte sig i aska. Då nu Gud såg att de omwände sig ifrån sin onda wäg, ångrade han det onda, som han lofwat göra dem, och skonade staden. Men detta förtröt Jonas, som sade: "gick det icke såsom jag sade, då jag ännu war i mitt land och wille fly öfwer hafwet! Ty jag wet, att du, Gud, är nådelig och barmhertig, långmodig och af stor mildhet, och förlåter misgerningar. Så tag nu min själ ifrån mig, Herre; ty jag will heldre wara döb än lefwa." Herren swarade: "tror du dig wredgas med skäl?"

Jonas gick utanför staden och byggde sig en hydda samt satte sig der, för att se huru det skulle gå med staden. Herren lät en kurbits wäxa upp, för att öfwerskygga hans hufwud, och Jonas gladde sig öfwer kurbitsen. Följande morgon sände Herren en mask, som gnagade kurbitsen, så att den wifnade. En het östanwind blåste och solen stack Jonas på hufwudet, och han sade: "jag wille heldre wara döb än lefwande." Då sade Herren: "du jemrar dig öfwer kurbitsen, hwarpå du icke har arbetat och den du icke heller har låtit uppväxa, hwilken sköt upp den ena natten och förwifnade under den andra; skulle icke jag jemra mig öfwer Ninive, den store staden, hwaruti finnes mer än 120,000 menniskor, som icke kunna åtskilja den högra handen ifrån den wenstra?"

VI. Mikha säger (Kap. 5: 2): "Och du, Bethlehem! som liten är ibland de första städer i Juda — utaf dig skall den komma, som i Israel en herre wara skall, hwilkens utgång warit ifrån begynnelsen och ifrån ewighet."

VII. Sabakuf profeterar, att Kaldeerna skulle ödelägga Juda och sedan sjelfwe förgöras, "derföre att de skryta sin kraft wara deras gud" (Kap 1: 11); ty endast den af tron rättfärdige skall lefwa" (Kap. 2: 4).

VIII. **Sakharia** profeterar (Kap. 9: 9): "Fröjda dig, du dotter Sion, storligen! Si! din konung kommer till dig, rättfärdig, hjälpare och fattig, samt rider på en åsninnas fåle."

IX. **Malakthia**, den sifte bland profeterna, lefdesamtigt med Nehemias. Han profeterar om Messie föregångare. Herren säger (Kap. 3: 1): "Si! jag vill utsända min engel, som skall bereda wäg för mig." (Kap. 4: 5): "Si! jag skall sända eder profeten Elia, förrän den store och försträcklige Herrens dag kommer; han skall omvända fädrens hjerta till barnen, och barnens hjerta till fädren och bereda Herren ett wälbehagligt folk."

---

92. Gamla Testamentets kanoniska böcker.

Gamla Testamentet innehåller följande böcker, som kallas kanoniske: I. **Historiske böcker**: 1—5 Lagen eller 5 Moseböcker. 6 Josuaboken. 7 Domareboken. 8 Ruts bok. 9, 10 Samuels 2 böcker. 11, 12 Konungarnes 2 böcker. 13, 14 Två Krönikeböcker. 15 Esras bok. 16 Nehemias bok. 17 Esthers bok. II. **Poetiske böcker**: 1 Jobs bok. 2 Psaltaren. 3 Salomos Ordspråksbok. 4 Salomos Predikarebok. 5 Salomos Höga Wisa. 6 Jeremie Klagowisor. III. **Profetiske böcker**: 1—4 Större Profeterna: Esaja, Jeremia, Hesekiel och Daniel. 5—16 Mindre Profeterna: Hosea, Joel, Amos, Obadia, Jonas, Mikha, Nahum, Habakuk, Sefhania, Haggai, Sakharia och Malakthia. **Tillsammans 39 böcker.**

Om dessa skrifter säger Paulus (2 Tim. 3: 16): "All skrift är af Gud utgifwen och nyttig till lärdom, till straff, till bättring och till tuktan i rättfärdighet." Och Apostelen Petrus säger (2 Pet. 1: 21): "Ingen profetia är ännu framkommen af menniskowilja; utan helige Guds män hafwa talat, rörde af den Helige Ande."

---

93. Gamla Testamentets apokryfiska böcker.

Efter de kanoniske böckerna följa uti våra biblar ännu andra skrifter, som kallas apokryfiske. De äro icke af Gud

ingifne och kunna derföre icke obetingadt, såsom de kanoniske, wara ett ljus för våra fötter och en lykta på våra vägar. Judarne uppläste icke dem uti sina synagogor. Den lutherfka kyrkan håller dem i ära, derföre att de innehålla mycket godt. "De äro," säger Luther, "nyttige och nöjsamme att läsa." Men såsom trons källor anser vår kyrka dem icke. — Uti de biblar, som utgifwas af det brittiska och utländska bibelsällskapet, äro apokryferna bortlemnade.

1. Tobie bok berättar om en from judisk familj, bestående af fadren Tobias, hustrun Anna och sonen Tobias, hwilken af Salmanassar blifwit bortförd i fångenskap och lefde i Ninive. Sedan Sanherib flytt tillbaka ifrån Jerusalem, rasade han emot Judarne och frantog Tobias all hans egendom. Kort derefter föll något uti Tobie ögon, så att han blef blind. — Uti Ekbatana i Medien lefde en ung piga, Sara, hwilken hade varit förlofwad 7 gånger; men alla hennes fästemen hade den onde anden Asmodeus dödat. Herren hörde de tungt bepröfwades böner och utsände Rafael, en af de 7 englar, som stå inför honom. Den gamle Tobias hade en fordran af 10 talenter i Medien och wille sända sin son dit, för att afhemta dem. Rafael beledsagar honom till Ekbatana och binder Asmodeus. Tobias tager Sara till hustru, och engelen hemtar de 10 talenterna. Tobias återwänder hem med hustru, och engelen förskaffar åt den gamle Tobias synen igen och ber uppteckna hwad som händt, hwarefter de icke mera sågo honom.

2. Judiths bok förtäljer om en enka, Judith, hwilken gick in uti fiendernas läger och dödade Holophernes, som skall hafwa varit Nebukadnesars härförrare.

3. Stycken, tillägg till Esthers bok.

4. Wisshetens bok, en efterhärming af Salomos ordspråk. Kap. 2: 24: "Genom djefwulens afund är döden kommen i werlden."

5. Jesu Syrakhs bok, en wisshetslära, som också är en efterapning af Salomos Ordspråk.

6. Barukhs bok.

7. Stycken, lagda till Daniels bok: 1 Märie bön (A-

saria war en af dem, som kastades i den brinnande ugnen). 2 De 3 männens lofsång i den brinnande ugnen. 3 Susannas historia. 4 Om Bel (Baal) i Babel. 5 Om draken i Babel.

8. Makkabeernas 2 böcker af historiskt innehåll.

9. Manasse, Juda konungs, bön.

94. Judarnes historia ifrån Nehemia till Jerusalems förstöring.

(430 f. Chr. — 70 est. Chr.).

1. Makkabeerna.

Judarne styrdes af persiska konungens ståthållare intill dess att Alexander den store eröfrade persiska riket. Alexander dog 323, och hans rike delades emellan hans härförare. Judarne kommo först under Egypten, men gafswo sig frivilligt 100 år sednare under syrisk konungen Antiochus den store.

Dennes sonson Antiochus, som sjelf antog tillnamnet Epiphanes (den lysande), men hwilken andre kallade Epimanes (den rasande), wille twinga Judarne att antaga den grekiska religionen och det grekiska lefnadsättet. Han förbjöd att omskära barnen och att offra i templet. Templet inwigdes åt Jupiter, och de heliga kärnen bortfördes (1 Makk. 1: — 2 Makk. 5, 6).

Mången afföll och offrade åt afgudarne. Men flere funnos, som förblefwo ståndaktige och walde heldre att dö än att wika ifrån Herrens lag. 7 bröder giflades, den ene efter den andre, och pinades till döds. Modren stod bredwid och åsåg detta samt uppmuntrade sönerne att icke affalla ifrån Herren; till sist döddades också modren (2 Makk. 7).

På den tiden lefde i Judeen en prest, mid namn Mattathias, hwilken hade 5 söner. Konungens sändebud kom till honom och lofwade honom guld och ära, om han wille offra åt afgudarne. Mattathias swarade: "jag och mina söner wilja icke affalla ifrån våra fäders lag." I detsamma framträdde en jude och offrade inför allas ögon på afgudens altare. Då upplågade Mattathie nit om lagen, så att han dödade

affällingen wid altaret och slog äfwen konungens sändebud i hjäl. Derpå lemnade han allt hwad han egde i staden och flydde med sina söner uppå bergen, dit också alla de, som hade nit om lagen, församlades med honom. Följande året, 166, dog han, sedan han utnämnt sin son Judas till här-förare (1 Makk. 2).

Judas fick tillnamnet Makkabi (hammare); ty han war oförsträckt såsom ett lejon och slog Syrierna flere gånger; han intog Jerusalem, renade och inwigde templet samt stiftade inwigningshögtiden till åminnelse deraf. Efter många manliga bragder stupade Judas i en slagting emot en stor öfvermakt (1 Makk. 3—9: 1—18. 2 Makk. 8—15).

Efter Jude död waldes Jonathan, Mattathie yngste son, till här-förare; men sedan denne blifwit genom list tillfångatagen och dödad, blef Simon, den äldste bland bröderna, anförare. Simon intog Sions borg och rensade landet ifrån Syrierna, så att hwar och en satt trygg under sitt winträd och under sitt fikonaträd. Af tacksamhet walde Judarne honom till furste och öfwersteprest, hwilka wärdigheter skulle wara ärftliga inom hans familj (1 Makk. 9: 19—16).

Johannes Hyrcanus, Simons son, förstörde templet på berget Garizim och lade Samarien under Judeen. Han öfwerwann Edomiterna (Idumeerna) och twang dem att låta omskära sig och att lefwa efter Judarnes lag.

Hyrcani efterträdare stridde om regeringen. Romarena blandade sig i striden, och Pompejus tågade mot Jerusalem, intog det på en sabbat utan motstånd och gjorde landet skattskyldigt under Romarena. Idumeern Herodes, hwilken man börjat kalla den store, förstod att ställa sig så wäl in hos de maktegande i Rom, att han år 40 f. Chr. blef utnämnd till konung öfwer Judalandet och insatt genom en romersk krigshär.

2. Herodes den store. Herodianerna.

1. Herodes den store hade utomordentliga själssegenskaper, men han war mycket mistänksam och grym. För att winna folkets hnest, gifte han sig med makkabeiska qwinnan Mariamne; ty folkets hjerta war fortfarande makkabeiska släkten tillgifwet. Men han fruktade ständigt denna släkt, hwil-

fen han och småningom utrotade, och han skonade icke engång Mariamne, hwilken han dock af hjertat älskade, ej heller de 2 söner, som Mariamne födt honom. En son af det andra giftet lät han också döda. Denne war en nedrig menniska, som hade welat förgifta sin fader; men många blefwo alldeles ofskyldigt dödade på blotta mistankar. — Då hungersnöden ett år war stor uti Judalandet, sände Herodes sina guld- och silfwer-saker till Egypten, för att dermed köpa säd. Han uppförde med oerhörd prakt ett tempel på Moria berg i ställe för det, som blifwit uppbyggt efter återkomsten ifrån Babylon.*

Hela folket affskydde och föraktade honom i sitt hjerta. Detta wiste han och kände sig lika ängslig och olycklig, som han dag ifrån dag blef mera blodtörstig. På sin sotsäng befallte han att landets mest ansedde män skulle infinna sig hos honom. Ingen wågade uteblifwa. Han lät stänga dem in uti en riddana och befallte att man skulle nedskjuta dem alla, så snart han dog; "th sålunda skall sorg och klagan uppstå öfwer hela landet wid min död." Då han war dödd, frigaf man dem och lät dem fara hem. — Han dog år 1 est. Chr. af bölder i inelworna, som woro fulla af maskar, och ruttnade lifsleswande.

2. Efter hans död delade kejsar Augustus riket emellan hans 3 söner. Arkhelaus fick Idumeen, Judeen och Samarien jemte furstetitel. Efter 10 års förlopp blef han assatt, och landet styrdes af romerske landshöfdingar, af hwilka Pontius Pilatus är mest känd.

Herodes Antipas fick Galileen och Perea jemte titel af fjerdingfurste (tetrarkha). Tredje sonen, Philippus, fick nordliga delen af landet österom Jordan äfwen som titel af fjerdingfurste. Han styrde sitt land med rättwisa och mildhet. Sedan han dött barnlös år 33, förenades hans land med prowinsen Syrien. Herodes Antipas blef assatt år 39, och hela Judalandet kom nu att höra omedelbart under Romarena.

* Templet blef färdigt inom 9½ år. Herodis efterträdare gjorde flera tillbyggnader, och dessa blefwo icke färdiga förrän 6 år före Jerusalems förstöring.

En sonson af Herodes den store, Agrippa I, blef af Kesar Klaudius utnämud till konung öfwer hela landet. Då han dog år 44, fick hans son Agrippa II endast Galileen och Perea, medan resten styrdes af romerska landshöfdingar. Agrippa II lefde ännu wid tiden af Jerusalems förstöring.

95. Synedriet. Fariseerna. Sadduceerna.

1. Synedriet eller det höga rådet, som så ofta omtalas i ewangelierna och apostlagerningarne, bestod af öfwerstepresten, 24 högre prester, som i Nya Testamentet också kallas öfwersteprester, folkets äldste och skriftlärde, till ett antal af inalles 70 ledamöter utom öfwerstepresten, hwilken rätteligen torde hafwa varit rådets ordförande. Synedriet hade högsta makten uti alla religionsaker; men Romarena hade framtagit det rättigheten att aflifwa; en dödsdom måste först stadfästas af den romerske landshöfdingen.

2. De 2 religiösa sekterna, Fariseerna och Sadduceerna, uppstodo i Makkabeernas första tider.

Fariseerna (de utmärkte) kallade sig så, derföre att de önskade att blifwa utmärkte framför alla andra genom helighet. "De fastade 2 gånger i veckan och gäfwö tionde af allt, hwad de förtjenade." (Luf. 18: 12). De lärde ett lif efter döden, der det goda skulle belönas och det onda straffas. Ibland dem funnos uppriktige män, såsom Nikodemus, Gamaliel och Saulus. Men om Fariseerna i allmänhet utropar Frälsaren i Matth. 23: "we eder, I Fariseer! som uppäten enfors hus, frambärande för syns skull långa böner. We eder, som sägen: swär någon wid altaret, så är det intet; men den, som swär wid offret, som är på altaret, han är saker. We eder, I skrymtare! som ären like hwitmenade grafwar, hwilka utvändigt äro wackra, men äro inwändigt fulla med de dödes ben och all orenlighet."

Sadduceerna, som skola hafwa fått sitt namn efter stiftaren Saddok, tredde icke på kroppens uppståndelse och icke heller på ett lif efter döden. Frälsaren säger till dem i Matth. 22: 29: "I saren wilse och weten icke skrifterna, ej

heller Guds kraft." — Man finner icke, att någon Sadducee skulle hafwa lemnat åt Ordet rum i sitt hjerta.

Begge dessa sekter, liksom folket i sin helhet, wäntade uppå den utlofwade Messias; men de trodde, att hans rike skulle wara af denna werlden; han skulle befria dem ifrån Romarena och upprätta Dawids rike i desj fordna glans. En Messias, som skulle lida och dö, war för Judarne en förargelse, liksom han war för hedningarne en dårskap.

Nya Testamentet.

De fyra Ewangelierna.

96. Bebådelse om Johannes Döparens födelse.

Medan Herodes den store war konung öfwer Judalandet, lefde der en prest, wid namn Zacharias, och hans hustru war Elisabet. De woro båda rättfärdiga för Gud och wandrade i alla Herrens bud och stadgar ostraffligen, men de hade inga barn; ty Elisabet war ofruktsam, och båda woro de framskridne i ålder.

Då Zacharie skifte förrättade prestatjensten wid templet, föll lotten på honom att gå in uti Herrens hus och offra rökelseten.* Medan folket bad utanför, uppenbarade sig Herrens engel för honom. Zacharias blef förskräckt, men engelen sade: "war icke förfärad, Zacharias! ty din bön är hörd, och din hustru Elisabet skall föda dig en son, hwilkens namn du skall kalla Johannes (Herren är nådig). Win och starka drycker skall han icke dricka, och han skall straxt i moderlifwet uppfyllas med den Helige Ande. Och han skall gå fram för honom med Guds anda och kraft, omwändande fäder-

* Presterna woro fördelade i 24 skiften, hwilka hwarje wecka ombyttes, för att förrätta tjensten wid templet. Presterna uti det skifte, som hade sin wecka, kastade hwar dag lott emellan sig, hwem af dem skulle offra rökelseten i det Heliga.

nas hjerta till barnen, för att göra åt Herren ett beredt folk." Zacharias svarade: "hvaraf skall jag detta weta? ty jag är gammal, och min hustru är framstriden i ålder." Engelen sade: "jag är Gabriel, som står i Guds åsyn; du skall blifwa mållös intill den dagen, då detta sker, derföre att du icke trodde mina ord."

Folket stod och förundrade sig att Zacharias dröjde så länge i templet. Men då han utgick, kunde han icke tala, och de förmärkte, att han hade sett någon syn i templet. Han tecknade för dem och förblef mållös. Då hans tjänstedagar woro ute, gick han hem till sitt hus. — Hans hustru blef hafwande och prisade Herren, som henne befriat hade ifrån den stammen, som hwilade öfwer dem, som woro ofruktsamma (Luf. 1: 1—15).

97. Marie bebådelse.

I sjette månaden härefter sändes Gabriel af Gud till en stad i Galileen, benämnd Nazaret, till en jungfru, som war förlofwad med en man af Dawids hus, wid namn Joseph; och jungfruns namn war Maria. Engelen kom in till henne och sade; "hel, full med nåd! Herren är med dig; wälsignad du ibland qwinnor!" Maria blef förfärad af hans tal och tänkte uppå hurudan helsning denna war. Engelen sade: "frukta icke, Maria! ty du hafwer funnit nåd inför Gud; si! du skall föda en son, hwilkens namn du skall kalla Jesus (d. ä. frälsare). Han skall wara en konung öfwer Jakobs hus i ewig tid, och uppå hans rike skall ingen ände wara." Maria svarade: "huru skall detta tillgå; ty jag wet af ingen man?" Engelen sade: "den Helige Ande skall komma öfwer dig, och den Högstes kraft skall öfwerstygg dig; derföre ock det Heliga, som af dig födes, skall kallas Guds son. Och si! Elisabet, din frände, hafwer ock aflat en son uti sin ålderdom, och detta är sjette månaden för henne, som sades wara ofruktsam. Ty för Gud är ingenting omöjligt." Maria svarade: "ä, Herrrens tjenarinna; warde mig efter ditt tal." Och engelen skildes ifrån henne (Luf. 1: 26—38).

98. Johannes Döparens födelse.

Då tiden war fullbordad, födde Elisabet en son, och hennes grannar och fränder fröjdade sig med henne. När barnet på den åttonde dagen skulle omfäras, wille de kalla honom efter hans fader Zacharias; men modren sade: "han skall kallas Johannes." De sade: "uti din slägt finns ingen, som har det namnet." Så tecknade man för hans fader, som tog en tafsla och skref: "Johannes är hans namn." Och straxt öppnades hans mun, och han talade lofwande Gud. De sade: "hwad mände blifwa af detta barnet?" Zacharias uppfylldes med den helige Ande och profeterade, sägande: "du, barn! skall kallas den Högstes profet, och du skall bereda för Herren wäg, så att ljuset från höjden kan skina för dem, som sitta i mörkret och i dödens skugga." — Barnet växte upp och stärktes i andan samt wistades i öknerna intill den dagen, då han skulle framträda för Israels folk (Luk. 1: 57—80).

99. Jesu födelse.

Det begaf sig i den tiden, att af kejsar Augustus utgick ett bud, att all werlden skulle beskattas. Och alla gingo för att låta beskatta sig, hwar uti sin stad. Så for också Josef ifrån staden Nazaret i Galileen upp till Dawids stad Bethlehem i Judeen, ty han war af Dawids hus, för att låta beskatta sig med Maria, sin trolofwade hustru, hwilken war hafswande. Medan de woro der, blefwo dagarne fullbordade att Maria skulle föda, och hon födde en son, sin förstfödde, lindade honom och lade honom i en krubba; ty der war icke rum i herberget.

Några herdar i den trakten wakade och höllo wård om natten öfwer sin hjord. Och si! Herrens engel stod framför dem, och Herrens klarhet kringfö dem, och de blefwo stortligen förfärade. Men engelen sade: "warer icke förfärade; ty jag bådär eder stor glädje, hwilken alla folk wedersfaras skall. Eder är i dag född en Frälsare, Herren Kristus, i Dawids stad. Och detta skall wara eder ett tecken: I skolen finna barnet lindadt och nederlagdt i en krubba." Och

straxt förenade sig med engelen ett stort antal af den himmelska härskaratt, som lofwade Gud och sade: "ära ware Gud i höjden, och frid på jorden, och menniskorna en god wilje!" Sedan englarne varit upp till himmelen, sade herdarne emellan sig: "låter oss gå till Bethlehem och se det, som Herren oss uppenbarat hafwer." Och de gingo hastigt och funno Maria och Josef och barnet, som war nederlagdt i krubban. Och de berättade ut hwad dem sagdt war om detta barnet. Och alla, som detta hörde, förundrade sig; men Maria gömde alla dessa ord, betraktande dem uti sitt hjerta. — Åtta dagar derefter, då barnet skulle omskäras, kallades hans namn Jesus, såsom engelen sagt hade (Luf. 2: 1—21).

100. Jesus frambäres i templet.

Då Marias renselsedagar efter Mose lag wores förbi, förde Josef och Maria barnet upp till Jerusalem, för att framställas för Herren — ty alla förstfödde tillhörde Herren — och på det att de skulle offra, såsom Mose lag fordrar, ett par turturdufwor eller 2 unga dufwor. *

I Jerusalem war då en gudfruktig man, benämnd Simeon. Han wäntade efter Israels tröst, och honom war sagdt af den Helige Ande, att han icke skulle se döden förrän han hade sett Herrens smorde. Han kom den dagen af andans tillskyndelse i templet. Då föräldrarne buro in barnet Jesus, tog han honom i sin famn och sade: "Herre, nu låter du din tjenare fara i frid, eftersom du sagt hafwer; ty mina ögon hafwa sett din salighet, hwilken du beredt hafwer för allt folk." Josef och Maria förundrade sig öfwer allt det, som sades om honom. Simeon wälsignade dem och sade till Maria: "si! denne är satt till fall och upp-

* 3 Mos. 12 Kap. stadgade, att en barnaföderska, om hon framfödt ett gosjebarn, skulle hålla sig inne 40 dagar, och, om hon framfödt ett slidebarn, 80 dagar, samt sedan infinna sig i templet med ett årsgammalt lam eller, om hon icke hade råd bertill, med ett par turturdufwor eller 2 unga dufwor såsom renselseoffer. — Härifrån förskrifwer sig barnafödersornas kyrkogångs- och kyrktagnings bruk, hwilket äfwen ännu iakttages i kristenheten.

ståndelse för mången i Israel och till ett tecken, som skall emotsägas — också igenom din själ — skall ett svärd gå — på det att många hjertans tankar skola uppenbaras."

Der war en profetiska Anna, en 84 år gammal enka. Hon kom alldrig bort ifrån templet, utan tjenade Gud med fasta och böner natt och dag. Hon kom ock dit i samma stund, prisade Herren och talade om honom för alla dem i Jerusalem, som wäntade förlofning (Luk. 2: 22—38).

101. De wise ifrån österlandet.

1. När Jesus war född i Bethlehem i konung Herodis tid, kommo mager eller wise män ifrån österlandet till Jerusalem och frågade: "hwar är den nyfödde Judakonungen? ty wi hafwe sett hans stjerna i österlandet och äre komne att tillbedja honom." När Herodes det hörde, blef han bedröfwad, församlade alla öfwersteprester och skriftlärde och frågade dem hwar Kristus skulle födas. Desse swarade: "i Bethlehem; ty så här skrifwer profeten Mikha: och du Bethlehem i Judiska landet är ingalunda den minsta ibland de furstestäder i Juda; ty af dig skall komma den fursten, som öfwer mitt folk Israel en herre wara skall." Då kallade Herodes lönligen de wise mämnerna till sig och utforskade noga af dem, hwilken tid stjernan syntes, och sade: "farer dit och spörjer noga efter barnet, och när I det finnen, så anmäler det för mig, att också jag må komma och tillbedja det."

2. De wise foro åstad, och si! stjernan, som de sett i österlandet, gick framför dem tills den stadnade öfwer huset, der barnet war. När de sågo stjernan, blefwo de ganska glade, gingo in i huset, funno barnet med desß moder, föllo ned och tillbådo honom, framburo sina gåfwor och skänkte honom guld, röfelse och myrrham.* Utwarnade af Gud att icke gå

* Dersföre att här omnämnas 3 slags gåfwor och dessa äro kungliga, har legenden af desse wise fått 3 konungar, hwilka skulle hafwa blifwit utstickade å Gems, Rhams och Saphets wagnar. Rhams utstickade, "Morialandets konung," framställes ofta såsom swart.

tillbaka till Herodes, foro de en annan väg hem till sitt land igen.

3. När de woro bortfarne, uppenbarades Herrens engel för Josef i sömnen och sade: "stätt upp, tag barnet och dess moder och fly till Egypten samt blif der tills jag tillsä- ger dig; ty Herodes skall söka efter barnet, för att förgöra det." Så tog Josef barnet med dess moder och flydde till Egypten. — När nu Herodes såg, att han war beswiken af de wise männerna, blef han ganska wred och sände ut att slå ihjäl alla gossebarn i Bethlehem och dess nejder, som två- åriga woro och derunder, efter den tiden, som han af de wise männerna utforskat hade.

4. När Herodes war död, uppenbarades Herrens engel för Josef i sömnen uti Egypten och sade: "stätt upp, tag bar- net med dess moder och far in i Israels land; ty de äro döde, som foro efter barnets lif." Så återwände han; men då han fick höra att Arkhelaus herrskade i Judeen i sin fader Hero- dis ställe, fruktade han att begifwa sig dit, och for norrut till Galileen samt bosatte sig der uti en stad, hwars namn war Nazaret. — Barnet växte upp och förstärktes i andan samt uppfylldes med wisshet, och Guds nåd war med honom (Matth. 2).

102. Jesus såsom barn i templet.

Jesu föräldrar gingo årligen till Jerusalem, till påstfåg- tiden. Och då Jesus war 12 år gammal, togo föräldrarne honom med sig. När de återwände, blef Jesus qwar i Je- rusalem, hwilket de icke märkte, utan trodde att han war med i sällskapet och foro så en dagsresa hemåt samt sökte honom ibland fränder och wänner. Men då de icke funno honom, gingo de tillbaka till Jerusalem, för att söka honom. Efter 3 dagar funno de honom i templet, sittande midt ibland lä- rarena, hörande dem och frågande dem. Och alla, som ho- nom hörde, förwånades öfwer hans förstånd och swar. Hans moder sade: "min son! hwarföre gjorde du oss detta? din fa- der och jag hafwe sökt efter dig förjande." Jesus swarade: "hwarföre sökten I mig? Wistén I icke, att jag bör wara

uti min faders hus?" De förstodo icke orden, som han med dem talade; men hans moder gömde alla dessa ord uti sitt hjerta. Han följde med dem till Nazaret och war dem underdånig. Och Jesus växte till i wisdom, ålder och nåd inför Gud och menniskor (Luk. 2: 41—52).

103. Johannes predikar och döper.

1. Uti kejsar Tiberii 15de regeringsår, då Pontius Pilatus war landshöfding i Judeen och Herodes Antipas war fjerdingfurste i Galileen och Hannas och Kaiphas woro öfwersteprester, kom Guds befallning till Zacharie son Johannes i öknen. Och han uppträdde i trakterna af Jordan, predikade bättringens döpelse till syndernas förlåtelse och sade: "görew bättring; ty himmelriket är kommet hardt när." Han är den, om hwilken profeten Esaias har sagt: "en ropandes röst är i öknen, bereder Herrans wäg och görew hans stigar rätta." — Hans kläder woro af kamelhår, och en lädergördel war omkring hans ländar, och hans mat war gräshoppor och wild honing. Folk kom till honom både ifrån Jerusalem och hela Judeen, och dem, som bekände sina synder, döpte han i Jordans flod. Men då han såg att många Fariseer och Sadduceer kommo för att låta döpa sig, sade han: "I huggormars afföda! hwem har underwisat eder att undfly den tillkommande wreden? Görew fördensfull sådan frukt, som bättring tillhörer, och tror icke att I kunnen säga: wi hafwe Abraham till fader; ty jag säger eder, att Gud är mächtig att uppwäcka åt Abraham barn af desse stenar. Nyen är redan satt till roten af trädet; derföre blifwer hwart och ett träd, som icke bär god frukt, afhugget och kastadt i elden."

2. Då nu folket war i förwäntan och trodde att Johannes war Kristus, sade han: "jag döper eder i watten till bättring; men efter mig kommer en, som är starkare än jag, hwilkens störemmar jag icke är wärdig att upplösa; han skall döpa eder med den Heliga Anda och med eld. Kastskäfweln är i hans hand, och han skall rensa sin loga; hwetet skall han församla i sin lada, men agnarne

skall han uppbränna i ewinnerlig eld." (Luf. 3: 1—17. Matth. 3: 1—12).

104. Jesu döpelse och frestelse.

1. Jesus kom wid 30 års ålder ifrån Galileen till Johannes wid Jordan, för att döpas af honom. Johannes wägrade och sade: "mig behöfwes att jag bleswe döpt af dig, och du kommer till mig?" Jesus swarade: "låt det nu så ske; ty så böre wi uppfylla all rättfärdighet." Då döpte Johannes honom. När Jesus uppsteg ifrån watten, öppnades himmelen, och Guds ande for ned såsom en duswa och kom öfwer honom, och en röst ifrån himmelen sade: "denne är min käre son, i hwilken jag hafwer ett godt behag."

2. Derpå fördes Jesus af andan i öknen, för att frestas af djefwulen. Och när han hade fastat i 40 dagar och 40 nätter, så hungrade honom. Frestaren kom till honom och sade: "är du Guds son, så säg att desse stenar blifwa bröd." Jesus swarade: "det är skrifwet: menniskan lefwer icke allenast af bröd, utan af hwart och ett ord, som utgår af Guds mun." — Då tog djefwulen honom med sig till den helige staden och satte honom öfwerst på timmarne af templet och sade: "är du Guds son, så gif dig här utföre; ty det är skrifwet: han skall gifwa sina englar befällning om dig, att du icke stöter din fot emot stenen." Jesus swarade: "det är ock skrifwet: Herren, din Gud, skall du icke fresta." — Åter tog djefwulen honom med sig uppå ett ganska högt berg och wisade honom alla riknen i werlden och deras herrlighet och sade: "allt detta will jag gifwa dig, om du faller ned och tillbeder mig." Då swarade Jesus: "gack bort, satan! ty det är skrifwet: Herren din Gud skall du tillbedja, och honom allena skall du tjena." Då öfwer gaf djefwulen honom, och englarne gingo fram och tjente honom (Matth. 3: 13—4: 11. Mark. 1: 9—11. Luf. 3: 21, 22. 4: 1—13).

105. Johannes Döparen vittnar om Jesus.

Johannes fortfor att döpa i Jordan. Engång, då han

såg Jesus kalkas, sade han: "si Guds lam, som borttager världens synder! Jag kände honom icke; men den, som mig fände till att döpa med watten, sade till mig: öfwer hwilken du får se Anden nederkomma och blifwa på honom, han är den, som döper med den Helige Ande. Och jag såg det och wittnade, att han är Guds son." — Dagen derefter stod åter Johannes der och 2 af hans lärjungar, Andreas och Johannes. Då Jesus gick förbi, sade Johannes: "si Guds lam!" Och de 2 lärjungarne följde Jesus. Men Jesus wände sig om och frågade: "hwad söken I?" Desse swarade: "Rabbi (mästare), hwar wistas du?" Han sade: "kommer och ser!" Och de gingo och blefwo den dagen när honom. — Andreas träffade sin broder Simon och sade: "wi hafwe funnit Messias," och förde honom till Jesus. Men Jesus betraktade honom noga och sade: "du är Simon, Jone son; du skall heta Kephas, det betyder Petrus (hälleberg)." — Dagen derpå for Jesus till Galileen och wandrade sedan närmare 3 år omkring i landet och i städerna, och på de stora högtiderna gick han upp till Jerusalem (Joh. 1: 19—44).

106. Jesus förvandlar watten till win uppå brölloppet i Kana.

På tredje dagen derefter hölls ett bröllopp uti Kana i Galileen, och Jesu moder war der. Jesus och hans lärjungar woro ock bjudne till brölloppet. Då winet begynte att fattas, sade Jesu moder till honom: "de hafwa icke win." Jesus swarade: "qwinna, hwad hafwer jag med dig? min tid är ännu icke kommen." Hans moder sade då till tjena-rena: "hwad han säger eder, det görer." Judarne twättade alltid sina händer före måltiden, och 6 stenkrukor woro der för gästernas twagning, inrymmande hwarje 2 eller 3 mått. Jesus sade till tjena-rena: "fyller krukorna med watten;" och de fyllde dem öfwerfulla. Och han sade: "bärer dem nu till köksmästaren;" och de buro. Köksmästaren wiste icke hwari-från winet hade kommit; men tjena-rena wiste det. Köksmästaren smakade på det och sade till brudgummen: "hwar och en framsätter först det goda winet och sedan det sämre;

men du har gömt det goda winet allt härintills." — Detta war det första tecken, som Jesus gjorde och uppenbarade sin herrlighet; och hans lärjungar trodde på honom (Joh. 2. 1—11).

107. Jesus och Nikodemus.

Judarnes påstthögtid nalkades, och Jesus gick upp till Jerusalem. Många trodde på honom, då de sågo de tecken, som han gjorde.

En af Fariseerna, wid namn Nikodemus, som satt uti det högä rådet, kom om natten till Jesus och sade: "mästare! wi wete att du är kommen ifrån Gud till lärare; ty ingen kan göra de tecken, som du gör, utan att Gud är med honom." Jesus swarade: "utan att en blifwer född på nytt, kan han icke se Guds rike." Nikodemus sade: "huru kan en menniska födas, när hon är gammal? Kan hon åter ingå i sin moders lif och födas?" Jesus swarade: "sannerligen, sannerligen säger jag dig: utan att en warder född af watten och anda, kan han icke ingå i Guds rike. Hwad som är födt af kött, det är kött, och hwad som är födt af andan, det är ande." Nikodemus sade: "huru kan detta ske?" Jesus swarade: "är du en mästare i Israël och wet icke detta? Moses upphöjde ormen i öknen, * så måste ock menniskones son upphöjas. Ty så älskade Gud werlden, att han utgaf sin ende son, på det att hwar och en, som tror på honom, skall icke förgås, utan få ewinnerligt lif" (Joh. 2: 23—3: 1—16).

108. Jesus och den Samaritanska qwinnan.

Jesus öfswergaf Judeen för att återvända till Galileen, men tog den genaste vägen genom Samarien och kom så till en stad, benämnd Sichar. ** Utanföör staden låg Jakobs brunn. *** Emedan Jesus war trött af wandringen, satte han sig ned wid brunnen, men lärjungarne gingo in i staden för att köpa mat. En samaritanisk qwinna kom för att hemta

* 4 Mos. 21: 8. 9. 43 *N* 4.

** Det fordna Sichem.

*** Traditionen säger att Jakob gräfwit denne brunn. Den finnes ännu på $\frac{1}{2}$ timmes afstånd ifrån staden, är utbuggen i berget och 105 fot djup.

watten. Jesus sade till henne: "gif mig dricka." Dwinnan swarade: "huru beder du, som är en Jude, dricka af mig, som är en Samaritanska?" Ty en bitter fiendskap war emellan Judarne och Samaritanerna. Jesus sade: "wiste du hwem den är, som säger till dig: gif mig dricka, så skulle du bedja af honom, att han gåfwe dig lefwande watten." Dwinnan swarade: "Herre! du har ju intet att ösa med, och brunnen är djup." Jesus sade: "hwar och en, som dricker af detta wattnet, han blir törstig igen; men hwilken som dricker af det watten, som jag gifwer, han skall icke törsta till ewig tid." Dwinnan swarade: "Herre! gif mig af det wattnet, att jag icke törstar eller behöfwer komma hit efter watten." Jesus sade: "gå, kalla din man och kom hit." Dwinnan swarade: "jag hafwer ingen man." Jesus sade: "du sade rätt; ty du hafwer haft 5 män, och den du nu hafwer, är icke din man." Dwinnan sade: "Herre! jag ser att du är en profet. Wåra fäder hafwa tillbedit på detta berget (Garizim), och I sägen att i Jerusalem är det rum, der man tillbedja skall." Jesus sade: "Dwinna! tro mig, den tid kommer, att I hwarken på detta berget eller i Jerusalem skolen tillbedja Fadren. Gud är en ande; de som honom tillbedja, skola tillbedja honom i anda och sanning." Dwinnan sade: "jag wet att Messias skall komma; när han kommer, så skall han öf allting underwisa." Jesus swarade: "jag är Messias." Dwinnan lemnade sin kruk, gick in i staden och förtäljde allt hwad henne händt hade. Samaritanerna gingo ut till honom och bådo honom, att han wille dröja hos dem. Och han blef der i 2 dagar. Och desse sade till dwinnan: "nu tro wi icke mera för ditt tals skull; ty wi hafwe sjelfwe hört och wete att han är wist Kristus, werldens frälsare." — Två dagar derefter for han derifrån och begaf sig till Galileen (Joh. 4: 1—43).

109. Jesus samlar lärjungar och wäljer sina apostlar.

1. Petri fiskefänge.

En dag, då Jesus stod wid sjön Genesaret, trängde sig folket in på honom för att höra Guds ord. Wid stranden

stodo 2 båtar, af hwilka den ene war Petri. Han steg in uti denne och bad honom lägga litet ut ifrån landet, och han satte sig ned och lärde folket ifrån båten. Då han hade upphört att tala, sade han till Petrus: "lägger ut på djupet och kastar ut edra nät till drägt." Petrus svarade: "wi hafwe arbetat hela natten och fått intet; men på ditt ord will jag kasta ut näten." De gjorde så och fingo en gansta stor mängd fiskar, så att deras nät gick sönder. Och de winkade till sina kamrater, Jakob och Johannes, Zebedei söner, som woro i den andra båten, att de skulle komma och hjelpa dem. Dessa kommo och uppfyllde båda båtarne, så att de beghnte att sjunka. Då Petrus såg detta, föll han ned till Jesu fötter och sade: "Herre! gick bort ifrån mig; ty jag är en syndig menniska." Ty en förskräckelse hade kommit öfwer honom och öfwer alla dem, som med honom woro, för det stora fiskfångets skull. Men Jesus sade till Petrus: "war icke förfärad; härefter skall du taga menniskor." Och de förde båtarne i land, öfvergåfwo alltsammans och följde honom (Luf. 5: 1—11. Matth. 4: 18—22. Mark. 1: 16—26).

2. Matthei kallelse.

Wid tullen i staden Kapernaum satt en man, wid namn Lewi eller Mattheus. Då Jesus gick der fram, sade han till honom: "följ mig," och han öfvergaf alltsammans, stod upp och följde. Denne gjorde i sitt hus ett stort gästabud för Jesus, och många publikaner (tullnärer) och syndare suto till bords med Jesus och hans lärjungar. Då Fariseerna sågo detta, sade de till hans lärjungar: "huru äter eder mästare med tullnärer och syndare?" När Jesus det hörde, sade han: "de friske behöfwa icke läkare, utan de sjuke. Går och lärer hwad det är: jag hafwer lust till barmhertighet, och icke till offer; ty jag är icke kommen att kalla rättfärdige, utan syndare till bättring" (Luf. 5: 27—32. Matth. 9: 9—13. Mark. 2: 13—27).

3. Jesus wäljer bland sina lärjungar 12 till apostlar.

Engång gick Jesus upp på ett berg för att bedja, och han blef der öfwer hela natten i bön till Gud. Då det blef dag, kallade han sina lärjungar till sig och walde ibland dem

12, hwilka han kallade apostlar eller sändebud. Deras namn äro: 1. Simon med tillnamnet Petrus och 2. hans broder Andreas. 3. Jakob, fiskaren Zebedei son, och 4. hans broder Johannes. 5. Philippus. 6. Bartholomeus. 7. Thomas och 8. Mattheus, tullnären. 9. Jakob, Alphai son, och 10. Judas Thaddeus. 11. Simon Zelotes eller Kananites * och 12. Judas Iskarioth, ** som blef förrädare (Luk. 6: 12—16. Mark. 3: 13—19).

110. Bergspredikan.

Då Jesus såg mycket folk omkring sig, steg han upp på ett berg *** och satte sig der. De nyss walde lärjungarne stodo närmast till honom, och han upplät sin mun, lärde folket och sade:

1. "Salige äro de andeligen fattige; ty himmelriket hörer dem till. Salige äro de, som hungra och törsta efter rättfärdighet; ty de skola blifwa mättade. Salige äro de barmhertige; ty dem skall ske barmhertighet. Salige ären I, när menniskorna försmäda och förfölja eder och säga allt ondt emot eder, ljugande för min skull. Glädjens och fröjder eder; ty eder lön är stor i himmelen. Ty sammalunda har man förföljt profeterna, som hafwa varit för eder."

2. "I ären jordens salt; † om saltet mister sin sälta, hwarmed skall man då salta? Det duger till intet mera, utan att kastas ut och förtrampas af menniskorna. — I ären werldens ljus. Scke kan den staden dösljas, som ligger på ett berg. Scke heller tänder man ett ljus och lägger det under en skäppa, utan uppå en ljusstake, för att lysa för alla dem, som i huset äro. Låter således edert ljus lysa för menni-

* Begge tillnamnen betyda: den nitiske.

** Iskarioth betyder: en man ifrån Karioth, en by i Juda stam.

*** Enligt traditionen "Saligheternas berg" emellan Kapernaum och Tabor.

† Bergspredikan är, såsom både inledningen och anmärkningen wid dess slut utwisar, ställd till hela församlingen. Jesu ord om "jordens salt" och "werldens ljus" gällde wäl förnämligast apostlarne, men passa likwäl på alla kristne, isynnerhet missionärerna, hwilka det tillkommer, hwar och en efter dess gäswor, att wara salt och ljus i werlden.

skorna, att de måga se edra goda gerningar och priså eder Fader, som är i himmelen."

3. "I skolen icke mena, att jag är kommen för att upphåfwa lagen och profeterna; jag är icke kommen för att upphåfwa, utan för att fullborda dem. Ty sannerligen säger jag eder: till deß att himmel och jord förgås skall ej den minsta pridd af lagen förgås. Men det säger jag eder: utan att eder rättfärdighet öfvergå de skriftlärdes och Fariseers, skolen I icke komma i himmelriket."

4. "I hafwen hört, att det är sagdt till de gamle: "du skall icke dråpa." Ty hwar och en som dråper, han skall wara skyldig under domen. Men jag säger eder, att hwilken som förtörnas på sin broder, han skall wara skyldig under domen. Derföre om du offerar din gåfwa på altaret och kommer der ihåg att din broder hafwer något emot dig, så lägg der din gåfwa ned för altaret och gå först bort och förlifa dig med din broder och kom sedan och offera din gåfwa. Förlifa dig snart med din trätobroder, medan du ännu är med honom på vägen."

5. "I hafwen hört, att det är sagdt till de gamle: "du skall icke göra hor." Men jag säger eder: hwilken som ser uppå en qwinna för att begära henne, han har redan gjort hor med henne uti sitt hjerta. Om ditt högra öga är dig till förargelse, så rif det ut och kasta det ifrån dig; ty det är bättre för dig, att en af dina lemmar förderfwas, än att hela din kropp kastas i helfwetet. Och om din högra hand är dig till förargelse, så hugg den af och kasta ifrån dig; ty det är bättre för dig, att en af dina lemmar förderfwas, än att hela din kropp kastas i helfwetet."

6. "Widare hafwen I hört det wara sagdt till de gamle: "du skall icke swärja falsk ed." Men jag säger eder, att I skolen alldeles icke swärja, hwarfen wid himmelen, ty den är Guds thron, ej heller wid jorden, ty den är Hans fotapall, ej heller wid Jerusalem, ty det är en mächtig konungs städ; utan edert tal skall wara: ja, ja, nej, nej; hwad derut öfwer är, det är af ondo."

7. "I hafwen hört det wara sagdt: "öga för öga, tand

för tand." Men jag säger eder, att I icke skolen ställa eder i motwärd; utan om någon slår dig på det högra kindbenet, så wänd till honom också det andra. — I hafwen hört, att det är sagdt: * "du skall älska din nästa, men hata din fiende." Men jag säger eder: älsker edra owänner; wälsigner dem, som eder banna; görer godt emot dem, som eder hata, och beder för dem, som skada och förfölja eder, på det att I skolen wara eder Faders barn, som är i himmelen; han låter sin sol uppgå öfwer onda och goda, och han låter regna öfwer rättfärdiga och orättfärdiga. Th om I älsken endast dem, som eder älska, hwad priswärdt gören I då? Göra icke tullnärer och hedningarne detsamma? Warer fördensfull fullkomlige, såsom eder himmelske Fader fullkomlig är!"

8. "Äfter eder att göra edra goda gerningar för att ses af menniskorna. När du nu gifwer almofor, så låt icke blåsa i basun för dig, såsom hycklarena göra i synagogorna och uppå gatorna, för att prisas af menniskorna. Sannerligen säger jag eder: de hafwa fått sin lön. Men när du gifwer almofa, så låt din wenstra hand icke weta hwad den högra gör, på det att din almofa måtte wara hemlig och din Fader, som ser i hemlighet, måtte wedergälla dig det uppenbarligen."

9. "När du beder, så skall du icke wara såsom skrymtarena; th de stå gerna i synagogorna och i gathörnen, för att blifwa sedde af menniskorna. Sannerligen säger jag eder: de hafwa fått sin lön. Men när du beder, så gå in i din kammare och tillslut dörren och bed din Fader i hemlighet; och din Fader, som i löndom ser, skall wedergälla dig det uppenbarligen. Och när I bedjen, så skolen I icke wara mångordige, såsom hedningarne; th de mena att de blifwa hörde för sina många ords skull. Warer fördensfull icke dem like; th eder Fader wet, hwad I behöfwen, förrän I bedjen."

10. "Församlar eder icke egodelar på jorden, der mal och rost förderfwa och der tjuftwar bryta sig in och stjåla; utan församlar eder skatter i himmelen, der hwarcken mal el-

* 3 Mos. 19: 18. "Hata din fiende" är ett tillägg af de skriftlärbe; detta utwisar, att enligt deras mening nästa betydde detsamma som wär.

ler roft förderfwar och der hwarfen tjufwar bryta sig in eller stjäla; ty der edra egodelar äro, der är ock ebært hjerta. — Ingen kan tjena två herrar; ty antingen skall han älska den ene och hata den andre, eller skall han hålla sig till den ene och förakta den andre. I kunnen icke tjena Gud och mammon (rikedom). Derföre säger jag eder: förjer icke för hwad I skolen äta och dricka, och hwarmed I skolen kläda eder. Ser uppå foglarne under himmelen; de få intet och skära intet och förfamla intet i ladorna, och eder himmelske fader föder dem dock; ären I icke mycket mer än de? Och hwem af eder kan med all sin omsorg sätta en aln till sin längd? Och hwarföre förjen I för kläder? Ståder liljorna på marken, huru de wäxa; de arbeta intet, ej heller spinna; dock säger jag eder, att Salomo i all sin herrlighet icke war så klädd som en af dem. Kläder nu Gud så gräset på marken, hwilket i dag står och i morgon kastas i ugnen, skulle han icke mycket mera kläda eder, I klenrogne? Söker först efter Guds rike och hans rättfärdighet, så skall allt detta tillfalla eder."

11. "Dömmet icke, på det att I icke skolen dömmas. Huru ser du grandet i din broders öga, men bjelken i ditt eget öga blir du icke warse? Eller huru kan du säga till din broder: wänta! jag will taga ut grandet ur ditt öga; och si! en bjelke är i ditt eget öga? Du skrymtare! kasta först ut bjelken ur ditt eget öga, och se sedan till huru du kunde uttaga grandet ur din broders öga. Allt det I nu wiljen att menniskorna skola göra eder, det görer ock I dem; ty detta är lagen och profeterna."

12. "Går in igenom den trånga porten; ty den porten är wid och den wägen bred, som förer till förbömelse; och många äro de, som gå på den. Men den porten är trång och den wägen är smal, som förer till lifwet; och få äro de, som finna den. — Wakter eder för falske profeter, som komma till eder i fårakläder, men äro inwärtens glupande ulfwar. Af deras frukter skolen I känna dem. Kan man söka windruswor af törne eller fikon af tistel? Ett godt träd kan icke bära onda frukter, och ett ruttet träd kan icke bära goda frukter. — Icke skall hwar och en, som säger till mig: Herre,

Herre! komma in i himmelriket, utan den som gör min Faders vilja, som är i himmelen."

13. "Hvar och en, som hörer dessa mina ord och gör derefter, honom liknar jag wid en wis man, som byggde sitt hus uppå ett hälleberg. Slagregn nedströmmade, flod uppkom, wädrret blåste och stötte emot huset, men detta nedstörtade icke; ty det war grundadt uppå hälleberget. Men hvar och en, som hörer dessa mina ord och icke gör derefter, han är att förliknas wid en fåwitst man, som byggde sitt hus uppå sanden. Slagregn nedföll, flod uppkom, wädrret blåste och stötte emot huset, och huset föll ned, och des fall war stort."

När Jesus hade slutat detta sitt tal, förwånades folket öfwer hans lärdom; ty han predikade för dem wäldeligen, och icke såsom de skrifulärde (Matth. 5—7. Luk. 6: 20—49).

111. Jesus renar en spetälsk och botar en krigsöfwerstes tjenare.

1. När Jesus nedsteg ifrån berget, följde honom mycket folk. En spetälsk man kom, tillbad honom och sade: "Herre! om du will, så kan du göra mig ren." Då räckte Jesus ut sin hand, tog på honom och sade: "jag will; war ren." Och straxt blef han renad ifrån sin spetälska. Jesus sade: "je till, att du icke säger det för någon; men gå och wisa dig för presten och offra din gåfwa, såsom Moses har befallt,* till wittnesbörd för folket."

2. Jesus gick derifrån till Kapernaum. En krigsöfwerste hade en tjenare, om hwilken han tyckte mycket; denne låg sjuk och war nära döden. När öfwersten hörde om Jesus, sände han någre af Judarnes äldste och bad att han wille komma och bota hans tjenare. Dessa kommo till Jesus, bådo honom enträget och sade: "han är wärdig att du gör honom det; ty han älskar vårt folk och hafwer byggt åt oss synagogan.** Jesus gick med dem; men då han icke mera war långt ifrån huset, sände öfwersten sina wänner emot honom och

* 2 sam; 3 Mos. 14: 10.

** Krigsöfwersten war södd hedning, men tyckes hafwa gått öfwer till den judiska religionen.

låt säga: "Herre! gör dig icke omak; ty jag är icke värdig att du träder under mitt tak; men säg endast ett ord, så blir min tjänare frisk. Ty jag är ock en man, ställd under en annans wälde, och jag har krigsknektar under mig, och säger jag till den ene: gå! så går han, och till den andre kom! så kommer han, och till min tjänare: gör det! så gör han det." * Då Jesus detta hörde, förundrade han sig, wände sig om och sade till dem, som följde honom: "så stor tro hafwer jag icke funnit i Israël. Jag säger eder, att många skola komma ifrån öster och wester och skola sitta med Abraham, Isak och Jakob i himmelriket; men rikets barn skola utkastas i det yttersta mörkret; der skall wara gråt och tandagnislan." När de utsände kommo hem, funno de den sjuke tjänaren frisk (Matth. 8: 1—13. Luf. 5: 12—14. 7: 1—10. Mark. 1: 40—44).

112. Jesus uppväcker enfans son i Nain.

Dagen derefter gick Jesus till en stad, som kallades Nain, och med honom gingo många af hans lärjungar och mycket folk. Då han kom till stadsporten, bars der ut en dödd, som war sin moders ende son, och hon war enka; och mycket folk af staden gick med henne. Då Herren såg henne, warfunnade han sig öfwer henne och sade: "gråt icke!" Han gick och tog på bären, bärarena stannade och han sade: "unge man! jag säger dig: statt upp!" Och den dödde satte sig upp och beghnte att tala, och Jesus gaf honom åt hans moder. En räddhåga kom öfwer alla, och de prisade Gud, sägande: "en stor profet är uppkommen ibland oss, och Gud hafwer besökt sitt folk" (Luf. 7: 11—16).

113. Jesus stillar stormen.

Då Jesus en afton seglade öfwer Genetsfaret's sjö, uppkom en stor storm, så att wågen slog öfwer skeppet. Men han sof. Lärjungarne gingo att wäcka honom och sade: "Herre! fräls oss; wi förgås. Men han sade: "I kientrogne! hwarföre rädens I?" Och han stod upp och stillade stormen,

* Krigsöfwersten will säga: såsom mina krigsknektar och tjänare lyda mig, så lyda ock sjuksdomarne dig.

och wädret blef alldeles lugnt. Men menniskorna förundrade sig och sade sinsemellan: "hwad är denne för en? ty wädret och hafwet äro honom lydige" (Matth. 8: 23 - 27. Mark. 4: 35 - 41. Luf. 8: 22 - 25).

114. Jesus botar en blodgångs qwinna och uppväcker Jairi dotter.

En synagogföreståndare, wid namn Jairus, kom och föll ned för Jesu fötter och sade: "min enda dotter ligger på sitt yttersta; kom och lägg dina händer på henne, att hon måtte wedersås och lefwa. Jesus gick med honom, och mycket folk följde och trängde sig på honom. I folkhopen war också en qwinna, som hade lidit af blodgång i 12 år och kostat ut sig på läkare, men endast blifwit wärre. Hon närmade sig till Jesus bakifrån och widrörde hans kläder; ty hon tänkte: finge jag blott widröra hans kläder, så blefwe jag frisk. Och hon kände i sin kropp, att hon war botad ifrån sin sjukdom. Jesus frågade: "hwem widrörde mina kläder?" Petrus svarade: "mästare! du ser att folket tränger sig uppå dig ifrån alla sidor, och du frågar: hwem widrörde mig?" Jesus sade: "någon widrörde mig; ty jag kände att kraft utgick ifrån mig." Då qwinnan såg att man märkt det, kom hon skälfwande fram till Jesus, föll ned för honom och bekände för honom hela sanningen. Jesus sade till henne: "war wid godt mod, min dotter; din tro hafwer frälsat dig; gick i frid."

Medan han ännu talade, kommo någre ifrån synagogföreståndarens hus och sade till denne: "din dotter är död; beswära icke mästaren." Jesus sade till fadren: "räds icke, utan tro allenast, så blir hon frisk." Då han kom in i huset, fann han alla gråtande. Men han sade: "gråter icke; hon är icke död, men hon sofwer." De gjorde gäck af honom; ty de wiste att hon war död. Då tog han barnets fader och moder, Petrus, Jakob och Johannes med sig in, fattade barnet i handen och sade: "Glicka! ståt upp!" Glickan stod straxt upp och gick. Han bjöd gifwa mat åt henne (Mark. 5: 22 - 43. Luf. 8: 41 - 56. Matth. 9: 18 - 25).

115. Jesus botar en lam.

Jesus kom till Kapernaum. När det blifwit bekant att han war hemma, församlade sig så mycket folk, att der ej mera fanns rum, icke engång wid dörren. Dit kommo 4 man, bärande en fäng, hwaruti låg en lam. Då desse icke kunde komma in genom dörren, stego de upp på taket, gjorde deri en öppning och hisgade fången med den sjuke ned framför Jesus. Då Jesus såg deras tro, sade han: "min son! dina synder förlåtas dig." Några skriftlärde, hwilka suto der, tänkte inom sig: "hwarföre talar denne en sådan hädelse? Hvem kan förlåta synder, utan Gud allena?" Jesus förmärkte i sin anda deras tankar och sade: "hwarföre tänken I ondt uti edert hjerta? Hwiltedera är lättare att säga: dina synder förlåtas dig, eller att säga: ståt upp och gå? Men på det att I skolen weta att menniskones son hafwer makt på jorden att förlåta synder, så säger jag: ståt upp, tag din fäng och gå hem!" Och den lame stod straxt upp, tog sin fäng och gick ut i allas åsyn. De häpnade och sade: "sådant hafwe wi alldrig sett." Och de prisade Gud, som åt en menniska en sådan makt gifwit hade (Mark. 2: 1—12. Luf. 5: 17—26. Matth. 9: 1—8).

116. Jesus utsänder de 12 apostlarna och 70 lärjungar.

1. Jesus gick omkring i alla städer och byar, predikade ewangelium och botade allehanda sjukdom och skröplighet bland folket. Han ömtade sig af hjertat öfwer folket, att det war såsom får, de der ingen herde hafwa. Och han sade till sina lärjungar: "såden är mycken; men arbetarena äro få; beder fördensfull sådens Herre, att han utsänder arbetare i sin såd." Sedan kallade han till sig sina 12 apostlar och gaf dem makt att utdrifwa onda andar och bota allehanda sjukdom och skröplighet. Han utsände dem, två och två, och sade: "går icke på hedningarnes vägar och icke heller i Samaritanernas städer, utan går till de borttappade fåren af Israels hus." * Prediter att himmelriket är när.

* Ewangelium skulle först förkunnas för Judarne; wid döpsens infästelse bjöd Frälsaren apostlarna att gå ut och göra allt folk till lärjungar.

Boter de sjuke, rener de spetälste, uppväcker de döde och utdrifwer onda andar. — Jag sänder eder såsom får ibland ulfwar; warer fördenksfull floke såsom ormar och enfaldige såsom dufwor. I skolen ställas inför domstolar och hudflängas i synagogor, och I skolen framdragas inför furstar och konungar för min skull. Men när man så öfwerantwardar eder, så warer icke bekymrade huru eller hwad I skolen tala; ty det skall gifwas eder i samma stund, hwad I tala skolen; ty icke är det eder, utan eder Faders ande, som talar i eder. Rädens icke för dem, som dräpa kroppen, men hafwa ingen makt att dräpa själen; utan rädens för den, som kan både själ och kropp förderfwa i helwetet. Säljas icke två sparfwar för en skärf? Och icke en af dem faller till jorden utan eder Faders wilja. Så äro ock alla edra hufwudhår räknade. Fruktar dertföre icke; I ären mera värde än många sparfwar. — Dertföre, hwar och en som mig bekänner för menniskorna, honom will jag ock betänna för min Fader, som är i himmelen. Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värdig, och den som icke tager sitt kors uppå sig och följer mig, han är mig icke värdig."

2. Sedan utsände han 70 lärjungar, hwilka också wandrade omkring, två och två, och förkunnade att himmelriket war när (Matth. 9: 35—10. Mark. 6: 1—13. Luf. 9: 1—6. 10: 1—22).

117. Johannes Döparens fängelse, beskickning till Jesus och död.

1. Fjerdingsfursten (tetrarkha) Herodes Antipas hade twingat sin broder att skilja sig ifrån sin hustru Herodias och hade sjelf ättat henne. Döparen sade: "det är dig icke tillåtet att hafwa henne till hustru." Herodias wille hafwa Johannes dödad; men Herodes, som gerna hörde honom och desutom fruktade för folket, som höll honom för en profet, åtnöjde sig med att lasta Johannes i fängelse.

2. Då Johannes i fängelsset hörde om Jesu gerningar, sände han 2 af sina lärjungar till honom och lät fråga: "är

du den, som komma skall, eller stole wi wänta någon annan?" Jüst då botade Jesus många sjukdomar och gaf åt mången blind des syn. Han swarade åt de utssickade: "går och säger åt Johannes, hwad I sett och hört hafwen: de blinde se, de halte gå, de spetälske göras rene, de döfwe höra, de döde uppstå och för de fattige predikas ewangelium; och salig är den, som icke förargas på mig.

När sändebuden hade bortgått, beghnte Jesus att tala till folket om Johannes: "Hwad gingen I ut i öfken att se? Kanste ett rör, som drifwes hit och dit af winden? Eller en menniska, klädd i lena kläder? De, som bära lena kläder, äro i konungaborgarne. Eller hwad gingen I ut att se? Kanste en profet? Jag säger eder: mer än en profet; ty han är densamme, om hwilken skrifwet är: si! jag sänder min engel för ditt ansigte, för att bereda din wäg för dig. Sannerligen säger jag eder: ibland dem, som af qvinnor födde äro, är ingen större profet än Johannes Döparen; likwäl är den minste i Guds rike större än han."

3. Snart fick Herodias tillfälle att få Johannes afdagagen. Herodes tillställde på sin födelsedag ett gästabud för sina öfwerstar, och Herodias' dotter* kom in och dansade. Detta behagade Herodes, så att han lofwade med ed att gifwa henne hwad helst hon begärde, ända till hälften af sitt rike. Hon gick att fråga modren, och modren sade: "begär Johannes Döparens hufwud på ett fat." Konungen blef bedröfwad; men för edens och sina gästers skull wille han hålla ord. Han sände ut bödeln, som gick och halshögghonon i fängelsset. Hans hufwud bars fram på ett fat och gafs åt dottren, och dottren bar det till sin moder. Hans lärjungar kommo, togo hans kropp och begrofwon honom. — Då Herodes hörde om Jesu gerningar, sade han: "Johannes, som döpte, är uppstånden ifrån de döda; derföre werka mäktiga krafter i honom" (Matth. 11: 2—11. 14: 1—12. Mark. 6: 14—29. Luf. 3: 19, 20. 7: 18—28. 9: 7—9).

* Af första giftet; kort derefter blef denna dotter gift med sin farbroder, sjerdingfursten Philip.

118. Jesus bespisar 5,000. Han går på hafwet.

1. Derefter for Jesus öfver Galileiska hafwet wid Tiberias till en ödemark. Så snart detta blef kunnigt, skyndade sig dit mycket folk till fots. Jesus warkunnade sig öfver dem; ty de woro såsom får utan herde, och han talade till dem om Guds rike och botade deras sjuke. När nu dagen war mycket framliden, kommo hans lärjungar och sade: "här är en ödemark och tiden är redan förliden. Låt folket gå bort i byarne för att köpa sig mat." Jesus swarade: "gifwer I dem äta." Philippus sade: "bröd för 200 penningar wore icke tillräckligt för dem, att en hwar finge en smula." Andreas sade: "här är en gosse, som har 5 huggbröd och 2 fiskar; men hwad förslår det ibland så många?" Jesus swarade: "låter folket sätta sig ned på gräset." Och Jesus tog bröden och fiskarne, tackade och gaf åt lärjungarne, hwilka utdelade dem bland folket, och alla blefwo mättade. Sedan sade Jesus till lärjungarne: "samlar tillhoppa smulorna, att de icke förfaras." Så samlade de och uppskilde 12 forgar med smulor. De, som ätit hade, woro wid påß 5,000 män, förutan qwinnor och barn. När menniskorna sågo detta tecknet, sade de: "wisserligen är denne den profeten, som komma skulle i werlden." Då Jesus märkte att de med wäld wille göra honom till konung, bjöd han sina lärjungar återwända öfver hafwet, och gick sjelf ensam bort uppå ett berg för att bedja.

2. Lärjungarne rodde bort; men vinden war emot. Då de kommit endast till halfwa wägen, sågo de wid fjerde nattwäkten Jesus komma till dem, gående på hafwet. De blefwo försträcke och ropade: "det är ett spöke!" Men Jesus sade: "det är jag; rädens icke." Petrus sade: "är det du, Herre! så bjud mig att komma till dig uppå wattnet." Jesus swarade: "kom!" Petrus steg ur skeppet och gick på wattnet; men när han såg att wädret war starkt, blef han förfärad och beghnte att sjunka. Han ropade: "Herre! hjelp mig!" Jesus räckte ut sin hand, fattade uti honom och sade: "o du klenrogne! hwarföre twiflade du?" När de stigit in

uti skeppet, stillade sig wädret. Lärjungarne föllo ned för Jesus och sade: "wisserligen är du Guds son." Straxt derpå woro de öfwer och landade wid Kapernaum (Joh. 6: 1—21 Matth. 14: 14—36. Mark. 6: 32—53. Luk. 9: 10—17).

119. Jesus berättar 7 liknelser.

1. Sädesmannen.

Jesus war wid stranden af Genesarets sjö, och mycket folk församlade sig omkring honom. Han steg derföre uti ett skepp och satte sig der; men folket stod på stranden. Och han talade till dem i liknelser sålunda: "En sädesman gick ut för att så. Medan han sådde, föll somt wid vägen, och foglarna kommo och åto det upp. Somt föll åter på stenören och uppgick snart; ty det hade icke djup jord. Men när solen uppgick, förwisnade det och förtorkades. Somt föll åter ibland törne, som wärte upp och förqwäfde det. Somt åter föll i god jord och gjorde frukt, dels 100 fallt, dels 60 fallt och dels 30 fallt. Swilken som öron hafwer att höra, han höre!"

Lärjungarne förstodo icke denna liknelse; derföre sade Jesus åt dem uttydningen: "Säden är Guds ord. När någon hör ordet och icke förstår det, så kommer den onde och rifwer bort det, som såddes i hans hjerta. Detta är den säden, som blef sådd wid vägen. — Det på stenören sådda är den, som hör ordet och tager det straxt emot med glädje; men när bedröfwelse eller förföljelse påkommer för ordets skull, så förargas han straxt. — Det ibland törne sådda är den, som hör ordet; men denna werldens bekymmer och rikedomens swel förqwäfwet ordet, som sålunda blifwer utan frukt. — Men det i god jord sådda är den, som hör ordet och bewarar det uti sitt hjerta och bär också frukt.

2. Ogräset ibland hwetet.

"Himmelriket är likt en menniska, som sådde god säd uti sin åker. Men om natten kom hans owän och sådde ogräs ibland hwetet. Då nu säden wärte upp, syntes också ogräset. Och tjenarena gingo till husbonden och sade! "Herre! sådde du icke god säd i din åker, hwarifrån har då ogrä-

set kommit?" Han sade: "det hafwer owännen gjort." Tjenarena sade: "will du att wi gå och samla det bort?" Han swarade: "nej; på det att I icke måtte jemte ogräset också uppricka hwetet. Låter dem båda wäxa till sfördetiden; då will jag säga åt sfördemännen: samler först ogräset och binder det i knippor för att uppbrännas; men församler hwetet i min lada."

Sedermera sade lärjungarne till Jesus! "uttyd för oss den der liknelsen om ogräset i åfern." Han uttydde den sålunda: "Den, som den goda säden sår, är menniskones son; owännen, som sådde ogräset, är djefwulen; åfern är menniskorna i werlden; den goda säden är rikets barn; ogräset är djefwulens barn; sfördetiden är werldens ända och sfördemännen äro englarne. Såsom ogräset samlas och brännes, så skall det också ske wid denna werldens ända. Då skall menniskones son sända sina englar, och de skola församla alla ogudaktige och kasta dem i elden; der skall wara gråt och tandagnislan. Men de rättfärdige skola skina såsom solen i deras Faders rike."

3. 4. Senapskornet. Surdegen.

"Himmelriket är likt ett senapskorn, hwilket en man tog och sådde i sin åfer. Det är wäl det minsta bland alla korn; men när det växer upp, är det större än örterna och blifwer ett träd, så att himmelens foglar komma och bygga sina nästen uppå dess grenar."

"Himmelriket är likt en surdeg, hwilken en qwinna tog och blandade i 3 skäppor mjöl, tills alltsammans blef surt."

5—7. Den fördolda skatten. Den dyrbara perlan.

Fiskenoten.

"Åter är himmelriket likt en skatt, som war gömd uti en åfer och hwilken en man fann och åter fördolde; och af ren glädje, som han deraf hade, gick han bort och sålde allt hwad han hade, och köpte den åfern."

"Åter är himmelriket likt en köpman, som sökte efter goda perlor. När han hade funnit en dyrbar perla, gick han bort och sålde allt det han egde, och köpte perlan."

"Åter är himmelriket likt en not, som kastades ut i hafwet och fångade allehanda fiskar. När den blef full, drog man den i land och samlade de goda fiskarne i käril, men de ruttna kastade man bort. Så skall det också ske wid världens ända: englarne skola utgå och skilja de onde ifrån de rättfärdige samt kasta dem i en brinnande ugn; der skall wara gråt och tandagnislan" (Matth. 13: 47—50. Mark. 4: 1—34. Luf. 8: 4—15).

120. Den rike bonden.

En af folket sade till Jesus: "säg åt min broder, att han skiftar arfwet med mig." Men han svarade: "menniska! hwem har satt mig till domare eller skiftare emellan eder?" Derpå sade han till folket: "ser till att I akten eder för girighet; ty en människas lif hänger icke derpå att hon har många egodelar." Och han talade denna liknelse: "En rik mans åker bar hmnig frukt. Och han tänkte wid sig sjelf: "hwad skall jag göra? jag har icke rum, deri jag kan lägga min frukt. So, detta will jag göra: jag nedrifwer mina lador och uppbygger större och samlar dit all min wäxt och alla mina egodelar samt säger till min själ: gör dig goda dagar, ät, drick och war glad!" Men Gud sade till honom: "du dåre! i denna natt skall man kalla din själ ifrån dig; hwem skall då få det du tillredt hafwer?" — Så går det också med den, som samlar skatter åt sig, men icke är rik inför Gud" (Luf. 12: 15—21).

121. Fiskonträdet.

Någre kommo och berättade för Jesus, att Pilatus hade blandat några Galileers blod med deras offer. * Jesus svarade: "menen I att desse Galileer woro större syndare än andre Galileer, derföre att de måste sådant lida? Nej, säger jag eder; men om I icke omvänden eder, så skolen I alle på samma sätt omkomma." Och han talade denna

* Desse blefwo dödade, när de som bäst offerade på förgården. — Denna Pilati grymhet är icke på andra ställen omtalad.

liknelse: "En man hade ett fikonträd uti sin wingård, och han kom och sökte efter frukt, men fann ingen. Då sade han till wingårds mannen: si! i 3 år hafwer jag kommit och sökt efter frukt på detta fikonträd, och jag finner ingen; hugg det bort, hwarföre skall det förhindra jorden? Men denne swarade: Herre! låt det stå ännu detta året; jag will gräfwä omkring det och göda det. Kanffe det då bär frukt; hwarom icke, så hugg det sedan bort" Luf. 13: 1—9).

122. Den Kanaaneiska qwinnan.

Jesus kom till Tyri och Sidons landsändar. En Kanaaneisk qwinna, som war hedning, ropade till honom: "Herre, Dawids son! förbarma dig öfwer mig; min dotter qwäljes jemmerligen af djefwulen." Men Jesus swarade henne icke ett ord. Lärjungarne sade: skilj henne ifrån dig; ty hon ropar efter oss." Jesus swarade: "jag är icke utfänd, utan till de borttappade fåren af Israels hus."* Qwinnan kom och tillbad honom, sägande: "Herre! hjelp mig!" Jesus swarade: "det är icke tillbörligt att taga brödet ifrån barnen, och kasta det för hundarne." Qwinnan sade: "wisserligen, Herre! men likwäl äta hundarne af de smulor, som falla ifrån deras herrars bord." Då sade Jesus: "o qwinna! din tro är stor; ske dig såsom du will!" Och hennes dotter blef frisk i samma stund (Matth. 15: 21—28. Mark. 7: 24—30).

123. Jesus bespisar 4,000.

Jesus for på östra sidan af det Galileiska hafwet. Mycket folk församlades och hemtade med sig sjuke, dem han botade. Jesus kallade lärjungarne till sig och sade: "jag har medömfan med folket, att det redan i 3 dagar dröjt hos mig och haft intet att äta; jag will icke låta det gå fastande ifrån mig, att det icke måtte försmäktas på wägen." Lärjungarne sade: "hwarifrån skole wi här i öknen få så mycket bröd, att wi kunde mätta så mycket folk?" Jesus frågade: "huru många bröd hafwen I?" De swarade: "7 och några små fiffar." Han bjöd folket sätta sig ned på marken. Sedan tog han

* Se 116 Anm.

de 7 bröden och fiskarne, tackade, bröt och gaf åt sina lärjungar, och lärjungarne gåfwo åt folket. Och de åto alle och blefwo mätte. Och de samlade tillhoppa af det qwarblifua 7 forgar fulle. Och de, som ätit, woro 4000 man, förutan qwinnor och barn. Sedan han affärdat folket, steg han i ett skepp och kom till trakterna af Magdala* (Matth. 15: 29-39. Mark. 8: 1-9).

124. Jesus förklarar, botar en döfstum och förkunnar sin död och uppståndelse.

1. Jesus tog Petrus, Jakob och Johannes med sig och gick upp på ett högt berg** för att bedja. Medan han bad, förvandlades han för dem, och hans ansigte sken såsom solen, och hans kläder blefwo hwita såsom snö. Och de sågo Moses och Elias tala med honom om den afgang, som han fullborða skulle i Jerusalem. Petrus sade: "Herre! här är oß godt att wara; låt oß göra här 3 hyddor, för dig en, för Moses en och för Elias en." Medan han ännu talade, kom en ljus skyn, öfwerfkyggade dem, och en röst ifrån skyn sade: "denne är min käre son, i hwilken jag hafwer ett godt behag; honom hörer!" När lärjungarne detta hörde, föllo de ned på sitt ansigte och blefwo swärligen förfäradе. Men Jesus trädde fram, tog på dem och sade: "står upp! rädens icke!" Men då de upplyftade sina ögon, sågo de ingen, utan Jesus allena.

2. Då de kommo ned till folket, steg en man fram till Jesus, föll på knä och sade: "Herre! förbarm dig öfwer min son; ty han är månadsrasande och lider jemnerligen; han faller ofta i elden och ofta i watten; jag förde honom till dina lärjungar, men de kunde icke bota honom." Jesus swarade: "hemter honom hit till mig!" Då man förde honom till Jesus, slet den onde anden honom, och han föll ned till jorden, wältrade sig och fradgades. Jesus frågade af fadren: "huru länge är det, sedan detta kom på honom?" Fadren swarade: "ända ifrån barndomen. Om du något för-

* Ifrån denna by war troligen Maria Magdalena hemma.

** Traditionen säger berget Tabor.

mår, så förbarma dig öfwer oss." Jesus sade: "om du kan tro det; allting är möjligt för den som tror." Fadren ropade gråtande: "Herre! jag tror; hjelp min otro!" Jesus näpste den orena anden och sade: "du stumme och döfwe ande! jag bjuder dig, far ut ifrån honom och far alldrig mera härefter i honom!" Då skrek den, slet honom illa och for ut ifrån honom, och han låg såsom dödd, så att flere sade: "han är dödd." Men Jesus tog honom i handen och reste honom upp. — Lärjungarne gingo till Jesus affides och frågade: "hvarföre kunde icke wi utdrifwa honom?" Jesus svarade: "för eder otros skull. Om I hadn tro såsom ett senapskorn, så kunden I säga till detta berget: flytta dig härifrån dit! och ingenting wore för eder omöjligt."

3. Under wandringen i Galileen sade Jesus till sina lärjungar: "det skall ske, att menniskones son öfwerlemnas i menniskors händer. Och de skola döda honom, och på tredje dagen skall han uppstå igen." Och lärjungarne blefwo mycket bedröfwade (Matth. 17: 1—23. Mark. 9: 2—32. Luk. 9: 28—45).

125. Den obarmhertige medtjenaren.

Petrus frågade engång af Jesus: "Herre! huru ofta skall jag förlåta min broder, som bryter emot mig? Är 7 resor nog?" Jesus svarade: "icke 7 resor, utan 70 gånger 7 resor." Och han talade följande liknelse: "En konung wille hålla räkenskap med sina tjenare. Och en kom fram, som war honom skyldig 10,000 pund. Då denne icke hade hwarmed han kunde betala, befallte hans herre, att han, hans hustru och barn och allt hwad han egde skulle säljas. Tjenaren föll ned, bad honom och sade: "herre! haf tålmod med mig, och jag will allt betala dig." Då förbarmade sig herren öfwer den tjenaren och efterskänkte honom hans skuld. Men samme tjenare gick ut och träffade en af sina medtjenare, som war honom skyldig 100 penningar, och han tog honom fast, grep honom om halsen och sade: "betala hwad du är mig skyldig!" Medtjenaren föll ned framför hans fötter, bad honom och sade: "haf tålmod med mig, och jag will allt betala dig." Men han wille icke, utan kastade ho-

nom i fängelse. Då nu de andre medtjenarena sågo detta, blefwo de mycket bedröfwade och berättade för sin herre hwad skett hade. Då kallade herren honom fram till sig och sade: "du skalkaktige tjenare! allt det du skyldig war, efterskänkte jag dig; ty du bad mig. Skulle icke äfwen du hafwa bort förbarma dig öfwer din medtjenare, såsom jag förbarmade mig öfwer dig?" Och i sin wrede kastade herren honom i fängelse till dess, att han skulle betala allt hwad han war skyldig. Så skall ock min himmelske Fader göra med eder, om I icke af hjertat förlåten, hwar och en åt sin broder, det de bryta (Matth. 18: 21—35).

126. Den barmhertige Samaritanen. Martha och Maria.

1. En lagklof kom till Jesus och sade: "Mästare! hwad skall jag göra, att jag må få ewinnerligt lif?" Jesus sade: "hwad är skrifwet i lagen? huru läser du?" Han svarade: "du skall älska Herren din Gud af allt ditt hjerta och af all din själ och af alla dina krafter och af all din håg, och din nästa såsom dig sjelf." Jesus sade: "rätt svarade du; gör det, så får du lefwa." Men den lagklofe, som wille göra sig sjelf rättfärdig, sade till Jesus: "hwem är då min nästa?" Jesus svarade: "En man for ned ifrån Jerusalem till Jericho och kom i röfwarehänder, hwilka aflädde och sargade honom, gingo bort och lemnade honom halfdöd. Så hände, att en prest for ned samma wäg och såg honom, men gick förbi. På samma sätt gjorde en Lewit. Men en Samaritan kom ock till stället, såg honom och förbarmade sig öfwer honom. Han gick och förband hans sår, gjöt olja och win deruti och lade honom på sitt öf samt förde honom till herberget och skötte honom. Och när han andra dagen for derifrån, gaf han åt wärden 2 penningar och sade: "sköt honom och hwad du mera kostar på honom, will jag betala dig." — Swilken af desse tre synes nu dig hafwa warit hans nästa, som råkat i röfwarehänder? Den lagklofe svarade: "den som honom barmhertighet bewisade." Jesus sade: "gå och gör du sammasledes!"

2. Jesus gick in i byn Betania vid Oljoberget, hvar-
est Martha emottog honom i sitt hus. Hennes syster Ma-
ria satte sig vid Jesu fötter och hörde hans ord. Martha,
som gjorde sig mycket bekymmer med uppafvingen, trädde
fram och sade: "Herre! brör du dig icke derom, att min sy-
ster låter mig betjena allena? säg henne dock, att hon hjäl-
per mig." Men Jesus svarade: "Martha, Martha! du gör
dig bekymmer och oro med många saker; men ett är nödwän-
digt. Maria hafver utvalt den goda delen, hwilken henne
icke skall frantagas" (Luk. 10: 25 - 42).

127. Jesus lärer i templet på Löfhyddohögti- den. Den med hor beträdda qvinnan. Den blindfödde. Den gode herden.

1. Jesus for upp till Jerusalem till Löfhyddohög-
tiden. På sista högtidsdagen stod han i templet och sade: "hwilken
som törstar, han komme till mig och dricke! Hwilken som
tror på mig, af hans lif skall, såsom skriften säger, flyta les-
wande wattenströmmar." — Detta sade han om den an-
den, som de skulle få, hwilka trodde på honom; ty den
Helige Ande war icke då ännu utgjuten, emedan Jesus
ännu icke war förklarad. — Fariseerna och öfwerstepresters-
na hade utskändt tjenare, för att gripa honom; desse kommo
nu tillbaka. "Hwarföre hemtade I icke honom hit?" frågade
Fariseerna och öfwerstepresterna. Tjenarena svarade: "så-
som han, hafwer alldrig någon menniska talat." Fariseerna
sade: "ären då också I förförde? Icke har wäl någon af öf-
werstarne eller Fariseerna trott på honom?" Nikodemus, den-
samme som hade kommit till Jesus om natten, sade: "döm-
mer wår lag någon menniska förrän man får höra eller we-
ta, hwad han har gjort?" De svarade: "är också du ifrån
Galileen; ransaka och du skall finna, att alldrig någon profet
uppstått ifrån Galileen.*

2. Följande dagen gick Jesus åter in i templet, satte
sig och lärde. De skriftlärde och Fariseerna förde fram till

* Uti sin iswer sade de en osanning; Elias war ifrån Galileen (Je
76 N 1).

honom en qwinna och sade: "denna qwinna är beträdd med hor. Moses har bjudit i lagen, att sådana skola stenas; men hwad säger du?" Detta sade de för att fresta honom och för att få någon anledning att anklaga honom. Jesus böjde sig ned och skref med fingret på jorden. Men när de fortfarande frågade, reste han sig upp och sade: "den som af eder är utan synd, han kaste första stenen på henne." Och han böjde sig åter ned och skref på jorden. De kände sig slagne i samwetet och gingo ut, den ene efter den andre, så att Jesus blef allena på stället med qwinnan. När Jesus reste sig upp och såg ingen annan än qwinnan, sade han till henne: "hwar äro dina ålagare? hafwer ingen dömt dig?" Hon svarade: "Herre! ingen." Då sade Jesus: "icke heller dömmar jag dig; gå och synda icke härefter."

3. Medan Jesus wandrade omkring, såg han en, som war född blind. Lärjungarne frågade: "Mästare! hwilken syndade, denne eller hans föräldrar, att han skulle födas blind?" Jesus svarade: "hwarken derföre att han eller hans föräldrar hafwa syndat, är han blindfödd, utan på det att Guds werk skola uppenbaras på honom." Derpå spottade Jesus på jorden, gjorde en träck af spotten och smorde dermed den blindes ögon samt sade: "gå och tvätta dig i dammen Siloa." Den blinde gick, tvättade sig och kom tillbaka. Grannarne och de, som förr hade sett honom såsom blind, sade: "är icke denne densamme, som satt och tiggde?" Somlige svarade: "det är han;" somlige sade: "han är honom lik;" sjelf sade han: "det är jag." Då sade de till honom: "huru blefwo dina ögon öppnade?" Han svarade: "den mannen, som kallas Jesus, gjorde en träck, smorde mina ögon och bad mig gå till dammen Siloa och tvätta mig. Detta gjorde jag och fick min syn." Widare frågade de: "hwar är han?" Den blindfödde svarade: "jag wet det icke."

Nu fördes han till Fariseerna, och det war på en sab-bath. De frågade af honom huru han hade fått synen. Han berättade för dem tillgången. Några af Fariseerna sade: "denne mannen är icke af Gud, eftersom han icke håller sab-bathen." Andre sade: "huru kan en syndig menniska göra så-

dana tecken?" Sålunda war en twedragt emellan dem. De sade åter till den blindfödde: "hwad säger du om honom, som dina ögon öppnat hafwer?" Han swarade: "han är en profet." Men Fariseerna wille icke tro att han hade warit blindfödd och fått synen; derföre kallade de hans föräldrar och frågade: "är denne eder son, hwilken I sägen hafwa warit blindfödd? Huru ser han nu?" Föräldrarne swarade: "wi wete att han är vår son och att han war blindfödd; men huru han nu ser och hwem som hans ögon öppnat hafwer, det wete wi icke; han är gammal nog, fråger honom; han sware sjelf för sig." Detta sade de derföre, att de fruktade för Fariseerna; ty desse hade då redan beslutit emellan sig, att hwilken som bekände Jesus wara Kristus, han skulle uteslutas från synagogan.

Nu kallade Fariseerna för andra gången honom, som warit blindfödd, och sade: "wi wete att den mannen är en syndare." Han swarade: "om han är en syndare, wet jag icke, men det wet jag, att jag war blind och ser nu." Åter frågade de: "hwad gjorde han dig? huru öppnade han dina ögon?" Han swarade: "jag sade ju redan eder det, hörden I det icke? Swarföre wiljen I nu åter höra det? Wiljen I och blifwa hans lärjungar?" Då förbannade de honom och sade: "du är hans lärjunge; men wi äro Mose lärjungar. Wi wete, att Gud hafwer talat till Moses; men hwarifrån denne är, wete wi icke." Han swarade: "det är underligt, att I icke weten hwarifrån han är, och likwäl hafwer han öppnat mina ögon. Men wi wete att Gud icke hörer syndare; utan den, som är gudfruktig och gör hans wilja, honom hörer han. Ifrån werldens beghnelse har man icke hört, att någon hafwer öppnat dens ögon, som warit blindfödd. Om han icke wore af Gud; så kunde han intet göra." De swarade: "du är alldeles i synd född, och du lärer oss?" Och de dreswo honom ut.

Jesus fick höra att de hade utdrifwit honom, och när han träffade honom, sade han: "tror du på Guds son?" Han swarade: "Herre! hwem är han, att jag må tro på honom?" Jesus sade: "det är den, som talar med dig." Den blindfödde sade: "Herre! jag tror," och han tillbad honom.

4. Derpå berättade Jesus följande liknelse: "Jag är den gode herden; den gode herden låter sitt lif för fåren, men den legde, hwilken fåren icke tillhöra, ser ulfwen komma och öfvergifwer fåren samt flyr; och ulfwen bortrycker och förfingrar fåren. Jag är den gode herden, som känner de mina och kännes af de mina, och jag låter mitt lif för fåren. Jag har ock andra får, som icke äro af detta fårahuset; dem måste jag ock draga härtill, och de skola höra min röst; och det skall blifwa ett fårahus och en herde. Förden skull älskar Fadren mig, att jag låter mitt lif, för att återtaga det igen. Ingen tager det ifrån mig, men jag låter det af mig sjelf. Jag hafwer makt att låta det, och jag hafwer makt att taga det igen. Det budet fick jag af min fader" (Joh. 7—10: 21).

128. Jesus lärer att bedja. Domaren och enkan.

1. Jesus bad ofta. Engång, när han hade slutat sin bön, sade en af lärjungarne: "Herre! lär oss att bedja, såsom Johannes Döparen lärde sina lärjungar." Jesus svarade: "när I bedjen, så säger: Fader vår, som är i himmelen! Helgadt warde ditt namn. Tillkomme ditt rike. Ske din wilje, såsom i himmelen, så ock på jorden. Gif oss i dag vårt dagliga bröd. Och förlåt oss våra skulder, såsom ock wi förlåte dem, oss skyldige äro. Och inled oss icke i frestelse. Utan fräls oss ifrån ondo; ty ditt är riket och makten och herrligheten i ewighet. Amen." Och han tillade: "beder, och eder skall gifwas; söker, och I skolen finna; klapper, och eder skall upplåtas! Ty hwar och en som beder, han får, och den som söker, han finner, och den som klappar, honom upplåtes. Eller hwilken af eder är en fader, som gifwer åt sin son en sten, när han beder om bröd? eller gifwer åt honom en orm, när han beder om fiff? Om nu I, som onde ären, kunnen gifwa åt edra barn goda gåfwor, huru mycket mera skall eder Fader, som är i himmelen, gifwa dem goda gåfwor, som bedja honom?"

2. Han sade ock en liknelse, att man skall alltid bedja och icke förtröttnas: "Uti en stad war en domare, som icke frukta-

de Gud och icke heller hade försyn för någon menniska. I samma stad war och en enka, som kom till honom och sade: "hjelp mig ifrån min trätobroder." Och han wille icke på lång tid; men slutligen sade han wid sig sjelf: "ändock jag icke fruktar Gud och icke heller har försyn för någon menniska, will jag dock skaffa henne rätt, eftersom hon så swårt ansätter mig, på det att hon icke i oändlighet skall komma och plåga mig" (Luk. 11: 1-15. 18: 1-5. Matth. 6: 9-13. 7: 7-11).

129. Det borttappade fåret. Den förlorade sonen.

Tullnärer och syndare kommo till Jesus, för att höra honom. Men Fariseerna och de skriftlärde knorrade och sade: "denne tager emot syndare och äter med dem." Jesus berättade då för dem desja 2 liknesser:

1. "Swilken af eder, som har 100 får och har tappat bort ett af dem, lemna icke de 99 i öknen och går bort att söka det, som borttappadt är? och när han finner det, lägger han det på sina skuldror med glädje. När han kommer hem, kallar han tillsamman sina wänner och grannar och säger: "glädjens med mig; ty jag har funnit mitt får, som borttappadt war." Sammalunda skall och wara glädje i himmelen öfwer en syndare, som sig bättrar, mera än öfwer 99 rättfärdige, som ingen bättring behöfwa."

2. "En man hade 2 söner. Den yngre af dem sade till sin fader: "fader! gif mig den mig tillkommande andelen af egendomen." Och fadren skiftade egendomen emellan dem. Derpå samlade den yngre allt sitt och for långt bort i fremmande land och förslöfde der sin egendom genom ett utswäfwande lefwerne. Men när han allt förslöfsat hade, blef en stor hunger i det landet, och han beghnte att lida nöd. Han gaf sig då der i tjenst och blef sänd att stöta swin. Och han begärde att få fylla sin buk med dras, hwarmed swinen födbes; ty ingen gaf honom något. Men då besinnade han sig och sade: "huru många min faders legodrengar hafwa brödnog, och jag förgås här af hunger! Jag will stå upp och gå till min fader och säga till honom: fader! jag hafwer syn-

dat emot himmelen och inför dig; jag är icke mera värdig att kallas din son; men låt mig wara såsom en af dina le-
godrengar." Och han begaf sig till sin fader. Men då han ännu war på afstånd, såg fadren honom, sprang till, föll ho-
nom om halsen och kyßte honom. Sonen sade: "fader! jag hafwer syndat emot himmelen och inför dig och är icke me-
ra värdig att kallas din son." Men fadren sade till sina tje-
nåre: "bärer fram den hypersta klädningen och kläder honom deruti och gifwer honom en ring uppå hans hand och skor på hans fötter och slagter den gödda kalfwen; wi wilje äta och göra oss glade; ty denne min son war döb och hafwer fått lif igen; han war borttappad och är återfunnen."

Den äldre sonen war ute på marken, och när han kom hem, hörde han musik och dans. Han frågade en af tjena-
rena hwad det war. Då han fick höra att fadren hade till-
ställt gästabud för hans hemkomne broder, blef han vred och wille icke gå in. Då gick fadren ut och bad honom; men han swarade: "i så många år hafwer jag tjenat dig och all-
drig öfwerträdt ditt bud, och dock har du alldrig gifwit mig ett tid, att jag kunnat göra mig glad med mina wänner; men när denne din son kom, som har förslöfat sin egendom med sköcker, så har du slagtat för honom den gödda kalfwen." Men fadren sade: "min son! du har alltid warit när mig, och allt det, som är mitt, är ditt. Men nu måste man gläd-
jas och fröjdas; ty denne din broder war döb och fick lif igen; han war borttappad och är igenfunnen" (Luk. 15: 1—7. 11—32).

130. Den otrogne gårdsfogden.

En rik man hade en gårdsfogde, hwilken blef angifwen för honom såsom den, hwilken förstörde hans gods. Han kallade honom framför sig och sade: "hwarföre hörer jag sådant om dig? Gör räkenkap för din förvaltning; ty du kan icke längre wara min fogde." Gårdsfogden sade wid sig sjelf: "hwad skall jag göra; ty min herre tager ifrån mig förvaltningen? Gräfswa orkar jag icke, tigga blyges jag. Jo, jag wet hwad jag gör, för att menniskorna må emottaga mig i sina hus, när jag blifwit affatt ifrån förvaltningen." Han

kallade till sig alla sin herres gäldenärer och sade till den första: "huru mycket är du min herre skyldig?" Denne svarade: "100 tunnor olja." Och han sade: "tag ditt skuldebref, sätt dig straxt ned och skrif 50." Derefter sade han till den andra: "huru mycket är du skyldig?" Denne svarade: "100 pund hwete." Han sade: "tag ditt bref och skrif 80." — Herren prisade den otrogne fogden, att han klokt gjorde; ty denna världens barn äro klokare än ljusets barn. — Men jag säger eder: "skaffer eder wänner af den orätta mammon, på det att de, när I skiljens härifrån, måtte emottaga eder i ewiga hyddor. — Den som är trogen i det minsta, han är ock trogen i mycket, och den som är oredlig i det minsta, han är ock oredlig i mycket. Om I således icke ären trogne i den orätta mammon, hwem will då betro eder den sanskyldiga? Och om I icke ären trogne uti en annans, hwem will då gifwa eder det, som är edert? Ingen kan tjena två herrar; I kunnen icke tjena Gud och mammon" (Luk. 16: 1—13).

131. Den rike mannen och Lazarus.

Det war en rik man, som klädde sig i purpur och kostligt linnekläde och lefde hwar dag kräseligen. Det war ock en fattig, benämnd Lazarus, som låg framför hans dörr, full med sår, begärande att släcka sin hunger med de smulor, som föllo af den rike mannens bord; hundarne kommo och slickade hans sår. Den fattige dog och fördes af englarne i Abrahams sköte. Blef ock den rike död och begrafwen. Och när han uti helwetet war uti pinan, upplyftade han sina ögon och såg Abraham på afstånd och Lazarus uti hans sköte. Då ropade han och sade: "fader Abraham! warfunna dig öfwer mig och sänd Lazarus, att han doppar det yttersta af sitt finger i watten och swalkar min tunga; ty jag pinas swåriligen uti denna låga." Men Abraham svarade: "min son! tänk uppå, att du fick ditt goda medan du lefde, men Lazarus deremot ondt; nu åter hafwer han hugnad, och du pinas. Och desutom är emellan oss och eder ett stort swalg, så att ingen kan komma härifrån till eder, ej heller någon derifrån till oss." Då sade han: "så beder jag då dig, sa-

der, att du sänder honom till min faders hus, der jag hafwer 5 bröder, att vittna för dem, på det att icke också desse måtte komma i detta pinorummet." Abraham swarade: "de hafwa Moses och profeterna; höre dem." Men han sade: "nej, fader Abraham! men kommer någon af de döde till dem, så bättra de sig" Abraham swarade: "höra de icke Moses och profeterna, så tro de icke heller, om någon af de döde uppstode" (Luf. 16: 19—31).

132. Jesus botar 10 spetälske.

Engång, då Jesus wandrade till Jerusalem, mötte honom 10 spetälske män, som stodo långt borta* och ropade: "Jesu, mästare! warkunna dig öfwer oss!" Jesus sade till dem: "går och wiser eder för presterna!" Och wid de gingo, blefwo de rene. Men en af dem, när han såg sig wara botad, kom tillbaka och prisade Gud med hög röst. Han föll ned på sitt ansigte för Jesu fötter och tackade. Han war en Samaritan. Då sade Jesus: "blefwo icke 10 rengjorde, hwar äro de 9? Kom ingen tillbaka för att prisa Gud, utom denne fremlingen?" Och han sade till honom: "stå upp och gå; din tro hafwer frälst dig" (Luf. 17: 11—19).

133. Fariseen och tullnären.

Till somlige, som förklitade sig uppå sig sjelfwe att de wero rättfärdige och föraktade andra, sade Jesus denna liknelse: "Två män gingo upp i templet för att bedja, den ene en Farisee och den andre en tullnär (publikan). Fariseen stod och bad så wid sig sjelf: "jag tackar dig, Gud, att jag icke är såsom andra menniskor, röfware, orättfärdig, horfkarl, eller också såsom denne tullnär; två gånger i weckan fastar jag och gifwer tionde af allt det jag eger." Men tullnären stod på afstånd och wille icke ens lyfta sina ögon upp mot himmelen, utan slog sig för sitt bröst och sade: "Gud! miskunda dig öfwer mig syndare!" Jag säger eder: "denne gick hem rättfärdigad, men icke Fariseen; ty hwilken sig upphöjer, han

* 3 Mos. 13: 46: den spetälske skall bo allena; hans kostad skall wara utom lägret.

blifwer förnedrad; och hwilken sig förnedrar, han blifwer upphöjd" (Luf. 18: 9—14).

134. Jesus wälsignar barnen.

Barn framburos till Jesus, att han skulle lägga sina händer på dem och bedja. Lärjungarne näpste dem, som barnen framburo. Då Jesus såg detta, blef han mislynt och sade: "låter barnen komma och förmener dem icke; ty sådana hörer Guds rike till. Sannerligen säger jag eder: hwilken som icke emottager Guds rike såsom ett barn, han kommer der alldrig in." Och han tog dem upp i famnen, lade händerna på dem och wälsignade dem (Matth. 19: 13—15. Mark. 10: 13—16. Luf. 18: 15—17).

135. Arbetarena i wingården.

Himmelriket är likt en husbonde, som gick ut bittida om morgonen, för att lega arbetare i sin wingård. När han hade öfwerenskommit med arbetarena om en wiß dagspenning, sände han dem uti sin wingård. Och då han gick ut wid tredje timmen, såg han andra stå lediga på torget och sade till dem: "går och I uti min wingård, och hwad skälighet är, will jag gifwa eder." Och de gingo. Åter gick han ut wid sjetta och nionde timmen och gjorde sammaledes. Wid elfte timmen gick han åter ut och fann andra stående lediga och sade till dem: "hwarföre står I här hela dagen lediga?" Desse swarade: "ingen hafwer lagt oss." Han sade: "går och I uti min wingård, och hwad skälighet är, skolen I få." När aftonen kom, sade wingårdsherren till sin förwaltare: "kalla fram arbetarena och gif dem deras lön, beghunande ifrån de sifte." Och de, som wid elfte timmen komne woro, fingo full dagspenning. När de förste kommo, trodde de sig få mera; men också desse fingo, hwar och en sin dagspenning. Därföre knorrade de emot husbonden och sade: "desse sifte hafwa arbetat endast en timme, och du betalar åt dem det samma, som åt oss, som hafwe burit dagens tunga och hetta." Han swarade: "min wän! jag gör dig icke orätt; öfwerenskom du icke med mig om dagspenningen? Tag det dig tillkommer

och gå din väg; men jag vill gifwa denne sifte lika mycket som åt dig. Eller må jag icke göra med mitt hwad jag vill? eller gör det dig ondt, att jag så god är?" — **Alltså blifwa de ytterste de främste, och de främste de ytterste; ty många äro kallade, men få utwalde** (Matth. 20: 1-16).

136. Jesus uppväcker Lazarus.

Uti byn Bethania bodde en man wid namn Lazarus, Marthas och Marias broder, och han war sjuk. Systrarne sände bud till Jesus: "Herre! han, som du älskar, är sjuk." Jesus wistades då på andra sidan om Jordan. När han fick höra detta, sade han: "denna sjukdom är icke till döds, utan till Guds ära, att Guds son derigenom skall förherrligas." Han dröjde der ännu i 2 dagar. Derefter sade han till lärjungarne: "lätom ofi åter gå in i Judeen." Lärjungarne swarade: "nyss sökte Judarne att stena dig, och åter går du dit." Han sade: "wår wän Lazarus sofwer; men jag går att uppväcka honom ifrån sömnen." Lärjungarne sade: "Herre! sofwer han, så blir det bättre med honom." Då sade Jesus till dem öppet: "Lazarus är död; men jag gläds för eder skull, att jag icke war der, på det att I tro skolen." Då Jesus kom, hade Lazarus redan legat 4 dygn i grafwen. Bethania låg inemot 15 stadier (2½ werst) ifrån Jerusalem, och många hade kommit derifrån för att trösta Martha och Maria. När Martha hörde Jesus komma, sprang hon emot honom, men Maria satt hemma. Martha sade: "Herre! hade du varit här, så hade min broder icke blifwit död; men också ännu wet jag att Gud gifwer dig allt hwad du af honom beder." Jesus swarade: "din broder skall åter uppstå. Jag är uppståndelsen och lifwet; hwilken som tror på mig, han skall lefwa, om han än död blesse. Tror du det?" Hon sade: "Herre! jag tror att du är Kristus, Guds son, som komma skulle i werlden." När hon detta sagt hade, gick hon bort, kallade i hemlighet sin syster och sade: "mästaren har kommit." Straxt stod Maria upp och gick till Jesus, hwilken ännu icke hade kommit in i byn, utan war på samma ställe, der Martha hade kommit emot honom. Då Judarne, som

hade kommit för att trösta, sågo henne gå ut, följde de henne och tänkte: "hon går till grafwen för att gråta." Då Maria kom till Jesus, sade hon: "Herre! hade du varit här, så hade min broder icke dött." När Jesus såg henne gråta och Judarne, som följde henne, också gråta, sade han: "hwar ladden I honom?" **Och Jesus grät.** Då sade Judarne: "si! huru han älskade honom!" Några sade: "kunde icke han, som öppnade den blindes ögon, hafwa gjort att icke denne hade blifwit död?" Jesus kom nu till grafwen, som war en kula, och en sten war lagd derpå. Jesus sade: "tager bort stenen!" Martha sade: "han luktat redan; ty han har varit död i 4 dygn." Jesus svarade: "sade jag icke, att, om du trodde, så skulle du få se Guds herrlighet?" Och de togo bort stenen ifrån sin plats, och Jesus lyftade sina ögon upp och sade: "Fader! jag tackar dig, att du hafwer hört mig; men jag wet att du alltid hör mig." Och han ropade med hög röst: "Lazarus, kom ut!" Och den döde kom ut, bunden om händer och fötter med sweplädet. Jesus sade: "löser honom och låter honom gå. — Många Judar, som sågo detta, trodde uppå Jesus; men andra gingo bort till Fariseerna och förtäljde hwad Jesus hade gjort.

Då sammankallade öfwerstepresterna och Fariseerna rådet och sade: "hwad skole wi göra? ty denne mannen gör många tecken. Låte wi honom blifwa sålunda, så skola alla tro på honom, och Romarena komma och taga bort både landet och folket." En af dem, Kaiphas, som det året war öfwersteprest, sade: "I weten intet och betänken icke att det gagnar oss, att en man dör för folket och att icke hela folket förgås." Detta sade han icke af sig sjelf; men emedan han war det året öfwersteprest, så spådde han att Jesus skulle dö för folket, och icke endast för Judafolket, utan att han också skulle församla Guds förstingrade barn till ett. Men ifrån den dagen rådslogo de om att döda Jesus (Joh. 11: 1—53).

137. Jesus och Batheus.

Under sin sista wandring till Jerusalem gick Jesus genom Jericho. Der bodde en man wid namn Batheus, hwil-

fen war öfwerste för tullnärerna, och han war rik. Han sträf Wade att få se Jesus, men kunde icke för folkets skull; ty han war liten till wårten. Derföre sprang han förut och klef upp uti ett mulbärsträd. När Jesus kom till den platsen, fick han se honom och sade: "Zakheus, stig ned! ty i dag skall jag gästa uti ditt hus." Och Zakheus skyndade sig ned och emottog honom med glädje. Men alla, som sågo detta, knotade att han tog in såsom gäst hos en syndare. Zakheus steg fram och sade! "hälften af min egendom gifwer jag åt de fattiga, och, om jag bedragit någon, så gifwer jag det fyrdubbelt igen." Jesus sade till honom: "menniskones son har kommit för att uppsöka och frälsa det, som borttappadt war" (Luf. 19: 1—10).

133. Maria, Lazari syster, smörjer Jesus i Bethania.

Sex dagar före påsken kom Jesus till Bethania, der Lazarus bodde, den han hade uppväckt ifrån de döda. De tillredde för honom der en qwällsward uti den spetälske Simons * hus; Lazarus war en af gästerna, och Martha passade upp. Maria tog ett pund oförfalskad och dyrbar Nardus-smörjelse, smorde dermed Jesu fötter och torlade dem med sitt hår. Judas Iskarioth sade derföre: "hwarföre blef icke denna smörjelse förfäld för 300 penningar och gifwen åt de fattige?" Detta sade han icke derföre att han bekyrrade sig om de fattige, utan derföre att han hade pungen, hwarifrån han stal hwad som dit lades. Jesus sade: "låt henne wara; hon har gjort mig en god gerning; I hafwen alltid fattiga när eder, men mig hafwen I icke alltid" (Joh. 12: 1—8. Matth. 26: 6—13. Mark. 14: 3—9).

Palmsöndagen.

139. Jesu intåg i Jerusalem.

Följande dagen gick Jesus ifrån Bethania till Jerusa-

* Denne Simon är en alldeles obekant man; möjligen habe Frälsaren botat honom ifrån spetälskan.

lem. När han kom till Bethphage* wid Oljoberget, sände han 2 lärjungar och sade: "går i byn, som är för eder, och 3 skolen straxt finna en åsninna bunden och fålen wid des sida; löser dem och leder till mig. Och om någon talar till eder något, så säger: Herren behöfwer dem och straxt släpper han dem." Allt detta skedde, på det att fullbordas skulle hwad sagdt är genom profeten Zacharias: "säger till dottren Sion: si! din konung kommer till dig saktmodig och ridande på en åsninnas fåle." Lärjungarne gjorde såsom Jesus dem befallt hade, ledde åsninnan och fålen, lade sina kläder på dem och satte Jesus på fålen. Mycket folk följde honom, och ifrån Jerusalem utgick mycket folk, som kommit till högtiden, emot honom, derföre att han hade uppväckt Lazarus ifrån grafwen; desse utbreddo sina kläder på vägen, och andre skuro qwistar af palmträden, strödde dem på vägen och ropade: "Hosianna (hjelp, käre!) Dawids son! wälsignad ware han, som kommer i Herrans namn! Hosianna i höjdene!" Några af Fariseerna sade: "näps dina lärjungar." Han swarade: om desse tiga, så skola stenarne ropa." — Då han kom närmare till staden, grät han öfwer den och sade: "wiste du ändock på denne din dag hwad din frid tillhör; men nu är det fördoldt för dina ögon! Derföre skola de dagar komma, då dina fiender skola kasta upp en wall omkring dig och belägra dig rundt omkring och nederflå dig till jorden, så att sten icke skall lemnas på sten, derföre att du icke kände din besöfelses tid."

Då det blef afton, gick han ut till Bethania och war der öfwer natten (Matth. 21: 1—17. Mark. 11: 1—11. Luk. 19: 29—44. Joh. 12: 12—18).

140—143. Måndagen—Onsdagen.

140. Jesus renar templet. Herrens wingård. Konungasonens bröllopp.

1. Följande morgon begaf sig Jesus ifrån Bethania till Jerusalem. Han gick in i templet och utdref alla, som sålde och

* Bethphage, hwaraf nu finnes intet spår, låg helt nära wid Bethania.

köpte, samt störtade omkull weylarenas bord och dufwomångslarenas säten och sade: "det är skrifwet: **"mitt hus skall kallas bönehus; men I hafwen gjort deraf en röfwarekula."**

Öfwerstepresterna och folkets äldste kommo till honom och sade: "af hwad makt gör du detta?" Han swarade: "jag will också göra eder en fråga; om I swaren derpå, så will jag också säga åt eder af hwad makt jag detta gör. War Johannes' döpelse ifrån himmelen eller ifrån menniskor?" De öfwerlade om saken sig emellan sålunda: "säge wi: ifrån himmelen, så säger han: hwarfvöre trodden I då icke honom? Men om wi säge: ifrån menniskor; så måste wi frukta för folket;" ty alla höllo Johannes för en sann profet. Dervedse swarade de: "wi wete det icke." Han sade: "icke heller säger jag eder af hwad makt jag detta gör."

2. Derpå talade han för dem en liknelse: "Det war en man, som planterade en wingård, gärdade deromkring, gräfde deri en winpress, byggde ett torn, legde den ut åt wingårdsmän och reste utomlands. Då frukttiden war inne, sände han sin tjenare till wingårdsmännerna för att emottaga des frukter. Men wingårdsmännerna grepo hans tjenare, en pissade de, en annan dödade de och en tredje stenade de. Åter sände han andra tjenare, flere än de förste; men de gjorde med dem på samma sätt. Slutligen sände han sin egen son och sade: "de skola hafwa försyn för min son." Men när wingårdsmännerna sågo sonen, sade de emellan sig: "denne är arfwingen; kommer, låter oss döda honom, så blir arfwedelen wår." Och de grepo honom, dödade honom och kastade honom utanför wingården. När nu wingårdsherren kommer, hwad skall han göra åt desse wingårdsmän?" De swarade: "de onda skall han illa förgöra och lega ut wingården åt andra wingårdsmän, som gifwa honom frukterna i rättan tid." Jesus såg på dem och sade: "hafwen I alldrig läsit i skriften: **den stenen, som byggningsmännerna bortkastade, har blifwit en hörnsten.** Af Herren har detta skett, och är underligt för våra ögon. Dervedse säger jag eder: **Guds rike skall tagas ifrån eder och gifwas åt hedningarne, som göra des frukt."**

När öfwerstepresterna och Fariseerna hörde denna liknelse, förstodo de att han talade om dem. De wille gerna gripa honom, men de fruktade för folket, som höll honom för en profet.

3. Jesus sade åter åt dem en liknelse: "Himmelriket är likt en konung, som gjorde bröllopp för sin son och sände ut sina tjenare för att kalla dem, som bjudne woro till brölloppet; men de wille icke komma. Han utsände andre tjenare och lät säga till de bjudne: jag hafwer tillredt min måltid, mina oxar och min gödboskap äro slagade, och allting är färdigt; kommer till brölloppet. Men de brydde sig icke om kallelsen, utan gingo bort, den ene till sin åker, den andre till sin handel; somlige grepo hans tjenare, hädade dem och slogo dem ihjäl. När konungen detta hörde, sände han ut sina härar, förgjorde mandråparen och uppbrände deras stad. Då sade han till sina tjenare: "brölloppet är tillredt; men de bjudne äro icke wärdige. Går fördenksfull ut på wägfästnaderna, och kaller till brölloppet så många som I finnen." Tjenarena gingo ut på wägarne och församlade alla, som de funno, både onde och gode, och brölloppshuset uppfylldes af gäster. Konungen gick in för att bese gästerna och såg der en man, som icke war klädd i bröllopskläder. Till honom sade han: "min wän! huru kom du här in utan att hafwa bröllopskläder?" Men denne teg. Då sade konungen till tjenaerna: "binder hans händer och fötter och kastar honom i det yttersta mörkret; der skall wara gråt och tandagnislan. Ty många äro kallade, men få äro utwalde" (Matth. 21: 12—22: 14. Mark. 11: 15—12: 12. Luf. 19: 45—20: 19).

141. Skattpenningen. De dödes uppståndelse.

Christus Dawids son och herre.

1. Då gingo Fariseerna bort och rådslogo, huru de måtte beslä honom i orden. De sände sina lärjungar till honom och sade: "Mästare! wi wete att du är sannfärdig och att du lärer Guds wäg rätt utan att frukta för någon; ty du har icke affeende på personen. Säg oss då hwad synes

dig? "är det tillåtet att gifwa kejsaren skatt eller icke?" Jesus märkte deras illfistighet och sade: "hwarföre fresten I mig, I skrymtare? Wiser mig skattepenningen." De hemtade åt honom den. Han sade till dem: "hwems bild och öfverskrift är denna?" De svarade: "kejsarens." Då sade han till dem: "gifwer kejsaren hwad kejsaren tillhör och Gud det Gud tillhör." När de detta hörde, förundrade de sig, öfvergåfwo honom och gingo sin väg.

2. Samma dag kommo till honom Sadduceer, hwilka lära att ingen uppståndelse finnes, och framkastade för honom denna fråga: "Mästare! Moses sade: om någon dör barnlös, så skall hans broder taga hans enka till äkta och uppväcka åt sin broder säd. Nu funnos hos oss 7 bröder; den förste tog sig hustru och dog, och emedan han icke hade barn, så efterlemnade han sin hustru åt sin broder. Sammalunda och den andra och den tredje ända till den sjunde. Sift af alla dog också qwinnan. Hwilkens hustru skall hon nu blifwa wid uppståndelsen? Ty alla hafwa de haft henne till hustru." Jesus svarade: "I faren wisse och kännen icke skrifterna, ej heller Guds kraft. Ty wid uppståndelsen hwarfen tages hustru eller gifwes hustru, ej heller kunna de mera dö, utan de äro såsom Guds englar i himmelen. Och hafwen I icke läst om de dödas uppståndelse, huru Gud talade till Moses wid busten: jag är Abrahams, Isaks och Jakobs Gud.* Men Gud är icke de dödes, utan de lefwandes Gud; ty honom lefwa alle."

3. När nu Fariseerna och Sadduceerna woro tillhopa, frågade dem Jesus: "hwad synes eder om Kristus, hwems son är han?" De svarade: "Dawids." Han sade: "huru kallar då Dawid honom i andanom Herre, sägande: Herren sade till min Herre: sätt dig på min högra hand tills jag lägger dina fiender dig till en fotapall. Om nu Dawid kallar honom Herre, huru är han då hans son?" — Ingen kunde

* Gud kallade sig Abrahams, Isaks och Jakobs Gud långt efter det sedan desse redan woro döde. Nu kan Gud icke vara sådanes Gud, som icke finnas till. Dersföre måste Abraham, Isak och Jakob ännu lefwa. De lefwa alltså och wänta på de dödes uppståndelse.

fwara honom ett ord och ej heller wågade någon ifrån den dagen fråga honom mera något (Matth. 22: 15—46. Mark. 12: 13—37. Luf. 20: 20—44).

142. Strafford till Fariseerna och de skriftlärde. Gufans skärf.

1. Derefter talade Jesus till folket och till sina lärjungar och sade: "på Mose stol sitta Fariseerna och de skriftlärde; håller derföre allt hwad de bjuda eder att hålla, men efter deras gerningar görer icke; ty de säga wäl, men de göra det icke. De binda tunga och odrägliga bördor och lägga dem på menniskornas skuldror; men sjelfwe wilja de icke ens med ett finger röra dem. Alla sina gerningar göra de för att ses af menniskorna. De sitta gerna främst wid borden och i synagogorna; de wilja gerna blifwa helsade på torgen och kallas Rabbi, Rabbi. — We eder skriftlärde och Fariseer, I skrymtare! som tillsluten himmelriket för menniskorna; ty sjelfwe gån I icke der in, och andra tillstädjen I icke att der ingå. We eder skriftlärde och Fariseer, I skrymtare! som uppäten enfors hus och hållen för shus skull långa böner; förden skull skolen I få deß större straff. — We eder, I blinde ledare! som sägen: swärjer någon wid templet, så är det intet; men swärjer någon wid guldets i templet, han är saker. I galne och blinde! hwilketdera är förmer, guldets eller templet, som helgar guldets? Och widare: om någon swärjer wid altaret, så är det intet; men den som swärjer wid offret, som på altaret är, han är saker. I galne och blinde! hwilketdera är förmer, offret eller altaret, som helgar offret? Den som swärjer wid altaret, han swärjer wid altaret och wid allt hwad derpå är. Den som swärjer wid templet, han swärjer wid det sjelft och wid honom, som deruti bor, och den som swärjer wid himmelen, han swärjer wid Guds thron och wid honom, som derpå sitter."

"Jerusalem, Jerusalem! du som dräper profeterna och stenar dem, som äro sände till dig, huru ofta har jag welat församla dina barn, likasom hönan församlar sina kycklingar under sina wingar, och I willen icke! si! edert hus skall lem-

nas eder öde. Th jag säger eder: härefter skolen I icke se mig tills I skolen säga: wälsignad ware han, som kommer i Herrans namn!" *

2. Då Jesus hade fatt sig gentemot offerkistan, såg han huru folket lade penningar deruti. Många rike lade mycket; men en fattig enka lade endast 2 skärfwor. Jesus kallade sina lärjungar till sig och sade: "jannerligen säger jag eder: denna fattiga enka lade mera i offerkistan än alla de andra, som lade derin; th alla andra hafwa lagt af sitt öfwerflöd, men hon lade af sin fattigdom allt hwad hon till sitt lifsuppehälle hade" (Matth. 23: Mark. 12: 38—44. Luf. 20: 45—21: 4).

143. De anförtrodda penningarne. Den yttersta domen. Judas erbjuder sig till förrädare.

1. En man, som wille resa utrikes, kallade sina tjenare och anförtrodde åt dem sina egodelar; åt en gaf han 5 pund, åt en annan 2 och åt en tredje 1 pund, åt hwar och en efter dess förmåga, och reste straxt utomlands. Då gick den, som hade fått 5 pund, och handlade med dem samt wann andra 5 pund. Likaledes wann ock den, som 2 pund fått hade, andra 2 pund. Men den, som erhållit 1 pund, gick och nedgräfsde i jorden samt gömde sin herres penningar. En lång tid derefter kom herren hem och höll räkenskap med sina tjenare. Då steg den fram, som hade emottagit 5 pund, bar fram andra 5 pund och sade: "herre! 5 pund gaf du mig, si, andra 5 pund har jag wunnit med dem." Herren sade till honom: "wäl! du gode och trogne tjenare! öfwer litet war du trogen, jag skall sätta dig öfwer mycket; gå in uti din herres glädje!" Så kom ock den fram, som hade fått 2 pund, och sade: "herre! 2 pund gaf du mig, si, andra 2 hafwer jag wunnit med dem." Herren sade: "wäl! du gode och trogne tjenare! öfwer litet war du trogen, jag skall sätta dig öfwer

* Det är: Israel är icke förskjuten till ewig tid. Förhårdelsen skall upphöra, och wid dagarnes ända skall han wälsigna honom, som han nu förskjöt.

mycket; gå in nti din herres glädje!" Då kom och den fram, som 1 pund fått hade, och sade: "herre! jag wiste att du är en sträng man, som uppskrär der du icke sådde och upphemtar der du icke strödde. Derföre fruktade jag och gick och gömde ditt pund i jorden; si! här har du ditt." Herren swarade: "du onde och late tjenare! wiste du att jag uppskrär der jag icke sådde och upphemtar der jag icke strödde? Så hade du bort gifwa mina penningar åt weylarena, och wid min hemkomst hade jag fått mitt igen med winst. Tager derföre ifrån honom det pundet och gifwer åt den, som har 10 pund. Ty åt hwar och en, som hafwer, skall gifwas, och han skall nog hafwa; men den som icke hafwer, honom skall och det, som han hafwer, fräntagas. Och kaster den onyttige tjeneren uti det yttersta mörkret; der skall wara gråt och tandagnislan."

2. När menniskones son kommer i sin herrlighet, och alla heliga englar med honom, då skall han sitta på sin herrlighets thron, och inför honom skola församlas alla folk, och han skall skilja dem ifrån hwarandra, såsom herden skiljer fåren ifrån getterna. Och han skall ställa fåren på sin högra sida, men getterna på den wenstra. Då skall konungen säga till dem, som äro på hans högra sida: "Kommer, **J** min faders wälsignade! och besitter det riket, som eder tillredt är ifrån werldens begynnelse. Ty jag war hungrig, och **J** gäfwen mig äta; jag war törstig, och **J** gäfwen mig dricka; jag war huswill, och **J** herbergeraden mig; jag war naken, och **J** klädden mig; jag war sjuk, och **J** besökten mig; jag war i fängelse, och **J** kommen till mig." Då skola de rättfärdige swara honom: "herre! när sågo wi dig hungrig och gäfwo dig mat, eller törstig och gäfwo dig dricka? När sågo wi dig huswill och herbergerade dig, eller naken och klädde dig? När sågo wi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?" Då skall konungen swara: "sannerligen säger jag eder: **hwad J** hafwen gjort en af dessa mina ringaste bröder, det hafwen **J** gjort mig." — Då skall han och säga till dem på wenstra sidan: "går bort ifrån mig, **J** förbannade! i den ewinnerliga elden, som djefwulen och hans englar

tillredd är. Ty jag war hungrig och I gäfwon mig icke äta; jag war törstig och I gäfwon mig icke dricka; jag war huswill och I herbergeraden mig icke; jag war naken och I klädden mig icke; jag war sjuk och i fängelse och I besökten mig icke." Då skola också desse swara honom: "herre! när sågo wi dig hungrig eller törstig eller huswill eller naken eller sjuk eller i fängelse, och hafwe icke tjenat dig?" Då skall han swara: "sannerligen säger jag eder: hwad I icke hafwen gjort en af dessa ringaste, det hafwen I icke heller gjort mig. Och desse skola gå uti ewig pina; men de rättfärdige uti ewinnerligt lif."

3. Då församlade sig öfwerstepresterna och de skriftlärde och folkets äldste uti öfwerstepresten Kaiphas' palats och rådslogo huru de måtte gripa Jesus med list och döda honom. Men de sade: "icke om högtiden, på det att upplopp icke skall ske bland folket." Men satan hade gått i Judas Iskariot, och han gick och sade till öfwerstepresterna: "hwad wiljen I gifwa mig, så skall jag förråda honom åt eder?" De lofwade honom 30 silfverpenningar, och ifrån den stunden sökte han tillfälle att förråda honom utan buller (Matth. 25: 14—26: 3—5. 14—16. Mark. 14: 1, 2, 11. Luf. 22: 1—6).

144. 145. Skärthorsdagen.

144. Gottwagningen. Mattwarden.

1. På första dagen i fötebröds högtiden frågade lärjungarne Jesus: "hwar * will du att wi skole tillreda dig påskalammet?" Han swarade: "går in i staden till en och säger till honom: mästaren säger: min tid är nära; hos dig will jag hålla påst med mina lärjungar. Och straxt skall han wisa eder en sal; tillreder der." De gjorde såsom Jesus hade dem befallt och tillredde påskalammet. Då aftenen kom, satte Jesus sig tillbords med de tolf.

* Lärjungarne frågade: i hwilket hus; ty redan förut wiste de (5 Mof. 16: 5—7) att påskalammet borde ätas der, hwarest helgedomen war, d. ä. på Christi tid i Jerusalem. Det slagades på templet's förgård, dock icke af presterna.

Jesus stod upp ifrån nattwarden, lade sina kläder ifrån sig, tog en linneduk och band den om sig, hällde så watten uti ett bäcken och begynte att twå lärjungarnes fötter och torfkade med linneduken, hwarmed han war ombunden. Så kom han till Petrus, som sade: "aldrig skall du twå mina fötter." Jesus swarade: "om jag icke twår dig, så hafwer du ingen del med mig." Petrus sade: "herre! twå då icke allenast mina fötter, utan ock händerna och hufwudet." Jesus swarade: "den som är twagen, han behöfwer endast twås om fötterna, så är han hel och hållen ren, och I ären rena, dock icke alla." — Ty han wiste hwem som honom förråda skulle.

2. När han så talade, blef han bebröfswad i andanom och sade: "sannerligen, sannerligen säger jag eder: en af eder skall förråda mig. Menniskones son skall gå såsom om honom skrifwet är; men we den menniska, genom hwilken han förrådes; för den menniskan wore bättre om hon icke wore född." Lärjungarne sågo på hwarandra och woro twehogsne om hwem han detta talade. Den lärjungen, hwilken Jesus älskade, lutade sig wid bordet intill Jesu bröst. Till honom winkade Petrus att han skulle fråga hwem den war, om hwilken Jesus talade. Jesus swarade: "den är det, åt hwilken jag räcker det idoppade bröststycket." Han indoppade bröststycket och gaf det åt Judas Iskariot. Efter den betan for satan in i honom. Jesus sade: "det du gör, gör snart." Men ingen af dem, som wid bordet suto, förstod hwarföre han sade honom det. Eftersom Judas hade pungen, trodde somlige att Jesus sade till honom: köp hwad wi behöfwe till högtiden, eller att han skulle gifwa något åt de fattige. Judas gick straxt ut, och det war natt.

Nu tog Jesus brödet, tackade, bröt och gaf åt sina lärjungar och sade: tager och äter! Detta är min lefamen, som för eder utgifwes. Detta görer till min åminnelse.

Sammalunda tog han ock kalken efter nattwarden, tackade, gaf dem och sade: dricker häraf alle! Detta är det nya testamentets kalk i mitt blod, som för eder utgjøtes till syndernas förlåtelse. Detta görer, så ofta som I dricken, till min åminnelse (Matth. 26: 17—28. Mark.

14: 12—24. Luk. 22: 7—23. Joh. 13: 1—30. 1 Kor. 11: 23—25).

145. Jesus i Gethsemane.

1. Då de hade sjungit lofsången *, gingo de öfver bäcken Kedron till Oljoberget. På vägen sade Jesus: "i denna natt skolen I alla förargas i mig." Petrus svarade: "om än alla förargades, så skall likväl icke jag någonsin förargas." Jesus sade till honom: "i denna natt, förrän hanen gal 2 gånger, skall du 3 gånger förneka mig." Petrus svarade: "om jag än måste dö med dig, så skall jag wißt icke förneka dig." På samma sätt sade och de alla.

2. Vid foten af Oljoberget war en örtagård, wid namn Gethsemane, dit Jesus ingick med sina lärjungar. Också Judas, förrädaren, kände stället; ty Jesus plögade ofta komma dit med sina lärjungar. Jesus sade till dem: "sitter här; jag går för att bedja." Och han tog med sig Petrus, Jakob och Johannes längre bort i örtagården och beghnte att bedröfwas och ängslas. Han sade till dem: "min själ är högeligen bedröfwad intill döden; blifwer här och waker med mig!" Och han aflägsnade sig ifrån dem wid pass ett stenkast, föll ned på sina knän och bad: "min fader! är det möjligt, så tag denna kalken ifrån mig; dock icke såsom jag will, utan såsom du!" Sedan gick han till de 3 lärjungarne, fann dem sofwande och sade till Petrus: "så förmadden I icke waka en stund med mig! Waker och beder att I icke fallen i frestelse." För andra gången gick han bort, bad och sade: "min fader! om denna kalken icke kan gå ifrån mig med mindre än att jag dricker den, så ske din wilje." Han kom till sina lärjungar och fann dem åter sofwande; ty deras ögon woro tunga af sorg. Han gick bort tredje gången och bad samma bön. En engel ifrån himmelen wisade sig för honom och styrkte honom. Och då han war i ganstaster ångest, bad han desto ifrigare, och hans swett war såsom blodsdroppar, som nedföllu på jorden. Han uppstod ifrån bönen och kom till sina lärjungar, hwilka han fann so-

* Efter måsfmåltiden sjöng man 115—118 psalmen.

wande, och han sade till dem: "det är nog, den stunden är kommen att menniskones son öfwerandwardas i syndares händer; står upp, låter oss gå! si! den, som förräder mig, är när."

3. Medan han ännu talade, kom Judas med wakt och tjenare ifrån öfwerstepresterna och Fariseerna, bärande wapen och bloß. Judas hade gifwit dem ett allmänt tecken och sagt: "hwilken jag kysser, han är det; griper honom!" Han steg straxt fram och sade: "Rabbi!" Och han kyssede honom. Jesus swarade: "**Judas! förräder du menniskones son med kysande?**" Jesus gick fram till dem och frågade: "hwem söken I?" De swarade: "Jesus af Nazaret." Jesus sade: "jag är det; söken I mig, så låter mina lärjungar gå." När lärjungarne sågo hwad som war å färde, sade de: "Herre! skole wi slå till med swärd?" Petrus drog sitt swärd ur slidan och afhög örat på en af öfwersteprestens tjenare. Jesus sade till Petrus: "stick ditt swärd i slidan; ty alla, som gripa till swärd, skola med swärd förgås. Eller menar du att jag icke kunde bedja min fader, att han sticade till mig mera än 12 legioner englar? Men huru skulle då skriften gå i fullbordan? Derföre skall det så ske." Och han tog på öfwersteprestens tjenares öra och läkte det. — I detsamma sade Jesus: "såsom mot en röfware ären I utgångne med swärd och stafwar för att gripa mig; hwar dag har jag sutit när eder lärande i templet, och I hafwen icke gripit mig; **men detta är eder stund och mörkets makt.**" — Då öfwergångswo alla lärjungarne honom och flydde (Matth. 26: 30—56. Mark. 14: 26—52. Luf. 22: 39—53. Joh. 18: 1—11).

146—149. Långfredagen.

146. Jesus inför Hannas. Petri förnekelse. Jesus inför Kaiphas och det höga rådet. Jude ändalykt.

1. Wakten och tjenarena bundo Jesus och förde honom först till Hannas, som war Kaiphas' swärfader och hade varit öfwersteprest. Petrus följde efter på afstånd och kom in uppå öfwersteprestens gård. Dörrwaktern sade till honom: "är

icke också du denne mannens lärjunge?" Han svarade: "jag är icke." Tjenarena hade uppgjort en koleld, ty det var kallt, stodo och wärmde sig. Petrus stod ock med dem och wärmde sig.

Öfwerstepresten frågade Jesus om hans lärjungar och om hans lära. Jesus svarade: "jag har uppenbarligen talat inför werlden; jag har lärt i synagogorna och i templet, dit Judarne ifrån alla håll sammankomma, och i hemlighet har jag icke talat något. Hwarföre spörjer du mig då? Spörj dem, som hafwa hört mig; de weta hwad jag har sagt." Då gaf en af tjenarena åt honom en örfil och sade: "skall du på sådant sätt swara öfwerstepresten?" Jesus svarade: "har jag illa talat, så bewis det; men har jag talat rätt, hwarföre slår du mig då?" Nu sände Hannas honom bunden till öfwerstepresten Kaiphas.

Men Petrus stod allt ännu och wärmde sig. En af de närstående sade till de andre: "också denne war med Jesus af Nazaret." Petrus förnekade det med ed. En stund derefter sade en af öfwersteprestens tjenare, dens frände, hwilkens öra Petrus hade afhuggit: "såg jag icke dig i örtagården med honom? Du är en Galilee, ditt tungomål röjer dig." * Nu började Petrus att förbanna sig och swärja: "jag känner icke den mannen, om hwilken I talen." Och hanen gol, och i det samma fördes Jesus öfwer gården. Han wände sig om och såg på Petrus. Då erinrade sig Petrus frälsarens ord, gick ut och grät bittert.

2, Jesus stod nu inför Kaiphas, hos hwilken öfwerstepresterna och folkets äldste församlade sig. Dessa sökte falskt vittnesbörd emot Jesus, för att bringa honom till döden; men de funno intet. Ty många buro falskt vittnesbörd emot honom, men deras vittnesbörd woro icke öfwerensstämmande. Slutligen framträdde 2 falska wittnen och sade: "denne har sagt: jag kan nedriswa Guds tempel och inom 3 dagar uppbygga det åter." Men icke heller deras vittnesbörd war öfwerensstämmande. Öfwerstepresten uppstod och sade: "swarar du intet till det, som desse wittna emot dig?" Men Jesus teg.

* Galiseerna kunde icke riktigt uttala wisja bokstäfwer, hwarföre de också woro förbjudne att föreläsa i synagogorna.

Då yttrade öfwerstepresten: "jag besvär dig wid lefwande Gud, att du säger oss om du är Kristus, Guds son." Jesus svarade: "du sade ju det. Ännu säger jag eder: härefter skolen I få se människones son sitta på kraftens höggra hand och komma i himmelens sky." Då sänderref öfwerstepresten sina kläder och sade: "han har hädat Gud; hwad behöfwe wi vidare wittne? Nu hörden I sjelfwe hans hädelse; hwad tycken I?" De svarade alle: "han är saker till döden." Då spottade de honom i ansigtet och örfilade honom; andre slogo honom med käppar. Tjenarena öfvertäckte hans ansigte, slogo honom och sade: "spå oss, Kristus! hwem det war, som slog dig." Desså mycken annan smälet sade de honom. — Om morgonen fällde hela det församlade höga rådet den domen att han skulle aflifwas.

3. Då Judas, som förrådde frälsaren, såg att han war dömd till döden, ångrade han sin handling, återbar till presterna de 30 silfwerpenningarne och sade: "jag har syndat då jag förrådt ostyldigt blod." Men de svarade: "hwad angår det oss? se du för dig!" Han kastade silfwerpenningarne i templet, gick bort och hängde sig, men han föll ned och sprack i tu, så att alla hans inelsswor runno ut. — Öfwerstepresterna sade: "man får icke kasta dem i offerkistan; ty de äro blodspenningar." De hälllo råd och köpte för dem en krukmafares åker till begravningsplats för fremlingar. Dersöre kallas den åfern intill denna dag * blodsåker (Joh. 18: 12—27. Matth. 26: 57—27: 8. Mark. 14: 53—72. Luk. 22: 54—71. Ap. Gern. 1: 18).

147. Jesus inför Pilatus.

1. Ifrån Kaiphe palats förde Judarne Jesus tidigt om morgonen till romerste landshöfdingen Pontius Pilatus för att få domen fastställd. Sjelfwe gingo de icke in i rådhuset, på det att de icke måtte blifwa besmittade så att de icke kunde äta påskalammet. ** Pilatus gick då ut och

* Mot söder ifrån Jerusalem ligger ett fält, som alltid ansetts wara samma åker, som köptes med Jude blodspenningar, och kallas ännu i denne dag blodsåker, på hebreiska Hakeldäma.

** En Jude blef besmittad om han inträdde uti en hednings hus.

frågade: "hwad klagomål hafwen I emot denne mannen?" De swarade: "wore han icke en illgerningsman, så hade wi icke öfwerlemnad honom till dig." Pilatus sade: "tager I honom och dömmet honom efter eder lag." De swarade: "det är icke öf tillåtet att aflifwa någon. Wi hafwe funnit att denne förleder folket och förbjuder att gifwa skatt åt kejsaren, och han kallar sig Kristus, en konung." Då gick Pilatus in, kallade Jesus inför sig och sade: "är du Judarnes konung?" Jesus swarade: "säger du det af dig sjelf eller hafwa andre sagt dig det om mig?" Pilatus swarade: "är jag en Jude? * Ditt folk har öfwerlemnad dig till mig." Jesus sade: "mitt rike är icke af denna werlden; ty då hade i sanning mine tjenare stridt för mig." Pilatus sade: "är du då icke en konung?" Jesus swarade: "jag är en konung. - Dersföre är jag född och dersföre är jag kommen i werlden, att jag skall wittna om sanningen. Swar och en således, som är af sanningen, han hörer min röst." Pilatus sade: "hwad är sanning?" I detsamma gick han åter ut till Judarne och sade: "jag finner ingen skuld hos honom." Men de yrkade uppå och sade: "han bringar folket i uppror, beghnande ifrån Galileen ända hit."

2. Då Pilatus hörde Galileen nämnas, frågade han om han war ifrån Galileen. Och när han fick weta att han war undersåte åt Herodes Antipas, sände han honom till denne, som också då war i Jerusalem. Då Herodes fick se Jesus, blef han högeligen glad; ty han hade länge åstundat se honom, emedan han hade mycket hört om honom och hoppades att få se något tecken göras af honom. Herodes gjorde honom många frågor; men Jesus swarade honom intet. Öfwerstepresterna och de skriftlärde stodo och klagade swårigen på honom. Herodes med sitt folk begabbade honom, klädde honom uti lysande kläder och sände honom tillbaka till Pilatus. På den dagen blefwo Herodes och Pilatus wänner sinsemellan; förut hade de warit owänner.

* Pilatus säger med öfwermod: huru kunde jag, som är en Romare, af mig sjelf fråga sådant?

3. Pilatus, som märkte att öfwerstepresterna hade af afund öfwerlemnadt Jesus åt honom, sammankallade dem, de äldste och folket. — När han satt på domstolen, sände hans hustru bud till honom och lät säga: "befatta dig icke med denne rättfärdige mannen; ty jag hafwer mycket lidit i dag i sömnen för hans skull." Pilatus sade: "I hafwen fört denne mannen till mig såsom den, hwilken förleder folket; och jag hafwer förhört honom i eder närvaro och finner dock ingen skuld hos honom, hwarken jag ej heller Herodes. Det är en plägsed, att jag gifwer eder en lös om påstken. Hvilkendera wiljen I: Jesus eller Barrabas?" Presterna och de äldste uppeggade folket att begära Barrabas. Och folket ropade: "tag denne afdaga och gif oss Barrabas lös." Men Barrabas war för upplopp och mord insatt i fängelse.

4. Då tog Pilatus och hudslängde Jesus. Krigsknektarne sammanslätade en krona af törne och satte den på hans hufwud, klädde på honom en purpurmantel, satte ett rör uti hans hand, föllo på knä för honom och sade: "hel Judarnes konung!" Pilatus gick åter ut, och Jesus fördes fram med kronan och purpurmanteln och med röret i handen. Pilatus sade: "si menniskan!" Men desse ropade: "korsfäst, korsfäst honom!" Pilatus swarade: "tager I sjelfwe och korsfäster honom; ty jag finner ingen skuld hos honom." Judarne swarade: "wi hafwe en lag, efter hwilken han är skyldig att dö; ty han har gjort sig sjelf till Guds son." Pilatus ämnade ännu gifwa honom lös; men folket ropade: "släpper du honom lös, så är du icke kejsarens wän; ty en hwar, som gör sig sjelf till konung, sätter sig upp emot kejsaren." När Pilatus hörde detta talet, förde han Jesus ut, satte sig på domsätet och sade till Judarne: "si eder konung!" Men desse ropade: "wi hafwe ingen konung, utan en kejsare." När Pilatus såg att han kunde intet uträtta, men att sorlet blef större, tog han watten, twättade sina händer i folkets åsyn och sade: "jag är oskyldig i denne rättfärdiges blod! ser för eder sjelfwe!" Hela folket swarade: "hans blod komme öfwer oss och öfwer våra barn!" — Då gaf han Barrabas lös, men Jesus öfwerlemnade han till dem för att korsfästas.

Krigsknektarne aflädde honom purpurmanteln och klädde på honom hans egna kläder (Joh. 18: 28—19: 16. Matth. 27: 11—31. Mark. 15: 1—20. Luk. 23: 1—25).

148. Jesus på korset.

1. Nu ledde Jesus ut ifrån staden till ett ställe, som kallades Golgatha (hufwudskalleplatsen), för att korsfästas. Han måste sjelf bära sitt kors. Då de gingo ut, funno de en man ifrån Cyrene, wid namn Simon, som kom ifrån marken; honom tvingade de att bära korset efter Jesus. Honom följde mycket folk, isynnerhet qvinnor, hwilka gräto och jemrade sig. Jesus wände sig till dem och sade: "O Jerusalem döttrar! gråter icke öfwer mig, utan gråter öfwer eder sjelfwa och öfwer edra barn. Ty de dagar skola komma, då man skall säga till bergen: faller öfwer öf! och till höjderna: stöler öf! Ty gör man så med det friska trädet, hwad skall man då göra med det torra?"

2. Då de kommo till Golgatha, gåfwo de honom att dricka win blandadt med galla; men när han hade smakat på det, wille han icke dricka. Han korsfästades i 3dje timmen (klockan 9 f. m.). Med honom korsfästades också två illgerningsmän, den ene på hans högra och den andre på hans wenstra sida. Så uppfylldes skriftens ord: "bland illgerningsmän blef han räknad."

Jesu första ord på korset war (1): **Fader! förlåt dem det; ty de weta icke hwad de göra!**

3. Pilatus hade skrifwit Frälsarens namn och anklagelsen emot honom och satt den på korset, öfwer hans hufwud. Den lydde: **Jesus Nazarenus, Judarnes konung.** Denna öfwerkrift läste många af Judarne; ty stället war nära inwid staden, och den war skrifwen på hebreiska, grekiska och latin. Öfwerstepresterna sade till Pilatus: "skrif icke Judarnes konung, utan: denne hafwer sagt sig vara Judarnes konung." Pilatus swarade: "hwad jag skrifwit, det har jag skrifwit." — Krigsknektarne togo Jesu kläder och delade dem i fyra delar, en del för hwarje knekt. Men kjortelen war utan söm, Wirkad hel och hållen, hwarföre de sade: "låter öf

icke sönderfåra den, utan kastom lott derom." Så gick skriften i fullbordan, som säger: "de delade mina kläder emellan sig och kastade lott om min kjortel."

4. Vid korset stodo Jesu moder, Maria Magdalena och flera qvinnor, som hade följt honom ifrån Galileen, och den lärjungen, hwilken han älskade. Då han såg sin moder och lärjungen, sade han till sin moder (2): "qwinna, si din son!" Sedan sade han till lärjungen: "si din moder!" Ifrån den stunden tog den lärjungen Maria till sig.

De, som gingo förbi, sade hädbande: "we dig! du som nedbruter templet och inom 3 dagar uppbygger det åter! befria dig sjelf och stig ned ifrån korset." — Sammalunda hänade och öfwerstepresterna, de skriftlärde och de äldste honom och sade: "andra hafwer han hulptit och kan icke hjelpa sig sjelf! Om han är Israels konung, så stige nu ned ifrån korset, att wi måtte se det och tro. Han förlitade sig uppå Gud; Gud frälse nu honom, om han har behag i honom!" Den ene illgerningsmannen sade: "är du Kristus, så hjelp dig sjelf och of!" Men den andre bestraffade honom och sade: "fruktar också icke du Gud, du som är i samma fördömmelse? Wi äro deri med rätta; ty wi få hwad våra gerningar hafwa förtjent, men denne har intet ondt gjort." Och till Jesus sade han: "Herre! tänk på mig, då du kommer i ditt rike!" Jesus sade (3): "jannerligen säger jag dig: i dag skall du wara med mig i paradiset."

5. Ifrån 6te timmen (klockan 12) blef ett mörker öfwer hela landet intill den 9de timmen (klockan 3). Vid 9de timmen ropade Jesus med hög röst (4): "eli, eli! lama sabaktani? d. ä. "min Gud, min Gud! hvarföre har du öfvergiftit mig?" Derefter sade Jesus (5): "mig törstar." Straxt sprang en af dem, tog en swamp, doppade den i ättika, lade den på en isopsstängel och räckte den till hans mun, medan andra sade: "låter of se, om Elias kommer att hjelpa honom." Sedan Jesus hade druckit, sade han (6): "det är fullkomnad!" Och derpå ropade han med hög röst (7): "Fader! i dina händer öfverlemnar jag min anda!" Sedan han detta sagt, uppgaf han sin anda.

6. Och si! förhänget i templet brast i tu uppifrån ända ned, jorden skalf, klipporna remnade, grafwarne öppnade sig och många de heliges kroppar, hwilka sofwit hade, uppstodo, gingo ut ifrån sina grafwar och kommo efter hans uppståndelse in i den helige staden samt wisade sig för många. När krigsöfwersten och de andre, som höllo wakt öfwer de korsfästade, sågo jordbäfningen och hward som skedde, blefwo de förfärade och sade: "sannerligen war denne Guds son!" (Matth. 27: 52—56. Mark. 15: 24—41. Luf. 23: 26—49. Joh. 19: 17—30)

149. Jesu begrafning.

För att kropparne icke skulle blifwa hängande på korset öfwer sabbaten, bådo Judarne Pilatus att deras ben skulle korsas och kropparne nedtagas. Krigsknektarne gingo då och korsade benen på begge röfwarena. Men när de kommo till Jesus och sågo att han redan war död, sönderflogo de icke hans ben. Men för säkerhetens skull stack en af krigsknektarne sitt spjut i hans sida, hwarifrån straxt blod och watten uttrann. Detta skedde på det att skriften skulle uppfyllas: "I skolen intet ben sönderflå på honom."

Josef ifrån Arimathia war en rik man och rättfärdig rådsherre, hwilken icke hade samtyckt till de andras råd och gerning. Han war ock en Jesu lärjunge, men hemligen, af fruktan för Judarne. Han fördriftade sig att gå till Pilatus och bedja om Jesu lekamen. Pilatus tillät det. Också Nikodemus, densamme, som om natten hade kommit till Jesus, kom tillstädes och hemtade en blandning af myrrham och aloe omkring 100 pund. Desse togo Jesu lekamen, smorde den och swepte den uti fint linne. På det ställe, der Jesus blifwit korsfästad, war en örtagård och i örtagården en ny graf, hwilken Josef hade uthuggit i hälleberget. Uti denne graf, hwari härintills ännu ingen warit lagd, lade de nu Jesu lekamen, emedan grafwen låg nära inwid och Judarnes sabbat tillstundade. De wältrade en stor sten framför ingången till grafwen och gingo bort. Maria Magdalena och några andra qwinnor suto i närheten af grafwen och betraktade

hvar de lade honom. Dessa återwände derifrån och tillredde wälluktande örter och saltwor; men under sabbaten höllo de sig stilla enligt lagens föreskrift (Joh. 19: 31—42. Matth. 27: 57—61. Mark. 15: 42—47. Luk. 23: 50—56).

Lördagen, den stora sabbaten.

150. Grafwen förseglas.

Dagen derefter församlade sig öfwerstepresterna och Fariseerna hos Pilatus och sade: "wi komma ihåg att den bebragaren sade, medan han lefde: efter 3 dagar skall jag uppstå. Bjud fördensfull att man waktar grafwen intill 3dje dagen, att hans lärjungar icke komma om natten och stjäla bort honom samt säga till folket: han är uppstånden ifrån de döda, och så blifwer den sista willan wärre än den första." Pilatus swarade: "der hafwen 3 wakt; går och wakter, såsom 3 bäst kunnen." Dessse gingo, försågo grafwen med wakt och förseglade stenen (Matth. 27: 62—66).

151. 152. Påskdagen.

151. Jesu uppståndelse.

1. Tidigt om söndagsmorgonen gingo Maria Magdarena och några andra qwinnor till grafwen för att smörja Jesu lekamen. På wägen sade de sig emellan: "hwem skall wältra för oss stenen ifrån grafwens ingång?" Men när de kommo på stället, sågo de stenen vara afwältrad. En stor jordbäfning hade inträffat; ty Herrens engel hade nedstigit ifrån himmelen och wältrat stenen ifrån ingången samt satt sig derpå. Till utseendet war han såsom en ljungeld, och hans kläder woro hwita såsom snö. Wakterna hade blifwit förskräckte och flytt.

Engelen sade till qwinnorna: "rädens icke; ty jag wet att 3 söken Jesus den korsfästade. Han är icke här; ty han är uppstånden, såsom han sade. Kommer och ser stället, der Herren war lagd. Går skyndsamt och säger hans lärjungar att han är uppstånden ifrån de döda. Och si! han skall gå

framför eder till Galileen; der skolen I se honom." — De gingo hastigt ifrån grafwen med fruktan och stor glädje och skyndade sig att kungöra för lärjungarne engelens ord. Under vägen mötte Jesus dem och sade: "hel eder!" De fastade sig ned och omfamnade hans fötter. Jesus sade till dem: "rådens icke! går och kungör för mina bröder, att de gå till Galileen; der skola de få se mig."

2. Några af wakterna kommo till staden och kungjorde för öfwerstepresterna allt hwad skett hade. Dessa höllo råd med de äldste, gåswo åt krigsknektarne mycket penningar och sade: "säger att hans lärjungar kommo om natten och stulo honom bort, medan wi soswo. Och om detta kommer i landshöfdingens öron, så skole wi ställa honom tillfreds, och I kunnen vara obekymrade." Dessa emottogo penningarne och gjorde såsom de blifwit underwisade. Och detta rykte har sedan warit utspridt ibland Judarne allt intill denne dag.

3. Så snart Maria Magdalena hade sett att stenen war afwältrad ifrån grafwen, sprang hon tillbaka till staden* och sade till Petrus och Johannes: "de hafwa tagit bort Herren ifrån grafwen, och wi wete icke hwart de hafwa lagt honom." Begge lärjungarne skyndade sig till grafwen. Johannes sprang snabbare än Petrus och kom först till grafwen, lutade sig ned och såg lakanen ligga der, men han gick icke in. Petrus kom efter honom, gick in i grafwen och såg också lakanen der. Swettduken, som hade warit omkring den dödes hufwud, låg affides hoplagd för sig. Nu gick också Johannes in, såg det och trodde; ty härintills förstodo de ännu icke skriften, att han skulle uppstå ifrån de döda. Då återwände desse 2 lärjungar hem och begrundade det, som skett hade.

4. Emedlertid hade Maria Magdalena återwändt till grafwen, stod utanför densamma och grät. Medan hon så grät, tittade hon in i grafwen och såg 2 englar sitta der i hwita kläder. Dessa sade till henne: "qwinna, hwarföre gråter du?" Hon swarade: "de hafwa tagit bort min herre och

* Maria sprang tillbaka, förrän engelen och Jesus hade uppenbarat sig för de andra qwinnorna.

jag wet icke hwart de hafwa lagt honom." I detsamma wände hon sig om och såg Jesus stå der; men hon wiste icke, att det war han. Jesus sade till henne: "qwinna, hwarföre gråter du? hwem söker du?" Maria, som trodde att det war trädgårdsmästaren, swarade: "herre! hafwer du burit bort honom, så säg mig hwart du har lagt honom, och jag will taga honom." Jesus sade: "Maria!" Då wände Maria sig om och sade: "Rabbuni!" d. ä. Mästare. Jesus swarade: "rör mig icke; ty jag är ännu icke uppfaren till min Fader; men gå till mina bröder och säg dem: jag far upp till min Fader och eder Fader och till min Gud och eder Gud." Maria gick och förkunnade, att hon hade sett Herren och att han sådant henne sagt hade (Matth. 28: 1—13. Mark. 16: 1—11. Luk. 24: 1—12. Joh. 20: 1—18).

152. Jesus uppenbarar sig för två lärjungar på vägen till Emmaus och om aftonen för apostlarna.

1. Samma dag gingo 2 lärjungar till en by, wid namn Emmaus, som låg ifrån Jerusalem 60 stadier.* De talade jusemellan om allt det, som hade skett. Medan de samtalade, kom Jesus sjelf och wandrade med dem. Men deras ögon wero förhållne, att de icke kände honom. Han sade till dem: "hwad är det för tal, som I hafwen eder emellan, och hwarföre ären I bedröfwade?" De swarade: "är du den ende fremling i Jerusalem, som icke wet hwad der har skett i dessa dagar?" Han frågade: "hwad?" De swarade: "om den Jesus ifrån Nazaret, som war en mächtig profet både i gerningar och ord inför Gud och menniskor. Öfwerstepresterna och wåre förmän öfwerlemnade honom till dödsdom och korsfästade honom. Men wi hoppades att han skulle wara den, som skulle förlösa Israel. Och i dag är det redan 3dje dagen, sedan detta skedde. Desså hafwa några qwinnor af de wåra, hwilka tidigt om morgonen gingo till grafwen, försträckt öf; de funno icke hans lekamen, men kommo och berättade

* 10 finska werst = 1 mil.

att de hade sett till och med en syn af englar, hvilka sade att han lefwer. Någre af oss gingo till grafwen och funno såsom qvinnorna sagt hade; men honom sågo de icke." Jesus sade: "o I dårar och senhertade till att tro allt det, som profeterna hafwa sagt! Skulle icke Kristus sådant lida och sedan ingå uti sin herrlighet?" Och han begynte ifrån Moses och alla profeterna samt utthdde för dem allt det som står i skriften om honom. Då de kommo nära till Emmaus, låtsade han såsom wille han gå längre. Men de nödgade honom och sade: "blif när oss; ty det lider mot aftonen och dagen är förliden." Och han gick in för att blifwa hos dem. Men då han satt till bords med dem, tog han brödet, tackade, bröt det och gaf åt dem. Då öppnades deras ögon, och de igenkände honom; men han förswann ur deras åsyn. De sade emellan sig: "war icke vårt hjerta brinnande i oss, då han talade med oss på wägen och utthdde för oss skrifterna?" Och i samma stund stodo de upp, återwände till Jerusalem och funno apostlarne församlade, hvilka emottogo dem med dessa ord: "Herren är sannerligen uppstånden och är sedd af Petrus." De 2 lärjungarne förtäljde hwad dem händt hade på wägen och huru han blifwit igenkänd af dem då han bröt brödet.

2. Medan de sålunda samtalande och dörrarne woro tillstängda af fruktan för Judarne, stod Jesus midt ibland dem och sade: "frid ware med eder!" De blefwo förfärade och trodde sig se en ande. Men han sade: "hwarföre ären I förfärade och hwarföre uppstiga sådana tankar uti edra hjertan? Ser på mina händer och fötter, att det är jag sjelf, känner på mig och skåder; ty en ande har icke kött och ben, såsom I sen mig hafwa." I detsamma wisade han dem sina händer och fötter. Men då de ännu icke trodde för glädje skull, utan förundrade sig, sade han: "hafwen I här något att äta?" Då framsatte de för honom ett stycke stekt fiskt och något af en honingskaka, hvilka han tog och åt i deras åsyn (Luk. 24: 13—43. Joh. 20: 19—20. Mark. 16: 12—13).

153. Thome wantro.

Thomas, en af de 12, war icke tillstädes då Jesus kom om påskdagen. De andre lärjungarne sade till honom: "wi sågo Herren." Han swarade: "om jag icke ser uti hans händer hålen efter spikarne och sticker mitt finger uti spikhålen samt sticker min hand uti hans sida, så tror jag icke." — 8 dagar derefter woro lärjungarne åter församlade, och Thomas war med dem. Örrarne woro tilläste, och Jesus stod midt ibland dem och sade: "frid ware med eder!" Derpå sade han till Thomas: "räck hit ditt finger och se på mina händer; räck hit din hand och stick den uti min sida, och förblif icke twiflande, utan troende." Thomas swarade: "min Herre och min Gud!" Jesus sade: "derföre att du såg mig, tror du; salige äro de, som icke se, och dock tro" (Joh. 20: 24—29).

154. Jesus uppenbarar sig för 7 lärjungar wid sjön Tiberias.

Sedan uppenbarade sig Jesus åter för lärjungarne wid sjön Tiberias. Detta skedde på följande sätt: Petrus, Johannes och 5 andra lärjungar woro tillsammans. Petrus sade: "jag går bort för att fiska." De andre swarade: "wi komma också med dig." De stego straxt uti en båt; men fingo den natten intet. Då det redan war morgon, stod Jesus på stranden; men de wiste icke att det war Jesus. Då sade Jesus till dem: "barn! hafwen I något att äta?" De swarade: "nej." Han sade: "kastet ut nätet på höggra sidan om båten, så skolen I få." De gjorde så och fingo så mycket fisk, att de icke förmådde draga upp nätet. Då sade den lärjungen, hwilken Jesus älskade, till Petrus: "det är Herren." När Petrus hörde att det war Herren, band han manteln omkring sig, ty han war naken, och kastade sig i sjön. De andre lärjungarne kommo efter med båten och släpade nätet med fiskarne efter sig. Då de kommit i land, sågo de en koleld och en fisk lagd deruppå, samt bröd. Jesus sade: hemter hit af fiskarne, hwilka I nu hafwen fångat." Petrus gick och drog nätet i land, uppfylldt med 153 stora fiskar; och fastän de woro så många, gick likwäl icke nätet sönder. Je-

Jesus sade: "kommer hit och spiser frukost!" Ingen af lärjungarne vågade fråga: hwem är du? ehuru de wiste honom wara Herren. Dersföre trädde Jesus fram, tog brödet och gaf åt dem, och lifafå fisken.

Då de hade spifat, sade Jesus till Petrus: "Simon, Bone son! älskar du mig mera än desse?" Han swarade: "ja, Herre! du wet att jag älskar dig." Jesus sade: "föd mina lam." Och han sade åter för andra gången: "Simon, Bone son! älskar du mig?" Petrus swarade: "ja, Herre! du wet att jag älskar dig." Jesus sade: "walla mina får." Och han sade för tredje gången: "Simon, Bone son! älskar du mig?" Petrus blef bedröfwad dersföre att han tredje gången frågade: "älskar du mig?" och han swarade: "Herre! du wet allt; du wet att jag älskar dig." Jesus sade: "föd mina får. Sannerligen, sannerligen säger jag dig: när du war ung, klädde du sjelf på dig och gick hwart du wille; men när du blir gammal, så skall du uträcka dina händer, och en annan skall kläda på dig och föra dig dit du icke will." Detta sade han för att beteckna med hwilken döb Petrus skulle förherrliga Gud. I det samma sade han: "följ mig." Petrus wände sig om och såg den lärjungen, hwilken Jesus älskade, följa efter. Han sade till Jesus: "Herre! huru skall det då gå med denne?" Jesus swarade: "om jag wille att han skall blifwa tills jag kommer, hwad angår det dig? Följ du mig." Så utspreddes ibland bröderna den sägen, att den lärjungen icke skulle dö. Men Jesus sade icke: "han skall icke dö," utan: "om jag wille att han skall blifwa tills jag kommer, hwad angår det dig?" (Joh. 21: 1--25).

155. Jesus instiftar döpelsen.

Jesus samlades med de elfwa på ett berg i Galileen. Han steg fram, tilltalade dem och sade: "mig är gifwen all makt i himmelen och på jorden. Går fördenstull ut och görer till lärjungar alla folk och döper dem i Fadrens och Sonens och den helige Andes namn, samt lärer dem att hålla allt det jag hafwer bjudit eder. Den som tror och blifwer döpt, han skall blifwa salig; men den som icke

tror, han skall blifwa fördömd. Och si! jag skall wara med eder alla dagar intill werldens ända" (Matth. 28: 16—20. Mark. 16: 14—18).

156. Jesu himmelsfärd.

Jesus wisade sig * för sina lärjungar i 40 dagar efter sitt lidande och talade med dem om Guds rike. Sista gången wisade han sig för dem på den dagen, som sedan blifwit kallad Christi himmelsfärdsdag. Han förde dem till Oljoberget i närheten af Betania, och han bjöd dem att icke wika ifrån Jerusalem, utan afbida Fadrens löfte, hwarom han till dem talat hade; "th Johannes döpte wäl med watten, men I skolen döpas med den helige Ande icke många dagar här efter." De frågade: "Herre! skall du i denna tiden upprätta igen Israels rike?" Han svarade: "det tillhör icke eder att weta tid och stund, hwilka Fadren hafwer satt uti sin egen makt. Men I skolen få den helige Andes kraft, som skall komma öfwer eder, och I skolen wara mina vittnen i Jerusalem, i hela Judeen och Samarien och sedan intill jordens ända." Derpå upplyftade han sina händer och wälsignade dem. I detsamma blef han upptagen till himmelen i deras åsyn, och en sky tog honom bort ifrån deras ögon. Och medan de stodo stirrande mot himmelen, då han uppför, stodo 2 män i hwita kläder wid dem, och desse sade: "I Galileiske män! hwarföre stå I och sen mot himmelen? Denne Jesus, som är upptagen ifrån eder till himmelen, skall så komma som I honom sett hafwen uppfara till himmelen" (Ap. G. 1: 1—11. Luk. 24: 50—53. Mark. 16: 19—20).

Apostla-Gerningarne.

157. Matthias wäljes till apostel.

De elfwa återwände ifrån Oljoberget till Jerusalem och

* Ewangelisterna omtala 9 uppenbarelser af Jesus under de 40 dagarne. Paulus nämner 1 Kor. 15: 6, 7 ännu tvenne. Der heter det: han blef sedd af flere än 500 bröder på engång, af hwilka de fleste ännu äro wid lif, men någre äro affomnade. Derefter blef han sedd af Jakob.

stego upp uti en sal, der de förblefwo i 10 dagar emellan himmelsfärden och pingstfesten. De woro endrägtigt tillsammans i bön med Maria, Jesu moder, och andra qwinnor samt hans bröder.

På en af dessa dagar uppträdde Petrus midt ibland lärjungarne, hwilkas antal war omkring 120, och sade: "den helige Ande har genom Dawids mun talat om Judas så här: en annan skall få hans embete. Derrföre bör af de män, som warit med oss hela den tiden, då Herren Jesus umgicks med oss, ända ifrån Johannis döpselse intill den dagen, då han upptogs ifrån oss, en blifwa hans uppståndelses wittne tillika med oss." De satte tvenne på förslag och bådo: "du, Herre! som känner allas hjertan, utwisa hwilken af dessa två du har utwalt att få denna tjänst och detta apostlaembete, hwarifrån Judas har förwillats att gå på sitt eget ställe!" Och de kastade lott om dem, och lotten föll på Matthias; och sålunda blef han upptagen ibland de elfwa apostlarne (Kap. 1: 12—26).

Pingstdagen.

158. Den helige Andes utgjutande.

Om pingstmorgonen woro alla endrägtigt tillsammans. Och ett dån uppkom plötsligt ifrån himmelen, såsom en wäderil, och uppsyllde hela huset, der de suto. Och dem syntes tungor såsom af eld, hwilka delade sig och satte sig uppå hwar och en af dem. Och de uppsylldes alle med den Helige Ande och begynte att tala med fremmande tungomål, efter som Anden gaf dem att tala.

I Jerusalem bodde Judar, gudfruktige män, af allehanda folk under himmelen. Då nu detta ljud hördes, strömmade mycket folk tillsammans. Då enhwar hörde lärjungarne tala på sitt eget tungomål, blefwo de förwånade och förundrade sig, sägande till hwarandra: "äro icke alla dessa Galiteiske? Huru höre wi då hwar och en dem tala på vårt eget tungomål, deri wi födde äro? Wi Parther, Meder, Elamiter, wi, som bo uti Mesopotamien, Mindre Asien, Egypten och

Libyen, wi Romare, som uppehålla oss här såsom fremlingar, wi Kreter och Araber, Judar och Profelyter, höre dem tala på vårt språk om Guds storverk?" Så blefwo de alla förwånade och sade den ene till den andre: "hwad skall detta bethda?" Men några sade: "de äro fulle af sött win."

Nu stod Petrus upp med de elfwa, höjde sin röst och talade sålunda: "I judiske män och I alle, som bon i Jerusalem! Icke äro dessa druckne, såsom I menen; ty nu är ju tredje timmen på dagen. Utan detta är det, som sagdt är genom profeten Joel: det skall ske på de sista dagarne, säger Herren, att jag will utgjuta min Ande öfwer allt kött; och edra söner och döttrar skola profetera; ja, öfwer mina tjenare och tjänarinnor will jag utgjuta min Ande, och de skola profetera. I män af Israel! hörer dessa ord: Jesus af Nazaret, den efter Guds beslutna råd och förutseende utgifne, hafwen I tagit, korsfästat och dödat. Men Gud hafwer uppväckt och lossat honom ifrån dödens smärtor, eftersom det war omöjligt att döden kunde behålla honom. Denne Jesus har nu Gud uppväckt, och han är på Guds höggra hand upphöjd samt hafwer nu utgjutit den Helige Ande, såsom I sen och hören." Då de detta hörde, gick det dem till hjertat, och de frågade Petrus och de andre lärjungarne: "I män och bröder! hwad skole wi göra?" Petrus swarade: "görer bättring, och hwar och en af eder låte döpa sig i Jesu Christi namn till syndernas förlåtelse; och I skolen få den Helige Andes gåfwa." — De som gerna emottogo Petri tal, de blefwo döpte, och inemot 3000 själar lades på den dagen till församlingen.

Alla, som trodde, woro tillsammans och hade allting gemensamt. * De sålde sin egendom och utdelade den bland alla, allt eftersom hwar och en hade behof. — Hwarje dag woro de endrägtigt tillsammans uti templet, bröto brödet tillsammans uti husen och spisade tillsammans ** i fröjd och hjer-

* Gemensamhet i egendom omtalas icke uti församlingarne utom Jerusalem, hwarest menigheten snart rålade uti sådan brist, att Paulus måste för den samla gåfwer ifrån andra församlingar.

** Dessa måltider kallades kärleksmåltider; efter dem njöts dageligen nattwarden.

tats enfald, lofwande Gud och hafwande hnest hos hela folket. Och Herren förökade dageligen församlingen (Kap. 2).

159. Petrus botar en lam. Petrus och Johannes fastas i fängelse.

Petrus och Johannes gingo tillsammans in i templet för att bedja. En man, som war lam i fötterna ända ifrån moderlifwet, bars hwar dag till den tempeldörr, som kallades "den sköna", för att begära almosa af dem, som gingo in i templet. Så begärde han också af Petrus och Johannes. Petrus swarade. "silfwer och guld hafwer jag icke; men hwad jag hafwer, det gifwer jag dig: **i Jesu Christi Nazareni namn stå upp och gå!**" Straxt blefwo hans fötter och ben stadiga; han sprang upp och gick med apostlarna in i templet, springande af fröjd och lofwande Gud. Alla, som sågo detta, blefwo förfärade och förundrade sig. Men Petrus yttrade: "I män af Israel! hwarföre förundren I eder häröfwer? eller hwarföre stirren I på oss, såsom hade wi af egen makt eller gudsfruktan haft denne att gå? Abrahams, Isaks och Jakobs Gud har förklarad sin son Jesus, hwilken I hafwen öfwerlemnad och förnekad inför Pilatus; I begärden att en mördare skulle skänkas eder, men lifwets furste dödade I. Denne hafwer Gud uppväckt ifrån de döda, och tron på honom har gjort denne lame frisk i allas eder åsyn. Nu käre bröder! jag wet att I detta af oförstånd gjort hafwen, såsom och edra öfwerstar. Men görer bättring och omwänder eder, på det att edra synder måga utplånas genom Jesus Kristus, hwilken bör innehafwa himmelen tills alla de ting äro återupprättade, om hwilka Gud har talat genom sina helige profeters mun ända ifrån werldens begynnelse." — Många af dem, som Petri ord hört hade, trodde, och antalet af desse män war inemot 5000 (Kap. 3, 4: 1—4).

160. Ananias och Saphira. Apostlarne fastas i fängelse. Gamaliel.

1. Alla bröder, som hade lägenheter eller hus, sålde dem, huro wärdet för det försälda och lade det för apostlar-

nes fötter. Så sålde Barnabas, en lewit ifrån Cypern, sin jordlägenhet och hemtade wärdet till apostlarna. En man, wid namn Ananias, sålde ock sin egendom; men med sin hustru Saphiras wetskap lade han affides en del af wärdet och hemtade resten till apostlarna. Petrus sade: "Ananias! hwarföre har satan upphyllt ditt hjerta, så att du skulle ljuga emot den Helige Ande och lägga en del af egendomens wärde affides? Hade du icke kunnat behålla den, då den war din egen, och äfwen priset, sedan du sålt den, war i ditt wäld? Hwarföre har du då företagit sådant i ditt hjerta? **Du hafwer icke ljugit för menniskor, utan för Gud.**" Då Ananias hörde dessa ord, föll han ned och uppgaf andan. Några yngre män af församlingen buro ut liket och begrofwö det. — Omkring 3 timmar derefter kom hans hustru och wiste icke hwad som skett hade. Petrus sade till henne: "säg mig, om I hafwen sålt egendomen till det priset?" Hon swarade: "ja, till det priset." Petrus sade: "hwarföre hafwen I kommit öfwerens om att fresta Herrens Ande? Hör! deras steg, som hafwa begrawit din man, höras utanför dörren; de skola bära också dig ut." Hon föll straxt ned för hans fötter och uppgaf andan. Då de unge männen trädde in, funno de också henne död, buro henne ut och begrofwö henne wid sidan af hennes man. Och en stor rädsla kom öfwer hela församlingen och öfwer alla dem, som detta hörde.

2. Genom apostlarna gjordes många tecken och under ibland folket. Ifrån de fringliggande städerna kom också en stor mängd med sjuke och besatte, hwilka alla blefwo botade. Nu uppträdde öfwerstepresten och Sadduceernas anhang uti fullt nit, buro händer på apostlarna och kastade dem i allmänt fängelse. Men Herrens engel öppnade om natten fängelssets dörr, förde dem ut derifrån och sade: "går och stäl-
ler eder i templet samt talar för folket liffens ord." Om morgonen sammankallade öfwerstepresten rådet och utsände tjenare för att hemta apostlarna ifrån fängelsset. Tjenarena kommo tillbaka och anmälde: "fånghuset funno wi wäl med all om-
sorg igenläst och wakterna stående utanför dörren; men då wi öppnade, funno wi ingen derinne."

Medan rådet war tvehågsset, huru det slutligen skulle gå, kom en och anmälde: "de män, hwilka I kastaden i fängelse, stå i templet och lära folket." Tjenarena gingo och hemtade dem derifrån, dock icke med wåld; ty de fruktade att blifwa stenade af folket. Öfwerstepresten sade: "förbjödo wi icke eder allwarligen att lära i detta namnet? Och nu hafwen I fyllt hela Jerusalem med eder lära och wiljen uppreta folket att taga hämd på oss för denna människas blod." Petrus och de andre apostlarne swarade: "man måste mera lyda Gud än människor."

3. Dessa ord skuro dem i hjertat och de rådslogo om att döda dem. Men Gamaliel, en Farise och laglärare, som war aktad af hela folket, stod upp och befallte att föra apostlarne ut på en stund. Derpå talade han: "I män af Israel! betänken eder uoga, hwad I wiljen göra med desse män; mitt råd är: afstår ifrån desse män och lemner dem i fred; ty är detta råd eller werk af människor, så skall det gå om intet; men är det af Gud, så kunnen I icke tillintetgöra det. I wiljen wäl dock icke strida emot Gud?" Alla samtöckte till hans råd; men först hudslängde de dem och förbjödo dem att tala i Jesu namn; sedan läto de dem gå. Apostlarne gingo bort, glade öfwer att de ansetts wärdige att lida smälet för Christi skull. Och de upphörde icke att hwar dag lära och predika i templet och husen om Jesus Christus (Kap. 4: 32—5).

161. Sju fattigföreståndare väljas.

Stephanus.

1. Då församlingen tillwänte, beghynte de Judar, som woro födde utom Judalandet, att knorra emot de infödde Judarne, att desse åsidofatte deras enfor wid den dagliga utdelningen af almosor. De tolf sammankallade hela församlingen och sade: "det är icke tillbörligt att wi försumma Guds ord, för att passa upp wid borden. Utser fördensfull, käre bröder, ibland eder 7 män med godt rykte och fulle af den Helige Ande och wisdom, åt hwilka wi kunne uppdraga detta spjånde. Men wi wilje träget afka uppå bönen och ordets

tjenst." Församlingen utvalde Stephanus och 6 andre samt framställde dem för apostlarna, hwilka bådo och lade sina händer på dem. Och Guds ord hade framgång, och till och med en stor hop prester antog tron.

2. Stephanus war full af tro och kraft och gjorde under och stora tecken ibland folket. Några sfristlärde uppträdde och disputerade med honom; men de kunde icke stå emot den wisdom och anda, hwarmed han talade. Då grepo de honom och förde honom inför rådet samt drogo fram falska wittnen, hwilka sade: "denne mannen upphörer icke att tala hädissa ord emot templet och lagen; ty wi hafwe hört honom säga: "Jesus Nazarenius skall förstöra detta heliga rummet och skall förändra de stadgar, som Moses gifwit oss." Sfrverstepresten frågade: "förhåller det sig så?" Stephanus svarade i ett längre tal och wisade att Judarne alltid hade varit gensträfwige. Häröfwer blefwo de alldeles rasante; men Stephanus såg upp mot himmelen och sade: "jag ser himmelen öppen och menniskones son stående på Guds högra hand." Då rusade de enhälligt uppå honom, drefwo honom utom staden och stenade honom. Men Stephanus bad: "Herre Jesu! mottag min anda!" Han föll på knä och ropade: "Herre! tillräkna dem icke denna synd!" När han detta sagt hade, affomnade han. *

Samma dag, på hwilken Stephanus stenades, utbröt en stor förfölsjelse emot församlingen, så att bröderna spribdes ut omkring Judeen och Samarien; endast apostlarna blefwo qwar i Jerusalem (Kap. 6, 7).

162. Sauli ommändelse.

Saulus war född i staden Tarsus i Cilicien. Tidigt sändes han till Jerusalem, hwarest han uppfostrades i Fari-seernas lära wid Gamaliels fötter och lärde sig derjemte enligt tidens sed ett handtwerk, nemligen tältmakarekonsten. Han war nitiss för lagen och ansåg sig tjena Gud rätt, när

* Sfrån 5te århundradet har man ställt hans dödsdag på annan dag Jul, som också ännu är Stephani dag.

han förföljde den nya läran. Då Stephanus blef stenad, fatt han och waktade wittnenas kläder, då desse stenade, och såg med wälbehag uppå detta mord. Sedan gick han ifrån hus till hus, framdrog män och qwinnor och lät kasta dem i fängelse samt frustade hotelser och mord emot Herrens församling. Han begärde och fick af öfwerstepresten tillståndsbref att begifwa sig till Damastus, för att föra alla troende män och qwinnor bundna till Jerusalem. Men midt på dagen, då han kom nära till Damastus, kringstön plötsligt ett sten honom ifrån himmelen. Han föll ned till jorden och hörde en röst, som sade på hebreiska: "**Saul, Saul! hwarföre förföljer du mig?**" Han swarade: "Herre! hwem är du?" Herren sade: "**jag är Jesus, den du förföljer; dig är swårt att spjerna emot udden.**" Saul darrade och frågade: "Herre! hwad will du att jag skall göra?" Och Herren swarade: "stå upp och gå in i staden; der skall dig sägas, hwad du skall göra." Saul stod upp, men war blind, så att man måste leda honom wid handen. Och han war 3 dagar utan att se. — De män som woro med honom på resan, hörde wäl rösten, men sågo ingen.

I Damastus bodde en lärjunge, wid namn Ananias, till hwilken Herren sade i en syn: "gå och uppsök en, som heter Saulus ifrån Tarsus, och lägg din hand uppå honom, att han finge sin syn igen." Ananias swarade: "Herre! jag har hört om den mannen, huru mycket ondt han dine helige gjort hafwer." Herren sade: "gå; ty han är för mig ett utkoradt redskap till att bära mitt namn inför hedningar och konungar samt inför Israels barn." Ananias gick och lade sina händer uppå honom, och ifrån hans ögon föllo straxt såsom fjäll, och han fick i samma stund sin syn igen och lät döpa sig. Han blef några dagar hos bröderna och beghnte straxt i synagogorna att predika om Christus, att han är Guds son. Judarne rådslogo om att döda honom, hwarföre de höllo wakt wid portarne dag och natt; men lärjungarne nedsläppte honom om natten öfwer muren uti en korg. När Saulus kom till Jerusalem, försökte han att fälla sig till lärjungarne; men desse fruktade för honom, emedan de icke

trodde att han war lärjunge. Barnabas emottog honom och förde honom till Petrus samt berättade, huru frimodigt han i Damaskus hade lärt i Jesu namn. Saulus wistades hos Petrus i 15 dagar och predikade frimodigt i Herren Jesu namn. Men då Judarne också der försökte att döda honom, sände bröderna honom till Tarsus (Kap. 7: 58. 8: 1. 9: 1—30).

163. Kornelius. Petri syn.

Församlingarne hade nu frid och Petrus wandrade omkring i landet samt kom till Joppe, hwarest han bodde en längre tid hos en af bröderna.

Uti Caesarea bodde en romersk frigsöfwerste, wid namn Kornelius. Han war en hedning, som fruktade Gud af allt sitt hjerta, bad alltid Gud och gaf mycket almosor. Herrens engel uppenbarade sig för honom och sade: "dina böner och almosor hafwa kommit i åminnelse inför Gud; sänd nu till Joppe och lät kalla Simon, som kallas Petrus; han skall säga dig hwad du skall göra." Och han sände straxt 3 män till Joppe.

Följande dagen, då männerna woro på vägen, gick Petrus upp på taket för att bedja. Han blef mycket hungrig och längtade att äta. Medan husfolket tillredde maten, föll Petrus i hänräkning; han såg himmelen öppen och en stor linneduk, hopbunden i alla 4 hörnen, komma ned till sig. Deri funnos allehanda fyrfotadjur och wilddjur, krypande djur och foglar, och en röst sade: "stå upp, Petrus, slagta och ät!" Petrus swarade: "ingalunda Herre! ty jag har aldrig ännu ätit något orent." Rösten sade: "hwad Gud hafwer gjort rent, det bör du icke kalla orent." Detta skedde 3 gånger, och duken blef åter upptagen i himmelen.

Då Petrus war twehågsen hwad denna syn skulle betyda, stodo de män, hwilka Kornelius hade affänt, framför porten. Anden sade till Petrus: "3 män söka dig; stig ned och gå utan betänkande med dem; ty jag hafwer sändt dem." Petrus steg ned till männerna, herbergerade dem till följande dag, då han gick med dem och kom dagen derpå till Caesarea. Kornelius wäntade på dem och hade sammankallat sina släg-

tingar och sina bästa wänner. Då Petrus kom, gick Kornelius emot honom, föll ned för hans fötter och tillbad. Petrus reste honom upp och sade: "stå upp; ty jag är också en menniska!" Derpå sade han: "I weten huru otillbörligt det är för en Jude att gå in till en fremling; men mig underwisade Gud att icke falla någon menniska oren. Derfor kom jag och utan betänkande och frågar nu, hwarföre I hafwen kallat mig." Kornelius upprepade engelens ord, och Petrus sade: "nu finner jag för säkert, att Gud icke gör afseende på personen; utan är i hwart och ett folk den, som fruktar honom och gör rättfärdighet, honom behaglig." Sedan talade han till dem om den korsfästade och ifrån de döda uppståndne Jesus, som skall dömma lefwande och döde. Medan han ännu talade, föll den Helige Ande öfwer alla dem, som hörde talet, och de talade med tungomål samt prisade Gud. Då sade Petrus: "kan någon förbjuda att desse döpas, som hafwa fått den Helige Ande, lifasom wi?" Och han bjöd att de skulle döpas i Herrens namn. Då Petrus kom till Jerusalem, uppträdde de bröder, som woro Judar till födseln, emot honom och sade: "du har gått in till hedningar och spisat med dem." Men Petrus förtäljde för dem i ordning allt hwad skett hade, och när de hade hört detta, sade de: "så hafwer då Gud gifwit också hedningarne omwändelse till lifwet." * (Kap. 9: 31—11: 18).

164. Antiochia blir hufwudsätet för hednakristne.

Några af de bröder, som woro förskingrade till följe af förblijelsen efter Stephani mord, wandrade omkring utanför Palestina och förkunnade ordet, men endast för Judarne. Likväl predikade några af dem, som woro födde utom Palestina, i Antiochia ewangelium äfwen för hedningar. En stor hop trodde der och omwände sig till Herren. När församlingen i Jerusalem fick weta detta, sände den Barnabas dit. Denne, som war en duglig man och full af den Helige Ande, såg med glädje ordets framgång och reste till Tarsus, hwar-

* Nemligen utan att först omfäras och blifwa Judar.

ifrån han hemtade Saulus med sig till Antiochia. De lärde derstädes ett helt år, och der började man först att kalla de troende kristne. — En profet framträdde der och förutsade att en stor hungersnöd skulle uppkomma öfver hela jorden, hwilken och inträffade under kejsaren Klaudii tid (år 44). Församlingen sammansjöt medel för att hjälpa bröderna i Judeen, och sände gåfwan genom Barnabas och Saulus till Jerusalem (Kap. 11: 19—30).

165. Konung Agrippa I afrättar Jakob, Johannis broder, och kastar Petrus i fängelse. Agrippas död.

Konung Agrippa I lät afrätta Johannis broder Jakob år 42. När han såg att detta behagade Judarne, lät han kasta också Petrus i fängelse påsktiden, för att efter högtiden dömma honom i folkets närvaro. Men Herrens engel kom om natten och utförde ifrån fängelsset Petrus, som låg i ledjor emellan tvenne knektar. Petrus gick till Johannis moder Marias* hus, hwarest många woro församlade för att bedja för honom. Petrus bultade uppå förstugodörren, och en pigga kom för att höra efter. Hon kände igen Petrus på rösten och blef så glad, att hon icke öppnade ens dörren, utan sprang in och berättade att Petrus stod utanför. De sade: "du är tofig." Pigan försäkrade att det war Petrus; men de sade: "det är hans engel." Petrus fortsfor att bulta; de öppnade dörren och sågo honom samt blefwo förwånade. Petrus berättade för dem, huru Herren hade ledsagat honom ut ifrån fängelsset, bad dem helsa Jakob och bröderna, gick ut och begaf sig till ett annat ställe.

Kort derefter reste Agrippa till Cæsarea. På utsatt dag klädde han sig i kunglig dräkt, satte sig på thronen och höll ett tal till några utsticade ifrån Tyrus och Sidon. Folket ropade: "Guds röst är denna, och icke en menniskas." Men Herrens engel slog straxt honom, derföre att han icke gaf Gud äran. Han blef förtärd af maskar och uppgaf andan. — Men Guds ord tillwänte och föröfode sig (Kap. 12).

* Se frälsarens 2dra ord på korset 148: 4.

166. Pauli första missionsresa.

Sedan Barnabas och Saulus hade öfverfört församlingens gåfwa till bröderna i Jerusalem, återwände de till Antiokia. En dag, då bröderna höllo gudstjenst, sade den Helige Ande genom en ibland dem: "utwäljer för mig Barnabas och Saulus till det wärf, hwartill jag hafwer kallat dem." Bröderna fastade och bådö, lade sina händer på dem och lät dem fara. — Först seglade de till Cypern, der Saulus, som härefter kallas Paulus, omwände landshöfdingen på denna ö, Sergius Paulus. — Sedan foro de omkring uti mindre Asiens städer. Uti Lystra bodde en man, som hade warit lam i fötterna ända ifrån moderlifwet. Då Paulus såg att han hade tro, sade han: "res dig upp på dina fötter!" Den lame sprang upp och gick. Folket, som såg detta, ropade: "gudar i menniskosteknad hafwa stigit ned till oss." De kallade Barnabas Jupiter och Paulus Mercurius, derföre att han förde ordet. Jupiters prest hentade fram oxar och fransar och wille offra tillika med folket. När Paulus och Barnabas hörde detta, sönderreswo de sina kläder och ropade: "hwarföre gören i detta? också wi äro menniskor, lika bristfällige som I. Och wi förkunne eder, att I skolen omwända eder ifrån desse säfänglige gudar till den lefwande Guden. Han har wäl i de förgångna tiderna låtit hedningarne wandra sina egna vägar; men han har dock icke lemnat sig sjelf utan vittnesbörd, i det han gjorde oss godt, gaf oss ifrån himmelen regn och fruktbara tider, mättade oss med föda och fyllde våra hjertan med glädje." Med sådana ord kunde de knappt afhålla folket ifrån att offra åt dem. Men då kommo Judar, som lockade folket på sin sida, stenade Paulus och släpade honom utanför staden och trodde att han war död. Men han stod upp och wandrade med Barnabas till andra städer; och sedan de många lärt hade, återwände de till Antiokia, derifrån de utgått hade (Kap. 13, 14).

167. Apostlamötet i Jerusalem omkring år 50.

Några kommo ifrån Judeen till Antiokia och lärde: "om I icke låten omskära eder, så kunnen I icke blifwa salige."

Då i anledning deraf en häftig strid uppstod, beslöt församlingen att sända Paulus och Barnabas till Jerusalem. Några af Fariseernas sekt, som hade antagit tron, sade att hednakristne böra omskras och befallas att hålla Mose lag. Apostlarna och de äldste sammanträdde då för att öfwerlägga om den saken. Sedan man twistat länge derom, uppträdde Petrus och sade: "äre bröder! I weten att Gud för länge sedan utwalde bland oss mig att förkunna ordet för hedningarne och att Gud, som ransakar hjertan, wittnade å deras wägnar, i det han gaf dem den Helige Ande, lifasom oss. **Swarsföre wiljen I då fresta Gud och lägga uppå lärjungarnes nacke ett ok, det hwarken våra fäder ej heller wi hafwa förmått bära?"** Och Jakob talade sålunda: "Profeternas ord öfwerensstämma med Petri tal, derföre är min åsigt, att man icke bör beswära dem, som ifrån hedendomen omwända sig till Gud, utan genom bref anbefalla dem att afhålla sig ifrån afgudars besmittelse, horeri, det förqwäfdä och blod." Då beslöto de att sända Judas och Silas tillika med Paulus och Barnabas till Antiolia med bref. Deri stod: "wi apostlar, äldste och bröder helse de bröder i Antiolia, Syrien och Cilicien, som äro af hedningarne! **Det är den Helige Andes och vårt beslut, att icke pålägga eder någon widare börda än dessa nödwändiga: att I afhållen eder ifrån afgudaoffer * och ifrån blod, och ifrån det förqwäfdä och ifrån horeri. Mån wäl!** (Kap. 15: 1—29).

168. Pauli andra missionsresa.

1. Någon tid derefter tog Paulus Silas med sig och for omkring i Mindre Asien för att styrka församlingarne.

* Då hedningarne offrade, uppbrändes icke hela offerdjuret; en del deraf tillföll presten, en annan del förtärdes wid gästgärd i templet eller hemma, och återstoden såldes. För att Judakristne icke skulle förargas, föreslår Jakob att Hednakristne icke finge deltaga uti dessa hedniska fester och ej heller köpa lemningarne af offerdjuren. — 1 Kor. 8 lærer Paulus sålunda: "den, hwars samwete deraf icke beswäras, må fritt äta offerkött. Men alla hafwa icke fattat den kristeliga friheten. Derföre, om maten skulle förarga min broder, wille jag alldrig äta kött, för att icke förarga min broder."

Uti Lystra träffade han Timotheus, en ung man, som hade godt vittsord af alla bröderna. Paulus tog honom med sig, och till honom har han skrifwit 2 sändebref, hwilka finnas i Nya Testamentet. — Anden dref dem allt längre och längre mot wester, och i Troas hade Paulus följande syn: en man ifrån Macedonien stod framför honom och bad: "kom till Macedonien och hjelp oss." Då reste han öfwer till Europa och kom till Philippi, som war hufwudstaden i Macedonien. Den första, som der emottog ordet och döptes, war qwinnan Lydia, en purpurfrämerska ifrån Thyatira. Der fanns också en piga, som hade spådomsande och genom sitt spående förskaffade sitt herrskap stor inkomst. Hon följde öfwerallt efter apostlarna och ropade: "desse män äro den högste Gudens tjennare, som oss salighetens wäg förtunna." Detta gjorde hon i många dagar. Slutligen sade Paulus till anden: "jag bjuder dig i Jesu Christi namn att gå ut ifrån henne," och den for ut i samma stund. Men när hennes herrskap såg att hoppet om deras inkomst förswann, förde de Paulus och Silas inför de romerske öfwerhetspersonerna, hwilka läto hudflänga dem och kasta dem i fängelse med gifwen befallning att noga bewaka dem. Wid midnatten, då Paulus och Silos sjöngo lofsånger till Gud och de andre fångarne åhörde dem, skedde plötflikt en stor jordbäfning; dörrarne öppnades och bojorna löstes ifrån dem. Fångwaken wakenade, och när han såg fångelsens dörrar öppne, drog han sitt swärd i affigt att förgöra sig sjelf, emedan han trodde att fångarne hade rymt bort. Men Paulus ropade: "gör icke dig sjelf något ondt; ty wi äro alle här." Waken sprang in, kastade sig framför Pauli och Silas' fötter och sade: "herrar! hwad skall jag göra, att jag må blifwa salig?" De swarade: "tro på Herren Jesus Kristus!" De talade Herrens ord, och fångwaken samt hela hans hus läto döpa sig. — Om morgonen kom bud ifrån öfwerhetspersonerna: "lössläpp desse mennistor!" Men Paulus sade: "de hafwa offentligen, utan dom, hudflängt oss, som äro romerske undersåtare, och kastat oss i fängelse, och nu wilja de i hemlighet drifwa oss härifrån. Icke så; utan komme sjelfwe och ledsage oss härifrån." Då

öfwerhetspersonerna hörde att de woro romerste undersåtare, fruktade de, kommo och talade goda ord, förde dem ut och bådo att de wille gå bort ifrån staden.

2. Öfwer Thessalonika reste Paulus till Athen, der han innerligen förargades att se staden wara så afgudiff. Derföre tilltalade han dageligen Judarne i synagogan och på torget dem, som han träffade. Några wisetslärare eller filosofer disputerade med honom; somlige sade: "hwad wille denne pratmakaren säga?" somlige åter: "han tyckes förfunna om fremmande gudar." Nu hade Athenarne till ingenting annat så god tid, som till att tala och höra om någonting nytt. Derföre frågade de: "få wi icke weta, hwilken ny lära det är, hwarom du talar?" Paulus talade då, och Athenarne lyhönde; men när han kom till de dödas uppståndelse, grinade de och wille icke höra mera.

3. Ifrån Athen reste Paulus till Korinth, der han lärde i 1½ år och utöfwade derjemte sitt yrke, tältmakarekonsten, och återwände sedan öfwer Ephesus till Antiokia (Kap. 15: 40—18: 22).

169. Pauli tredje missionsresa.

Sedan Paulus warit någon tid i Antiokia, for han åter ut för att styrka församlingarne och kom till Ephesus. Der träffade han några lärjungar och frågade af dem: "hafwen och I fått den Helige Ande, sedan I trodden?" Desse swarade: "wi hafwe icke ens hört, att någon Helig Ande finnes." Han frågade: "med hwilket dop ären I då döpte?" De swarade: "med Johannes dop." Då sade Paulus: "Johannes döpte wäl med bättringens döpelse, i det han sade till folket att de skulle tro på den, som kom efter honom, nemligen Jesus Kristus." Då de hörde detta, läto de döpa sig i Jesu namn. Och när Paulus lade händerna på dem, kom den Helige Ande öfwer dem, och de talade fremmande tungomål samt profeterade. Paulus lärde i Ephesus öfwer 2 års tid, hwarefter ett upplopp uppkom i staden i anledning af läran och Paulus for till Macedonien och Grekland, hwarifrån han efter 3 månaders förlopp återwände till mindre Asien. Han

kom icke till Ephesus, men församlingens äldste i den staden kommo till honom i Miletus, der han uppmanade dem att wara ståndaktige i ordet, tog ett hjertligt affked af dem och sade, att de nu för sista gången sågo honom; ty, sade han, twungen af den Helige ande måste jag resa till Jerusalem, ehuru jag wet, att bojer och bedröfwelse wänta mig der. De utbrusto alle i häftig gråt, föllo Paulus om halsen, kyßte honom och följde honom till skeppet (Kap. 18: 23—20: 38).

170. Pauli fångenskap.

Straxt efter Pauli ankomst till Jerusalem grepo Judarne honom och wille slå honom ihjäl; men den römiske krigsöfwersten befriade honom och sände honom under stark wakt till landshöfdingen Felix i Cæsarea. Felix lösgaf honom icke, emedan han hoppades att de kristne wille köpa honom lös.

Så satt Paulus ännu fången, då Festus 2 år derefter blef landshöfding efter Felix. Judarne kommo straxt till Festus för att begära att han wille sända Paulus till Jerusalem, för att förhöras. De wille nemligen slå honom ihjäl på wägen. Festus frågade af Paulus: "will du blifwa dömd af mig i Jerusalem?" Paulus swarade: "jag skjuter min sak inför kejsaren." Festus sade: "på kejsaren har du förlitat dig; till kejsaren skall du ock fara."

Paulus sändes med andra fångar till Italien. Fartyget drefs länge hit och dit af stormen, och man uppgaf hoppet om räddning. Men Paulus framträdde efter erhållen uppenbarelse och sade: "uppå en ö skole wi stranda, och ingen själ skall omkomma." Det gick såsom Paulus hade sagt. De strandade på ön Melite (Malta), och alla blefwo räddade. Inwånarena på ön bewisade de skeppsbrutne mycken menniskofärlsek, och öns hufwudman emottog Paulus såsom gäst uti sitt hus. Efter 3 månader reste han härifrån och landsteg i närheten af Neapel; derifrån färdades han landwägen till Rom. Derifrån kommo bröder emot Paulus 40 werst ifrån Rom. Der fick han tillstånd att bo för sig sjelf med en krigsman, som hade uppsigt öfwer honom. Paulus bodde i 2 år (ifrån 62 till 64) uti Rom och talade fritt och utan hinder om Herren Jesus Kristus.

Lukas, som åtföljde Paulus till Rom, slutar här sin andra skrift, som kallas apostlarnes gerningar. Ryrkofäderna berätta att kejsaren Nero frifände Paulus och att han gjorde en fjärde missionsresa, på hwilken han kom till Ephesus, Kreta och Spanien. Då han återwände till Rom, hade den första förföljelsen emot de kristne utbrutit under Neros regering. Under denna förföljelse blef Paulus fängslad och halsbuggen år 67 (Kap. 21: 17—28: 31).

171. De 4 Ewangelisterna.

Om de 3 första ewangelisterna wete wi ganska litet. Mattheus hette ursprungligen Lewi och war tullnär i Kapernaum (109 N:o 2).

Markus war ifrån Jerusalem. Ryrkofäderna berätta att han war skrifware hos Petrus och att han skref sitt ewangelium i Rom efter Petri berättelser och att Petrus förkunnade sin wälsignelse öfwer boken.

Lukas war hedning och läkare. När han blef kristen, wet man icke. Han stötte till Paulus på dennes andra resa och följde honom sedan ända till hans första fångenskap i Rom. Ryrkofäderna berätta att han skref i Rom under Pauli tillsyn. — Hans skrift består af 2 delar, ewangeliet och apostlagerningarne. De äro båda skrifne till en förnäm man, wid namn Theophilus, hwilken eljest icke omtalas.

Om Johannes wete wi mera. Ryrkofäderna berätta att han nedsatte sig i Ephesus, styrde derifrån församlingarne i Mindre Asien och skref sitt ewangelium, sedan de 3 andra ewangelisterna hade utgifwit sina. Kejsaren Domitianus förwiste honom till ön Patmos, sydwest ifrån Ephesus; Nerva tillät honom att återwända derifrån, och han dog sotbödd i Trajani 3dje regeringsår (101), omkring 100 år gammal. Han lefde således 30 år efter Jerusalem's förstöring. Hans graf war länge att beses i Ephesus.

Ryrkofäderna berätta också följande: "på en af sina witsitationsresor i församlingarne träffade apostelen se en ung man med stark kroppsbyggnad, skönt utseende och eldig själ; i det samma wänder han sig till församlingens föreståndare

och säger: "i församlingens åsyn och i Christi namn kanbäfaller jag dig denne unge man." Föreståndaren uppteog honom och sparade på honom hwarken wård eller omsorg och döpte honom slutligen. Men derefter tog han icke mera så noga wara på honom, emedan han tänkte, att han under Herrens insegl war wäl förwarad. Men för tidigt hade han kommit på egen hand. Han föll i händerna på några sina jemnårige, hwilka nog kunde lära honom lasten. Hans starka natur gjorde honom inom kort wärre än de andra. Slutligen förlorade han allt hopp om Guds nåd, och då han nu engång war förtappad, så wille han wara illgerningsmän till nytta. Han samlade omkring sig sina kamrater till ett röfwareband och blef deras anförare. — Efter någon tid kom apostelen åter till samma församling och frågade efter mannen. Knappt hade han fått weta huru saken förhöll sig, förrän han steg till häst och skyndade sig till det berg, der röfwarena hade sitt tillhåll. Han blef gripen och förd till anföraren. Denne stod i full rustning för att emottaga fången; men så snart han igenkände apostelen, störtade han skamflat bort. Apostelen skyndar sig efter honom och ropar: "hwarföre flyr du, min son, för din fader, en gubbe utan wapen? Frukta icke; ännu är en frälsning möjlig; tro mig, Kristus har sändt mig." Rövaren stannade och grät bittert, och denna tåreflod blef för honom ett nytt dop. Apostelen föll på knä, bad för honom och förde honom tillbaka till församlingen.

Sedan han blifwit mycket gammal, orkade han icke mera gå till de kristnes sammankomster, utan lät bära sig dit och sade hwarje gång endast dessa ord: "mina barn, älska hwarandra!"

När man läser detta och hwad han sjelf skrifwit, så måste man erkänna att den lärjungen, som Herren älskade, med rätta blifwit kallad kärlekens apostel.

172. Pauli sändebref. Brefwet till Hebreerna.

Det Nya Testamentet innehåller 13 sändebref af Paulus, som äro skrifna dels under hans resor dels under hans

fångenskap i Rom. 9 äro skrifna till hela församlingar och 4 till enskilda personer. De begynna alla med en hälsning, som kan vara längre eller kortare, men i hufvudsaken är lik den, hvarmed Romarbrefvet begynner. De slutas alla ungefär så här: **vår Herres Jesu Christi nåd ware med eder!**

1. Brefvet till Romarena.

Brefvet begynner med denna hälsning: "Paulus, Jesu Christi tjenare och kallad till apostel, hälsar alla de helige, som äro i Rom; nåd ware med eder och frid ifrån Gud vår fader och Herren Jesus Kristus!" (Kap. 1: 1—7).

Brefvets hufvudinnehåll uttalas i en inledning, som slutar så: "ewangelium är Guds kraft till salighet för hwar och en, som tror, först för Judar och sedan för Hedningar. Ty deri uppenbaras en rättfärdighet, som inför Gud gäller, nemligen af tron, såsom skrifwet är (Hab. 2: 4): den rättfärdige skall lefwa af tron" (Kap. 1: 8—17).

Sedan visar han att alla, både Judar och hedningar, hafwa syndat och hafwa intet att berömma sig af inför Gud; hwarföre ock ingen kan rättfärdiggöras genom lagens gerningar. Det är icke heller lagens mening; ty genom lagen skall syndens erkännande komma och endast den är Guds rättfärdighet, som kommer genom tron på Jesus Kristus. Nu är den rättfärdighet, som inför Gud gäller och hwarom lagen och profeterna vittna, så förkunnad, att alla, som tro, blifwa rättfärdige af nåd genom den förlofning, som är i Jesus Kristus, hwilken Gud hafwer ställt fram såsom en nådastol genom tron i hans blod (Kap. 1: 18—3: 31).

Att menniskan rättfärdiggöres genom tron utan lagens gerningar, är sagdt redan i det Gamla Testamentet, der det heter: Abraham trodde Gud och det räknades honom till rättfärdighet (Kap. 4).

Menniskan kan icke sjelf frälsa sig; ty genom en menniska kom synden in i werlden och genom synden döden,

och döden sträckte sig till alla menniskor, derföre att de alla syndade. Men likasom genom den ena menniskans olydnad alla blifwit syndare, så blifwa ock alla rättfärdige genom den enes lydnad. Der synden öfverflödade, der öfverflödade mycket mer nåden (Kap. 5).

Brefwet slutar med förmaningar och helsningar (Kap. 12—16).

Swar och en ware öfwerheten, som wäldet hafwer, underdånig; ty ingen öfwerhet är utan af Gud, så att den, som sätter sig upp emot öfwerheten, står emot Guds förordning. Om du gör ondt, så frukta; ty öfwerheten bär icke swärdet förgäfves. — Gifwer hwar och en hwad I dem skyldige ären, den skatt, hwilken skatt tillkommer, den tull, hwilken tull tillkommer, den ära, hwilken ära tillkommer. — Blifwer ingen något skyldige, utom inbördes kärlek; ty den, som älskar sin nästa, han har uppfyllt lagen; Kärleken är lagens fullbordan (Kap. 13: 1—10).

2. De 2 breswen till Korinthierna.

Korinth war en hednisk stad, och lifwet der war mycket lastfullt. I den församling, som Paulus der grundlaggt, uppkommo också snart oordningar och laster. Paulus beifrar med apostolisk myndighet dessa oordningar och laster och erinrar att kärleken är kristendomens rätta wäsende och känne-märke. Om jag talade med menniskors och englars tungor och hade icke kärleken, så wore jag en ljudande malm eller en klingande bjelra. Om jag hade all tro, så att jag kunde förflytta berg och hade icke kärleken, så wore jag intet. Om jag utdelade all min egendom till föda för de fattige och om jag gäfwе min lekamen ut till att brännas, men hade icke kärleken, så skulle det intet gagna mig. Kärleken är tålig och mild; han öfwerstyler allt, tror allt, hoppas allt, tål allt. De största dygder äro dessa tre: tro, hopp och kärlek; men störst ibland dem är kärleken (1 Kor. 13). — Det andra breswet slutar med den wälsignelsen, som kallas den apostoliska: Wår Herres Jesu Christi nåd och Guds kärlek och den Helige Andes delaktighet ware med eder alla! Amen!

3. **Brefwet till Galaterna.**

Detta brefs hufvudinnehåll är, att menniskan rättfärdiggöres af tron utan lagens gerningar. — Så hade Paulus lärt i Galatien; men efter hans afresa derifrån hade Judekristne bedårat de galatiska församlingarne och fått dem att tro, att den, som icke lät omskära sig och höll hela Mose lag, icke kunde blifwa salig. Derföre skrifwer Paulus till dem: icke genom lagens gerningar blir menniskan rättfärdig, utan genom tron på Jesus Kristus (Kap. 2: 16). Detta är redan uttaladt uti det Gamla Testamentet, der det heter: "Abraham trodde Gud, och detta räknades honom till rättfärdighet" (Kap. 3: 6). — Lagen kan icke göra någon lesvande; den är vår tuftomästare till Kristus. Men wi äro icke numera under tuftomästaren; ty då tiden blef fullbordad, sände Gud sin son, född af en qwinna och ställd under lagen, för att friföpa dem, som under lagen woro, på det att wi skulle få barnskapet (Kap. 3: 21—4: 5).

4. **Brefwen till Epheserna, Philipperna och Kolosserna.**

Uti dessa 3 bref, som äro alla skrifna i Rom under fångenskapen, uttalar Paulus sin glädje öfwer församlingarnes tillstånd. Litwäl behöfde församlingarne naturligtwis också påminnelser och förmaningar. Så behöfde församlingen i Philippi påminnas om ödmjukhet. Görer min glädje fullkomlig genom att i ödmjukhet akta den ene den andre högre än sig sjelf. Swar och en af eder hafwe samma sinnelag, som Kristus Jesus, hwilken förnedrade sig sjelf, tog en tjenares stegnad uppå sig, blef lik andra menniskor och blef lydlig intill döden, ja, intill korsets död. Derföre har också Gud högt upphöjt honom och gifwit honom ett namn, som är öfwer hwarje namn, på det att i det namnet Jesus skall sig böja hwart knä, och hwarje tunga skall bekänna, att Jesus Kristus är Herren, Gud Fader till ära (Kap. 2: 2—11). — Philipperna hade 2 gånger förut sändt understöd till Paulus i Thessalonika samt också nu sändt en gåfwa till honom i Rom, så att han nu hade nog, ja, till och med till öfwerflöd. För denna gåfwa tackar han i slutet af brefwet.

5. De 2 brefwen till Thesalonikerna.

Församlingen i Thesalonika war bekymrad för dem, som dogo före Herrens återkomst, emedan den trodde att endast de, som då lefde, skulle upptagas i Herrans gemenskap. Paulus skrifwer derföre: Herren skall sjelf nedstiga ifrån himmelen under stort härskri och öfwerangelens röst och under Guds basun, och de, som döde äro i Kristus, skola uppstå först; derefter skole wi, som lefwa, ryckas tillika med dem upp i skyn, för att möta Herren i lusten, och så skole wi alltid wara med Herren. Tröster derföre hwarandra med dessa ord (1 Thesj. 4: 16—18).

6. De 2 brefwen till Timotheus och brefwet till Titus.

Paulus hade satt Timotheus till föreståndare (biskop) för församlingen i Ephejus och Titus för församlingen på Kreta. Alla 3 brefwen innehålla warningar emot irrlärare och anwisingar att rätt förwalta prestaembetet.

En biskop (församlingsföreståndare) bör wara ofstrafelig, en hustrus man, * waksam, nykter, sedig, gästfri, skicklig till att lära, icke drinkare, icke slagskämpe, icke sniken efter slem winning, utan estergifwande, icke tratosam, icke penningesnål, wäl förestående sitt eget hus och hållande sina barn i lydriad (1 Tim. 3: 2—4).

Hela den heliga skrift är af Gud inbläst och nyttig till lärdom, till öfwerbewisning, till förbättran, till upptuktan i rättfärdighet. Predika ordet, håll uppå i tid och otid, öfwerbewis, bestraffa, förmana med all långmodighet och lärdom (2 Tim. 3: 16. 4: 2).

Wi woro fordom oförståndige och olydige och hatade samt förföljde hwarandra; men efter sin barmhertighet gjorde Gud oss salige genom den nya födelsens bad och den Helige Andes förnyelse, hwilken han öfwer oss, genom Jesus Kristus wår frälsare, rikligen utgjutit hafwer, på det att wi, rättfärdiggjorde genom hans nåd, skole efter hoppet blifwa arfwingar till ewinnerligt lif (Tit. 3: 5—17).

* Som icke lefwer tillsammans med någon annan qwinna, än den, wid hwilken han är bunden genom äktenkap.

7. Brevwet till Philemon.

Paulus hade omvänt Philemon, som bodde i Kolosse. Denne hade en träl, som hade i något förbrutit sig emot sin husbonde och sedan flytt till Paulus i Rom. Paulus omvände honom till kristendomen och sände honom tillbaka icke mera såsom träl, utan såsom en älskelig broder. Emottag honom derföre såsom mig. Har han gjort dig någonting orätt eller är han dig något skyldig, så för det på min räkning. — Paulus begagnar sig icke härvid af sin apostoliska myndighet, emedan han war öfvertygad att Philemon ändock skulle göra utöfwer det, som han begärde (b. 16—18. 21).

8. Brevwet till Hebreerna.

Författaren har icke namngifwit sig. Brevwets innehåll är pauliniskt. Ända ifrån tyrkans äldsta tider hafwa många ansett Paulus för deß författare; men andre hafwa trott, att någon af hans lärjungar har skrifwit det.

Brevwet är skrifwet till Judelristne i Palestina, hwilka stodo i fara att återfalla till judendomen. Deß hufwudinnehåll är derföre, att wisa huru långt judendomen står efter kristendomen. Lagen, som war en skugga af det tillkommande goda, kunde icke frälsa genom sina ärliga offer af bockar och kalfwar. Detta kan allena han, som offrade sig sjelf engång för alla till ewig återlösning.

Gud talade fordom ofta och på mångahanda sätt till fäderna genom profeterna; i dessa sista dagar har han talat till oss genom sonen, som är hans herlighets återsten och hans wäsendes rätta beläte (Kap. 1: 4—5).

Icke genom blod af bock och kalf, utan genom sitt eget blod har Kristus engång för alla gått in i helgedomen och funnit en ewig förlossning (Kap. 9: 12).

173. De katholska eller allmänna breswen.

De öfriga 7 breswen kallas katholska eller allmänna bres. 5 af dem äro cirkulärskrifwelser till flera församlingar, men Johannis andra och tredje sändebres äro skrifna till enskilda

personer. På de 2 sistnämnda passas således icke benämningen "allmänt bref;" men då de äro så korta, innefattas de under samma benämning, som apostelens första bref, hwilket är längre och ett circularbref.

1. Jakobs bref.

Efter apostlamötet i Jerusalem år 50 foro apostlarne tid efter annan till fremmande länder; endast Jakob, Alphei* son, blef qwar i Jerusalem och war biskop eller föreståndare för derwarande församling ända till sin död. Ifrån Jerusalem skref han sitt bref till Judakristne utom Jerusalem. Brevet begynner så här: **Jakob, Guds och Herren Jesu Christi tjenare, helsar de 12 stammarne, som äro förskingrade.** — Jakob hade på apostlamötet talat för, att man icke skulle beswärta hedningarne med fordran att hålla Mose lag; men sjelf iakttog han den noggrannt i alla stycken och war sträng uti sitt lefnadsfatt. Derröre war han aftad och ärad af sjelfwaste Judarne och fick tillnamnet den rättfärdige. Likawäl fick öfwerstepresten Ananias honom stenad år 65.

Du tron utan gerningar skrifwer han: **hwad gagnar det, mina bröder, om någon säger sig hafwa tro, när han icke har gerningar? Männe tron kan frälssa honom? Du tror att en Gud är; deri gör du rätt; också hedningarne tro och — häfwa. Tron utan gerningar är död** (Kap. 2: 14—20).

2. Petri 2 bref.

Apostlagerningarne omnämna ingenting om Petrus efter apostlamötet i Jerusalem år 50. I sitt tal på detta möte säger Petrus: "läre bröder! I weten att Gud för länge sedan ibland oss apostlar utvalt mig att förkunna ordet för hedningarne." Imidlertid kallades Petrus Judarnes apostel, medan Paulus kallades hedningarnes apostel. Detta har skett med hänsigt till Gal. 2: 7—9, der Paulus förtäljer: "då de (på apostlamötet) sågo, att mig war ombetrodt ewangelii förkunnande för hedningarne, likasom Petrus des förkunnande för Judarne, så gåfwo Jakob, Petrus och Johannes åt mig

* Jakob, Zebedei son, hade redan år 42 blifwit dödad af konung Agrippa (165).

och Barnabas genom handslag sitt samthede dertill, att wi skulle predika ibland hedningarne, men de ibland Judarne." Uti Galaterbrefwet läse wi också, att Petrus någon tid efter apostlamötet war i Antiokia och spisade der tillsammans med hednakristne. Men då några Judakristne kommo ifrån Jakob i Jerusalem, drog han af fruktan för dem sig tillbaka och lefde efter Moselagen. Paulus uppträdde då emot honom och förebrädde honom för hans swaghet. — Sedan reste han omkring och förlunnade ordet samt war till och med i Babylon, der han skref sitt första bref. — Frälsaren hade förut sagt, att Petrus skulle dö såsom marthyr, och efter kyrkofädernas vittnesbörd blef han korsfästad i Rom i Neros sista regeringsår (67 eller 68). Det berättas äfwen, att han blef korsfästad med hufwudet nedåt, emedan han ansåg sig owärdig att korsfästas på samma sätt som hans Herre. — Att icke Petrus, såsom katolikerna påstå, grundat församlingen i Rom, kan anses för afgjort. Möjligen kan han dock i sina sista år hafwa warit biskop derstädes.

Begge brefwen äro skrifna till flera församlingar i Mindre Asien, hwarest Paulus förut hade förlunnat ordet. Dessa hade utstått åtskilliga pröfningar, och ännu hårdare pröfningar förestodo dem. Hoppet om den ewiga glädjen och herrligheten skulle styrka och upprätthålla dem. Liksom Paulus är tronens apostel, så är Petrus hoppets apostel.

Läsfwad ware Gud och vår Herres Jesu Christi fader, som efter sin stora barmhertighet hafwer igenfödt oss till ett lefwande hopp genom Jesu Christi uppståndelse ifrån de döda, till ett okränkbart, obesmitteligt och oförwifneligt arf, som i himmelen är för eder bewaradt. Fröjder eder således, om I också ännu en liten tid måste bedröfwas i mångahanda frestelser (1 Petr. 1: 3—6).

3. Johannis 3 bref.

Det första brefwet är, likasom ewangeliet, skrifwet ifrån Ephesus till församlingarne i Mindre Asien. Apostelen will styrka församlingarne i kärleken och warnar mot irrlärare, som wäl lära, att Jesus Kristus är sann Gud, men neka, att han är sann menniska.

Gud är kärleken, och hwilken som blifwer i kärleken, han blifwer i Gud, och Gud i honom (1 Joh. 4: 16).

Det andra och det tredje brefwet, som innehålla endast 13 och 15 verser, äro skrifna till två alldeles okända personer.

4. Jude bref.

Författarens lefnad är alldeles okänd. Brefwet har så mycket gemensamt med Petri andra bref, att det förmodligen är skrifwet till samma församlingar i Mindre Asien, som detta.

174. Johannis uppenbarelse.

Johannis uppenbarelse, som är skrifwen till 7 församlingar i Mindre Asien, innehåller en syn, som apostelen hade på ön Patmos. Apostelen skådar kristenhetens kamp och trångmål, tills Kristus kommer och hvarje tår borttorkas samt ingen död mera är. Uppenbarelsen slutar så här: "jag kommer snart. Ja kom, Herre Jesu!

175. Det Nya Testamentets skrifter.

Det Nya Testamentet består af 27 skrifter, som äro skrifna af apostlar eller deras lärjungar. **1) historiska skrifter:** de 4 ewangelierna af Mattheus, Markus, Lukas och Johannes samt apostlagerningarne af Lukas. **2) 21 sändebref:** 13 bref af Paulus: 1 till Romarna, 2 till Korinthierna, 1 till Galaterna, 1 till Ephejerna, 1 till Philipperna, 1 till Kolosserna, 2 till Thessalonikerna, 2 till Timotheus, 1 till Titus, 1 till Philemon. — Brefwet till Hebreerna. — 7 katholiciska eller allmänna bref: 1 af Jakob, 2 af Petrus, 3 af Johannes och 1 af Judas. **3) 1 profetisk skrift:** Johannis uppenbarelse.

176. Jerusalems förstöring.

Frälsaren hade förutsagt, att Jerusalem skulle komma uti ett trångmål, sådant ifrån werldens begynnelse icke varit och icke heller wara skall. Staden och templet skulle förstöras, så att der icke lemnades sten på sten. Och så gick det

äfwen. Romarena satte allt wärre och wärre landshöfvingar öfwer Judarne; den siste af dem, wid namn Florus, plundrade uppenbarligen icke blott enskilda personer, utan äfwen hela landskaper och städer. Han tillät röfware att röfwa o- straffadt, när de endast gifwo honom del i bytet. Han plundrade tempelstatten, och när Judarne hotade med att klaga till kejsaren, lät han nedfäbla eller försfästa 3,600 man. Han wille uppegga Judarne till uppror i det hopp, att man icke skulle hafwa något afseende på upproriskes klagomål. Konung Agrippa II kom till Jerusalem och afrådde uti ett långt tal sina landsmän ifrån krig emot de mäktige Romarena. Men Judarne uti sin förtwiflan ansågo det wara bättre att dö alla på engång än att afdagatagas en och en i sänder. De reste sig år 66, kämpade med förbittring och tapperhet samt wunno i början några fördelar. Men när kejsaren Nero år 67 hade satt Vespasianus till befälhafware för krigshären och denne med 60,000 man ryckte ifrån Syrien in i Palestina, war det slut med Judarnes lycka. Vespasianus intog Galileen och tillfångatog Judarnes anförare Josephus, som har beskriwit detta kriget; han wille icke genast rycka emot det befästade Jerusalem, utan låta Judarne sönderslita hwarandra. Uti Jerusalem rasade nemligen partierna med omensflig grymhet emot hwarandra. De fanatiska, hwilka wille gälla för lagens och fäderneslandets rätte förkämpar, kallade Edomiterna till hjälp. Edomiterna kommo, ständade och brände samt drogo sedan sina färde. Vespasianus, som år 69 blef utropad till kejsare, öfwerlemnade krigets ledning i Judalandet till sin son Titus och skyndade sig till Rom. Slutligen ryckte Titus år 70 emot Jerusalem och belägrade staden från alla sidor. * Detta skedde just påsktiden, och en mängd Judar ifrån alla länder hade strömmat till Jerusalem. ** Hungersnöden steg snart till det högsta. En skäppa

*** Kyrlshistorikern Eusebius berättar, att den kristna församlingen, till följe af en före kriget erhållen uppenbarelse, hade lemnat Jerusalem, förrän Titus belägrade det, och nedfatt sig i staden Pella i Perea.

** Jerusalem's ständiga folkmängd uppskattas till 120,000. Tilloppet af folk på de stora högtiderna war oerhördt. Den judiske historiefkriswa-

hwete betaltes med en talent. Man åt ruttet hö och de wederstyggligaste saker samt mördade hwarandra för en bit bröd. En rik och förnäm Judinna slagtrade, stekte och åt sitt eget barn. Några, som sågo röken uppstiga i wädrret, bröto sig in uti huset och hotade mörda henne, om hon icke tillstod, hwad hon hade tillagat. Dwinnan wisade åt dem qwarlesworna; de gingo bort, slagne af förfäran. — I sin förtwiflan gömde sig många utanför muren, för att leta efter något till att äta; nästan alla dessa togo Romarena tillfånga. Titus sålde många af dem såsom slafwar; men priset war ganska lågt, emedan köparena woro få. 40,000 af de fattigare lät han gå sin wäg; men de förnämre korsfästade han, ända till 500 om dagen. Genom en sådan grymhet hoppades han att injaga förskräckelse hos stadens inwånare. Många bleswo på annat sätt pinade till döds, då det slutligen blef brist både på träd till kors och på plats, der kors kunde upprefas. — Det ryktet hade spridt sig att Judarne slukat guld för att rädda det; penningegirige soldater sfuro derföre upp magen på de fångne. På en enda natt uppsfuros sålunda 2000 lefwande personer. Titus utsatte dödsstraff för en sådan ogerning; men enskilde öfwerlöpare, som råkade i händerna på soldaterna, bleswo lifafullt uppsfurne lefwande.

Eländet i staden war förskräckligt; 600,000 lif woro kastade öfwer muren, men de fanatiska wille icke weta af någon kapitulation. Titus åberopade Gud till wittne att han hade erjudit Judarne fred, så att skulden för eländet måste falla på deras eget hufwud.

Efter 5 månaders belägring blef Titus herre öfwer staden. Han hade gifwit befallning att skona templet, som skulde blifwa en prydnad för riket; men en soldat kastade en brand in i det, och den herrliga byggnaden gick under Judarnes jemmerfri upp i rök. Då Titus kommit in i staden, förundrade han sig öfwer fästningswerken och utropade: "Gud

---

ren Josephus berättar att under Neros tid den romerske landshöfvingen lät räkna de offerlam, som slagrades påfastonen. Deras antal steg öfwer 250,000. Omkring hwart lam kunde det finnas icke under 10, men wäl till och med 20 personer. Detta gifwer en folkmängd snarare öfwer än under 3 miljoner.

har wißt stridit för oss; ty hwad skulle wäl menniskohänder eller krigsredskap hafwa kunnat uträtta emot sådana torn?" Hela staden förstördes ifrån grunden; endast 3 torn och ett stycke af muren skulle blifwa qwar såsom stående wittnen om Romarenas tapperhet och krigskonst, som kunnat intaga en så stark och befästad stad.

1,100,000 Judar, mestadels ifrån fremmande länder, hade tillfatt lifwet under belägringen, och inemot 100,000 hade blifwit tillfångatagne. Många af desse slutade febermera sitt lif genom att nödgas kämpa emot wilda djur till Romarenas förlustelse.

Efter Jerusalem's fall kom hela landet snart uti Romarenas wäld; slutligen hade Judarne qwar endast den starka bergsfästningen Masaba på westra stranden af Döda hafwet. Romarena ryckte emot denna och byggde en mur rundt omkring densamma för att ingen skulle kunna undkomma. Då Judarne sågo, att de i längden icke skulle kunna försvara den, beslöto de att döda sig sjelfwe jemte hustrur och barn, hejdre än att falla i Romarenas händer. Då endast 10 man återstodo, kastade de lott, hwem som skulle döda de andre 9 och sedan aflifwa sig sjelf. Efter att hafwa dödat de 9 gick den sifte omkring emellan de döde för att se om det ännu fanns lif i någon. Då han såg ingen, som behöfde hans tjänst, tände han eld på fästningen, stäck swärdet i sitt bröst och föll ned wid de andres sida. Då Romarena om morgonen gingo in uti den brinnande fästningen, funno de 960 lif. 2 qwinnor, som med 5 barn hade gömt sig uti en underjordisk wattenränna, kommo nu fram och berättade, huru de sifte försvararena af fäderneslandets frihet hade slutat sina dagar.

Sedan Jerusalem's förstöring hafwa Judarne warit kringspredde ibland alla jordens folk, "utan konung, utan offer, utan öfwersteprest." Wid dagarnes ända skola de omvända sig och wälsigna honom, som de hafwa förskjutit (se 142, N:o 1).

177. Det heliga landet.

1. Råge och namn. I Asien, emellan Medelhafwets östra strand och Jordan floden, ligger det land, som Gud gaf

Abraham och hans efterkommande. Det ligger endast få mil ifrån Afrika och icke heller långt ifrån Europa, och således nästan i midten af den del af jorden, som war känd i gamla tiden. Det kallades Kanaans land eller blott Kanaan efter Kams son Kanaan. Kanaans söner hade nedslagit sina bopålar på båda sidorna af Jordan; men landet österom Jordan kallades Gilead och hörde ifrån början icke till det land, som Gud hade utsett för sitt folk. Kort före Mose död togo Israels barn Gilead, och Rubens, Gads och halfwa Manasse stammar fingo det "inför Herrens ansigte" till ärftlig egendom. — Hela landet kallades sedermera det Heliga landet, det Förlofwade landet, Judalandet och Palestina.

2. Storlek och folkmängd. Landet har en storlek af 460 geogr. qwadratmil och är således endast en 15de del af Finlands storlek samt mindre än Åbo län för närvarande. Längden ifrån Dan i norr till Beersjeba i söder är 31 geogr. ($20\frac{2}{3}$ finska) mil, och bredden ifrån Medelhafwet i wester till Gileads gräns i öster är 20 geogr. ($13\frac{1}{3}$ finska) mil. — Turkarne, som nu äro herrar i landet, bry sig icke om ordentlig folkräkning; men gifningswis är der för närvarande mycket mindre än $\frac{1}{2}$ miljon människor, ehuru det fordom war tätt befolkadt. Konung Dawid lät räkna folket. Då funnos der 1,300,000 wapensföre män. Om man antager, att $\frac{1}{4}$ af hwarje lands befolkning är wapensför, så har folkmängden då uppgått till öfwer 5 miljoner och på hwarje qwadratmil bott öfwer 11,000 personer. — På Christi tid war folkmängden wist icke mindre. Josephus berättar, att uti Galileen funnos 204 städer och byar. Talrika ruiner vittna om folkmängdens storlek i fordna dagar. Intet annat land skall efter sin storlek ega så många ruiner.

3. Berg, dalar och slätter. 2 bergsträckningar, som åtskiljas genom Jordans djupa dal, uppfyllde största delen af landet. Jordans dal är en arm af det wattenrika och wackra Coelesyrien, som ligger mot norr i Syrien emellan Libanon *

* Libanon betyder det hwhita berget; de högsta topparne, som äro litet öfwer 9000 fot höga, äro snöbetäckta hela året om. Antilibanons högsta topp, Hermon, som är litet under 9000 fot hög, är likaledes snöbetäckt hela året om.

och Antilibanon. — Ifrån Libanon utgår den höjdsträckningen, som löper westerom, och ifrån Antilibanon den andra höjdsträckningen, som löper österom Jordan. Jerusalem ligger 2,500 fot högt, 8 geogr. ($5\frac{1}{3}$ finska) mil ifrån Medelhafwet och 4 geogr. ($2\frac{2}{3}$ finska) mil ifrån Jordan. — Tvärs igenom begge höjdsträckningarne gå flere dalar och slätter. Den störste af dessa slätter är Sisreel, som sträcker sig ifrån Medelhafwet nära intill Jordan. Här rinner bäcken Kison längsmed sluttningarne af berget Karmel, som slutar wid Medelhafwet uti ett brant, 1600 fot högt näs. — Mot söder ifrån Karmel sträcker sig längs kusten en slätt, som slutar i öfken söderom Beersaba. Den är 20 geogr. mil lång och i söder, der Filisteerna bodde, 4 geogr. mil bred.

4. **Bergshålor.** Uti Palestinas krita- och kalkberg finnas talrika naturliga och konstgjorda bergshålor. I Karmel skall det finnas af dem öfwer 1000. — Ända ifrån Abrahams tider begrafwo Judarne sina lik uti kulan, och i nödens stund togo de ofta sin tillflykt uti dem. Så gömde sig Dawid och hans män uti en djup kula i trakten af Engedi. — Emellan Bethlehem och Döda hafwet finnes en naturlig kula med så många gångar och kamrar, att den liknar en fullständig Labrynt. 30,000 menniskor sägas hafwa engång sunnit skydd uti den. — Emellan Hebron och Medelhafwet finnes en labryntlik kula, som är uthuggen med menniskohänder.

5. **Elfwar och watten.** Jordan kommer ifrån en källa, som ligger wid foten af berget Hermon 600 fot öfwer hafwet och är bland de rikaste på jordklotet. Kort derefter rinner Jordan genom Merom sjön, som i flodtiden är rätt stor, men om sommaren blir ett sumpigt träsk, der wildswin hafwa sitt tillhåll. Derpå löper Jordan genom Genesarets sjö, som är 8 geogr. mil lång och $1\frac{1}{2}$ geogr. mil bred och nu, såsom fordom, rif på fisk; den ligger omkring 600 fot öfwer hafshytan och är 150 fot djup. — Ifrån Genesarets sjö flyter Jordan i mångfaldiga smärre krökningar och utfaller i Döda hafwet. Sträckan emellan Genesarets sjö och Döda hafwet utgör i rät linie 15 geogr. mil; men till följe af de många krökningarne har Jordan här en längd af 50 geogr.

mil. Elfwens hela längd utgör omkring 60 geogr. mil. Den upptager flera tillflöden, såsom Tabbok. — Emellan Genesarets sjö och Döda hafwet finnas 27 större och flere mindre forsar. Likväl lyckades det för löjtnant Lynch, som war utskänd af Förenta staterna i Nord-Amerika, att inom 7 dagar tillryggalägga denna sträcka i 2 båtar, af hwilka den ene war af koppar och den andre af jern. Uti Tiberias köpte han en båt af trä — den ende båt, som då fanns på Genesarets sjö, der på Christi tid räknades öfwer 200 båtar.* Den krossades uti en af de första forsarne.

Döda hafwet har en längd af 10 och en bredd af $2\frac{1}{2}$ geogr. mil. Det har intet aflopp och är den lägsta trakt, dit luften når; det ligger 1280 fot lägre än Medelhafwet. Genom en landtunga, som från öster sticker långt ut, delas det i 2 delar; i den nordliga delen, som är ojemnförligt större, är största djupet 1270 fot, i den sydliga delen endast 12 fot. Det upptager flera tillflöden, såsom Arnon, som fordom bildade gränsen emellan Ruben och Moab, och Kedron, som kommer ifrån Jerusalem. Om våren, då Jordan och bäckarne äro som fullast, stiger sjön ända till 15 fot öfwer det wanliga wattenståndet. Enligt Lynchs mätningar kan man ingenstädes wada öfwer det, såsom några äldre resande påstå. På westra och östra sidan af sjön resa sig berg ända till 2400 fots höjd öfwer stranden.

Der Döda hafwet nu ligger, låg fordom Siddims dal. Wäl har uti den nordliga delen alltid funnits en sjö, som emottog Jordans watten; men Sodom och Gomorra och 2 andra städer, som förstördes, lågo der, hwarest sjön nu är så grund. — Döda hafwet kallas också asphalt (jordbeck's) sjön; ty Siddims dal hade warit full af jordbeck'sgropar, och jordbeck sipprar der ännu i dag upp och flyter ofwanpå wattnet.

Uti Gamla Testamentet kallas Döda hafwet Salthaf; wattnet är mycket saltigt, bittert och omöjligt att dricka; hwarfen djur eller växter kunna lefwa deruti. Om någon siff ifrån Jordan eller bäckarne förwillar sig dit ned eller släppes

* Josephus berättar, att han lät samla alla båtar på sjön för att angripa Tiberias. Deras antal war 230. Hwarje båt hade 4 båtsmän.

i watten, som är hemtadt derifrån, ja dör den snart. Man har också sagt att foglar, som wilja flyga deröfwer, falla döde ned. Detta är dock icke sannt. Nyare resande hafwa ofta sett foglar flyga deröfwer och wildänder simma i ro på dessta, ja till och med sett dem dyka ned. Åtskilliga slags foglar hafwa sitt tillhåll i bergen, wassen och buskarne nere wid stranden.

Stranden är i allmänhet torr och kal; endast wid bäckarne finnas rör, buskar och träd. Midt uppå westra stranden störtar en bäck ned ifrån en rik källa på fjällen. Icke långt ifrån bäckens utlopp låg fordom staden Engedi, som på Abrahams tid kallades Palmstaden och länge derefter war berömd för sina palmer och wingårdar. Nu äro palmerna och wingårdarne förswunna, och endast några stenar bewittna, hwar staden låg. Nu wäxa der wilda äppelträd med syrliga äpplen, som smaka wäl. Ett annat törneaktigt träd bär de så kallade Sodomisäplena. De äro wackra för bögonen, men bittra för smaken; skär man uti dem, då de äro halfmogna, så rinna ur dem en seg, mjölkaktig wätska; då de äro fullmogna, äro de fulla af fina trädor och stoft samt spricka genast, när man rörer wid dem. Begge dessa trädslag wäxa på flera ställen i österlandet.

Så snart Lynch kom ut på Döda hafwet, öfwerfölls han af en storm; det föreföll honom såsom seglade han på en sjö af smält metall; wågorna slogo emot båten såsom hammarslag; ty wattnet i denna sjö är mycket tyngre än wattnet i öppna hafwet. Dersöre är det lätt för den, som icke kan simma, att hålla sig uppe. En resande, som war snäll simmare, berättar att wattnet är så tungt, att han icke kunde hålla sina ben under wattnet.

I 22 dagar uppehöll sig Lynch wid Döda hafwet. Luften war alltid warm, stundom qwäfwande het och uppfyllt af stinkande dunster. Han menar att dessa dunster icke komma ifrån sjelfwa sjön, utan ifrån flera warma swafwelkällor på stranden. Om folkets helsa skrifwer han följande: "efter 12 dagar såg folket ut såsom wattusiktige; den magre hade blifwit uppblåst och den uppblåste ännu fylligare; den bleke

hade blifwit röd och den röde sprängrödd. Säk någon en skräma, så blef deraf ett sår, som ej wille helna; de woro illa deran, om sjöns bittra watten kom i såret. Alla hade dock god matlust, så att jag hoppades det bästa." Detta hopp gick icke i fullbordan; flere af folket blefwo sedermera sjuke af de dunster, som de hade inandats på Döda hafwet, och en af dem dog ett par månader derefter.

6. Klimat. Produkter. Djur. Landsplågor. Palestina ligger långt söderut i norra halfklotet. Sommaren är derföre warm och wintern icke sträng. Wid Jerusalem, som ligger så högt, kan snö falla; men den smälter snart. I Jordans dalsänkning och i synnerhet i trakten af Engedi är klimatet nästan såsom i de länder, der man har solen raft öfwer hufwudet. Under regntiden, som inträffar i januari och februari, stiga alla wattendrag; om sommaren blifwa många bäckar, såsom Hebron, alldeles torra.

Naturkunnige påstå, att dadlar icke mogna i länder, som hafwa mindre värme än Palestina, och att windruswor icke trifwas i länder, som hafwa större värme, utan konstiga medel. Palmerna wid Jassa bära nu mogna dadlar, och då Fenicien i alla tider haft Dadlar till utförsel, så torde man kunna antaga att palmträden wid Jassa också i äldre tider burit mogna dadlar, oaktadt sådana icke omnämnas i G. T. tet. — De män, hwilka Moses utsände för att speja landet, afsturo i Eskol-dalen wid Hebron en wingwist med en drufflasse, hwilken de buro partals på en handbår; de hentade derifrån också granatäplen och fikon. I närheten af Hebron ligger en dal, som ännu bär de största och wackraste windruswor i Palestina och är rik på granatäplen och fikon. — Detta utwisar att klimatet nuförtiden är detsamma, som på Moyses tider.

Palestina kallas i bibeln "ett land, der mjölk och honing flyter." Det hade goda betesmarker och war fruktbart på säd, och "enhwar bodde der under sitt winträd och under sitt fikonaträd." Dalar och kullar woro odlade, och bergen woro odlade ända upp till topparne. Nu förhåller det sig helt annorlunda. I århundraden har landet warit illa styrdt; sto-

ra sträckor ligga öde, och menniskohanden ödelägger, hwad jorden sjelfmant frambringar.

Af skogar må nämnas Efraims skog, der Joab slog Absalon. Wackra palmträd gåfwo Serikho och Engedi namnet af palmstäder. I Mamres lund uppslog Abraham sitt tjäll. Terpentinträdet, som wäxer stort och gammalt, omtalas ofta. Nu äro skogarne uthuggne och landet nästan trädöst. — De cederträd, af hwilka Salomo byggde templet, kommo ifrån Libanon. Cedern träffas ännu der på många ställen. De största och äldsta, knappt 20åriga, stå på en höjd af 6000 fot.

Kamelen war husdjur och användes isynnerhet på längre resor. — Af wilda djur funnos lejon, björnar och råfwar, såsom wi läse i Simsons och Dawids historia. Nu träffar man der inga lejon.

Gräshoppor woro och äro landets wärsta plågoris. Dessa kommo och komma i sådan mängd, att de förmörka solen, och draga icke bort förrän de hafwa uppätit gräset, säden och löfwen på träden. — Östanwinden, som kommer ifrån Arabien, bringar med sin glöddande pust allt att wisna.

7. Öknar. När i bibeln öknar omtalas, må man icke alltid tänka sig sådana sträckor, som öknen Paran, der Israeliterna måste wandra omkring i 40 år "ibland ormar och på torra ställen." Denna öken är uppfyllt med grus och sand, och der finnas — åtminstone nuförtiden — endast här och der fruktbara dälder, som gifwa torstig föda för 6,000 menniskor. Palestinas öknar hafwa icke stadige inbyggare; de äro trädlöse och under den torra årstiden utan allt lif, men gifwa under regntiden riklig näring för boskapen. Af öknar må nämnas: 1) Juda-öken på westra sidan af Döda hafwet. Der uppträdde Johannes Döparen. En del deraf kallas Engedi öken. 2) Serikhos öken, hwars nordliga del är en stenig och ödflig ödemark. I denna nordliga del ligger berget Kwarantana, der Jesus enligt sägen fastade 40 dygn och frestades af djefwulen. Berättelsen, som förlägger frestelsen till detta berg, och bergets namn skola icke wara äldre än kortsågen. 3) Öknen wid Betsaida på östra sidan af Genesarets sjö, der Jesus bespisade 5000.

8. **Indelning.** Landet delades först i 12 delar efter de 12 stammarna. Sednare delades det i Juda- och Israels rike och på Christi tider i Judea, Samaria och Galilea. Judea låg i söder, Samaria i midten och Galilea i norr. Gilead kallades då Perea. — Nu äro Turkarne herrar i landet, och det hör under den turkiske ståthållaren i Syrien.

9. **Städer.** Palestina är fullt af städer med heliga minnen. **I Galilea:** Nazaret, der Jesus uppfostrades. — Kapernaum, der han bosatte sig, sedan inwånarne i Nazaret förskjöt honom (Luk. 4: 16—30); den kallades derföre hans egen stad. — Kana, der han gjorde watten till win. — Nain, der han uppväckte enfans son ifrån de döda. — **I Samaria:** Sitchem, emellan Ebal och Garizim, med Jakobs brunn, wid hwilken Jesus talade med den samaritaniska qwinnan. — **I Judea:** Jerikho, som intogs af Israeliterna utan swärd och utan bäge. Det ligger 3000 fot lägre än Jerusalem och 500 fot lägre än hafwet. — Hebron med Mamres lund, der Gud besökte sin wän Abraham, och med Makpelas kula, der Abraham och Sara, Isak och Rebecka, Jakob och Lea ligga begrafne. — Bethlehem, Dawids stad, der Jesus föddes julnatten.

Uti Judea, inom Benjamins stam, ligger också staden Jerusalem med de heligaste minnen. Den är byggd på 4 berg, som åtskiljas genom fördjupningar. Sions berg och Moria berg äro namn, som alle känna. I dess omgifning finnas ännu högre berg, så att endast den, som i likhet med Abraham, då han skulle offra sin son, kommer söderifrån, kan se stället långt ifrån.

I söder ligger Sinnoms dal, der konungarne Ahas och Manasse på hedningarnes sätt kastade sina barn i elden för afgudarne. I öster ligger Josaphats djupa dal; här rinner bäcken Kedron, öfwer hwilken Jesus gick skärthorsdagsnatten, för att komma öfwer till Gethsemane wid Oljoberget. En inhägnad med 8 urgamla oljoträd wisas såsom det ställe, der Jesus kämpade hårdt med döden. — Från toppen af Oljoberget har man på ena sidan utsigt öfwer den helige staden

och på den andra sidan når ögat den nordliga delen af Döda hafvet.

I Jerusalem behöfwer man icke gå många steg för att träffa på ett ställe, hwars namn påminner om någon händelse eller berättelse i den heliga historien. Via dolorosa eller smärtans gata, genom hwilken Jesus skall hafwa blifwit förb till Golgata, är full af sådana ställen. Här wisas Pilati hus, hwars trappa englarne hafwa fört till Rom, der den ännu är att beses utanför påswens sockenkyrka, Laterankyrkan; här wisas det ställe, der Jesu kors lades på Simon af Cyrene; här wisas den rike mannens hus wid sidan af Bazari hus; här wisas en stenstolpe, på hwilken hanen stod och gol i samma ögonblick, då Petrus förnekade sin Herre. Men sådant är historier, som ofunnigheten, öfwertron och be- drägeriet hafwa uppdyktat.

I ändan af denna gata står den heliga grafwens kyrka, som enligt sägen är byggd både öfwer Jesu graf och öfwer Golgata. Kyrkan, som blifwit flere gånger förstörd, lät Kejsaren Konstantin den store först uppbygga år 335. Om kyrkan verkligen står öfwer de heliga ställena, detta är ännu icke med säkerhet afgjordt.

Jerusalem har nu omkring 17,000 inwånare, Sudar, Kristne och Muhammedaner. Sudarne äro de talrikaste och fattigaste; mången Jude uppsöker på sin ålderdom denne helige stad, för att lägga sig till hwila i fädrens grafwar i Josaphats dal.

På Moria berg står nu Muhammedanernas tredje helgedom, Omars moské, der det hwarken för Jude eller kristen är tillåtet att inkomma.

178. Sinai. Edom.

1. Sinai. Omkring 50 geogr. (33 finska) mil mot söder ifrån Palestina och 30 geogr. (20 finska) mil mot söder ifrån Suez, på den halfv, som utskjuter emellan Röda hafwets 2 armar, står en wäldig berggrupp af granit, hwars högsta topp uppnår en höjd af 900 fot. Hela berggruppen

kallas i bibeln med ett gemensamt namn Horeb. Inom densamma ligger den sandiga slätten Erraha, ungefär 5,000 fot öfver hafvet. På denna slätt stod Israeliternas läger, då lagen åt dem utgafs. Den är tillräckligt stor att inrymma hela det folket, som då utgjorde omkring 2½ miljon. Berggruppen, som höjer sig på södra sidan af Erraha, är genom dalsänkningar delad i 3 bergsryggar. Den medlersta af dem är Sinai;* des nordligaste topp, som brant reser sig 1500 fot öfver Erraha, är densamma, hvarifrån Herren förkunnade lagen för folket, som förskräckt åhörde der nere. Dit var det också, som Moses uppsteg för att tala med Herren.

Berggruppen har nakna och dystra åsar, branta och vilddå fördjupningar, sandiga och steniga slätter, så att den med skäl förtjenar namnet af Sinai öken (2 Mos. 19: 1). Sällan regnar det der; men der finnas högtbelägna källor och flera mycket fruktbara dalsänkningar.

Sinai var fordom en efterlyft wallfartsort; 3 kloster och flera kapell uppbyggdes der; och innewånarens antal steg till 6000. En erkebiskop bodde der intill år 1760. Nu ligga alla byggnader i ruiner, med undantag af ett enda kloster, inom hvars fasta murar ett tjugutal okunnige grekiske munkar herbergera pilgrimer och andra resande. Klostret, som uppbyggdes af Kejsaren Justinianus år 527, ligger 5000 fot öfver hafvet, omgifvet af trädgårdar med cypresser och allehanda fruktträd.

2. Edom. Emellan Röda hafvet och den östliga armen af Röda hafvet ligger ett smalt bergland, som kallades Seirs berg och sednare Edom eller Idumea. Midt i landet reser sig berget Hor, der Aron dog, till en höjd af 5000 fot. Nära invid Hor ligga ruiner af hufvudstaden Petra eller Klippstaden. Den omtalas ett par gånger i bibeln och oftare i de sednare skrifterna, tills den ifrån det 6te seklet eft. Chr. alldeles försvinner ur historien. Först år 1812 blef den åter funnen och har sedermera ofta nog blifwit besökt af resande. — En klippväg, som på det smalaste stället är en-

* Sinai är nu det wänliga namnet både för hela berggruppen och för den topp, hvarifrån Herren förkunnade lagen.

dast 12 fot bred, leder till den dal, der Petra låg. Dalen, som har en omfrets af omkring 1 geogr. mil, genomströmmas af en rik bäck och omgifwes af branta berg, som bestå af mångfärgad, ishunnerhet röd sandsten. Nere i dalen ligga ruiner, som vittna om forntida storhet och prakt. Ännu märkwärdigare äro de minnesmärken, som äro uthuggne i sjelfwa berget. Der ser man tempel, hwilkas framsida bildas af herrliga pelare, och grafkamrar på grafkamrar, af hwilka somlige ligga på en höjd af 400 fot öfwer dalen.

Innehåll.

Gamla Testamentet.

Första Moseboken.

1. Skapelsen.
2. Paradiiset.
3. Syndafallet.
4. Cain och Abel.
5. Seth och hans efterkommande.
6. Syndafloden.
7. Babels Torn.
8. Abraham vandrar till Kanaans land.
9. Abraham frälser Lot.
10. Abrahams tro. Israel födes.
11. Herren besöker Abraham, sin vän.
12. Abraham beder för Sodom.
13. Ismael drifves ut.
14. Abrahams pröfning.
15. Saras döb. Ifsaks giftermål. Abrahams döb.
16. Esau och Jakob.
17. Jakob och Laban.
18. Jakob möter Esau och kommer till sin fader.
19. Josef säljes till Egypten.
20. Josef kastas i fängelse.
21. Josef uttyder drömmar.
22. Josefs bröder komma till Egypten.
23. Josef gifver sig tillkänna.
24. Jakob reser till Egypten.
25. Jakobs och Josefs sista dagar.

Andra Moseboken.

26. Moses födes.
27. Moses flyr.
28. Mose kallelse.
29. Egyptens landsplågor.
30. Påskens instiftelse. Utgången ur Egypten.
31. Wandringen till Sinai.
32. Lagens utgifwande på Sinai. De tre stora högtiderna.
33. Moses dröjer på Sinai berg. Tabernaklet. Lagens tafkor.
34. Guldkalfven. Nya Tafkor.

Tredje Moseboken.

35. Presterna.
36. Rena och orena djur.
37. Öffren.
38. Sabbatsåret och Jubelåret.

Fjerde Moseboken.

39. Lewi stam.
40. Nasirerna. Wälsignelseorden.
41. Uppbrottet ifrån Sinai.
42. Spejarena.
43. Mose och Arons wantro. Israel tågar förbi Edom. Arons döb. Kopparormen.
44. Bileam.
45. Stammarna Ruben, Gad och halfwa Manasse nedsjätta sig österom Jordan.

Femte Moseboken.

46. Särskilda bud.
  47. Wälsignelsen och förbannelsen.
  48. Mose sista dagar och döb.
- ### Josuas bok.
49. Öfvergången öfver Jordan.
  50. Jerikho. Akhan. Ai.
  51. Gibeoniternas list. Jerusalems konung.
  52. Landets eröfring och delning. Josuas döb.

Domarenas bok.

53. Ehud. Debora och Barak.
54. Gideon.
55. Jephta.
56. Simson.

Ruths bok.

Samuels två böcker och första Krönikeboken.

58. Eli och Samuel.
59. Elis döb. Samuel Domare.
60. Folket begär och får en konung.
61. Saul stadsfästas såsom konung. Samuel upphör att vara domare.
62. Herren förkastar Saul. Dawid smörjes till konung.
63. Dawid och Geliath.
64. Sauls trosöshet emot Dawid.
65. Saul förföljer Dawid.
66. Dawid och Abigail.
67. Saul förföljer åter Dawid.
68. Sauls döb.
69. Dawid blir konung. Hans storhet och makt.

70. Dawids fall.	82. Ezeiel. Daniel. Judarne under babyloniska fångenskapen.
71. Abjalons uppror.	83. Esras bok.
De två Konungaböckerna och den andra Krönikeboken.	84. Nehemie bok.
72. Salomos wishet och regering.	85. Esthers bok.
73. Salomos tempel. Hans herrlighet och fall.	86. Jobs bok.
74. Nehabeam. Miket delas.	87. Psaltaren.
Israels rike.	88. Salomos ordspråk.
75. Serobeam.	89. Salomos predikare.
76. Akhab och Elias.	90. Salomos höga wisa.
77. Elija.	91. Profeterna.
78. Israels rikes undergång.	92. Gamla Testamentets kanoniska böcker.
Juda rike.	93. Gamla Testamentets apokryfiska böcker.
79. Josaphat. Atalia. Joas.	94. Judarnes historia ifrån Nehemia till Jerusalem's förstöring.
80. Ahas. Hiffia och profeten Esaias.	95. Synedriet. Fariseerna. Sadduceerna.
81. Manasse. Josia. Zedekia. Juda rikets undergång.	

Nya Testamentet.

De fyra Ewangelierna.	117. Johannes Döparens fängelse, bestickning till Jesus och döb.
96. Bekädelse om Johannes Döparens födelse.	118. Jesus bespisar 5,000. Han går på hafwet.
97. Marie bekädelse.	119. Jesus berättar 7 liknelser.
98. Johannes Döparens födelse.	120. Den rike bonden.
99. Jesu födelse.	121. Fikonträdet.
100. Jesus fram bäres i templet.	122. Den kanaaneiska qwinnan.
101. De wise ifrån österlandet.	123. Jesus bespisar 4,000.
102. Jesus såsom barn i templet.	124. Jesus förklarar, botar en döfstum och förkunnar sin döb och uppståndelse.
103. Johannes predikar och döper.	125. Den obarmhertige medtjenaren.
104. Jesu döpelse och festselse.	126. Den barmhertige Samaritanen. Martha och Maria.
105. Johannes Döparen vittnar om Jesus.	127. Jesus lärer i templet på Löshyddobögtiden. Den med her be trädde qwinnan. Den blindfödde. Den gode herden.
106. Jesus förwandlar watten till winn uppå brölloppet i Kana.	128. Jesus lärer att bedja. Domaren och enfan.
107. Jesus och Nikodemus.	129. Det borttappade fåret. Den för-lorade sonen.
108. Jesus och den Samaritanska qwinnan.	130. Den otrogne gårdsfogden.
109. Jesus samlar lärjungar och väljer sina apostlar.	131. Den rike mannen och Lazarus.
110. Bergspredikan.	132. Jesus botar 10 spetälske.
111. Jesus renar en spetälsk och botar en krigsöfwerstes tjenare.	133. Fariseen och tullnären.
112. Jesus uppväcker enkans son i Nain.	134. Jesus wälsignar barnen.
113. Jesus stillar stormen.	135. Arbetarena i wingården.
114. Jesus botar en blodgångs qwinnna och uppväcker Jairi dotter.	136. Jesus uppväcker Lazarus.
115. Jesus botar en lam.	137. Jesus och Zakheus.
116. Jesus utsänder de 12 apostlarne och 70 lärjungar.	

138. Maria, Lazari syster, smörjer Jesus i Bethania.
- Palmföndagen.**
139. Jesu intåg i Jerusalem.
- 140—143. Måndagen—Onsdagen.**
140. Jesus renar templet. Herrens vingård. Konungafjonens bröllopp.
141. Skattpenningen. De dödes uppståndelse. Kristus Dawids son och herre.
142. Strafford till Fariseerna och de skriftlärde. Enkans skärf.
143. De ansförrodda penningarne. Den yttersta domen. Judas erbjuder sig till förrädare.
- 144. 145. Skärthorsdagen.**
144. Fottwagningen. Mattwarden.
145. Jesus i Gethsemane.
- 146—149. Långfredagen.**
146. Jesus inför Hannas. Petri förnekelse. Jesus inför Kaiphas och det höga rådet. Jude ändalyft.
147. Jesus inför Pilatus.
148. Jesus på korset.
149. Jesu begrafning.
- Lördagen, den stora sabbaten.**
150. Grafvnen förseglas.
- 151. 152. Påskdagen.**
151. Jesu uppståndelse.
152. Jesus uppenbarar sig för två lärjungar på vägen till Emmaus och om astoneu för apostlarna.
153. Thome wantro.
154. Jesus uppenbarar sig för 7 lärjungar wid sjön Tiberias.
155. Jesus instiftar bäpsken.
153. Jesu himmelsfärd.
- Apostla-Gerningarne.**
157. Matthias väljes till apostel.
- Pingstdagen.**
158. Den helige Andes utgjutande.
159. Petrus lotar en lam. Petrus och Johannes kastas i fängelse.
160. Ananias och Saphira. Apostlarna kastas i fängelse. Gamaliel.
161. Sju fattigföreståndare väljas. Stephanus.
162. Sauli omvändelse.
163. Kornelius. Petri syn.
164. Antiochia blir huswudsätet för hednakristne.
165. Konung Agrippa I afrättar Jakob, Johannis broder, och kastar Petrus i fängelse. Agrippas döb.
166. Pauli första missionsresa.
167. Apostlamötet i Jerusalem omkring år 50.
168. Pauli andra missionsresa.
169. Pauli tredje missionsresa.
170. Pauli fångenskap.
171. De 4 Ewangelisterna.
172. Pauli fändeoref. Brefwet till Hebreerna.
173. De katholska eller allmänna brefsven.
174. Johannis uppenbarelse.
175. Det Nya Testamentets skrifter.
176. Jerusalem's förstöring.
177. Det heliga landet.
178. Sinai. Edom.

~~314. VIII. 57.~~

Raamatunhist.

